

رئزانی رزگاری

دهقې هټلېډېکې له چاوپټېکوټن و نووسېنه کاني شههید ريزان جاوید

ریزانی رزگاری

(دهقی هیندیک له چاویپکه وتن و نووسینه کانی شههید ریزان جاوید)

ناوی په رتووک: ریڼانی رزگاری

(ده قی هیڼدیک له چاویټکه وتن و نووسینه کانی شه هید ریڼان جاوید)
ناماده کردن: کومیتته ی خه باتی شه هیدانی پارتي ژیانی نازادی کوردستان (پژاک)
دیږاین: ناوه نندی راگه یاندنی پارتي ژیانی نازادی کوردستان (PJAK)
چاپخانه: شه هید جگه رخوین شاهو
ژماره ی لاپه ره کان: ۲۴۹
چاپ: هاوینی ۲۰۲۳ ز - ۱۴۰۲ هـ.
له بلاوکراوه کانی کومیتته ی خه باتی شه هیدانی PJAK

پڙستنه

پښه كې

به شي يه كه م

به شيك له نووسين و دهقي چاوپښكه و تنه كاني شههيد ريزان

- ۹ ..... بو شههيد شيربه گ مه هاباد.....
- ۱۲ ..... بو شههيد عه گيد مه هاباد.....
- ۱۶ ..... نه زمونښك بو ديموكراسي.....
- ۲۵ ..... پڙاك پيشاهنگ فصل نويي از مبارزات.....
- ۲۹ ..... خلق ها و انقلاب.....
- ۳۲ ..... نگاهي به وضعیت آشفته اپوزيسيون خارج از کشور.....
- ۳۷ ..... آزادي پيروز خواهد شد.....
- ۴۰ ..... شهيد عاكف، مبارز پيشاهنگ.....
- ۵۴ ..... دهقي چاوپښكه و تنه كان له گه ل نه وروزي وي.....
- ۱۳۸ ..... و تووښه كان له گه ل گوډاري ئالترناتيو.....

به شي دووهه م

نووسيني هه فالان له سهر ژيان و خه باتي شههيد ريزان جاويد

- ۲۰۹ ..... ريزاني ديموكراسي و نازادي.....
- ۲۱۵ ..... شههيد ريزان، پښه نكي خه بات و خوږاگري.....
- ۲۲۱ ..... تو له ي راسته قينه ي شههيد.....
- ۲۲۵ ..... بو يادي هاوري و هاوسه نگره رم شههيد ريزان جاويد.....
- ۲۳۳ ..... رزان جاويد، شهيد جاويدان ديارم!.....
- ۲۳۵ ..... بيانيه كودار و پڙاك.....
- ۲۳۹ ..... چهن وښه يه ك له شههيد ريزان جاويد.....

پیشه کی

بیگومان ئاستی پیشکەوتووئی و پیگەیشتووئی هەر کۆمه‌لگایه‌ک راستەوخۆ به‌نده به ئاستی دەرکەوتن و پیگەیشتنی تاکی رۆشنبیری پیشەنگ و شۆرشگیڕ و به‌لیندەر. کاتی مرۆفی وه‌ها له نیو کۆمه‌لگایه‌ک دەرکەون، واتای ئەوه‌یه که ئەو کۆمه‌لگا خۆی ناسیوه و له هه‌ولێ ئەوه‌دایه که چاره‌نووس و داها‌تووئی به‌ ده‌ستی خۆی ده‌ستنیشان بکات. به‌ چاو‌خشانیک به‌ سه‌ر میژووئی دوور و نزیکه‌ گه‌لی کوردا، ده‌بینین که یه‌ک له هۆکاره سه‌ره‌کیه‌کانی پیشنه‌که‌وتن و نه‌گه‌یشتن به‌ ئەنجامی سه‌ره‌ل‌دان و تیکۆشانه یه‌ک له دوای یه‌که‌کانی ئەم گه‌له، نه‌بوونی ریبهر، پیشه‌نگ و رۆشنبیریکی شۆرشگیڕ بووه که خاوه‌ن دوورنمايه‌کی دوورودرێژ بیت بۆ په‌روه‌رده‌کردن و پیگه‌یان‌دنی تاکی زانا و وریا و نه‌وه‌یه‌کی هۆشیار، نه‌وه‌یه‌ک که زانا‌بوون و توانای ئەوه‌ی هه‌بیت که له به‌هاکانی مرۆفایه‌تی خاوه‌ن دەرکه‌وێت. ئەو به‌هایانه‌ی که له که‌سایه‌تی مرۆفی کوردا پیشیل کراون. بزووتنه‌وه‌ی ئاپۆیی هەر له سه‌ره‌تاوه به‌ خویندنه‌وه‌ی راست و ئەزموون وه‌رگرتن له رابردووئی گه‌لی کورد، وه‌کوو بزووتنه‌وه‌یه‌کی رۆشنبیری دەرکه‌وت. له سایه‌ی فکر و فه‌لسه‌فه‌ی ریبهر ئاپۆ و تیکۆشانی بزووتنه‌وه‌ی ئاپۆیی، گه‌لی کورد بوو به‌ خاوه‌ن هه‌زاران مرۆفی ئازاد و لیهاتوو و رۆشنبیری راسته‌قینه، ئەمه‌ش هۆکاره بۆ ئەوه‌ی که ئەم بزووتنه‌وه‌یه به بزووتنه‌وه‌ی ژیا‌نه‌وه‌ی گه‌لی کورد و خولقینه‌ری تاک و کۆمه‌لگای ئازاد بناسرێت. شه‌هید یوسف ره‌بانی ناسراو به‌ ریزان جاوید، رۆشنبیر و شۆرشگیڕیکی راسته‌قینه بوو که هەر له سه‌ره‌تای جه‌وانیه‌وه ئەم راستیه‌ی بزووتنه‌وه‌ی ئاپۆی ناسینی و به‌ ئەوین و ئیمان و ئیراده‌یه‌کی به‌رزوه په‌یوه‌ستی ریزه‌کانی گه‌ریلا و شۆرش بوو. شه‌هید ریزان سا‌لی ۱۹۸۱ له بنه‌ماله‌یه‌کی نیشتمان په‌روه‌ر، له شاری مه‌هاباد له‌دایکه‌بوو. له هه‌مان شار تا قوناخی دواناوه‌ندی خویندی. سا‌لی ۲۰۰۱ چووه زانکۆ و له شاره‌کانی شیراز و ورمی درێژه‌ی به‌خویندن دا. ئەو هەر له سه‌ره‌تای جه‌وانیه‌وه له‌ره‌وشی ناله‌باری کۆمه‌لگای کوردستان و سته‌می نه‌ته‌وايه‌تی و چینایه‌تی داگیرکه‌ران تیکه‌یشت و بێ هه‌لوێست نه‌ما، به‌رده‌وام له لیگه‌رپینی ژیا‌نیکی

یەكسان و ئازاد بوو. شههید ریژان رۆلئیکی کاریگه‌ری له سه‌ره‌ه‌ل‌دانه‌كانی گه‌لی رۆژه‌ه‌لاتی كوردستان له دژی گه‌له‌كۆمه‌ی نیونه‌ته‌وه‌یی ١٥ی شوبات هه‌بوو. ئه‌و له سه‌رده‌می خۆپێندنی له زانكۆدا باشتر فكر و فه‌لسه‌فه‌ی ریبه‌ر ئاپۆی ناسینی و زیاتر نزیکی بزووتنه‌وه‌ی ئازادبخواری گه‌لی كورد بوویه. له‌سه‌ر ئه‌م بنه‌مایه‌ بوو به‌ یه‌كێك له‌ پێشه‌نگانی بزووتنه‌وه‌ی خۆپێندكارانی كورد له‌ رۆژه‌ه‌لاتی كوردستان و ئێران. هه‌ق‌ال ریژان جاوید چه‌نده له‌ هزر و رامانی ریبه‌ر ئاپۆ قوولتر ده‌بوویه‌وه، به‌ گور و تینیکی زیاتره‌وه تیکۆشان و خه‌باتی ده‌كرد و له‌ سالی ٢٠٠٣ برباری به‌رزكردنه‌وه‌ی ئاستی خه‌بات و خۆراگری دا و به‌شدارى ریزه‌كانی بزووتنه‌وه‌ی ئاپۆیی بوو و ریگای شاخ و شانازی گرته‌ به‌ر. دواى ماوه‌یه‌ك تیکۆشان له‌ شاخ، بۆ كار و خه‌باتی ریکخستنی گه‌رایه‌وه رۆژه‌ه‌لاتی كوردستان. هه‌ق‌ال ریژان به‌ ئه‌وین، ئیمان و ئیراده‌یه‌كی به‌رزه‌وه، بویرانه‌ شار به‌ شار و زانكۆ به‌ زانكۆ ده‌گه‌را و خۆپێندكاران و جه‌وانانی له‌ گه‌ل ئه‌ندیشه‌ و فه‌لسه‌فه‌ ریبه‌ر ئاپۆ ئاشنا ده‌كرد. پاش گه‌رانه‌وه‌ بۆ شاخ، وه‌ك كادریکی به‌ ئه‌زموون و زانا، ئه‌رك و به‌رپرسیاریه‌تیه‌ شۆرشگێرانه‌كانی به‌سه‌ركه‌وتوویی پێكده‌هێنا و سه‌ری ده‌خستن. هه‌ر له‌ سه‌ره‌تای دامه‌زراندنی پارتی ژبانی ئازادی كوردستان (پژاك)، رۆلی پێشه‌نگایه‌تی له‌م حزبه‌دا گێرا. ماوه‌یه‌ك له‌ خه‌باتی رووناكییری و راگه‌یاندن جینگای گرت و دواتر له‌ سالی ٢٠٠٨ وه‌ك ئه‌ندامی كوردیناسیۆنی پژاك درێژه‌ی به‌ تیکۆشان دا. سالی ٢٠١٤ پاش دامه‌زراندنی كۆمه‌لگای دیمۆكراتیك و ئازادی رۆژه‌ه‌لاتی كوردستان، وه‌ك یه‌كه‌م هاوسه‌رۆکی هه‌لبێژدرا و هه‌تا كۆتایی ماوه‌ی هاوسه‌رۆكایه‌تیه‌كه‌ی، به‌باشترین شیوه‌ ئه‌رك و به‌رپرسیاریه‌تیه‌ شۆرشگێرانه‌كانی پێكه‌هێنا. شه‌هید ریژان جاوید، له‌ زۆر بواری و گۆره‌پاندا به‌تایبه‌ت له‌ پێناو یه‌كێتی نه‌ته‌وه‌یی و نزیك كردنه‌وه‌ی زیاتری لایه‌نه‌ سیاسیه‌كانی هه‌رچوارپارچه‌ی كوردستان تیکۆشانیکى بێ وچان و کاریگه‌ری كرد. شه‌هید ریژان به‌ مه‌به‌ستی پێشخستنی ئه‌ركه‌كانی له‌ پێناو وه‌دییه‌نانی یه‌كێتی نه‌ته‌وه‌یی گه‌له‌كه‌مان له‌ هه‌رچوارپارچه‌ی كوردستان و هاره‌وه‌ها، له‌ نزیكه‌وه‌ بینینی ده‌ستكه‌وته‌كانی شۆرشى رۆژئاوای كوردستان و كه‌لك وه‌رگرتن له‌ ئه‌زموونه‌كانی، سه‌ردانی رۆژئاوای كوردستانی كرد. به‌داخه‌وه له‌ ١٥ی گه‌لاویژ (٦ی ئاگوست) به‌ هاوكاریی ئیستخباراتی ده‌وله‌تانی فاشیست و داگیركهری توركیا، ئێران و سوریه و هه‌روه‌ها خۆفرۆشانی هه‌ریمی، له‌ ئاكامی هێرشیکى ئاسمانی، گه‌یشه‌ پله‌ی به‌رزى شه‌هاده‌ت و په‌یوه‌ست بوو به‌ كاروانی شه‌هیدانی ئازادی و دیمۆكراسی.

هه‌قال ریزان جاوید خاوهن که سایه‌تییه کی پاک و بیگهره بوو، ئەویندار و خه‌مخۆری راسته‌قینه‌ی خه‌لک و خاک بوو. به‌باشی له هزر و رامانی ربه‌ر ئاپۆ تیگه‌یشت و سالانیکی دوور و درێژ به‌هموو هیزی خۆیه‌وه بی وچان له‌پیناو پراکتیزه‌کردن و په‌ره‌پیدانی، هه‌ولی دا و ره‌نجی کیشا. که سایه‌تییه کی تیگه‌یشتوو و پیگه‌یشتوو بوو که به‌رده‌وام ده‌بوو به‌ سه‌رچاوه‌ی هیژ و مه‌عنه‌وییات بۆ خه‌لک و هه‌قالانی. بیگومان له‌ده‌ست دانی پیشه‌نگ و شو‌رشگی‌پکی و هه‌ها خه‌ساریکی گه‌وره‌یه بۆ بزووتنه‌وه‌ی ئازاد‌یخوازی کوردستان. بزووتنه‌وه‌ی ئاپۆیی، بزووتنه‌وه‌ی شه‌هیدانه و بیگومان هاو‌بیر و هاوسه‌نگه‌رانی شه‌هید ریزان و خه‌لکی کۆلنه‌ده‌ری کوردستان، هه‌تا گه‌یشتن به‌ ئاوات و ئارمانجه‌کانی هه‌قال ریزان، درێژه به‌ خه‌بات و خۆراگری ده‌ده‌ن. ئەم کتیبه‌ که له‌به‌رده‌ستاندایه، هه‌نگاوێکی بچووکه له‌ پیناو به‌رز راگرتنی یاد و بیره‌وه‌ری شه‌هید ریزان و هه‌روه‌ها زیاتر ئاشنا‌بوون له‌گه‌ل که‌سایه‌ت و خه‌باتی ئەم پیشه‌نگ و شو‌رشگی‌په‌ی گه‌له‌که‌مان. ناوه‌رۆکی کتیبه‌که که به‌ هه‌ردوو زمانی کوردی و فارسیه، له‌ دوو به‌ش پیکدیت، به‌شی یه‌که‌م بریتیه له‌ ده‌قی هیندیک له‌ چاوپیکه‌وتن و نووسینه‌کانی شه‌هید ریزان که له‌ کات و شوینی جیاوازا‌دا بلاو بوونه‌ته‌وه. به‌شی دووه‌میش بریتیه له‌ چه‌ندین باب‌ه‌ت و نووسینی جیاوازا که له‌ لایه‌ن ژماره‌یه‌ک له‌ هاوسه‌نگه‌ران و هه‌قالانی شه‌هید ریزان سه‌باره‌ت به‌ که‌سایه‌ت و تیگۆشانی ئەم قاره‌مانه‌ی گه‌له‌که‌مان نووسراون. بیگومان باشترین ریزگرتن و وه‌بیره‌ییانه‌وه‌ی شه‌هیدان، درێژه‌دانه به‌ خه‌بات و رییازه‌که‌یان.

کومیته‌ی خه‌باتی شه‌هیدانی پارتی ژێانی ئازادی کوردستان – پژاک

بهشی یه کهم

بهشیک له نووسین و دهقی چاوپیکه وتنه کانی

شهید ریزان

به‌شیک له وته‌کانی شه‌هید ریزان جاوید له مه‌راسمی ناشتنی شه‌هید سیاوه‌ش مورادیان ناسراو به شیربه‌گ مه‌هاباد له قه‌ندیل

به سه‌دان ساله دوژمنانی کورد و داگیرکه‌رانی کوردستان به هیرش و داگیرکه‌ری و هۆقاپه‌تی خۆیان ویستی له‌ناوبردنی ئیراده‌ی گه‌لی کوردیان هه‌بوو، هه‌تا ئیستا که‌ش ئهم هیرشانه ئهم هۆقاپه‌تی له کوردستاندا به رپوه ئه‌به‌ن، سالی ۲۰۱۴ هه‌موو گه‌ماری و قریژی داگیرکه‌رانی کوردستان روویان کرده ولاتی ئیمه و هیرشیکی به‌رفراوانیان پیکه‌ینا. ته‌فگه‌ریکی تیرۆریستی وه‌ک داعش به هیرشی خوی بۆ سه‌ر کۆبانی و شه‌نگال و که‌رکووک و خانه‌قین و جه‌له‌ولا ویستیان سیاسه‌تی دوسه‌د سالی داگیرکه‌ران پیکه‌ینن. ئهم سیاسه‌تانه له میژسالی به‌رپوه ئه‌چن. ئه‌مرو داعش ویستی له لووتکه‌دا هیرشیکی به‌رفراوان به مه‌به‌ستی پاکتاوکاری و قهرکردنی هه‌تا هه‌تایی گه‌لی کورد پیکه‌ینیت. له پشت پرده‌ی هیرشی هۆقانه‌ی داعش، ده‌وله‌ته داگیرکه‌ره‌کانی کوردستان و نه‌یارانی گه‌لی کورد هه‌ن. کوشتاریکی گه‌وره‌یان له کوردستان پیکه‌ینا. رووره‌شانه هیرشی نامووس و شه‌رافه‌ت و که‌رامه‌تی کوردیان کرد. به هه‌موو قریژی خۆپانه‌وه ویستیان ئه‌و ئیراده‌یه‌ی که له هه‌ر چوارپارچه‌ی کوردستان ئه‌مرو تیکۆشان ئه‌کات بیشکینن. به‌لام گه‌لی کورد له‌سه‌د سالی بیستویه‌که‌مدا گه‌لیک نیه که وه‌کوو سه‌ده‌ی رابردوو به‌راسته‌ی به هه‌ر هیرشیک له‌ناو بجیت. گه‌لیک نیه که ئیراده‌که‌ی به‌هیرشی به‌م شیوازه بشکیت. ئه‌مرو رۆژی به‌رخۆدان و قاره‌مانیه‌تیه. هیشتاش داگیرکه‌ران و نه‌یارانی کورد، ده‌ستیان له هیرشه‌کانیان به‌رنه‌داوه. به قاره‌مانیه‌تی به‌خۆراگری و پشتگیری

هه موو به شه کانی کوردستان هه تا ئه مرۆ سه رجه م هير شه کان بئ
ئه نجام مانه وه. ئه مرۆ له که سايه تي کو بانی و شه نگالدا مرۆ قايه تي
تي کو شان ده کات. مرۆ قايه تي له به رامبه ر دا گير که ري و زۆر داری له
به رامبه ر گه ماری و تيرۆر شه ري کي گه وره به ري يوه ئه بات. ئه وه ي
که ئه مرۆ پيشه نگايه تي ئه م شه ره مي ژوويه ده کات، گه لي کورد
و پيشه نگانی گه لي کوردن، قاره مانانی وه ک ئارين ميرکان و
هاورپیکانی، هه قال دلگه ش و به سه دان هه قال که له م قوناغه دا به
قاره مانیه تي خويان تیکۆشانیکی مي ژووييان به ري يوه برد. له سايه ي
تي کو شانی ئه مانه وه سه رجه م پيلانی دا گير که ران پووچه ل بۆ ته وه.
هه ر رۆژ مزگیني سه رکه وتنی پيشه نگانی کورد له سه نگره کان
ديت. هه تا کورد خاوه ن قاره مانانی به م شيوازه بي ت هيج چه شه
پلانیکی دا گير که ري و پاکتاو کاری سه ر نا گري ت. به داخه وه، به شي ک
له لايه نی کوردی هيش تاش به ته واوی له هير شي دژ به کورد يان
تينه گه يش توون يان چاويان ده گرن. قاره مانانی وه کوو ئارين ميرکان،
شي ربه گ و دلگه شه کان له سه نگره کان شه ردا شه هيد ئه بن.
هه ندي ک لايه نيش بۆ وي نه گرتن ئه چن بۆ شه نگال. رانتگه ري
سياسی له سه ر خوينی شه هيدان ئه که ن. ئه م رانتگه ريانه به
هيج شيوازي ک په سند نا گري ت. شه هيد نرخی نه ته وه ييه، شه هيد
پيشه نگی کۆمه لگايه، قاره مانانی ئه م گه له يه، به پيشه نگايه تي ئه م
شه هيدانه سه رجه م هير شه کانی پاکتاو بوون و تیکشکان و ئيراده ی
دوژمنان و دا گير که ران تیکشکا. کوش تاره کان نه يان توانی ئيراده ی
گه لي کورد بشکينن، به لام خۆرا گري و قاره مانیه تي شه هيدان
توانی ئيراده ی سه رجه م دا گير که ران و نه ياران بشکينيت، ئه مه به
قاره مانیه تي ئه م شه هيدانه پیکه ات، به خۆرا گري و گيانفیدايی
ئه وان پیکه ات. له سه ر ئه و بنه مايه قوناغي کي دوورودرژمان تپه رکرد
و له سايه ی ئه و شه هيدانه وه ده سته که وتی مي ژووي مان هه بوو، له مه
به دو اشه وه پيوستیی به گور کردنی تیکۆشان و تیکشکاندن ی ئيراده ی

داگیر که ران هه یه. له که سایه تی هه قال شیر به گ سویندی خۆمان بۆ هه موو شه هیدان دووباره ده کهینه وه که هه تا گه ریلایه کی قاره مان ماییت، هه تا پیشه نگانی کورد مابن، یه ک داگیر که ره له بستیکی کوردستاندا جیگای نیه، سویندی خۆمان دوویات ئه کینه وه بۆ ئه وهی که هه تا دوایی خوین و رۆحی ئه وان له ره گ و رۆحی هه موو گه لی کوردا بژیت، وه ک هه قال فه رزاد گوتی: دلای شه هیدان ئه بئی له دلای هه موو مندالی کوردا لیبدات، ئه مرپۆ ئه م سوینده دووباره ده کهینه وه که هه تا دوایین هه ناسه وه ها ده کهین که رۆحی شه هیدان ئاوات و ئاره زووی شه هیدان له میشکی منداله کانی کوردا به جی بنه وه، هه تا دوایین هه ناسه بۆ به دیهینانی ئاوات و ئاره زووه کانیان سویندی خۆمان دوویات ده کهینه وه که هه تا دوا هه ناسه خۆراگری ئه کهین و به ره و سه ره که وتن هه نگای جیددی ده نیینه وه. شه هیدان هه میشه زیندوون. رۆحی شه هیدان رووناکی ریگامانن. خۆراگری ئه وان مانیفستی تیکۆشانمان ده بییت، پیشه نگایه تی ئه وان رووناکی ریگای نوهی داها تووی کوردستان ئه بییت. له سه ر ئه و بنه مایه، بۆ خاوه نداریه تی شه هیدان هه موومان به یه که وه بۆ یه کییتی نه ته وه یی و خۆراگری به کی مه زنی میژووی پیویسته هه نگای جیددی بنینه وه، شه هید نامرن، بژی خۆراگری کۆبانی و شه نگال، بژی ریبه ر ئاپۆ.

به شیک له نرخاندنی شهید ریژان جاوید له سهر ژیان و که سایه ت و خهباتی شهید عه گید مه هاباد

هه قال عه گید مه هاباد به بنه ماله که یه وه ئه ناسرا، بنه ماله یه کی ره نجدیتوو بوو، زۆر و زه حمه تییه کی یه گجار زۆریان بینیبوو، نمونه ی بنه ماله یه ک بوون که فه لاکه ته کانی رژی می داگیر کهری ئیران راسته وخۆ کاریگهری له سهر ئه وان کردبوو، هه م له بواری هه ژاریدا، هه م له بواری به لا کۆمه لایه تییه کاندایه و زۆری و زه حمه تی ژیان، ئه وه ی که له رۆژه لاتیه کوردستاندا زۆربه ی بنه ماله کان وه هان به لام بنه ماله ی شهید عه گید مه هاباد زۆر به قوولگی تیکه وتبوون. به لام ولاتپاریز بوون. چه نده ی زولم و زۆرییان لیکرابوو، چه نده فه قیری و هه ژارییان کیشابوو، و چه نده ی سیاسه ته کانی دوژمن ویستی خۆبه ده سه ته وه دانی ئه وانی هه بوو، به لام دیسان ئه و بنه ماله کۆلیان نه دا، هه رجار خۆشه ویستی ولات له لایان زیاتر ئه بوو. باوکی شهید عه گید له زینداندا یه، ئیستاش هه ر زینداندا یه، ده سه تبه سه ر کراوه. له سهر کاسی ده سه تبه سه ر کراوه. له ئیراندا بۆ بژیوی ژیان هه ولدانی جیددی پیشده که ون، له بهر ئه وه ی که بژیوی ژیان له رۆژه لاتیه کوردستاندا به سه ری خۆی به لایه که، هه ر که س توانای ئه وه ی نیه، به شیک زۆر له کۆمه لگا هه ژار هیشترانه ته وه و ئه وه ش سیاسه تیکی چه په لی رژی مه، یان مه جبووری به سیجی و جاشه یه تیت ئه کات، یان سه ر له ریبازی جیاواز و کاسبکاری سه ر سنوور ئه ده بت. له م کاسیبی سه ر سنووره دا گیرا و تووشی زیندان بوو. برایه کی هه قال عه گید له ریزه کانی په ژاکدا بهر له وه شهید که وتبوو. بنه ماله به گشتی له ئیران قاچاخ بوون. هاتن له بناری قه ندیلدا به جی بوون. شهید دایه تووران دایکان

بوو. ئەوانی گەورە کەردبوو لە زۆری زەحمەتیاندا لە نەبوونی باوکیان. بەلام منالەکانی دایە تووران یەک لەیەک بەهەست تر و نەسەرەتوو تر بوون بۆ تیکۆشان. زۆر پێداگریان ئەکرد کە بەشداری ریزەکانی گەریلا بن. یەکیان شەهید بوو. هەقال عەگید و براییکی دیکەشی بەشداربوون. دایە تووران لە هەموو چالاکیەکان لەبەرامبەر دەولەتانی داگیرکەران و ناحەزانی کورد لە ریزی پێشەوه بوو. هەقال عەگید لەبەنەمالەیهکی بەم شیوازه هاتبوو. گەنج بوو بە هۆی شەهادهتی براکەیهوه ئیمە پیمان باش نەبوو، زۆر پێداگری دەکرد کە بچیتە ناوخوای رۆژەهلات و لەوئ گەریلایهتی بکات، بەلام ئیزنی پێ نەدەدرا، لەبەر ئەوهی تازه بەشداری ریکخستن بوو، هەولماندا زیاتر لە شاخەکانی قەندیل خەریک کار و خەبات بێت. بئ شانسێک بوو بۆ هەقال عەگید کە کاتی شەری قەندیل یەکەم شوینیک هیرشی کرا، ئەو شوینەبوو کە هەقال عەگید و هەقالانی لئ بوو. سەرەرای ئەوهی کە هیرشیک زۆر بەرفراوان بوو، بەلام ئەو هەقالانە ی کە لە نزیکەوه هەقال عەگیدیان بینی، بەراستی وەرە ی هەقال عەگید بۆ هەموویان جیگای سەر سوورمان بوو. بە ورەیهکی بەرزەوه شەری ئەکرد، هەقالان دەیانگوت وەک ئەوهی کە بە سالانە لەناو شەردا بووه. دەروونی ئەم هەقالە هەمیشە ئەکولیا بۆ تیکۆشان، هەمیشە لەناو جموجۆل بوو، هەرچەن تەمەنی کەم بوو، بەلام لە تەمەنیک ی بەم شیوازه دا ئەوه نەده خۆبەر پرسیاردینن لەبەرامبەر گەلەکەت، ئەوه نەده ویستی شۆرشگێری لە کەم گەنجی کورددا هەیه، بەده گەمەن لە کۆمەلگای رۆژەهلاتی کوردستاندا گەنجی لەو تەمەنەدا ئەبینی کە ویستیکی بەم شیوازه قوول و تووند و گرانی هەبئ لەبەرامبەر خاک و لاتەکە ی و خاوەن کین و نەفرەتیک ی بەم شیوازه بێت لەبەرامبەر دوژمن، ئەم هەقالە خاوەن تاییە تەمەندیەکی بەم شیوازه بوو. بۆ گەنجی کورد لە رۆژەهلاتی کوردستان ئەوانە ی کە

راسته و خو دوژمن کاریان له سهر ده کات، تووشی هه ژاری و فه قیری بوون به لام هه لویستیان نیه، ئاماده نین ئه و ورده خو شیه ساختانه ی که له ناو ژیاندا خو یانی پی هه لده خله تی نن، هه قال عه گید په یامیکه بو تیکو شان، بانگیکه بو ئه و گه نجان ه که له به رامبه ر خاک و ولات و دایک و کومه لگا که یان بهر پر سیاریه تی خو یان پیکبه ی نن. له لایه که وه ئه م هه سته له هه قال عه گید ده بینین، دایکان به ته نیا ماوه ته وه، له لایه که وه په رو شی دایک بوو، له لایه که وه په رو شی ئه و ولاته ی بوو، که دایکی تیدا بنده ست کراوه، دایکی ولات و به راستی توانی لایقی هه ردوو کیان بی ت، هه م لایقی دایکی گه وه ره، دایکی ولات، لایقی ئه وه بی ت، هه میش توانی لایقی دایه تووران بی ت. به م هه سته وه کار و ژیان ی ئه کرد، ئه و هه سته بورکانیکی ئاگر بوو له ده روونیدا، هه میشه به و هی ز و وزه وه به شداری ژیان ئه بوو. راوه ستان بو هه قال عه گید شتیکی زور ناسروشتی بوو، راوه ستانی تیدا نه بوو. زور بهری هه قالانی ریوه بهری ته نگاو کرد بوو بو چوونی بو ناوخوی روژه لات بو ئه وه ی له ناو گه لدا خه بات بکات. هه قال عه گید خاوه ن تایبه تمه ندی به م شیوازه بوو. وتم بو گه نجی کورد نموونه و بانگیکه، هیوادارم هه موو گه نجانی کورد باش له هه لویستی هه قال عه گید تی بگه ن و چه کی ئه م هه قاله به سهر شانی خو یانه وه بینین. بهر پر سیاریه تی ئه م هه قاله به سهر شانی خو یانه وه بینین. ئه مه ئه رکیکی میژوو ییه بو هه ر گه نجیکی کورد، پیویسته ده س له م ژیا نه نگریس و چه په له به رده ن. به بی تیکو شان ئازادی نابی و مومکن نیه هیچ که سیک له کومه لگای کوردستان خو شی به خو یه وه بینیت. بنه ماله ی هه قال عه گید نموونه یه کی تراژدی که له کوردستاندا و به هه زاران بنه ماله ی وه ها هیه، بنه ماله ی هه قال عه گید سه ره لدان یان کرد له به رامبه ر ئه مه، به لام زور بنه ماله هه ن که ریازی تیکو شان و سه ره لدان نازانن. به رای من پیویسته سه یری بنه ماله ی دایه تووران و کوره کانی

بکهن. دایکېکی شههید و دوو کورې شههید و کورېکی تیکۆشهړ و کهسیک لهناو بهرخۆدانی گرتووخانهدا جیگا دهگریت. نموونهی بنهمالهیهکی ولاتپاریزه، ئەم بنهمالهیه گهیشته بهوقهناعهتهی که بوئزادی خۆیان دەس له ههموو ژیان خۆیان هه لگرن و بوئزادی بنهمالهکانی دیکه و کۆمه لگاکه ی تیکۆشان بکات. ئەمه پیرۆزترین هه لویسته لهناو ئەو بنهماله، بو ههموو گهل و گه ریلای کورد جیگای ریزن. بنهماله ی دایه تووران ریگیان بهردهوام ده بیته و خهون و ئاوات و ئاره زوو هه کانیان لهناو ریزه کانی گه ریلادا وه کوو ئارمانجیکه که گه ریلای تیکۆشانی بو ئەکات و هیوادارین که بتوانین رۆژیک بی که بنهماله یه کی بهم شیوازه له کوردستاندا به بی زۆری و زهحمه تی له عه دالته و ئازادیدا بینین، ئەوه خهون و ئاوات و ئاره زووی ههمومانه، هیوادارین بتوانین خهونه کانیان پیکبهینین.

ئەزمونىك بۇ دىمۆكراسى

لە نووسىنى شەھىد رېزان جاويد، ئەم بابەتە لە گۆڧارى
ئالترناتىو بلاو بۆتەوہ

قۇناخى ئىستاكە قۇناخىكە كە لايەكەوہ كىشە و قەيرانەكانى سەرچاوەگرتوو لە رژىمە ستاتۇپارىزەكانى رۆژھەلاتى ناوہراست، لە لووتكەدايە و كۆمەلگای ئەم ھەرىمەى رووبەرپرووى زەخت و زۆرى و نەھامەتى جىددى كردۆتەوہ. لە بەشى زۆرى ئەم ھەرىمەدا، نارەزايەتى گەلان سەرىبھەلداوہ و ھەررۆژ روو لە زيادبوون دەنىت و لە لايەكى تىرشەوہ، زلھىزەكانى جىھانى لە پىناو تىپەراندنى قەيرانە ناوڧويەكانى سىستەمى سەرمايەى جىھانى، دەستىوہردانى ھەرىمى رۆژھەلاتى ناوہراست دەكەن و دامەزراندنى دىزايىنى نوپى جىھانى، پىپى ناوہتەوہ قۇناخىكى نوپوہ. بە پىپى ئەو پىشكەوتنانە لە ئاستى ھەرىمى و جىھانىدا ھاوسەنگى سىياسى نىوان ھىزەكان، گۆرانى بەرفراوانى بەسەردا ھاتووہ و ھەنووكە قۇناخى بلۆكبەندى نىوان ھىزەكان لە ھەر كات زياتر لە موناقەشەدايە و ھەر دەچىت ئەم بابەتە روون بوونەوہى زياتر بە ڧووہ دەبىنىت. ئەم مەملانى سىياسىيەى نىوان ھىزەكان لە بەشىك لەولاتانىش قەيرانەكان و چارەسەرى قەيرانەكانى بەرەو چەقبەستويى جىددى بردۆتەوہ. چەقبەستويى سوورىا دوای رووداوہكانى ولاتانى عەرەبى نمونەيەكى بەرچاوى ئەم پراكتىكەيە كە تىيدا زۆر بە روونى مەملانى نىوان بلۆكەكانى جىھان دەبىنرىت و نارەزايەتى گەلانى سوورىا بە ھۆى ئەم سىياسەت و ھەولدانانە كەوتۆتە پلانى دووھەم و سىيھەم و زىانى زۆر جىددى رووبەرپرووى گەلانى سوورىا كەوتۆتەوہ. ھۆكارى سەرەكى چارەسەرنەبوونى كىشەى كورد و يا سازنەبوونى سەقامگىرى لە

پارچه‌کانی تری کوردستان و به‌تایبەت لە باشوور و رۆژئاوای ولات؛ چارەسەر نەبوونی ئەم کیشەیه لە باکووری کوردستان و تورکیایە. چوونکوو لە راستیدا کلیلی چارەسەری کیشەیی کورد، لە باکووری کوردستان و وە دەست خستی ستاتۆی گەلی کورد لەو بەشە لە کوردستان، بیگومان لەم ناویدا ناره‌زایەتی گەلان و فاکتەری بنه‌رەتی گەلانی هەریمە‌کەش خۆی لە خۆیدا خاوەن قورساییی تایبەتە و هیچ یەک لەم لایەنانە بە بێ لەبەرچاوترنی ئەم فاکتەرە بنه‌مایە، توانای دەرستی پلانی سیاسییان لەم قۆناخەدا نیە. تەنانەت بەشیکی زۆر لە پیلانەکان لە سەر بنه‌مای ئەم فاکتەرە داریژراوە و بەم پێیە هەولێ دەستیوەردان لە بەشیکی لە ولاتە عەرەبییەکان دراوە و پلان بۆ بەشیکی لە ولاتە عەرەبییەکان دراوە و پلان بۆ بەشیکی تر لە ولاتانی هەریمە‌کەش لە ئارادایە. دواي هەلبژاردنی ویلايەتە یە‌ک‌گرتووە‌کانی ئەمریکا، هەرۆک شیمانە دە‌کرا، جموجۆلیک لە پیناوە بە‌ده‌وامی دەستی‌وە‌ردانە‌کان لە هەریمە‌کەدا پیکهات. بە یەک‌کردنی نارازیانی ولاتی سووریا و هاوکات شەری لە نا‌کاوی غەزە و داب‌رینی بەشیکی لە بە‌ره‌ی شیعی و په‌یوه‌ست‌کردنیان بە ناو‌ندی قاهیرە و پیشکەوتنە‌کانی ئە‌فغانستان، نمونە‌ی بە‌رچاوی ئە‌و هە‌ول‌دانانە‌ن کە لە لایەن ویلايەتە یە‌ک‌گرتووە‌کانی ئە‌مریکا‌وه لە دواي هەلبژاردن په‌ره‌ی پیدراوە. پیدە‌چیت ئاستی ئە‌م دەستی‌وە‌ردانانە لە قۆناخە‌کانی دا‌هات‌و‌ودا، بە‌رفراوان‌تر بیت‌ه‌وه و ره‌ه‌ندی جیا‌واز‌تر بە خۆی‌ه‌وه بگریت. لە‌میان‌ه‌ی قه‌یرانه‌کانی رۆژه‌لاتی ناو‌ه‌راست، کیشە‌ی کورد و هاوسه‌نگی کورد، خاوەن گرینگییە‌کی یە‌گ‌جار تایبەتە. پیکه‌ی ژنۆئیس‌تراتیژیکی کوردستان لە میژ‌و‌ودا هە‌تا ئیستا و هەر‌وه‌ها قورساییی سیاسی تیکۆشانی گەلی کورد، وای‌کرد‌وه‌وه کە گەلی کورد بە‌خه‌بات و تیکۆشانی بێ‌پسانه‌وه‌ی، مۆری خۆی لە‌و پی‌واژۆیە‌دا. سه‌ره‌رای ئە‌وه‌ی کە کیشە‌ی کورد و مافه‌کانی لە‌ لایەن بلۆکە جیهانیە‌کانه‌وه دانی پیداناند‌ری، بە‌لام دیسانیش

گهلی کورد توانیویتی له قوناخه قهیراناوییهدا، ههبوون و قورسای خوی بسهلمینی. ههبوونی گهلی کورد له چوارولاتی خاوهن پیگه ستراتیژیک له ههریمه کهدا و تیکۆشانی گهلی کورد له پیناو دیمۆکراتیزه کردنی ئەم ولاتانه و گهیشتن به مافه رهواکانی خوی، هاوتهریبه له گهل ئەو گۆرانکاری و دهستیوهردانهی که له ههریمه کهدا ده کریت. دهتوانین بلین که گهلی کورد له قوناخهدا سه رهرای هه موو لایه نه کان، به سه ری خوی ئە کته ریکی سه ره کی گۆرانگارییه که له ئاستی رۆژه لاتی ناوه راستدا. مژاریکی گرینگ له کیشهی کورددا، ره ههنده جیهانییه کانی ئەم کیشه یه یه که پیوستی به هزراندن و راوهسته کردنی جیددی هه یه. کاتیکی سه یری سه ره تای دهستیپکردنی کیشهی کورد واته دهستیپکردنی سیاسه تی قرکردن و له ناو بردنی گهلی کورد ده که یین، رۆلی لایه نه جیهانییه کانی دامه زرینه ری دیزاینی رابردووی رۆژه لاتی ناوه راست، له پیکهاتنی ئەم قهیرانهدا زۆر به روونی ده که ویته بهرچاو. دیزاینیک که له ناویدا به ده سپیشخه ری زله یزانی ئەو کاته، ده ولت - نه ته وه کانی تورک و فارس و عه ره ب له سه ر بنه مای ئینکاری گهلانی تر و به عه قلییه تی فاشیستی یه ک زمان و یه ک ده ولت و یه ک ئالا، دامه زرینه را و هه ر به و هۆیه وه زۆر به ی زۆری گهلانی دیرینه ی ئەم ههریمه ی رووبه رووی له ناچون و قرکردن کرده وه. له و دیزاینه نه گریسه ی سه د سالی رابردوودا، ولاتی تورکیا و ده ولت - نه ته وه ی دامه زرینه راوی تورک، و پرای ئالو گۆره کانی تر له ههریمه کهدا، خاوهن رۆلیکی ناوه ندی نکۆلی و کوشت و بر و سیاسه تی له ناو بردنی کوردان بوو. پیگه و قورسای سیاسی ئەم ولاته له هاوسه نگیه سیاسییه کانی جیهانی، ئەلقه ی گریدانی زهنجیره ی کیشه ی کوردی له چوار ولاتی گرینگ ههریمه که ی، خستۆوه ته دهستیوه. ئەم ده ولته سه رجه م ئیمکان و ده رفه ته کانی چ له ناو خوی وه لات و چ له ئاست پیوه ندیه ناونه ته وه یه کانیدا،

بۆ چارهسهرنهبوونی کیشهی کورد به کارهیناوه. ئەگەر جار و بار له لایهن داگیرکهانی تری کوردستانهوه، سووکه ههولدانیک له پیناو چارهسهری ئەم کیشهیهوه کرابییت، دیسانهوه عهقلیهتی فاشیستی زال بهسهر دهولهتی تورکیاوه، ههر چهشنه کرداریکی تیکدهرانهیان بهرپوهبردووه. لهو قۆناخهی دواییدا ههمدیسان، ههولهکانی تیکدهرانهی ئەو ولاته به شیوهی زۆرروون وهبهرچاو دهکهن. ئەم دستکەوتانهی که له باشووری و رۆژئاوای ولات بۆ گهلی کورد بهرههم هاتوون، له لایهن دهولهتی تورکیاوه نهتهنیا دانی پینا نهراوه، بهلکوو له پیناو لهناو بردن و یا سازکردنی دهسهلات بهسهریاندا له ههولدانیکی بی وچانی تیکدهرانه دایه. هۆکاری سههرهکی چارهسهرنهبوونی کیشهی کورد و یا سازنهبوونی سهقامگیری له پارچهکانی تری کوردستان و بهتایبهت له باشوور و رۆژئاوای ولات، چارهسهرنهبوونی ئەم کیشهیه له باکووری کوردستان و تورکیاوه. چوونکوو له راستیدا کیلی چارهسهری کیشهی کورد، له باکووری کوردستان و وهدهست خستنی ستاتۆی گهلی کورد لهو بهشه له کوردستانه. له ئەگهری چارهسهرنهبوونی کیشهی کورد له باکووری ولات سهقامگیری و چارهسهری کیشهی کورد له پارچهکانی تری کوردستان، مومکن نابییت. له ئاستیکی تاکتیکی و بۆ ماوهیهکی کاتی لهوانهیه له ههولێ به کارهینانی ئەم ستاتۆیانه داین و یاخود له بهرامبهریدا بیدهنگی نیشان بدهین، بهلام له ئاستی ستراتژیکدا به به کارهینانی ههموو دهرفهته ناونتهوهیهکانیان، له پیناو له ناو بردنی سههرجهم دهستکەوتهکانی گهلی کورد له بهشهکانی تری کوردستان ههولدانێ تیکدهرانهی خۆیان بهردهوام دهکهن. ئەوهی روون و ئاشکرایه ئەوهیه که کیشهی کورد له ئاست رۆژهلاتی ناوهراست و جیهاندا به شیوهیهکی بهرفراوان له رۆژهف دایه. بینگومان له رۆژهفدابوونی کیشهی کورد لهو ئاستهدا، له سایهی تیکۆشانی بی وچاونی گهلی کورد له سههرجهم بهشهکانی کوردستان

و قاره‌مانیه‌تی شه‌هیداندا پِیش که‌وتوو و به هیچ شیوه‌یه‌ک نیشانده‌ری په‌شیمان بوونه‌وه‌ی ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌ره‌کانی کوردستان و هیزه‌ ناونه‌ته‌وه‌ییه‌کان له‌ کرده‌وه‌کانیان دژبه‌ گه‌لی کورد نیه‌ . گه‌لی کورد به‌ تیکۆشان‌ی خۆی توانی قورساییه‌کی سیاسی جیددی له‌ هه‌ریمه‌که‌ ساز بکات و هاوسه‌نگی نوئ بخلوقینیت و له‌ ده‌رفه‌ته‌ سیاسیه‌کانی هه‌تا ئیستا که‌ک وهر بگریت . ئەم تیکۆشانه‌ هه‌نووک له‌ باکوور و رۆژئاوی ولاته‌که‌مان له‌ ئاستی لووتکه‌دا به‌رپوه‌ ده‌چیت . ئە‌گه‌ر ده‌وله‌تی تورکیا ده‌ستی به‌ قۆناخیک‌ی نوئی دانوستاندن له‌ گه‌ل ریبه‌ر ئاپۆ کردوو، ده‌ره‌نجامی ئەو تیکۆشانه‌یه‌ . پرسایاریکی گرینگ که‌ له‌م قۆناخه‌دا له‌ رۆژه‌فی شه‌قامی سیاسی هه‌ریمی و جیهانی‌دایه‌، ئەوه‌یه‌ که‌ له‌ ئە‌گه‌ری چاره‌سه‌ری کیشه‌ی کورد له‌ باکووری کوردستان چ ئالوگۆریک له‌ هه‌ریمه‌که‌دا دیته‌ ئاراهه‌؟ هه‌روه‌ک له‌ سه‌ره‌وه‌ش باسی لیوه‌کراوه‌، هه‌نووک له‌ تورکیا له‌ گۆرانکاریه‌کانی هه‌ریمه‌که‌دا، له‌ لایه‌ن هیزه‌ جیهانییه‌کانه‌وه‌ رۆلیکی گرینگ‌ی پب‌ه‌خ‌شراوه‌ و له‌ئاست ناوخۆییشدا قۆناخی سه‌رله‌نوئ نووسینه‌وه‌ی یاسای بنه‌ره‌تی له‌ ئارادایه‌ . کیشه‌ ناوخۆیه‌کانی تورکیا و به‌تایبه‌ت کیشه‌ی کورد و تیکۆشان‌ی بزافی ئازادیخواری گه‌لی کورد، له‌ ئاستیک‌ی به‌رفراواندا ئاسته‌نگه‌ له‌به‌رده‌م رۆلگێرانی ده‌وله‌تی تورکیا له‌وه‌ خ‌شه‌ی که‌ پ‌یان به‌خ‌شیوه‌، له‌ لایه‌کی تریشه‌وه‌ خالی سه‌ره‌کی له‌ گۆرینی یاسای بنه‌ره‌تی ئەو ولاته‌دا، دیسان گۆرینی یاسایه‌ به‌ پ‌ی کیشه‌ی نه‌ته‌وه‌ جیاوازه‌کانی ناوخۆی تورکیا . له‌ ئە‌گه‌ری چاره‌سه‌ری ئەم کیشه‌یه‌ ده‌تونین بلین که‌ تورکیا به‌ره‌و سه‌رله‌نوئ دامه‌زراندنه‌وه‌ی کۆماره‌که‌ی ده‌چیت و یاخود قۆناخی دووه‌می کۆماره‌که‌ی ده‌ستپ‌یده‌کات . ئەو کاته‌یه‌ که‌ ده‌توانی له‌ ئاستی هه‌ریمی و جیهانی‌دا له‌ ئاستیک‌ی به‌رفراوانتردا رۆل ببینی و یان ته‌نانه‌ت وه‌ک مۆدیل په‌سه‌ند بگریت . له‌ قۆناخی سه‌ره‌تایی و دامه‌زراندنی کۆماری تورکیا له‌سه‌رده‌می رابردوو‌شدا، کۆماری

تورکیا وهک مودیل سهیری دهکرا ورؤلئیکی وههای پی بهخسرابوو. لهم قوناخهشدا له نهگهری تیپه‌راندانی سیاسه‌ته‌کانی نکۆلی و قهرکردنی گه‌لان و دیمۆکراتیزه بوونی ئەم ولاته، شیمانیهی گێرانی رؤلئیکی وهها له ههریمه‌که‌دا زور زه‌حمه‌ت نابیت له لایهن تورکیاوه. هه‌روه‌ک پیشتریش باسمان لیکرد، چاره‌سه‌ری کیشه‌ی کورد له باکووری کوردستان، کلیلێ چاره‌سه‌ری ئەم کیشه‌یه له به‌شه‌کانی تری کوردستان و یا به‌واتای سه‌قامگیربوونی ده‌سته‌که‌وته‌کانه. بۆیه ئەم ره‌وشه‌ کاریگه‌ری راسته‌وخۆی له‌سه‌ر سه‌رحه‌م به‌شه‌کانی تری کوردستان ده‌بیت. به‌له‌به‌رچاوگرنتی ئەوه‌ی که خالی سه‌ره‌کی ناره‌زایه‌تی گه‌لان له ههریمه‌که و به‌ستینی ده‌ستیوردانی ده‌ره‌کی بو سه‌ر ده‌وله‌ته‌ ستاتۆپاریزه‌کانی هه‌ریم، کیشه‌ی دیمۆکراتیزاسیۆنی ئەم ده‌وله‌تانه‌یه. تیکۆشانی گه‌لی کورد له به‌رامبه‌ر چوار ده‌وله‌تی ستاتۆپاریزی هه‌ریمه‌که، وێرای تیکۆشان له پیناو گه‌یشتن به‌ ماف و ئازادی خۆی، تیکۆشانیکه که کاریگه‌ری راسته‌وخۆی له‌سه‌ر دیمۆکراتیزاسیۆنی ده‌وله‌تانی زال به‌سه‌ر کوردستاندا به‌یه. یه‌ک له‌و به‌شانه‌ی کوردستان که له‌ دوای چاره‌سه‌ری کیشه‌ی کورد له باکووری کوردستان، موناقله‌ی زۆری لیده‌که‌ویته‌وه و خاوه‌ن گرینگی تایبه‌ته، رۆژه‌لاتی کوردستانه. هه‌روه‌ک ده‌زانریت ده‌وله‌تی ئێران له رۆژه‌ف و پلانی ده‌ستیوه‌ردانی ده‌ره‌کیدایه و ده‌توانین ب‌لین که به‌شیک له‌ ده‌ستیوه‌ردانه‌کانی هه‌نووکه‌یی له ههریمه‌که، له‌وانه‌یه زور راسته‌وخۆ ده‌بیت، به‌لام له‌هه‌مانکاتدا ده‌ستیوه‌ردانه له به‌رامبه‌ر ده‌وله‌تی ئێران و پینگه‌ی سیاسی و ئایدیۆلۆژیکه‌ی ئەم ده‌وله‌ته له ههریمه‌که‌دا. له لایه‌که‌وه کیشه‌ی وزه‌ی ناوه‌کی ئەم ده‌وله‌ته که وه‌ک کیشه‌یه‌کی سه‌ره‌کی بو ده‌وله‌تانی ده‌ره‌کی لینه‌توووه و جار‌جار له‌ ئاستی موزاکه‌ره و جار‌جار به‌ هه‌ره‌شه‌ی لیدانی بنکه‌ ناوه‌کییه‌کانی ئێران، له رۆژه‌ف دایه و له لایه‌کی دیکه‌وه ناره‌زایه‌تییه ناوخۆیه‌کان و قه‌یرانی هه‌نووکه‌یی ناو ده‌سه‌لاتیش،

لەم قۆناخەدا ئەم دەولەتەیان رووبەرووی قەیران کردۆتەوه، هەرچەندە دەولەتی ئێران لە کاتی دەستیوەردانەکانی رۆژھەڵاتی ناوەراستەوه هەتا ئیستاکە هەولێ داوێ که لە دەرەوێ سنوورەکانی خۆی شەر لە گەڵ لایەنە موداخەلەگەرەکان بەرپۆه بیات؛ بەلام هەر دەچیت دەستیوەردانەکان لە سنوورەکانی ئێران نزیك دەبیتهوه هەولدانەیی لایەنە دەرەکییەکان بۆ دەستیوەردان لەسەر ئێران بە رینگای ئابلقەیی ئابووری و سیاسی یەک لەو هەولدانانەییە که لە داھاتوودا قەیرانی ناوخوای جیددی بۆ دەولەتی ئێران سازدەکات. قەیرانی ئابووری ناوخوای ئێران زیانی زۆری تووشی گەلانی ئێران کردوو، هەژاری، بیکاری و ئەو حالەتە نەگرسانەیی که کۆمەلگا لەپیناوە دەست خستنی بژیوی ژیان مەجبووری بۆتەوه و بوونەتە هۆکاری پەرسەندنی خۆکوژی و قەیرانی کۆمەلایەتی، کاتیکی لەگەڵ ناپەزایەتیە ئەتیککی و مەزھەبییەکان و ناپەزایەتی لە سیاسەتکەنی رژیم ئاویتە دەبیتهوه، ئەوکاتەیی که قوولایی قەیرانی ئێران بە باشی دەکەویتە بەرچاوی. لە رهوشیکی ئاساییدا، ئەگەر دەولەتیک که ناپەزایەتی ناوخوای لە بەرامبەری نەبواوە و لایەنیککی دەرەکی بە هەوای داگیرکاری و بە بەهانەیی جیا جیا ویستی هێرشی بۆ سەر ئەو دەولەتە هەبواوە؛ گەلانی ئەو ولاتە لە پیناوی پاراستنی ولات و تەنانت دەولەتەکیان لەوانەییە هەرچەشەنە فیداکارییەکیان ئەنجامدایە و خراپترین چەشنی هەژاریشان تەحەموول کردبایە. بەلام دەولەتی ئێران لە رهوشیکی ئاساییدا نیە. رژیم بە هۆی سیاسەتەکانی لە دژی گەلانی ئێران، لە لای سەرجم گەلانی ئێران و بەتایبەت بۆ ناسنامە ئەتیککی و دینی و مەزھەبییەکان رهوایی نەماوە و بەشی هەری زۆری گەلانی ئێران لەم دەسەلاتە نارازین. بۆ ئەم دەولەتە ناتوانی چاوەروانی فیداکاری لە گەلانی ئێران بیتهوه. لایەنە دەرەکیەکانیش بە باشی لەم بابەتە تیگەشتوون و بە شیککی زۆر لە بەرنامەکانیان بە لەبەرچاوەگرتنی ئەم رهوشە

دارښتووه. هه تا ئیستا نړیکایه تی دهولته تی ئیران له بهرامبره
 نه رهوشه، نړیکایه تییکې ملتاریستیه و هه ولدانه بو له ناوبردنی
 هه رچه شنه موخاله فه تییک. نه وهی که روون و ئاشکرایه، سه ره پای
 سه رجه م هه ولدانه ملتاریستیه کانی رژیم له بهرامبره نارازیان،
 دیسانه وه نه م نارزه زیه تییه به شیوهی جیاجیا و له رنگی جیاجیادا
 خوئی نشان دهدات و هه ركات شیمانه ی ته قینه وهی کومه لایه تی
 له ناوخوی ئیران ده کریت. بیگومان پشت به ستنی دهولته تی ئیران به
 هیزی سه ربازی، ساویککه بوونیکی سیاسی زور جیددییه. نه م بابه ته
 له قوناخی شوړشی ۱۳۵۷ ی ئیران بو رژیمی پاشایه تی رابردوو چ
 ده رنه نجامیکی بوو و هه روه ها له قوناخی هه ری دواپی له ولاتانی
 میسر، لیبیا، تونس و سووریا نه زموونی پشت به ستن به هیزی
 سه ربازی له بهرامبره نارزه زیه تییه ناوخوییه کان چ ئاکامیکی هه بوو،
 به باشی ئاشکرا بوو. نابئی نه و بابه ته له بیر بکریت که هیزی
 سه ربازی دهولته تیش به شییکه له و کومه لگایه و چهنده ئاویته ی
 ده سه لاتیش بووبیت؛ هه تا ئاستیک ده توانی له بهرامبره گه لکه ی
 خوئی شه ر بکات و ناتوانی له ناوی بات. به شییک له دهولته ته کان
 وه ها بیریان ده کرده وه که به هینانی هیزی سه ربازی له ولاتانیتر
 ده توانن خویان پاریزن. بو وینه دهولته تی سووریا پشتی به
 هاوکاریه کانی رووسیاوه به ستوته وه. لیره دا نه م پرسیاره ش دپته ئاراه
 که تا چ ئاستیک دهولته تی رووسیا پشتگیری لایه نیک دهدات که
 به رده وام کردنی ده سه لاته که ی خاوه ن ریسک و مه ترسی جیددییه؟
 لیره دا به کارهینان و یا نه هینانی ئوپوزیسیون له لایه ن هیزیکی
 ده ره کی خاوه ن گرینگی نیه، به لکوو شیوازی نړیکایه تی دهولته له
 بهرامبره نارزه زیه تییه ناوخوییه کانی خوئی گرینگه. مژاریکی سه ره کی
 بو رهوشی ئیستا که ی ئیران نه وه یه که هه ر چهنده لایه نه ده ره کییه کان
 مه سه له ی ناوه کی نه م ولاته یان روژه ف کردووه، به لام کیشه ی
 سه ره کی نارزه زیه تییه ناوخوییه کانی ئیرانه. بیگومان رزگار بوونی ئیران

لهو قەيرانە، نە بەشەرى دەروەى سنوور و نە بە پشتگىرى سووريا نە بە پالپشتى رووسيا و نە بە لەناوبردى نارازيانى ناوخۆى چارەسەر نايىت. تاكە رىبازى رزگارى ئىران لە ھېرشى دەرهكى و چارەسەرى قەيرانەكان، نزيكايەتيكى ديمۆكراتيانە لەبەرامبەر گەلانى ئىران و بەرپووە بردنى پرۆژەى ئاشتى ھەمەلايەنى ناوخۆييە و رىبازىكى تر بەدى ناکرېت. تەنانەت بەبى لەبەر چاوغرتنى ئەوەى كە كام ھىزى دەرهكى چ لايەنىكى نارازى بەكار دەھىنى، ديسانىش پىويستى بە ئالوگۆرپكى بنەرەتى لە سيستەمى دەسلەتتى ئىراندا ھەيە. وەك باسى لىوہكرا، يەك لە كىشە سەرەكايەكانى ئىران، كىشەى ناسنامە ئەتنيككى و دىنى و مەزھەبيەكانە. گەلى كورد وەك يەك لە گەلانى ھەرى كۆنى ئەم ھەرپمە رووبەرپووى سياسەتى قىرکردن، ئاسيمىلاسيۆن و لەناوبردن ھاتۆتەوہ و ھەنووكە لەبەرامبەر رۆژمى ئىران لە تىكۆشاندايە. لە قۇناختىدا كە كىشەى كورد لە ئاستى ھەرپمى و جىھانى لە رۆژەف دايە، ھەنگاو نانەوہى رۆژمى ئىران بۆ چارەسەرى كىشەى كورد، خاوەن گرینگى تايبەتە. گرنگى چارەسەرى كىشەى كورد بۆ دەولەتى ئىران ھەم ھۆكارى ناوخۆى و ھەمىش ھۆكارى دەرهكى ھەيە. لە ئاست ناخۇدا چارەسەرى كىشە كورد دەتوانى ھەنگاويكى سەرەتايى لە پىناو ديمۆكراتيزاسيۆنى ئىراندا تىت وەك ئەزموونىك چاولىبكرى. بە لەبەرچاوغرتنى ئەم راستىە كە گەلى كورد و تەنانەت بەشى زۆرى گەلانى ترى ئىرانىش، لە تىكۆشانى خۇياندا ھەركات باسيان لە بەدبىھاتنى مافە رەواكانى خۇيان كىرەوہ و ھىچكات لە ھەولى پارچەکردن و لەناوبردى ئىراندا نەبوون، ھەلگرتنى ئەم ھەنگاوانە لە ئەنجامدا ئىرانىكى ديمۆكراتىيانەى لىى دەكەويتەوہ كە دەتونى كاريگەرى سياسى ئەو ولاتە لە ئاستىكى بەرفراواندا بەرز بكاتەوہ. ئەم بابەتە لە ھاوسەنگىيە سياسىيەكانى ھەرپمى و جەھاندا ئالوگۆرى جىددى ساز دەكات و تەنانەت ئاستەنگى لەبەردەم گەلىك كىشەى ئەو ولاتە ھەلدەگرن.

پژاک، پیشاهنگ مرحله‌ای نوین از مبارزات شرق کوردستان

رویکرد نظام مستقیمی بر سرنوشت خلق‌های منطقه و به‌ویژه خلق کورد، تأثیرات مستقیمی برجای می‌نهد. تداوم مبارزات برحق خلق‌مان در دیگر بخش‌های کوردستان که دستاوردهای چشمگیری را کسب‌نموده و به سطح عظیمی از نیرومندی دست‌یافته بود نیز بخش بزرگ و حائز اهمیت از دلایلی بود که ظهور چنین جنبشی را در شرق کوردستان بیشتر از هر مقطع تاریخی الزامی می‌گردانید. چراکه از طرفی حل مسئله‌ی کورد به لحاظ متدیک مستلزم درکی عمیق و نگرستن به آن بسان کلیتی در سطح منطقه‌ای و جهانی بود و از سوی دیگر خلق کورد در همه‌ی بخش‌های کوردستان با راهکارها و شیوه‌های متفاوت با چنین معضلی روبرو بود. در شرق کوردستان به دلیل عدم نتیجه‌گیری مبارزات گذشته، شدیداً خلای مبارزاتی احساس می‌شد. در چنین وضعیتی خلق کورد به شکلی مضاعف با سیاست‌های انکار، امحا و استحاله از جانب دولت ایران تهدید می‌گشت. خلق‌مان در شرق کوردستان از طریق فشار و سرکوب و عدم جوابگویی به مطالبات‌شان، در سطح وسیعی با سیاست‌های سرکوبگرانه‌ی متفاوت از جمله؛ ایجاد فضای رعب و وحشت روبرو بود. گسترش فقر و بیکاری، وسعت یافتن معضلات اجتماعی، مملو نمودن زندان‌ها از فعالان کورد و از همه مهم‌تر عوام‌فریبی رژیم، خلق‌مان را به سوی انفعال، بی‌ارادگی و مرگ سوق می‌دادند. رژیم ایران که به‌هیچ‌وجه قابلیت ایجاد تغییر و تحول و انجام دموکراتیزاسیون را از خود نشان نمی‌داد، با عملکردهایی از قبیل قتل‌های زنجیره‌ای، دستگیری‌های گسترده و برخوردهای میلیتاریستی، مخالفت‌های ایجادشده از سوی خلق‌های مختلف و خواست‌های آزادی‌خواهانه‌ی آنها را جواب می‌داد. حتی جریان اعتراضی دوم خرداد را نیز به‌شدت سرکوب نمود. نظام هرگونه ندا و فریاد آزادی‌خواهی در ایران را ساکت می‌نمود و به‌ویژه اگر اعتراضی در شرق کوردستان شکل می‌گرفت، از جانب زمامداران حکومتی به‌مراتب سنگین‌تر و شدیدتر سرکوب می‌گردید. در پی شکل‌گیری توطئه‌ی بین‌المللی ۱۵ فوریه‌ی ۱۹۹۹ علیه رهبر خلق کورد

«رهبر آپو» شاهد عکس‌العمل‌های گسترده‌ی خلق کورد در همه‌ی بخش‌های کوردستان و به‌ویژه قیام گسترده‌ی خلق‌مان در شرق کوردستان بودیم. می‌توان قیام‌ها را شروعی مجدد در تاریخ مبارزات شرق کوردستان قلمداد نمود. خلق کورد در شرق کوردستان از طرفی به‌جوابگویی به توطئه‌ی بین‌المللی علیه رهبر خویش پرداخته و حتی در برخی از شهرها با به آتش کشیدن بدن خویش آمادگی خود را برای در پیش‌گرفتن خط‌مشی مبارزات نوین اعلام نمودند. بدین‌گونه هم از رهبر خویش صیانت کردند و هم در مقابل رژیم بیدادگر و ستمکار ایران، عملکرد اعتراضی و آزادی‌خواهانه نشان دادند. رژیم ایران با مشاهده‌ی چنین وضعیتی به شکلی کاملاً وحشیانه بر خلق‌های معترض تاخت و در نتیجه‌ی این یورش‌ها دهها تن به شهادت رسیدند. پس از قیام سوم اسفند و رویدادهای پیرامون آن، جوانان کورد همه‌ی شهرهای شرق کوردستان در صفوف جنبش آزادی‌خواهی خلق کورد جای گرفتند و مبارزات نوینی را در کوهستان‌ها شکل دادند. شرایطی که ضرورت و اهمیت درپیش‌گرفتن چنین مبارزه‌ای را خاطر نشان می‌ساخت بسیار بود که می‌توانیم به مواردی اشاره نماییم؛ الف- مسدود شدن روزه‌های مبارزاتی و فقدان زمینه‌های دموکراتیک در عرصه‌ی قانونی با توجه به عملکردهای رژیم در مقابل مخالفان و سرکوب عمومی. ب- نیاز دستیابی به سازماندهی‌ای منسجم با راهکارهای نوین و در پیشگیری مواضعی ملی - دموکراتیک جهت چاره‌یابی ریشه‌ای مسئله کورد. ج- ضرورت دستیابی به مکانیسم‌های دفاعی با توجه به شرایط مناسب جغرافیایی کوردستان در مقابل عملکردهای رژیم که با هدف امحای و نابودی صورت می‌گیرند. نشان‌دان چنین ایستاری و شروع خط‌مشی مبارزاتی در شرق کوردستان، امید و روحیه‌ای تازه را در بین خلق کورد ایجاد نمود. این جنبش گامی بود در راستای اراده‌مندی خلق‌مان در شرق کوردستان. جنبش تا اوایل سال ۲۰۰۴ مبارزات خویش را تحت‌نام جنبش اتحاد دموکراتیک ادامه داد. مبارزات در همه‌ی شهرهای شرق کوردستان به شکلی وسیع آغاز گشت. این اولین بار بود که در تاریخ مبارزات آزادی‌خواهانه‌ی شرق کوردستان طی سده‌ی گذشته، جنبش از شمالی‌ترین مناطق شرق کوردستان یعنی ماکو و بارزگان گرفته تا جنوبی‌ترین نقاط آن کرمانشان و ایلام و همچنین میان کوردهای دیگر مناطق از کوردهای ساکن خراسان گرفته تا کلان شهرها و دیگر شهرهای ایران شکل می‌گرفت. اساساً این موضوع به معنای گذار از مفاهیم ملی‌گرایی ابتدایی و شروع

مبارزاتی فراگیر در همه‌ی نقاط کوردستان بود. با تاسیس پژاک طی کنگره‌ی سال ۲۰۰۴ مبارزات شکلی سازمان‌یافته‌تر به‌خود گرفت و هر چند که در این مقطع نیروهای مدخله‌گر و توطئه‌گران طی انجام دسیسه‌هایی برآن بودند که خط‌مشی ایدئولوژیکی نوین و معیارهای اخلاقی - سیاسی حزب را تضعیف سازند، اما با رهنمودهای «رهبر آپو»، کادرهای حزب و خلق مبارزمان ایستاری انقلابی در مقابل چنین توطئه‌ای نشان دادند. رژیم ایران و نیروهای مداخله‌گر و برخی دیگر از نیروهای مزدور وابسته به آنان، در آغاز سعی بر تخریب وجهه‌ی انقلابی و مستقل سازمان داشتند. اما آنان قادر به کسب نتیجه نگشته و یا مبارزاتی که در سطحی وسیع و با متدی نو صورت می‌گرفت، پژاک هر روز بیش از پیش مورد استقبال خلق کورد در همه‌ی نقاط کوردستان قرار می‌گرفت. نیروهای گریلا در مدت کوتاهی در اکثریت مناطق شرق کوردستان مستقر گشته و توانایی ایفای نقش دفاع مشروع در مقابل حملات وسیع نظامی رژیم ایران را کسب نمودند. فعالیت‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، روشنگری، سازمانی و ایدئولوژیکی در همه‌ی عرصه‌ها و میان همه‌ی اقشار جامعه گسترش یافت. رژیم ایران جهت جلوگیری از مبارزات آزادی‌خواهانه‌ی خلق و پاکسازی جنبش از انجام هیچ‌گونه عملکرد غیرانسانی رویگردان نشد. موج گسترده‌ی دستگیری فعالان کورد، شکنجه‌ی وحشیانه زندانیان، عملیات‌های نظامی بسیار وسیع، تشدید مکانیسم‌های سرکوب، ایجاد پایگاه‌های نظامی جدید، بسط سیاست مزدورسازی به طرق جدید و مافیواارانه و .. در راستای پاکسازی جنبش آزادی‌خواهی صورت گرفت. حتی دولت ایران علی‌رغم وجود تضادها و اختلافات تاریخی با نظام ترکیه، جهت مقابله با جنبش توافقاتی را با محوریت سیاست‌های «کورد ستیز» خویش صورت داد. این مناسبات تنها محدود به این دو دولت نشد و دول سوریه و عراق و دیگر نیروهای مزدور منطقه را برای اجرای طرح توطئه‌آمیز تصفیه‌سازی جنبش به کار گرفتند. در این راستا برای رسیدن به توافق و در پیش گرفتن رویه‌ای واحد جهت امحا و انکا خلق کورد، روابط دیپلماتیک گسترده و مداومی را شکل دادند. حتی با دول غربی نیز به توافقاتی در این راستا دست یافتند. حملات و یورش‌های نظامی مشترک دولت‌های ایران و ترکیه بر مناطق آزادشده‌ی میدیا که با همکاری‌های اطلاعاتی دولت‌های غربی در سال ۲۰۰۸ به اوج رسید، نشان‌دهنده‌ی ابعاد عملی این توافقات بود. در چهارچوب داخلی نیز رژیم با صدور احکام سنگین جزایی

وبه‌ویژه بیشتر نمودن اجرای حکم اعدام و علی‌الخصوص اعدام یکی از اعضای جنبش به نام رفیق «حسن حکمت دمیر» (شهید عگید) در روز هجدهم دسامبر سال ۲۰۰۷ که برای اولین بار شکل می‌گرفت، سعی بر ایجاد فضای رعب و وحشت در کوردستان داشت. بدین شکل رژیم خواستار جلوگیری از رشد سریع جنبش آزادی‌خواهی خلق کورد در شرق کوردستان گردید. اما اقدام وحشیانه‌ی حکومت ایران با مقاومت بی‌نظیر کادرهای سازمان و دیگر زندانیان سیاسی در زندان‌های ایران و مبدل ساختن زندان به عرصه‌ی مبارزاتی با پیشاهنگی شهید حسن حکمت دمیر، فصیح یاسمنی، احسان فتاحیان و دیگر هم‌زمان شهید، روبرو گشت. آنان عملکردهای پلید رژیم را خنثی گرداندند. رژیم نه‌تنها نتوانست آزاده‌ی آن‌ها را به تسلیمیت بکشاند، بلکه این سیاست و قدرت رژیم بود که در زندان‌ها رو به زوال و شکست نهاد. مبارزه‌ی زندانیان به نقطه‌ی عطفی در جنبش مبدل شد. پژاک در سومین کنگره‌ی خویش تصمیم به گسترش سازمان‌دهی و فعالیت‌های خویش در شرق کوردستان و گام نهادن در پروسه‌ی تکوین حزبی گرفت. برداشت این گام مهم؛ مقاومت تاریخی در مقابله با یورش‌های همه‌جانبه‌ی رژیم و متفقین منطقه‌ای و جهانی‌اش بود. مرحله‌ی جدیدی که از سال ۲۰۰۸ تا به حال در سازمان آغاز گشت و با دومین کنفرانس حزب در سال ۲۰۱۰ روند رو به رشدی به خود گرفت، در شخصیت شیرین، علی، فرزاد، فرهاد، حسین، خوشمهر، روژها و همه‌ی حماسه‌سازان عملیات روانس برچم و انتقام و مقاومت عمومی دیگر قهرمانان خلق کورد، گام‌های جدی و تاریخی را در راستای سازمان‌دهی، اتحاد و همگرایی خلق کورد در همه‌ی بخش‌های کوردستان برداشت. امروزه جنبش آزادی‌خواه خلق کورد «پژاک» در راستای ایفای نقش پیشاهنگی مبارزات دموکراتیک و آزادی‌خواهانه‌ی خلق‌های ایران از آمادگی کامل برخوردار است.

خلق‌ها و انقلاب

اساساً همه‌ی انقلابات و قیام‌هایی که از طریق خلق‌ها و به‌شکل گسترده به‌وقوع می‌پیوندند، با هدف آزادی صورت می‌پذیرند. مقوله‌ی آزادی و تعاریف ارائه‌شده از آن موضوعی است بسیار ژرف و وسیع و جای بحث فراوانی دارد که بسته به سطح آگاهی جوامع، به اشکال گوناگون و در قالب مطالباتی متفاوت جهت آن مبارزات صورت می‌پذیرند. بدون شک پرسش در مورد دلایل وقوع انقلاب و ریشه‌یابی مشکلات و معضلات و در نتیجه دستیابی به جواب این سوال‌ها بر هر ذهن آگاهی‌خواری می‌کند: جامعه چه می‌خواهد و چه چیز را نمی‌پذیرد؛ با چه مواردی مخالف است و یا با کدامین آن‌ها موافق؛ از چه چیز گریزان است و به سوی چه کشیده می‌شود؟ این درحالی است که می‌توان عوامل و دلایل متعددی را در بروز یک انقلاب برشمرد. برای نمونه ممکن است توازنات سیاسی (برنامه و عملکردهای دولتی در مورد دولت دیگر و یا نیروی در مورد نیروی دیگر) و یا حتی برنامه‌ی سیاسی، ایدئولوژیکی و اجتماعی و اقتصادی سازمان و یا حزبی در سرعت‌بخشی و یا تحریک انقلاب‌ها دخیل باشند، ولی به‌هیچ‌وجه این نمی‌تواند همه‌ی صورت مسئله را تشکیل دهد. از نظر برخی، انقلاب‌ها عکس‌العمل‌های آنی و شدید یک جامعه‌ی عاری از ریشه‌های تاریخی را منعکس می‌نمایند. در برخی از دیدگاه‌ها نیز تلاش مستمر در راستای دستیابی به اهدافی از پیش تعیین شده از جانب یک جناح، نیرو، سازمان و یا یک جنبش منجر به وقوع انقلاب در بین خلق‌ها می‌گردد. دیدگاه اول اشتباهات بزرگی را نسبت به انقلاب‌ها و مطالبات خلق‌ها به میان می‌آورد. چرا که چندان توجهی به دلایل و ریشه‌های انقلاب ندارد. در دیدگاه دوم نیز نواقصی به چشم می‌خورد. چرا که برنامه‌های ازپیش تعیین شده‌ی جناح و یا سازمانی تنها در صورتی منجر به وقوع انقلاب خواهد گردید که مطالبات و برنامه‌های آن تطابقی کامل با مطالبات و نارضایتی‌های خلق داشته باشد؛ هرچند که گاه‌گاهی تحركات سیاسی سازمان‌ها و جناح‌ها بسان جرقه‌ای مطالبات و اعتراضات را نیز به‌سوی انقلاب جهت‌دهی می‌نمایند. امروز در سطح جهانی، جامعه‌ی بشری با بحران‌ها

و معضلات عدیده‌ای روبرو است و با توجه به سطح بحران‌ها و بسته به سطح آگاهی جوامع، اعتراضات گسترده‌ای به‌وقوع پیوسته به نتیجه نیز دست خواهد یافت، اما آنچه حائز اهمیت است تشخیص دلایل و مشکلاتی است که جامعه را بسوی چنین عکس‌العمل‌هایی سوق می‌دهد. بدون شک خلق‌ها در هر نقطه‌ای از جهان از آنچه بر آن‌ها تحمیل می‌شود، ناخشنو و ناراضیند. در غرب، خلق‌ها و جوامع در منجلاب نظام کاپیتالیستی و مدرنیته‌ی منفور آن با معضلات و بحران‌های شدیدی روبرو هستند که منجر به بروز بیماری‌های روحی و روانی شدیدی در آن جوامع گشته است. فردگرایی و عوارضی ناشی از هم‌گسستگی بافت‌های اجتماعی و شکاف عظیم میان نظام‌های موجود با واقعیت و حقیقت بشریت، افراد و جوامع، جهان را با تهدید مواجه نموده است. در جناح شرق و خاورمیانه نیز ارتجاع و نظام‌های واپسگرا بسان بیماری سرطان، خلق‌ها و جوامع را تهدید نموده و موجی از سرگردانی و بیچارگی را در جوامع بسط داده‌اند. بی‌ارادگی و تسلیمیت را برجوامع تحمیل نموده و جوامع را بازیچه قدرتشان قرار داده‌اند. در راستای تداوم اقتدارشان نه تنها افراد، بلکه جوامع را قربانی نموده، جامعه را به کلی سرکوب نموده و ضعیفگی را بر آنان تحمیل می‌کنند. نظام‌های که به تمامی با سوءاستفاده از دین و سیاسی نمودن آن، باورداشت‌های خلق‌ها که بسان انقلابی درمقابل همان ظلم مستمر به پاخاسته است را بسان ضدانقلابی علیه خلق‌ها بکار می‌گیرند. آنچه که در جوامع منجر به انقلاب و بروز اعتراضات گسترده می‌گردد هم در لابه‌لای جزئیات این موارد نهفته است و هم در عدم ارضاء خلق‌ها از آنچه که وجود دارد، همچنین گوش فرادادن به نداهای درونی و یافتن تضادهایی بین آنچه که پیش آمده و آنچه که می‌خواهند. با نگاهی به تاریخ انقلاب و اعتراضات گسترده در سطح جهان و به‌ویژه رویدادهای پس از آن به‌وضوح مشاهده می‌شود که آنچه پس از انقلاب‌ها روی می‌دهد، مطابقت چندانی با آنچه که خلق‌ها می‌خواسته‌اند ندارد. اساسا بسان گرفتار آمدن در حلقه‌ی بسته‌ی «انقلاب، ضدانقلاب، انقلاب» بوده که در دور باطل «اقتدار، سرنگونی، اقتدار دیگر» تکرار گشته است. چرا که تعاریف و دیدگاه‌های لازمه جهت رسیدن به نتیجه، از جانب خلق‌هایی که بپاخاسته و انقلاب کرده‌اند، مشخص نگشته و معیاری آن دست‌نشان نشده‌اند. نتیجه‌ی انقلاب‌ها در اکثریت قریب به اتفاق موارد، از سوی خلق‌ها تعیین نگشته و یا جناحی فرصت‌طلب، نیرویی خارجی و یا خط‌مشی‌ای اشتباه در

شرایط بحرانی انقلاب و .... خود را نماینده‌ی اعتراضات نموده و دستاوردهای آن را از آن خود دانسته‌اند. در نهایت بسان ضدانقلابی درمقابل خلق‌ها ظهور پیدا کرده‌اند. آنچه در ایران و انقلاب‌های آن شکل گرفت، موردی این‌گونه بود. مطالبات و اعتراضات خلق‌های ایران که در مقابل نظام شاهنشاهی، تقلید و تحمیلی پهلوی شکل گرفت، نتیجه‌ای عکس داد. خلق‌ها اینبار با شاهی عمامه به سر روبرو گشتند که به جای نظام غربی تحمیلی، استبداد و ارتجاع شرقی را جایگزین نمود. تغییرات تنها در اشخاص صورت گرفت و امروزه اعتراضات و نارضایتی‌های گسترده‌ای در مقابل نتایج به دست آمده از انقلاب گذشته شکل گرفته است. حتی احتمال بروز انقلابی دیگر در مقابل ضد انقلاب شکل گرفته در مقابل انقلاب گذشته وجود دارد. آنچه امروزه به عنوان مخاطره‌ای جدی در مقابل انقلاب‌ها و قیام‌های جدید منطقه و به ویژه اعتراض‌ها و انقلاب‌های تونس، مصر و دیگر کشورها وجود دارد نیز همین مورد است. عدم سازمان‌دهی خلق‌ها و عدم ارائه‌ی آلت‌رناتیوی مردمی و به ویژه عدم پایه‌ریزی نظامی مردمی از جانب خود خلق‌ها نتایج فوق را دربر خواهد داشت. آنچه لازم و ضروری است، تدارکات و آمادگی‌های گسترده‌ای است که خلق‌ها خود باید برای آن اقدام نمایند. خلق‌ها بایستی با تکیه بر نیروی ذاتی خویش که قادر به انجام انقلاب است، آلت‌رناتیوها و مطالبات برحق خویش را آشکار نمایند و به شکلی منظم و سیستماتیک، نظام خود را شکل دهند. خلاصی و رهایی از این بحران‌ها و دستیابی به آزادی راستین، تنها با شکستن حلقه‌ی بسته «انقلاب، ضدانقلاب و انقلابی دیگر» ممکن خواهد شد.

نگاهی به وضعیت آشفته‌ی اپوزیسیون خارج از کشور

یکی از مشکلات و معضلات عمده بر سر راه روند دموکراتیزاسیون در ایران، ضعف عظیم در نیروهای مخالف، چه آن‌هایی که در درون نظام در مقابل دولت حاکم خود را چپگرا عنوان می‌کنند و چه آنانی که خود را مخالفین خارج از کشور می‌خوانند، می‌باشد. بحران اساسی محرک این مشکلات نیز، بحران ذهنیتی و ایدئولوژیک در میان نیروها است. بحران ذهنیتی‌ای که تا به حال اجازه نداده اکثریت نیروهای مخالف ایرانی به لحاظ ایدئولوژیک و سیاسی فاصله چندانی از نظام حاکم بگیرند. طی سده‌ی گذشته در نظام حاکم ایران هم توسط محرک‌های خارجی و هم برخی از جناح‌های داخلی تلاش شد که ایدئولوژی ملی‌گرایی به تمامی بر عرصه سیاسی و حتی اجتماعی - فرهنگی حاکم گشته و بدین شکل دولت - ملتی مقتدر و مرکزی بر سراسر ایران حاکم گردد. البته قبل از کودتای شکل‌گرفته در مقابل سلسله قاجار - که تا حدی از جانب دولت‌های غربی و به‌ویژه انگلیس سعی شد، که بذره‌های ملی‌گرایی مدرن را در آن دوران بکارند - زمینه‌سازی برجیدن مخالفان ملی - اتنیکی و حتی دینی - مذهبی با حملات شدید ارتش قزاق به سرکردگی رضاخان مهیا گشته بود. البته که از میان برداشتن این مخالفان تنها با هدف ایجاد حکومتی جدید و مقتدر نبود و با برداشتن چنین گام‌هایی سعی بر بنیان نهادن دولت - ملت فارس کرده و به موازات دولت - ملت‌های ترک و عرب در سطح خاورمیانه به اصطلاح در تلاش آغاز عصر مدرن در ایران شدند. هر چند ساختار تاریخی و حتی اجتماعی خلق‌های ایران با چنین هدفی کاملاً مغایرت داشت، اما به زعم آنان ولو با بکارگیری خشونت بایستی این اهداف عملی می‌شد. کما اینکه پس از بنیانگذاری این دولت - ملت به اشکال بسیار متنوع و دهشتناکی موج شدید استحاله خلق‌ها و اقلیت‌های دینی - مذهبی آغاز شد. اساساً هدف بنیانگذاری دولت - ملتی نه در قالب ایران، بلکه ایجاد این دولت بایستی تا سطح تغییر نام ایران به پرسپولیس یا فارس شهر، تحول می‌یافت. چرا که نام ایران بیان یک ملت و یک دولت نبود

و هویتی فراگیرتر بود که اقوام و تیره‌های آریایی را کلا نمایندگی می‌کرد. اما بدلیل فراهم نبودن زمینه‌ی کامل این موضوع به‌جای تغییر نام، تغییری مفهومی در نام ایران ایجاد شد و محتوای مورد هدف را در این نام جای دادند. پس از انقلاب سال ۵۷ و روی کار آمدن جمهوری اسلامی ایران، هویت ملی‌گرایی ایران مدرن سده بیستم، با حفظ محتوا، هویتی مذهبی به خویش گرفت و بحران قبلی به شکلی مضاعف خلق‌های ایران را تهدید نمود. آنچه در بیان این موضوع حائز اهمیت است، تغییری ایدئولوژیک - ذهنیتی در ساختار سیاسی - اجتماعی و به‌ویژه آموزشی نظام حاکم و طبقه ذینفع با آنان است و با این مهم سیر تحولات اجتماعی در همان عرصه‌ها مورد هدف بود. به‌نوعی که این تحولات ایدئولوژیکی می‌بایست همه بافت‌های جوامع موجود در ایران را دربرمی‌گرفت. این در حالی است که هم‌اکنون مخترعان و پیشرفت دهندگان دولت - ملت و نظام وابسته آن در جوامع اروپایی دیگر به عدم جوابگویی این ذهنیت پی برده و به دنبال سیستمی جایگزین می‌باشند. اما با توجه به منافع که دولت‌های غربی در ایجاد نفاق و جنگ بین خلق‌ها در سطح خاورمیانه، کسب می‌کنند تا به‌حال نیز در سطح منطقه و به‌ویژه ایران از محرکان اساسی چنین ذهنیتی هستند. ذهنیت دولت - ملت و حتی شوونیسیم نشأت گرفته از آن به شکلی سرسام‌آور، در مخالفان نظام نیز ریشه دوانیده و به هیچ وجه حاضر نیستند که کلمه‌ای بیشتر و یا کمتر از آن را بر زبان بیاورند. زیان اساسی این ذهنیت را خلق‌ها و هویت‌های متفاوت از هویت فارسی درایرن متحمل شدند. دولت - ملت ایرانی فارس محور هیچگاه قادر نبود که به تمامی هویت‌های متفاوت موجود در ایران را انکار نماید، چرا که این هویت‌ها ریشه‌های مستحکم تاریخی داشته و هویت فارسی، خود، زاده‌ی آن بود. جهت درک این مدعا می‌توان به همه اسناد تاریخی و تحقیقات فرهنگی و زبان‌شناسی رجوع نمود. ملی‌گرایان افراطی و به‌ویژه بنیانگذاران اساسی آن در نظام قبلی، جهت چاره‌یابی این مشکل نیز حیل‌های سیاسی خاصی را به اجرا درآوردند. موزائیک فرهنگی و هویتی غنی ایران را در قالب‌های بسیار شکلی استانی جای داده و مرزهای ایران را با موزه‌ی هویت‌های استحاله شده مزین کردند. چرا که در عصر مدرن دیگر احتیاجی به آنان وجود نداشت. تنها کاری که این هویت‌های گویا عقب‌مانده کلاسیک می‌توانستند انجام دهند، تقویت فرهنگی و هویتی مرکز بود، مرزبانانی به اصل‌طلاح غیور بودند که در صورت

ایجاد تهدیدات خارجی مکلف به دفاع از مرکز بودند و در غیر اینصورت خود تهدید خارجی به‌شمار می‌آمدند. چنین سیاست و طرز تفکری را دقیقاً می‌توان در همه مخالفینی که به اصطلاح خود را مخالف پایتخت و مرکز معرفی می‌کنند و در اوج ضعف سیاسی و سازمان‌دهی بازهم از همگان مدرن‌ترند، به شکلی بارز مشاهده نمود. در مبارزات چپگرایانه مختص به این ذهنیت در طول سال‌های سلطه جمهوری اسلامی، خطابت مرکز- حاشیه را از همه سران مخالف در ایران شاهد بوده‌ایم. این بدان معناست که یا مبارزه‌ی هویت‌های دیگر موجود در ایران بایستی در تقویت مخالف نظام در مرکز و پایتخت خدمت نماید و یا تحت نام تجزیه‌طلب و عناصر بیگانه و یا عامل از میان رفتن تمامیت ارضی ایران محکوم و هرگونه عملکرد وحشیانه‌ای علیه آنان مشروع است. مسئله‌ی تمامیت ارضی و عملکردها و سیاست‌های شکل‌گرفته در پیرامون آن نیز به‌خودی‌خود نگرش غارتگرانه و انحصارطلبانه آن ذهنیت را به‌خوبی نشان می‌دهد. این بدان معناست که دیگر خلق‌های ایران، ساکنان اساسی این مرز و بوم محسوب نگشته و نگهبانان ساده‌لوحی بیش نیستند و تنها در صورت فارس‌یزه شدنشان قادر به تملک ارضی ایران خواهند شد. به همین دلیل است که خلق‌های کورد، آذری، بلوچ، عرب و ... در مناطق اسکان‌شان به‌عنوان هویت هیچگاه از حق تملک برخوردار نخواهند شد، در این مناطق قادر به اشتغال نخواهند بود، قادر به جایگیری در مدیریت‌های محلی نبوده، غنای جغرافیایی آن مناطق به‌هیچ‌وجه از آن نبوده و حتی در استخراج آن نیز به دلیل عدم صداقت‌شان سهم نخواهند بود. تنها حقی که به لحاظ اشتغال نیز برای اکثریت‌شان قایلند، حمالی و کارگری در پایتخت و در دیگر شهرهای صنعتی است. به همین دلیل ذهنیت تمامیت ارضی مورد نظرشان به تمامی ذهنیت غارت و تاراج بوده و چنان استادانه چنین سیاستی را عملی می‌کنند که سهام کوپنی و اخیراً تحقیر مردم تحت عنوان ارائه یارانه نقدی را لطفی بزرگ به مردم تلقی نموده و تا درجه ارحم‌الرحمین و ولی نعمت مردم صعود کرده‌اند. این موضوع نه تنها در بعد اقتصادی بلکه در عرصه‌ی سیاست و حقوق نیز حاکم گردانیده شده و به‌ویژه مخالفین مرکزگرا - ایران تا به نهایت غرق در این سیاست گشته‌اند و این موضوع را تا حد سرنوشتی غیرقابل تغییر تعالی داده‌اند. هر چند در همه‌ی مبارزاتی که از سده‌ی گذشته تا کنون از جانب خلق و هویت‌های دیگر موجود در ایران شکل گرفته، هیچ‌گونه

مبارزه‌ای با شعار جدایی از ایران شکل نگرفته و وجود نداشته، اما همیشه این مبارزات تحت عنوان این نام‌ها محکوم گردیده و به آنان گوشزد شده که حتی در چارچوب مرزهای کنونی نیز چنین حقوقی را شامل نخواهید شد؛ چرا که آن را نیز سهمیم بودن در کاسه‌ی اقتصاد و سیاست و حقوق دانسته و در ذهنیت ایشان این موضوع نیز تغییر سرنوشت و تجزیه اموال و قدرت بحساب می‌آید. جا دارد که جهت درک کامل این موضوع به مقایسه‌های عملی در این باره پرداخت و یکی بودن این ذهنیت را چه در قالب مخالف و چه در قالب نظام در رویارویی با هویت‌های دیگر به‌خوبی اثبات نمود. همه به‌خوبی وضعیت هویتی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی حاکم بر مناطق کوردنشین در ایران را می‌دانیم. به لحاظ سیاسی و اقتصادی جدای از سیاست‌های اعمال شده‌ی کلی، سیاست‌های خاصی نیز علیه خلق کورد، اعمال می‌شود. حق سیاست و مالکیت را به هیچ وجه نداشته و سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی وعده‌ایست که سال‌هاست رژیم جهت ساکت کردن اعتراضات کوردها بر زبان رانده و هیچگاه عملی نشده‌اند و نخواهند شد. در این مناطق تنها به شرطی امکان برخورداری از حقوق مساوی با سایر شهروندان ایرانی فارس وجود دارد که اشخاص به تمامی در خدمت به سیاست‌ها و عملکردهای حکومت مرکزی کوتاهی نکرده و نقش پابوسی و کاسه‌لیسی یا همان مزدوری خود را به تمامی به‌جای آورند. در جبهه مخالف و به‌ویژه در گروه‌هایی که خود را اصالتاً صاحب و بانی ایران دانسته و شعار براندازی حکومت و ایجاد حکومت خویش را سرداده‌اند نیز در اوج ضعف، همان حق تعیین سرنوشت برای دیگر خلق‌ها را برای خود قایلند. برخی از جناح‌های کورد نیز که به زعم خود به مبارزه علیه رژیم و بدست آوردن حقوق خلق کورد می‌پردازد، نتوانسته‌اند این ذهنیت را درک و از آن گذار نمایند و خود را محکوم این سرنوشت می‌دانند؛ جهت احقاق حقوق خلق کورد، درصد کسب اجازه از این گروه‌های مذکور می‌باشند و از آنان می‌خواهند که در دولت آتی خود جایی برایشان تعیین نمایند. جواب دریافتی این دسته از جناح‌های کوردی نیز به همان گونه بوده که رژیم کنونی به کوردها داده است. با هشدار اینکه شما می‌خواهید ایران را تجزیه کنید و مبارزات حاشیه‌ای بایستی تنها در خدمت مبارزات پایتخت باشد و در صورت براندازی حکومت و تاسیس حکومت جدید فکری به حالتان خواهیم کرد، به آنان جواب می‌دهند. در این نمونه نیز همان حق پابوسی و کاسه‌لیسی برای آنان رواداشته می‌شود.

در کنفرانس پراگ این گونه برخوردها به خوبی مشاهده می‌شود. بیانات برخی از شرکت‌کنندگان در مورد حزب حیات آزاد کردستان پژاک و بیگانه خواندن این جنبش مردمی و از همه مهمتر دعوت از ایران جهت یورش‌های گسترده‌تر علیه این حزب، خود به خوبی نبود تفاوت میان ذهنیت رژیم حاکم و مخالفین مذکور را نشان می‌دهد. از طرفی نیز این بخش از مخالفین با مطرح کردن این موضوع که مشکل اساسی تعویض حکومت بوده و با برسرکار آمدن حکومت جدید که خود را موسس آن نیز اعلام می‌کنند، همه مشکلات چاره‌یابی خواهد شد. به همین دلیل بارها در میان این بخش از مخالفین دولتی، یدکی که آن را دولت در تبعید نام می‌نهند، تشکیل و آن را به جدی‌ترین نوع اپوزیسیون تعبیر می‌کنند. با توجه به موضوعات ذکر شده در این نوشته می‌توان به راحتی دریافت که در ایران و به‌ویژه در عدم وجود اپوزیسیونی متحد، وجود چنین مشکلات ذهنیتی‌ای نقش اساسی دارد. از این منظر مگر اینکه مبارزه‌ای گسترده جهت تحول بنیادین در این نوع برخوردها و چنین خط‌مشی ایدئولوژیکی‌ای بتواند نتایجی را با خود به همراه داشته باشد. سرنوشت تعیین شده و تحمیل گشته بر جوامع ایران را باید تغییر داد. خلق‌های ایران که در طول هزاران سال همزیستی مسالمت‌آمیز بدون هیچ‌گونه مشکلی زندگی نموده‌اند، با بروز ذهنیت شوونیستی در مقابل یکدیگر قرار گرفتند و بذره‌ای نفاق و دشمنی را چنین ذهنیتی در میان این خلق‌ها کاشت. تنها راه ادامه‌ی زندگی مسالمت‌آمیز میان خلق‌ها و حفظ یکپارچگی و بنیان نهادن دموکراسی راستین، مبارزاتی جدی در مقابل این ذهنیت می‌باشد. این ذهنیت موجب بروز تراژدی‌هایی عظیم انسانی در اقصی نقاط جهان گشته. بنیان‌های اخلاقی و فرهنگی این خلق‌ها به هیچ‌وجه با چنین ذهنیتی یکی نخواهد شد و مبارزاتشان را علی‌رغم موانع ایجاد شده توسط این ذهنیت، با رهایی از آن و رسیدن به آزادی به‌ثمر خواهند رسانید.

آزادی پیروز خواهد شد

تاریخ مبارزات آزادی خواهی خلق کورد به ویژه در سده‌ی اخیر، مملو از وقایع و رخدادهای تراژیک است که تامل هرچه بیشتر بر روی آن‌ها، در شناخت پیچیدگی و عمق مسئله‌ی کورد و طرح و نقشه‌های جناح‌ها در باب آن افق‌گشا هستند. ابعاد وسیع و جهانی این مسئله و مشارکت اکثر ابرقدرت‌های جهان در تعمیق و لاینحل نمودن این مسئله، بدون شک مبارزاتی گسترده و درک و بینشی ژرف می‌طلبد. ساده‌لوحی است اگر تنها به بُعد سیاسی، آن‌هم به شکلی سطحی پردازیم؛ چرا که در پس این مسئله موضوعات حاد تاریخی‌ای نهان است. بدون شناخت و درک مسایل تاریخی، پرداختن به سیاست و مدعی آن شدن می‌تواند فاجعه‌بار باشد. درک عمیق در مورد توطئه‌ی ۱۵ فوریه ۱۹۹۹، چرایی وقوع آن و مشارکت اکثر ابرقدرت‌های جهانی و منطقه‌ای در آن، و از همه مهم‌تر درک چرایی وسعت قیامی که علیه این توطئه از سوی خلق کورد در اقصی نقاط جهان شکل گرفت، در واقع نمودی بارز از درگیری و چالش‌های میان تمدن مرکزگرا و تمدن دموکراتیک خلق‌ها است. مبارزات آزادی خواهانه‌ی خلق‌ها در برابر تمدن مرکزگرا اگرچه فراز و نشیب‌های بسیاری را به خود دیده، اما در طول تاریخ بشریت این مبارزات هرگز متوقف نشده و در هر مقطعی از تاریخ به اشکال گوناگون تداوم یافته است. در میان خلق کورد به‌عنوان خلقی کهن و برخوردار از میراثی عظیم از دستاوردهای بشریت، این مبارزات به اشکال گوناگون ادامه پیدا کرده است؛ البته جدای از مبارزاتی که با تحریک ایدئولوژیک و سیاسی خارجی در راستای همسوم نمودن این جامعه با روند تمدن مرکزی و به کارگیری کارت دولت - ملت صورت گرفته است، این مبارزات گاه هم سوی با دیگر مبارزات در سطح خاورمیانه انجام گرفته و گاه نیز نقش و پیشاهنگی این مبارزات را خلق کورد بر عهده گرفته‌اند. در برابر نظام - جهان سرمایه‌داری و جهت مقابله با تخریبات وسیعی که این نظام در تمامی عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، اخلاقی، ایدئولوژیک و زیست‌محیطی به وجود آورده، مبارزاتی که خلق کورد به پیشاهنگی «رهبر آپو» آغاز نمود را می‌توان به نوعی تجدید بنیان تمدن

دموکراتیک و احیای هویتی نوین ارزیابی کرد. چراکه وجود مسئله‌ای به نام مسئله کورد صرفاً محدود به کورد و کوردستان و یا بسته به سیاست‌های چند دولت غاصب و اشغالگر نیست. مسئله، صرفاً از میان رفتن هویت یک خلق هم نیست؛ وجود این مسئله در نتیجه‌ی تداوم نظامی است که در صورت عدم مبارزه‌ای راستین با آن، تراژدی‌هایی که بر خلق کورد تحمیل نموده را مبدل به سرنوشتی برای تمامی خلق‌های خامیانه و جهان خواهد نمود. مبارزات عظیمی را که در ربیع پایانی سده‌ی بیستم از سوی رهبر آپو در کوردستان آغاز گردید، می‌بایستی به شکلی صحیح درک کرد؛ چرا که در صورت عدم درک صحیحی از این مبارزات نخواهیم توانست نتیجه‌ای درست از چرایی و چگونگی وقوع توطئه‌ای با چنین ابعاد وسیعی بگیریم. در حالی که اکثریت نیروهای مخالف نظام به پیشاهنگی سوسیالیسم رئال و دیگر مخالف‌ها سهم‌شان تنها فروپاشی بود، جنبش آپوئیستی در حکم رادیکال‌ترین و مصمم‌ترین جنبش آزادی‌خواهی معاصر با نشان دادن توانایی جدی خویش در رابطه با تغییر و تحولات ایدئولوژیک و همچنین آسیب‌شناسی گسترده در مورد چرایی فروپاشی جنبش‌های سوسیالیستی و مخالف، قادر شد گستره‌ی نفوذ، تاثیرگذاری و نقش پیشاهنگی آزادی‌خواهی را هرچه بهتر ایفا نماید. تحلیل‌ها و ارزیابی‌های فوق‌العاده رهبر آپو در مورد مسایل تاریخی و معضلات کنونی نظام و حتی بحران موجود در جنبش‌های به اصطلاح مخالف نظام که بیشتر آن‌ها ناآگاهانه به مذهبی از نظام مبدل شده و نفوذ آن را هرچه بیشتر سرعت بخشیده‌اند و یا حتی در بهترین حالت خویش نتوانسته‌اند از فرم‌خواهی گذار نمایند، با بنیان نهادن خط‌مشی نوین و گذار از دگم‌ها، توانست مبارزات را در سطح وسیعی ارتقا بخشد و مقطع جدیدی از این مبارزات را رقم زند. بدون شک تنها راهکار جهت مقابله با نظام جهانی که بشریت را با تهدید از میان رفتن مواجه ساخته، اتکا به نیروی ذاتی خلق‌ها و برخورداری از نیروی ایمان، عمل و سازمان‌دهی است. مبارزات رهبر آپو در جنبش آپوئیستی نه تنها بُعد ملی - دمکراتیک خلق کورد را در بردارد، بلکه در بُعدی وسیع‌تر می‌توان آن را مبارزه در راستای دموکراسی‌طلبی و آزادی‌خواهی خلق‌های منطقه و جهان برشمرد. رهبر آپو رهبریتی تاریخی را در عصر حاضر آغاز نمود و با آگاهی کامل بر مشکلات و خطرات آن به ایفای چنین نقشی پرداخت. بدون شک توطئه‌ی صورت گرفته علیه ایشان نیز برخوردار از چنین ابعادی است. رهبر آپو در این باره می‌گوید:

«چنان لحظاتی پیش می‌آیند که تاریخ در یک شخصیت، و شخصیت در یک تاریخ نهفته است. این امر قابل انکار نیست که شرافت شخصیتی را. علی‌رغم اینکه بسیار دردناک طی شد. نسبتاً تعمیم دادم. تفاوت من در این نکته است: بسیار نیک واقفم که چون در پی ایفای نقش فراتر از یک «قربانی تقدیر» این تاریخ تراژیک برآمدم، آماج چنین نیرنگ‌هایی گردیدم. به همین سبب است که شعار این دعوی را بدین صورت تعیین نمودم: آزادی پیروز خواهد شد.»

گفته‌های رهبر آپو در قبال این موضوع خود روشنگر بوده و به بهترین وجه ابعاد وضعیت را بازگو می‌کند. این یکی از دلایل اساسی پایبندی خلق کورد به رهبر آپو است. به همین دلیل می‌بایستی رهبر آپو را تجلی آزادی در حافظه‌ی تاریخی جوامع خاومیانه برشمرد. توطئه‌گران در مراحل بعدی تمامی سعی‌شان در این راستا بود تا با فریب‌کاری، خلق و رهبر را از هم گسسته و تقدیر همیشگی «شکست» را بر خلق کورد تحمیل کنند. گویی فراموش کرده‌اند که این خلق از همان ابتدای توطئه باخشم و کینی بی‌سابقه حلقه‌های آتشین را جهت دفاع از رهبرشان تشکیل دادند و توطئه را از همان آغاز خنثی نمودند. گویی قادر به درک این موضع نیستند که خلق کورد دیگر طریق‌رهایی و آزادی را یافته و گام در این مسیر نهاده است. جهت دستیابی به آزادی گاه بریتان می‌شود و گاه زیلان و گاه آتش ایمان به جانش می‌زند و دیگر به هیچ وجه حاضر نیست تقدیر و سرنوشت شومی را بپذیرد که از سوی نظام برایش تدارک دیده شده است. در همه‌ی بخش‌های کوردستان و اقصی نقاط جهان، خلق کورد خط‌مشی رهبر آپو را یگانه راه آزادی و آزاد زیستن می‌داند و هیچ نیروی و هیچ یک از ترفنده‌های نظام قادر نیست این خط‌مشی را به تحریف بکشاند. به همین خاطر است که رهبر آپو شعار «آزادی پیروز خواهد شد» را سر داده است.

شهید عاکف؛ مبارز پيشاهنگ

شهید رزان جاوید یکی از رفقای بود که از نزدیک شهید عاکف ماموزاگرس را می‌شناخت، این دو شهید گرانقدر از همان اوایل تاسیس حزب حیات آزادگردستان سال‌ها در کنار هم با شور و شوقی انقلابی و کم‌نظیر در راستای پیشبرد مبارزات آزادیخواهی خلق گرد به فعالیت و مبارزه پرداختند. متن زیر را شهید رزان جاوید برای گرامیداشت یاد و خاطره‌ی شهید عاکف ماموزاگرس به نگارش درآورده است.

واقعیت تلخ گردستان را بایستی به شیوه‌ای ارزیابی نمود که با تاریخ و فرهنگ و رویدادهای وقوع‌یافته در آن که گاهی عقل بشر از درک و حتی تحلیل آن عاجز می‌ماند، مطابقت داشته باشد. در طول پنج‌هزار سال گذشته که با شروع مرحله‌ی شهرنشینی و پیدایش اولین دولت. شهرهای سومری آغاز گردیده، به‌شکلی مستمر گردستان و خلق گرد با حملات و یورش‌های به قدرت‌رسیدگان در این دولت. شهرها روبرو مانده و از همان تاریخ به بعد، مقاومت‌گری و خیانت دو پدیده‌ی ضدونقیض بوده‌اند که در تاریخ خلق گرد حضور داشته‌اند. در اولین داستان نوشتاری سه‌هزار سال قبل از میلاد می‌توان این موضوع را آشکارا مشاهده نمود. در اسطوره‌ی گلگامش که زمامدار دولت. شهر سومر بود، برای یورش به سرزمین هوری‌ها درصدد کسب نیروی بیشتر و متحدشدن با انکیدو بود، انکیدو نماد فرد گردی است که تازه با فرهنگ دولت. شهر آشنا شده و برای دستیابی به زرق و برق آن، حاضر به انجام هرکاری می‌شود، از جمله، حمله به هومبابا که نماد مقاومت‌گری در گردستان بود. این نمونه‌ی تاریخی به‌طورکلی و مختصر، شروع روند تاریخی‌ای را که خلق گرد از آن گذار نموده، نشان می‌دهد. از همان تاریخ به بعد خلق گرد و فرهنگ آنان و جغرافیای گردستان مورد تجاوز دولت‌های مجاور قرار می‌گیرد. هرچند که علی‌رغم همه‌ی این حملات و یورش‌ها خلق گرد با نابودی کامل مواجه نشد، اما دشمنان این خلق و چشم‌دوختگان به این سرزمین از اعمال هیچ‌گونه سیاست و خشونتی علیه این

خلق دریغ نورزیدند و به اشکال گوناگون، تا به امروز درصدد بی‌هویت نمودن، آسمیلاسیون، استثمار، مزدورسازی، بی‌شخصیت نمودن، حقارت، انکار و امحاء آن بوده‌اند. این موضوعات و اعمال چنین سیاست‌هایی به‌خصوص در شخصیت‌های پرورش‌یافته در گُردستان، کاراکترهای خاص شخصیتی و ذهنیتی را آفریده که بخش اعظم مشکلات کنونی خلق گُرد ناشی از آن است. البته گُردستان نه‌تنها از سوی دولت‌های خاورمیانه‌ای اشغال شده، بلکه بارها با توطئه‌های بین‌المللی روبرو مانده است. یکی از مهم‌ترین یورش‌های بین‌المللی که قریب به صدسال ناآرامی و بی‌ثباتی را در خاورمیانه به‌وجود آورد، انعقاد پیمان شوم لوزان، با همکاری برخی دولت‌های خاورمیانه بود. اساساً دولت‌های عضو اتحادیه‌ی اروپا و آمریکا، تجزیه‌ی گُردستان را تنها با هدف نابودی خلق گُرد انجام نداده‌اند، بلکه سیاستشان این بوده که بتوانند به‌طور مستمر بر اوضاع خاورمیانه و به‌خصوص بر دولت‌های حاکم بر گُردستان حاکمیتی کلی ایجاد نمایند. نه به‌کلی اجازه‌ی نابودی این خلق را داده‌اند و نه موافق آزادی کامل گُردستان بوده‌اند. پیروزی در این سیاست‌ها را می‌توان در همکاری‌هایشان با برخی از جنبش‌های گُردی به‌وضوح مشاهده نمود. از دیگر سو، این موضوع سبب شده که در خاورمیانه و در توازنات مابین دولت‌های حاکم بر گُردستان، همیشه گُردها به ابزار امتیازگیری مبدل شوند. از طرفی نیز سیاست‌های پراگماتیسمی و برنامه‌های غلط برخی احزاب گُردی، که گاهی در یکی از بخش‌های گُردستان ظهور یافته‌اند، اعمال این سیاست را کامل نموده که موجب بروز تراژدی‌های تاریخی حلبچه و انفال شده است. خلق گُرد پراکنده شده، انکار شده، بی‌هویت مانده، در طول تاریخ خود شاهد مقاومت‌های به‌موفقیت نرسیده بوده، شاهد خیانت‌های بی‌شماری بوده، عقب‌مانده گذاشته شده، از پیروزی ناامید شده، آسمیله شده و به درجه‌ی انکار هویت خود رسیده، ارزش‌های تاریخی‌اش از دست‌رفته، فاقد ایدئولوژی‌ای مستقل بوده و مجبور به تقلیدگرایی شده است. متأسفانه تا به‌حال نیز از جانب بسیاری از احزاب گُردی، این موضوعات ارزیابی نگشته و به‌جای طرح‌ریزی برنامه‌ها و جستجوی راه‌چاره‌ای برای این مشکلات و معضلات، به منافع تنگ حزبی، عشیره‌ای و شخصی خود روی آورده‌اند؛ این نیز در عمیق‌تر شدن بحران کنونی در گُردستان فاکتوری اساسی است. همچنین فقدان ایدئولوژی و تفکرات برخاسته از تاریخ و فرهنگ این خلق

و تقلید از ایدئولوژی و تفکراتی که به هیچ وجه با واقعیت‌ها و حقیقت‌های این خلق و این مرزبوم مطابقت نداشته، بیش از پیش موجب افزایش از خود بیگانگی و آسمیلاسیون فرهنگی و به خصوص بروز بیماری‌های شخصیتی و ذهنیتی در گردستان گشته است. خلقی شکل گرفته که فکرش، شخصیتش، زبانش، ذهنیتش، ادبیات و هنرش و حتی جغرافیایی که در آن می‌زیست با جوهر راستینش همخوانی نداشت. از لحاظ پیشرفت علم و تکنولوژی تا نهایت با ممانعت روبرو مانده، گویی این خلق هیچ سهمی از میراثی که خودش برجای گذاشته، نداشت و میراث‌داران ساختگی همه را به غارت برده‌اند. پایه و ستون پیشرفت تمدن را برای جامعه بشری مستحکم نموده و موجب گسترش علم، تکنولوژی، هنر، ادبیات و... برای انسانیت بوده و امروز در کلبه‌ای از تمدن که هر آن احتمال ویرانی آن دارد، بسر می‌برد. با مشاهده‌ی تاریخ مبارزاتی این خلق، به وضوح دیده می‌شود که اکثر قریب به اتفاق اشخاص، احزاب و جناح‌هایی که به اصطلاح با نام دفاع از تاریخ و فرهنگ این خلق برخاسته‌اند، درصددند کارهایی که حتی دشمنان خلق گرد قادر به قبولاندن آن به خلقمان نبوده‌اند، به این خلق قبولانده‌اند. شخصیت و ذهنیتی در این مرزبوم ایجاد گشته که به هیچ وجه توانایی نمایندگی مبارزات این خلق را ندارد. ذهنیت و شخصیت ایجاد شده در نتیجه‌ی اعمال سیاست‌های دشمنان، چگونه شانس موفقیت در مقابل سازندگان همان ذهنیت و شخصیت را دارد و آیا توانایی گذار از آن را خواهد داشت؟ اهداف و برنامه‌های دولت‌گرا و ملی‌گرا چگونه در مقابل همان برنامه و ایدئولوژی به مبارزه پردازد؟ به فرض پیروزی در این مبارزه، آیا وضعیت ایجاد شده‌ی قبلی به قوت خود باقی نخواهد ماند؟ و لذا به مذهب همان سیستم‌ها مبدل نخواهد گشت؟ طبیعتاً چنین شیوه مبارزاتی‌ای تنها به قدرت رسیدن و دستیابی به جاه و جلال گروهی و سقوط برخی دیگر را از قدرت در پی خواهد داشت و منجر به تکرار تاریخ و مبتلا شدن به سرنوشت جنبش‌هایی چون سوسیالیسم رئال، رهایی ملی و سوسیال‌دمکرات‌ها و به نسبت آنان بسیاری از خرده احزاب ظهور یافته در گردستان شده. البته این موضوع به دلیل عدم تحلیل و تعمقی کافی و فقدان تفکراتی فراتر است که قادر به گذار از چنین شیوه مبارزاتی باشد. قدرت‌گرایی و جاه‌طلبی، موضوعی است که بیش از پنج هزار سال تاریخ بشریت را به انحراف کشانده و فلاکت‌های جبران‌ناپذیری را برای جامعه

انسانی به همراه آورده است. پدیده‌ی دولت به‌عنوان محور این ذهنیت و شکل سامانمند شده‌ی آن، در طول تاریخ با سیما و اشکالی جداگانه در برهه‌های مختلف تاریخی ظهور یافته و از جانب ایدئولوگ‌ها و متفکران تاریخی به‌نوعی ایدئالیزه شده که ذهنیت ایجادشده در جامعه‌ی بشری، دیدگاهی فراتر از دولت و یا حتی اندیشه‌ی نبود دولت را تقریباً دشوار ساخته است. تفکراتی نیز که با نام آنارشسیسم ظهور یافته و می‌توان گفت که شکلی بسیار رادیکال از لیبرالیسم غربی می‌باشند، ساخته‌وپرداخته‌ی همان ذهنیت و همان سیستم می‌باشند که امروزه حتی حاضر به قبول جامعه‌ی پراکنده‌شده از جانب دولت نبوده و خواهان ایجاد انسانی افسارگسیخته است که همه ارزش‌های انسانی را ویران نموده و پایمال نماید. سیر تاریخی عملکرد دولت نیز همین موضوع را نشان می‌دهد و تا به حال نیز همین فلاکت‌ها را برای انسانیت به همراه داشته است. وجود کاراکترهای ذهنیتی دولت‌گرا در ابعاد بسیار گسترده‌ای در همه‌ی عرصه‌های حیات انسانی نفوذ کرده، به شکلی که همه‌ی جنبش‌های جهانی که ادعای آزادی و سوسیالیسم را داشتند نیز به دام دولت‌گرایی گرفتار آمده‌اند و با مبتلا شدن به دترمینیسم تاریخی، به یکی از مذاهب همان ذهنیت مبدل شده‌اند. جامعه، ذهنیت و شخصیت بشری به جامعه، ذهنیت و شخصیت دولت مبدل گشته و به جای اینکه اصطلاحاً دولت را همچون ابزاری برای اهداف خود بکارگیرند، خود نیز به‌صورت بخشی از سیستم درآمد‌اند. می‌توان این موضوع را به‌سادگی بیان نمود که همه‌ی معضلات و بحران‌های امروز جهانی، اعم از جنگ و درگیری، بحران محیط‌زیست، کائوس سیستم، فردیت، فساد اجتماعی و متلاشی شدن جامعه، فساد سیاسی و اقتصادی، بیکاری و ... ریشه در ذهنیت و ساختار نظام قدرت دارد که بزرگ‌ترین انحراف و دروغ تاریخی به‌شمار می‌آید. لازم به ذکر است که این نظام، همه‌ی ایدئولوژی‌ها و ادیان بزرگی را که با نام مبارزان آزادی و مبارزه علیه ظلم و بیداد برخاسته‌اند، طی انحرافات به ایدئولوژی رسمی خود مبدل ساخته و ایدئولوژی‌های مظلومان و ستمدیدگان را نیز به ابزار تحاکم و به قدرت رسیدن، تبدیل نموده است. در عصر حاضر همه‌ی مدل‌هایی که خواستار محدود نمودن قدرت دولت و یا تشکیل دولت رفاه و یا ایجاد دولتی برای نظم و امنیت عمومی می‌باشند و با شعارهای دموکراسی‌خواهی و جمهوری‌خواهی بپا می‌خیزند، تنها به تغییر سیما و نقاب دولت انجامیده‌اند و راه را جهت تداوم حیات این پدیده‌ی منحرف تاریخی

هموار ساخته‌اند؛ زیرا این يك واقعیت است که جامعه‌ی دولتی باید جامعه‌ای پرورش یافته در نظام باشد و تفکرات و ایده‌هایی که در چارچوب همان نظام رشد می‌یابد، هرگز توانایی گذار از ساختار نظام قدرت را نخواهد داشت و نباید فراموش کرد که تغییرات ایجادشده از جانب دولت نیز در چارچوب تعاریف و مفاهیمی خواهد بود که خود دولت با نام مفاهیم آزادی به جامعه‌اش تزریق کرده و این کار را توسط کادرهای مبلغ و متفکرانش انجام می‌دهد و به این شیوه در مراحل بحرانی از متلاشی شدن نظامش جلوگیری می‌نماید. می‌توان گفت که در صورت نبود آلترناتیوی بجا و کارآمد که توانایی چاره‌سازی مشکلات عصر حاضر بشری و به‌خصوص مشکلات خاورمیانه و گُردستان را داشته باشد، آینده‌ی پُرمخاطره‌ای در انتظار بشریت خواهد بود؛ زیرا هم نظام‌های واپس‌گرای خاورمیانه‌ای و هم نظام کاپیتالیسم مدعی چاره‌سازی بوده و خود با کائوس و بحرانی عمیق روبرو شده‌اند و مطمئناً سنتز به‌وجود آمده در مبارزه‌ی هر دو سیستم نیز عاری از بحران نخواهد بود. جنبش آپوئیستی در طی بیش از سی سال مبارزه‌ی خود و تحلیل و ارزیابی عمیق در مورد مسائل و مشکلات موجود در گُردستان و در سطح جهان، قابلیت و توانایی‌های گذار از نظام قدرت‌گرا را نشان داده است. خط‌مشی ایدئولوژیک و فکری رهبر آپو از هر لحاظی با پارامترهای علمی‌ای که در خدمت بشری بوده، آرمان‌های انسانی را نه‌تنها برای خلق گُرد، بلکه برای تمامی خلق‌های خاورمیانه و جهان در خود جای‌داده و درصد گذار از نظام‌ها و ایدئولوژی‌هایی است که با منافع خلق‌ها در تضاد بوده و در خدمت طبقه‌ی حاکم است. رهبر آپو از دوران نوجوانی، تضادها و چالش میان انسان طبیعی و انسانی که از جوهر راستینش دورگشته را درک کرده و از همان زمان تصمیم به شیوه‌ی زندگی جدید می‌گیرد و می‌گوید: «من به‌مانند شما نخواهم زیست» و هرگز با آن سیستم و سبک زندگی آن یکی نشده و بیان داشت: «یا زمان را متحول خواهم ساخت یا آن را نخواهم پذیرفت». برای اینکار حتی اقدام به تأسیس حزب کارگران گُردستان (پ.ک.ک) می‌نماید و به‌عنوان دومین مرحله تولدش، زندگی سازمانی را نیز از نحوه‌ی زندگی نظام حاکم متفاوت می‌سازد؛ اما جهت تأسیس نظامی نوین، ایدئولوژی‌ای مدرن و سازمانی جدید، می‌بایست شخصیتی جدید و ذهنیتی جدیدی را بیافریند که البته این کار راحتی نبود و به‌نوبه‌ی خود انقلابی بزرگ محسوب می‌شد. زیرا شخصیت و ذهنیت رشد یافته در گُردستان

و ساخته و پرداخته‌ی نظام‌هایی که درصد نابودی این خلق بودند، شخصیت و ذهنیتی بود که به تمامی از جوهر واقعی‌اش دورگشته و به گفته‌ی رهبر آپو، حتی يك گرد هم باقی نمانده بود که خیانت نکرده باشد؛ لذا ایشان اقدام به آفریدن کادرهای پیشاهنگی نمود که توانایی عملی نمودن افکار و اندیشه‌های وی را داشته باشند. خلق شیوه‌ای جدید از زندگی و ایدئولوژی‌ای که مطابق با جوهر انسانیت باشد و توانایی چاره‌سازی مشکلات بشری را دارا باشد، سبب شد که به‌زودی کادرهای مطمئنی در پیرامون ایشان گرد آیند. کادرهایی که شخصیت نوین و ذهنیت مدرن انسانی را درک کرده بودند، جهت دفاع، نشر و گسترش آن از هیچ نوع فداکاری‌ای دریغ نکردند. آنان این زندگی را آنقدر دوست داشتند که حاضر بودند به خاطر آن جانشان را فدا نمایند و این کار را نیز انجام دادند. کادرهایی چون کمال پیر، حقی قرار، محمد خیری دورموش، مظلوم دوغان، معصوم کرکماز، زینب کناجی، بریتان، بریوان و صدها تن دیگر که رهبرشان را درک کردند؛ نشان دادند که بایستی دنباله‌رو رهبرشان باشند، روح پنهان وی باشند، برای زندگی آزاد تلاش نمایند، فرهیخته و آگاه باشند، برای دفاع از این زندگی ارتشی ایجاد نمایند، برای جانفدایی همیشه حاضر باشند، خیانت را در درونشان از بین برده و هرگز تسلیمیت را قبول نکنند و پشت به تعلقات مادی، همیشه خدمتگزار خلقشان باشند. این شهدا با ایمان و اعتقادشان به رهبری، سازمان، ایدئولوژی و حیاتی جدید و دور از ریاکاری، رفاقتی راستین را به اثبات رسانده و معیارهای کادری پیشاهنگ را بنیان‌گذاری نمودند. مقوله‌ی پیشاهنگی در هر جنبش یا حرکت ایدئولوژیک، دینی، سیاسی و... موضوعی است که بیش از هر چیز به آن اهمیت داده می‌شود. در همه‌ی احزاب، جناح‌ها، دولت‌ها و نظام‌ها نیز کادرهای پیشاهنگی وجود دارند. به‌علت متفاوت بودن خط‌مشی فکری. ایدئولوژیکی و نحوه‌ی فعالیت و اهداف پ.ک.ک، پدیده‌ی کادر پیشاهنگ در این جنبش نیز بسیار متفاوت‌تر از دیگر جنبش‌ها و ایدئولوژی‌هاست. می‌توان این موضوع را به‌خوبی دریافت که پ.ک.ک روند تاریخی چند هزارساله را منحرف اعلام نموده و تاریخ خلق‌ها را به نگارش درآورده است، روندی نوین را برای تاریخ خلق‌ها معین نموده است؛ لذا طبقه‌ی حاکم و صاحبان ذهنیت هیرارشیک و دولت‌گرا در سراسر جهان به‌هیچ‌عنوان با وجود پدیده‌ای به نام پ.ک.ک موافق نبوده و سوای منافع تاکتیکی آنان که

گاه‌ها از شدت یورش‌هایشان کاسته می‌شود، همه و همه در مورد نابودکردن این جنبش، کاملاً موافق‌اند. زیرا پ.ک.ک با پارادایم جامعه‌ی اکولوژیک، دمکراتیک، مبتنی بر آزادی زن و نحوه‌ی سازمان‌دهی و فعالیت‌های خود و ارائه‌ی نظامی آلترناتیو به نام کنفدرالیسم جوامع گردستان (ک.ج.ک)، هرم هزاران ساله‌ی قدرت و اقتدارگرایی را واژگون نموده و مفاهیم آزادی و دمکراسی واقعی را از نو تعریف نموده است. از مفاهیم و تعاریف سوسیالیسم رئال گذار نموده، خود را از مذهب‌شدگی سیستم‌رهای بخشیده و بدون هیچ تردیدی می‌توان گفت که پ.ک.ک معنا و مفهوم استقلال را با پراکتیک خود متحول نمود و اثبات نمود که جنبشی مستقل و اراده‌مند است. جنبش آپوئیستی با ارائه‌ی برنامه‌ها و طرح سیاست‌های مطابق با فرهنگ، تاریخ و واقعیت خلق گرد و آنالیز علمی. تاریخی بر پدیده‌ی گرد و مشکلاتش، در سطحی بسیار گسترده برنامه‌ها و اهداف پلید دشمنان را نقش بر آب نموده و اتحادی ملی. دمکراتیک را در بین‌گردهای هرچهار بخش از گردستان ایجاد نمود و درصدد ایجاد اتحاد منسجم تمامی خلق‌های خاورمیانه و به‌وجود آوردن تمدنی جدید در خاورمیانه است. طبیعی است که این عملکردهای پ.ک.ک به‌شدت متضاد با منافع دولت‌های خاورمیانه و به‌خصوص برنامه و پروژه‌های دولت‌های بین‌المللی است. لذا علیه پ.ک.ک و رهبر آن، علی‌رغم تضادهای موجود فی‌مابین آنان، اتفاق‌نظر وجود دارد و در این چارچوب به طرح توطئه‌ها و دسیسه‌های وحشیانه‌ای دست‌زده که در سراسر جهان بی‌نظیر است. ربودن رهبر خلق گرد و تحویل ایشان به رژیم اشغالگر ترکیه، توطئه‌چینی جهت ایجاد شکاف میان رهبر آپو و پ.ک.ک، همکاری و ارائه‌ی برنامه برای گروه تصفیه‌گر و نقشه‌ی نابودی پ.ک.ک، روانه نمودن عاملان و مزدوران‌شان جهت انجام فعالیت‌های تروریستی به داخل جنبش، تروریزه نمودن پ.ک.ک و فعالیت‌های دمکراتیک خلق گرد و اخیراً نیز طرح توطئه‌ای پلید جهت امحاء فیزیکی رهبر آپو و مسموم نمودن ایشان و همچنین ارائه‌ی طرحی در جلسه‌ی انستیتوی هادسن و نقشه‌ی دستگیری مدیریت پ.ک.ک بوده که آتش خشم نظام‌های واپسگرا و به آخر خط رسیده و همچنین نظام‌هایی که در وضعیتی کائوتیک بسر می‌برند را از موجودیت پ.ک.ک به‌وضوح نشان می‌دهد. اتفاق‌نظر در مورد نابودی پ.ک.ک تنها از سال ۱۹۹۹ شروع نشده و رژیم فاشیست ترکیه در طول سی سال مبارزه، از همه‌ی امکانات و تسلیحات نظامی

آمریکا و سازمان جاسوسی اسرائیل و امکانات مادی اتحادیه‌ی اروپا استفاده نموده است. همکاری‌های این دولت‌ها با ترکیه و اتفاق نظر درباره‌ی نابودی پ.ک.ک موضوعی است که بایستی به‌خوبی مورد ارزیابی واقع گردد، زیرا برخلاف برخی نظرات، مسئله تنها وجود توازنات سیاسی بین ترکیه و آمریکا اتحادیه‌ی اروپا نیست. این دولت‌ها، مدت مدیدی است که درصدد به‌وجود آوردن گردی مطابق با منافع و برنامه‌های آنان هستند؛ یعنی فرد و جامعه‌ی گردی که آلت دست آن‌ها شده، بی‌اراده و به‌خصوص تقلیدگرا باشد. خواهان گردستانی هستند تجزیه‌شده در خاورمیانه. به‌طور خلاصه همه خواهان به‌وجود آوردن فرد و جامعه‌ی گرد خاص خویش‌اند. اما پ.ک.ک گردی آزاد، مستقل، اراده‌مند و صاحب هویت، تاریخ و فرهنگ خود و پایبند به آن آفریده که عامل نفاق نمی‌شود و پیشگام برادری است، برخوردار از خط‌مشی فکری و ایدئولوژی مختص به خویش است، همه‌ی اقشار و طبقات آن با سیاست‌ورزی آشنا شده‌اند و ادعای پیشاهنگی تمدن جدید در خاورمیانه را دارند. آنان با پروژه‌ی گردستان کنونی‌شان بازهم درصددند که سیاست «نه نابودی و نه آزادی» را ادامه داده و رقابتی جدید را برای دستیابی به گردستان که از پنج‌هزار سال قبل شروع شده، بین دولت‌های خاورمیانه از سر گرفته و خواهان تکرار تاریخ‌اند، اما این بار در گردستانی جداگانه و گردستانی که به مرکز نظام سرمایه‌داری تبدیل شود و نه با ایدئولوژی‌ها و نظام‌های خاورمیانه؛ بلکه با فرهنگ و خط فکری سرمایه‌داری آسمیله می‌گردد. آن‌ها می‌خواهند خاورمیانه را با کائوسی جدی مواجه سازند و به این شکل برنامه‌های وابسته‌سازیشان را عملی نموده و به همه بقبولانند که تنها فرمولاسیون چاره‌یابی مشکلات در نزد آن‌ها یافت می‌شود؛ اما پ.ک.ک از همان ابتدا این سیاست‌ها را به‌خوبی ارزیابی نموده و همچون آلترناتیوی جداگانه، فعالیت‌هایش را در جهت آفریدن خلقی با اراده که ارزش‌های انسانی و علمی را به انسانیت بازگرداند، گسترش داد. پس می‌توان به‌خوبی ضرورت ظهور پ.ک.ک و اهمیت فعالیت‌های جنبش آپوئیستی را درک کرد. مقوله‌ی کادر شدن در پ.ک.ک پروسه‌ای است که یک عضو جنبش از آن گذار نموده و خود را از لحاظ سازمانی، ایدئولوژیک آموزش داده، خود را از شخصیت و ذهنیت کلاسیک نظام‌های حاکم رهایی بخشیده، جهت پراکتیزه نمودن برنامه و اهداف جنبش برای هرگونه فداکاری و فعالیتی حاضر بوده و در

هر مرحله‌ای نوسازی‌های لازم را در خود به وجود آورده، خارج از آن هدفی دیگر نداشته باشد و در میان خلق به روشنگری پرداخته و سطح آگاهی ایدئولوژیک سیاسی خلق را افزایش دهد. به آزادی زنان و خطمشی ایدئولوژیکی زنان آزاد اعتقاد داشته و این موضوع را که آزادی جامعه بسته به آزادی زنان است را به خوبی درک کند و برای عملی شدن آن به فعالیت پردازد. پارادایم نوین رهبر آپو؛ جامعه‌ی اکولوژیک و دمکراتیک، مبتنی بر آزادی زن را ابتدا در شخصیت و ذهنیت خویش نهادینه نموده و جهت گام‌های پراکتیکی و نهادینه کردن آن در جامعه به فعالیت پردازد. خطمشی دفاع مشروع را که حقوق مشروع یک انسان و یک جامعه است، درک کرده و در این چارچوب به دفاع از خلق، سازمان و ایدئولوژی سازمان و رهبر خلق گردد و نظام کنفدرالیسم دمکراتیک خلق، پردازد. مفاهیم رفاقت و کادر بودن را به خوبی درک کرده و در طول زندگی سازمانی خود عملی نموده و با ایستار خود به دیگران نیز بیاموزاند. خطمشی شهدای آزادی‌خواهی خلق را مانیفست زندگی خود قرار داده و در پی جواب سؤال چگونه باید زیست؟ سبک زندگی رهبر آپو را درک و آن را به عنوان حیاتی نوین و آزاد مبدأ زندگی خود قرار دهد و در جواب به این سؤال درصدد تأسیس تمدنی جدید برای انسانیت برآید. از همه مهم‌تر اینکه مشارکتی داوطلبانه را مبنای مشارکت خود در سازمان و در کار و فعالیت خود قرار داده که این موضوع در ظهور یک کادر پیشاهنگ اهمیتی حیاتی دارد. کادری می‌تواند پیشاهنگی موفق باشد که داوطلبانه و با جسارت کامل در پروسه‌ی کادر شدن جای بگیرد. پروسه‌ی کادر بودن و مشارکت در جنبش آپوئیست، تعاریف و مفاهیم کلاسیک عضویت سازمان‌های کلاسیک را پشت سر گذاشته و کادرهای خود را به پیشاهنگان راستین خلق تبدیل نموده و سطح پاسداری از سازمان، خلق و دستاوردهای سازمان و ارزش‌های کمونال جامعه را تعالی بخشیده و این موضوع نیز خلق گردد را به خلقی پیشاهنگ در پیدایش تمدنی جدید در خاورمیانه مبدل می‌سازد که اساساً رمز موفقیت جنبش آپوئیستی و فناپذیر بودن این جنبش، ارتباطی مستقیم با این امر دارد. همین موضوع سبب شده که همه‌ی توطئه‌های علیه این جنبش را بی‌تأثیر و بی‌اساس نموده و هیچ توطئه‌ای علیه این جنبش تا به حال شانس موفقیت نداشته است. بلعکس این توطئه‌ها، سازمان را قوی‌تر، رفاقت را صمیمی‌تر، شهادت را بامعنا تر و ارزش و اهمیت موجودیت این جنبش را برای جهانیان به اثبات رسانیده است.

این است که علی‌رغم وجود همه‌ی این توطئه‌ها و توافقات شوم علیه این جنبش، امروزه آپوئیست‌ها توانسته‌اند در هر چهاربخش از گُردستان، اروپا، روسیه، قفقاز و بسیاری از نقاط جهان که خلق گُرد در آن بسر می‌برد، سازمان‌دهی خود را گسترده‌تر نموده و به روشنگری نه‌تنها خلق گُرد؛ بلکه دیگر خلق‌ها نیز پردازند. در هر يك از بخش‌های گُردستان کادرهای پیشاهنگی ظهور کرده و پایه‌های جنبش آپوئیستی را در آنجا مستحکم نمودند. توطئه‌ی بین‌المللی ۱۵ فوریه‌ی ۱۹۹۹ و ربودن رهبر خلق گُرد، موجب بروز قیام گسترده و فراگیر سوم اسفند سال ۱۳۷۸ از جانب خلق گُرد در شرق گُردستان شد و خلّقم‌ان آمادگی خود را جهت پذیرش جنبش آپوئیستی اعلان نمود. در واقع این قیام، خواسته‌های خلقی را به زبان آورد که بدون سازمان‌دهی مانده، به دنبال پیشاهنگی است و رهبری‌ای ایدئولوژیک و کاریزماتیک می‌طلبد. وجود پتانسیلی انقلابی و مخالف با رژیم استبدادی جمهوری اسلامی در شرق گُردستان و ایران، امری انکارناپذیر است. اما فقدان سازمان‌دهی‌ای منسجم و پیشاهنگ که توانایی نمایندگی خلق و خواسته‌هایشان را داشته باشد، پتانسیل موجود را بی‌تأثیر نموده و به مخالفتی پراکنده تبدیل نموده بود. این قیام‌ها از طرفی ابراز همبستگی ملی خلق شرق گُردستان با جنبش آزادی‌خواهی خلق گُرد بود و از دیگر سو، طلب رهبری‌ای ایدئولوژیک و سازمانی پیشاهنگ بود. ده‌ها تن از جوانان غیور شرق گُردستان جهت محکوم نمودن این توطئه و ابراز این طلب مبارزاتی، به درجه‌ی شهادت نائل گشتند. صدها تن از جوانان به صفوف گریلا پیوستند و اغلب آنان به کاروان شهدا پیوستند. فعالیت‌های سازمان‌دهی، روشنگری و دفاع از خلق در این بخش از گُردستان نیز شروع شد و خود را به سطح تأسیس حزب رسانید. تأسیس حزب حیات آزاد گُردستان (پژاک) و سازمانی پیشاهنگ برای شرق گُردستان در نتیجه‌ی این قهرمانی‌ها و فعالیت کادرهای پیشاهنگ این سازمان بود که از پایه‌های مستحکم و میراث بزرگ مبارزاتی پ.ک.ک برخوردار است. یکی از کادرهای پیشاهنگی که در موفقیت‌آمیز بودن این جنبش در این بخش از گُردستان مؤثر بود، رفیق عاکف مامو زاگرس بود. رفیق عاکف مامو زاگرس جوانی بادرایت، فرهیخته، توانمند، با اراده و یکی از جوانان پیشاهنگی بود که بعد از توطئه‌ی بین‌المللی علیه رهبر آپو به‌مثابه‌ی دیگر جوانان راه کوهستان را انتخاب نمود و به صفوف گریلا ملحق شد. وی در مدت کوتاهی درک کرد که جهت جوابگویی

به این توطئه‌ی وحشیانه، بایستی هرچه زودتر مسائل ایدئولوژیک . سازمانی را درك نماید و خود را به سطح کادری پیشاهنگ برساند. ایشان به‌خوبی جامعه‌ای که در آن متولد شده بود را تحلیل کرده و ورود به جامعه‌ی جدیدی را که بدان وارد شده بود را همچون تولدی جدید برای خویش می‌دید. او دانشجویی بود که در طول دوران دانشجویی خویش همیشه در حال مبارزه بود. در مدت بسیار کوتاهی به‌خوبی به این موضوع پی‌برد که آن سطح مبارزاتی نه جوابگوی خواسته‌های خلقش است و نه احساسات انقلابیش را سیراب می‌نماید. وی بر این موضوع آگاهی پیدا کرده بود که اصطلاحات دروغین رژیم مگر تنها موجب به‌درازا کشیدن حیات رژیم و سیاست‌های پلیدش شود و هرگز به این موضوع اکتفا ننمود که تعریف آزادی، تعریفی است که جازنان رژیم تبلیغ آن را می‌کنند. رفیق عاکف می‌دانست، روشنفکرانی که مدعی استقلال فکری . سیاسی‌اند و غیر از مبارزه‌ای سطحی که با ابراز تهدیدی به عقب‌نشینی مجبور شده و یا پا به فرار به سوی اروپا و آمریکا نهاده و در آنجا نیز منفعل می‌گردند و صاحب هیچ‌گونه آلترناتیوی، سوای بی‌کفایت نشان دادن حاکمان و راهنمایی حاکمان جهت بهتر تحاکم نمودن و یا بهترین آن‌ها به‌جز تبلیغ نظام غرب و مقدس نمودن و ایدئالیزه نمودن آنان . که به‌نوبه‌ی خود دگماتیسم (جزم‌اندیشی) فکری بسیاری از روشنفکران به‌حساب می‌آید. کار دیگری از دستشان ساخته نیست. آنانی که بدون در نظر گرفتن واقعیات و حقایق خاورمیانه و تاریخ و فرهنگ آن خواهان تحمیل نظام‌های خیالی و اتوپیک می‌باشند و همانا این ابرقدرت‌های جهانی در حال حاضر از انجام این کار ناتوان مانده‌اند. ایشان بر این موضوع نیز کاملاً واقف بود که هر مبارزه‌ای که بر نیروی ذاتی و توان جوهری خلق تکیه نکند، به‌هیچ‌وجه نمی‌تواند مدعی آزادی و دمکراسی باشد و هرگز به‌شکلی درازمدت شانس پیروزی و تداوم حیات نخواهد داشت. رفیق عاکف بعد از مشارکتش در جنبش آپوئیسم، افق دیدش بسیار وسیع‌تر از گذشته و با جهان‌بینی نوین و خط‌مشی ایدئولوژیکی مدرن آشنا شد و به‌خوبی به آلترناتیو بودن و توانایی‌های این جنبش در گذار از مشکلات و معضلات پی‌برد. وی واقف شد که بایستی بیشتر در دریای عمیق علم و فلسفه‌ی رهبر آپو تأمل نماید. در این راه از هیچ‌گونه کوششی دریغ نکرده و در کسب آگاهی‌ها و استفاده از آن در فعالیت‌های روشنگری خلق، کادری کوشا بود. این جهان‌بینی به او یاری رساند

که مفاهیم واقعی انقلاب، انقلابی‌گری، ایدئولوژی، دموکراسی، روشنفکری، روشنگری، خلق، مبارزه، زیبایی، زنان و آزادی را درک کند و برای دستیابی به اهداف سازمان که دستیابی به آزادی و دموکراسی راستین بود، به فعالیت بپردازد. به‌عنوان کادر مکتب آپوئیسم، بدون تردید و با جسارت و اراده‌مند با مسائل ایدئولوژیک برخورد می‌کرد و معیارهای ایدئولوژیکی را در شخصیت و ذهنیت خود متبلور می‌ساخت و با خصیصه‌های کلاسیک شخصیتی و ذهنیتی نظام چند هزار ساله نه‌تنها در درون خود؛ بلکه در شخصیت و ذهنیت رفقا که در پراکتیک و اعمالشان انعکاس می‌یافت، جهاد اکبر را اعلام نموده بود. به این طریق هم خود و هم رفقاییش را جهت پراکتیکی موفق‌تر به مبارزه با کاراکترهای ذهنیتی کلاسیک که بردگی را به انسانیت قبولانده بود، تشویق می‌کرد و آن‌ها را در حد توان خود به گام برداشتن در مسیر انقلاب ذهنیت و وجدان رهنمون می‌شد. در حقیقت رفیق عاکف مامو زاگرس این موضوع را درک کرده بود که جنبش آپوئیستی تعریف و مفهوم انقلاب را به شکلی کلاسیک پشت سر گذاشته و برخوردار از مفاهیم و تعاریفی نوین از انقلاب و اساساً انقلاب در انقلاب بود که به‌خصوص مفاهیم سوسیالیسم رئال را در مورد انقلاب و انقلابیگری پشت سر می‌گذاشت و به آن اعتقاد و باور کامل داشت. رفیق عاکف جامه‌ی آتشین مدیریت جنبش آپوئیستی را بر تن کرد و توانست مدیری لایق و حتی پیشاهنگی موفق برای مدیریت پژاک باشد. در طول دوران مدیریتش سعی می‌نمود که آنچه را برای یک سازمان و پروسه‌ی تکوین حزبی لازم است، به‌جای آورد و بر چگونگی دفاع از دستاوردهای سازمان همیشه به‌طوری عمیق می‌اندیشید. با همه مفاهیم غلطی که درصدد بودند این پروسه را متوقف سازند و حزب را از پروسه تکوین و کادر را از پروسه کادر شدن، منحرف سازند، به‌شدت به مبارزه می‌پرداخت و در این کار بسیار موفق عمل می‌نمود. می‌توان مدعی پیشاهنگی رفیق عاکف در انقلاب و یا انقلاب‌های جنبش آپوئیستی در خاورمیانه شد. شور و شوق جوانی را همیشه در خود زنده نگاه داشته و توانست که همواره پیشاهنگی صادق و تلاشگر باشد. وی با روح جوانی و ایده‌ی رهبرآپو به نماد تلاشگری، پیشاهنگی و انقلابیگری مبدل شد و برای جامعه‌ی گرد و به‌ویژه خلق گرد در شرق گُردستان نمونه‌ی واقعی یک کادر پیشاهنگ آپوئیست باشد. کادرهای پیشاهنگ جنبش آپوئیسم و نقش پیشاهنگی آنان نه‌تنها برای گُردستان و خلق گرد؛ بلکه

برای تمام بشریت پیشاهنگی‌ای واقعی است که در این راه و با همین ادعا زندگی کردند و برای چنین زندگی‌ای به درجه‌ی والای شهادت نائل گشتند. تا زمانی که خاورمیانه چنین فرزندان را پرورش دهد هرگز از پیشرفت بازخواهد ایستاد و در عرصه جهانی پیشاهنگ تمدن‌های بشری خواهد بود.

دهقى چاويپكه وتنه كان

لهگه ل نه ورؤز تى وى

چاوپيڭكەوتنى ھەقال رېزان جاويد لەگەل نەورۆز تى وى لەسەر بابەتى چەرتەبوونەوھى ھېرشەکانى رژیمی داگیرکەرى ئیران بۆ سەر گەلانى ئیران و بەتایبەت گەلى كورد؛ ھەروەھا لەسیدارەدانى دوو شۆرشگىرى كورد بە ناوھەکانى ھەبیبۆلا گۆلپەرى پوور و رەزا ئىسماعىلى و چەندىن گەنجى بەلووچ.

پرسیار: بەھاتنە سەرکاری ھەسەن رووحانى و دەولەتەى یازدەھەم كە بە ناوى دەولەتەى ئیعتدال ناسرا، ھىوايەكى وھەھاتە ئاراوھ كە گۆرانکارییەكى بنچینەىی لە سیاسەتەى ناوخۆ و دەرەوھى رژیم بیتە ئاراوھ، بەلام بە پیچەوانەى بانگەشەکان، ئەوھى كە بینیمان، چەرتەبوونى ھېرش و پەلامارەکانى رژیم بوو بۆ سەر گەلانى ئیران و بەتایبەتەى گەلى كورد، ھیندیك لاىەن وھەا شەرۆقە دەكەن كە ھەسەن رووحانى خواست و ھەولدانى بۆ ریفۆرم ھەبوو، بەلام ھیندیك لاىەنى دیکەى ناوخۆى دەسەلات دەبن بە ئاستەنگ و رینگای لیدەگرن، ھەلسەنگاندنى ئیوھ بۆ ئەم مزارانە چیه؟

رېزان جاويد: بەر لە ھەر شتیک بە بۆنەى شەھادەتەى قارەمانانەى ھەردوو تیکۆشەرى كورد، ھەردوو رۆلەى قارەمانى گەلى كورد لە رۆژھەلاتى كوردستان، ھەقال باھۆز سەنە بە ناوى ھەبیبۆلا گۆلپەرى پوور و ھەقال رەزا ئىسماعىلى، كادری ھەریمی پارتەكەمان لە ھەریمی سەلماس، سەرەخۆشى خۆمان ئاراستەى سەرجم گەلى كورد لە ھەموو بەشەکانى كوردستان، بەتایبەت لە رۆژھەلاتى كوردستان و بنەمالەى ھەردوو شەھیدی قارەمان، بنەمالەى گۆلپەرى پوور و بنەمالەى ئىسماعىلى و سەرجم بنەمالەى شەھیدان دەكەین؛ ھەروەھا سەرخۆشى خۆمان ئاراستەى ریبەر

ئاپو، ھەموو كادييران و گەريلاكاني پارتيمان دەكەين. سەرى ريز و نەوازش لەبەردەم قامەتى بەرزى ئەم شەھيدانە دادەنەوينين، جاريكى ديكە سويندى بەردەوامكردن و خاوەندارپەتەى بەشكو لەم شەھيدە قارەمانانە دووپات دەكەينەو، لە كەسايەتەى ھەفالى باھوز و ھەفالى رەزا، سەرجم شەھيدانى شوړش، ئەوانەى كە بە ژيانى خويان، بە فيداكارى و قارەمانپەتەى خويان ورە و ھيوا و ھەستەى نازاديان لەناو گەلى كورددا زيندوو كردهو، بەبىر دەھينمەو. بېگومان ھەركەس لەدواى ھەلبژاردنەكانى كۆمارى ئيسلامى چاوەروانيى گۆرانكارى لە دەولەتەى نوو ھەبوو، بەتايبەت لە ئاستى دەرەو و بەتايبەتتر لە ئاستى ناوخو و لە لاين گەلانى ئيرانەو، ھيواپەكى بەم شيوازە لە دەولەتەى نوو ھەبوو كە ئاستى سياسەتەكانى دەولەتەى رابردوو، تىپەر بكات. بەرەو گۆرانكارىپەكى بنەرەتەى لە ئيران بەگشتى بچيت. گەلى كورد و گەلانى تر لە ئيران، لەم ھەلبژاردنەدا، دەنگيان دا بە گۆرانكارى، لەبەر ئەوھى كە دروشمى بەرەى عەدالەت لە ناو ئيراندا، دروشمى گۆرانكارى بوو، خەلك دەنگى نەدا بە ھەسەن رووحانى وەكوو كەسايەت. بەرەى ريفورمخواز لە ئيران و بگرە ئيمە وەكوو پارتى، ھەلبژاردنمان بە ھوى نەبوونى كەش و ھەواى ھەلبژاردنى ديمۇكراتىك، ئەو پرۇسەمان بايكۆت كرد. خەلك ئەو ئەركەيان دا بە دەسەلاتى رووحانى كە گۆرانكارىپەكى بنەرەتەى لە ئيراندا بكات، وەك پژاك، ئيمە بەر لە ھەلبژاردن داخوازی گۆرانكاريمان كرد لە سياسەتەكانى دەولەتەكانى رابردوو ئيران. لە ئەگەرى نەبوونى گۆرانكارى ئيمە گوتمان كە ھەلبژاردن بايكۆت دەكەين، ھۆكارى ئەم كارەشمان ئەو بوو، ئەنجامى ھەلبژاردنەكانى ئيرانيش، شرۆفەكانى ئيمەى پشتراست كردهو، خەلكى دەنگى دا بە گۆرانكارى، ئيمەش بوو گۆرانكارى بايكۆتمان كرد، واتە ئيمە وەكوو بزوتنەو لە رۆژھەلاتى كوردستان و گەلانى ئيران يەك دەنگمان ھەبوو لە ھەلبژاردنەدا، بەلام ئەو كە ئەمرۆ

ده بیینین، تابلویه کی زۆر جیاوازه، بهر له چهن رۆژ، ئیمه لیدوانیکمان دا، شیمانهی ئهوهمان ده کرد که رهوشیکی بهم شیوازه بیه ئاراهه، له لیدوانه کانیشماندا له هه موو راگه یاندنه کانماندا ئه وه بابه تمان شی کردۆته وه که ده ولته تی ئیران به پپی کاراکته ری خوئی، هاتوون کاره کته ریکی سیاسیان دروست کردوو، جار جار رهنگی ئه م ده سه لات، یان شکلی ده ره وه ی ده سه لات ده گوۆن به لام حازر نین هیچ چه شنه گوۆرانی بنه ره تی له جه وه ره ی ئه م حکوومه تدا دروست بکه ن. باسی کرانه وه ئه که ن، باسی، دیمو کراسی ئه که ن له ناو خوئی ئیران، باسی مافی نه ته وه کان ئه که ن، بو وینه، هاتن کو میسیو نیان دامه زران دووه، یه ک له راوێژ کارانی رووحانی له سه ر مافی که مینه کان راده وه ستی. هه ندیک که سیان ئه رکدار کرد بو ئه م بابه ته، بهس له لیدوانی ئه واندا به ئاشکرا ئه وه ده لێن که ئیمه سی ساله یاسامان هه یه و ئه وه مان پیکه یناوه و شتیک به ناوی کیشه ی نه ته وه کانمان نیه، ئه وه ی که هه یه، هیندیک شتی پراکتیکین که پیشتر له ناو یاسا و بریاره کانی ده سه لات هه یه، راسته که م و کوپی هه یه و ئیمه ش هه ولی پیکه ینانی ده ده یین، هه تا به سووکایه تی باسی نه ته وه کانیمان کرد، وشه ی ورده فه ره هه نگیان به کار هینا، به وه شه و سووکایه تی به م شیوازه، دیار بوو که ئه نجامه که شی به ره و ئه وه ده چی. ده ولته تی ئیران ده نگی گوۆرانکارانخوایی له سه ره تای هاتنه سه رکاری رووحانی کپ کرده وه، هه ر له سه ره تاوه، به ره ی ریفۆرمخوای که ده نگی خویمان خسته پال ده نگی رووحانی له ئیراندا، داوای ئه وه یان کرد که زیندانیه سیاسیه کان ئه وانیه که له سالی ۱۳۸۸ ده سته سه ر کران پپیوسته ئازاد بکری ن. له وه لامی خاته میدا گو تیان برۆ دۆعا بکه که تو له زینداندا نیت، ئه مه وه لامیکی تووند بوو به به ره ی ریفۆرمخوای له ئیراندا، بو ئه وه ده نگانه ی که به به ره ی رووحانی درا، و سووکایه تیه کی مه زن بوو به خه لکی ئیران، واته ئیوه چیتان ده ویت، گرینگ نیه، ئیمه ته نیا وه ک که ره سه یه ک له

ئيوه كەلك وەر دە گرین بۆ هاننە سەر كاری خۆمان و رەوايەتی دان بە سیستەمی خۆمان، بەم شیوازە سووكایەتی بە خەلك دە كەن . بە هەزاران سیاسەتی دیکە لە نیو كۆمەلگا بەرپۆه دەبن بۆ ئەو هی جاریکی دیکە هیوا و خواستی ئازادیحوازی لە نیو كۆمەلگا بشكیت، بەلام هەر جار كە سایەتییهك وەكوو ئارتیست دەردە كەویت لە ناو كۆمەلگا بۆ كۆكردنەو هی دەنگ، بۆ قازانج كەردنی هەلبژاردن هەزاران بانگەشە و بەلینی بی بنەما دەدەن و لە كۆتاییدا بەم شیوازە هیرش دەكەنە سەر كۆمەلگا، سووكایەتی بە گەوهەر و نرخەکانی كۆمەلگا دەكەن . ئەو كە ئیستا دەیبینی ئەو هی، لە لایەکی دیکەو بەس لەو دەكەن كە كار بە دەستانە سیستەم كیشەیان هەبوو، كەم کاریان كەردوو، بەرپرسانی سیستەم بە پیتی یاسای ئەم دەسەلاتە هەلسوو كەوت دەكەن، كام بەش لە یاسای بنەرەتی پیکدیت، ئەو هی كە بەس لە یەك دەستی، بەس لە دیکتاتوریت، بەس لە لەناو بردنی هەموو دەنگی كی نازاری بەس لە بەهیز كەردنی پینگە و لە لایەتی فەقی و سپای پاسداران، بەس لە پەرە پیدانی ترس و تۆقاندن لەناو كۆمەلگا دەكات، ئەم بەشە زۆر بە باشی پیکهاتوو و لەمەدا هیچ كەمو كورتیه كیان نەكەردوو و بگرە زۆر تریشیان كەردوو؛ بەلام بۆ مافی نەتەوه كان، بۆ مافی ئینسانی، بۆ زۆر شتی دیکە كە زەرەیهك بۆنی دیمۆكراسی لیدیت، پیکهینەرانی ئەم یاسایانە سزا دراون . واتە، مژار تەنیا ئەو نیە كە بەشیک لە یاسا پیکدیت یا نیە، زاتەن ئەم دەسەلاتە لە بناغە یاسای بنەرەتیدا دونیایەك یاسای دیکە دەرخستوو كە هەموو یاسای بنەرەتی ئەم و لاتەش دەخاتە ژیر پرسیارەو، دەسەلاتی بی سنوور دراو بە هیندیک كەس كە چارەنووسی هەموو ئیران دیار دەكەن . دواتریش بەس لە دەولەتی یاسا و یاسای بنەرەتی و پارلەمان و ئەم شتانه دەكەن . بە جارێ پارلەمانی ناوخی ئیران هەمیشە پەيامی شەری داو، پارلەمان بۆتە ناو نەدی بەرپۆه بردن یان بریاردان لەسەر شەری ناوخی،

برپاردان له گه‌ل دهره‌وه و سهرکوت کردنی نار‌ه‌زایه‌تیه‌کان. دواتر ده‌لین که پارله‌مانی ئیران، یه‌ک له پارله‌مانه دیموکراتیکه‌کانی جیهانه، به پیچه‌وانه پارله‌مانی ئیران شتیکی سهرسوور‌هینره که وینه‌ی له دونیا نیه، بوته دیوه‌زمه‌ی کومه‌لگا، که‌ی قهراری سیداره له دژی نار‌ازیان دهرده‌که‌ویت، که‌ی یاسای سهرکوت و له‌ناو‌بردن و هه‌رچه‌شنه ق‌ر کردنی‌ک له‌ناو ئهم پارله‌مانه دهرده‌که‌ویت، دیار نیه!

پرسیار: شرۆقه‌ی ئیوه له‌سهر رۆلی حه‌سه‌ن رووحانی له‌نیو سیسته‌می ئیراند چیه؟

ریزان جاوید: حه‌سه‌ن رووحانی هه‌تا ئاستیکی زۆر واته‌ی یه‌ک‌گرتنه‌وه‌ی لایه‌نه‌کان له‌ناو حکوومه‌ت بوو، ئیستا سهرجه‌م باسکه‌کانی ده‌ولت که پیشتر له‌گه‌ل یه‌ک ناکۆک بوون، نالیم ناکۆکی نه‌ماوه، به‌لام له‌م قوناغه‌دا به‌شی زۆری لایه‌نه‌کانی نیو ده‌سه‌لات یه‌کران له‌گه‌ل سیاسه‌ته‌کانی رووحانی و به‌یه‌که‌وه سیاسه‌ته‌کان ده‌ست‌نیشان ده‌کن. بو وینه، له‌چاوپیکه‌وتنه‌کانی رووحانی له‌گه‌ل ده‌ولته‌ی ئه‌مریکا، وته‌کانیان له‌به‌رامبه‌ر ئه‌مریکا و ئیسرائیل، چاوپیکه‌وتنه‌کانی وه‌زیری کاروباری دهره‌وه‌ی ئیران له‌گه‌ل وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ی ئه‌مریکا، له‌وانه هه‌موویاندا هه‌م وه‌لایه‌تی فه‌قی و هه‌م سوپای پاسدارن و وه‌زاره‌تی دهره‌وه و هه‌م ده‌ولت، هه‌موویان به‌شی‌وازیکی پۆزیتوو سهریری ئهم شته‌یان کرد و هه‌مووشیان گوتیان که ئیمه باورمان به‌ ده‌ولته‌ی خوومان و به‌ شاندی خوومان هه‌یه، که واته ده‌گه‌ین به‌و ئه‌نجامه که له‌ئهم‌پۆی کۆماری ئیسلامیدا، باسکه‌کانی ده‌ولت به‌شی‌وازیکی زۆر سیسته‌ماتیک یه‌کتر ته‌واو ده‌کن، واته به‌یه‌که‌وه هه‌ماهه‌نگ کار ده‌کن. ئارمانج له‌هینانه سهرکاری که‌سایه‌تیه‌کی وه‌کوو رووحانیش هه‌ر ئه‌وه بوو. واته نه‌ لایه‌نی موخافزه‌کار وه‌کوو پیشتر ئه‌توانی سیاسه‌ته‌کانی

خۆى بهرپوهببات و نه ريفؤرمخوازه كان ئەتوان ئىدعاى ريفؤرم بكن. ئەگر بيانپه وپت شتېك بكن، به پىي پىكها ته و ياساكانى حكومەت و به پىي دؤخى سياسى ئەمروى دەسلەت مەجبورن هەنگاو بنىن، و هەر كەس مەجبور دەكەن بەم شىواز هەنگاو بنىت. رۆلى فریادرسى ئەم قۇناغەيان داوه به رووحانى و ئەر كىكى بەم شىوازەيان پى سپاردوو، بۆيه له كوشتارى ئەم دوایانەى ئىراندا، حەسەنى رووحانى وه كوو سەرۆك كۆمار و باسكەكانى دەولەت وه كوو سوپای پاسداران بەتایبەت، ئیتلاعات و دادوهرى، هەموویان بەیهك ئەندازە بهرپرسیارين و هەموو پىكەوه ئەو تاوانە دەكەن. هەلكەوت نیه كه له یهك كاتدا هیرش بۆ سەر كورد، به لووچ و عەرب دەكریت، واتە موممكن نیه ئەم سیاسەته به بى هەماهەنگى به شىوازیكى یه كەدەست بهرپوهنەچووبىت. زاتەن، لیدوانەكانى رووحانى دواى ئەم رووداوانە ئەوه به باشى ئاشكرا دەكات، به قسەى ئەو له وه بەدوا له دژى ئەوانەى كه دژى شوړشن، شه پىكى زۆر گەوره تر بهرپوه دەبن، ئەوه په سەندكردنى ئەم سیاسەتانهیه. ئەوهى كه ئەوان پىي دەلین دژە شوړش، یان حەرەكەتیکه كه بیروباوهرى خۆى دەپاریزیت، یان نازادىخواز و دیمۆكراسى خوازه یان به هەرشىوازیك داخوازىكى هەیه لهم ولاتە، له سیداره دانى هەقال باهۆز كه تىكۆشه رىكى نازادىخوازى گەلى كورد بوو، بۆ پهروهردەى گەلى كورد به زمانى داىكى خۆى، بۆ ستاتۆى سياسى و بەشداریى سياسى گەلى كورد له ناو سياسەتى گشتیدا، تىكۆشانى كرد، به واتەى له سیداره دانى دیمۆكراسیه له ئىراندا. دەولەتیک كه بانگەشى دیمۆكراسىخوازى دەكات و بهو دروشمه هاته سەركار، ئەمه كردهويه كه یه، له لیدوانى رابردوومان، به روونى باسمان له وه كرد كه ئەگر دەولەتى ئىران دهیهه وپت لهم قۇناغەدا سەر كه وتوو بىت، گەلى كورد وه كوو، پردیکه بۆ دیمۆكراسى له ئىراندا، ئەگر كیشهى كورد به شىوازیكى دیمۆكراتیک له ئىراندا چاره سەر بىت،

رینگا بۆ دیمۆکراسی له ناو گشتی ئیراندا ده کاته وه. دهولهتی ئیران چى کرد؟ بۆ خنکاندنى دهنگى دیمۆکراسى له سه ره جم ئیران، له سه ره تا کورده کانى ره شه کوژ کرد و دواتر چوو بۆ به لووچه کان، به م شیوازه جارىكى دیکه هه ول و هه لویستی خوێ له به رامبه ر بانگ و داخوازى ئازادى و دیمۆکراسى گهلانى ئیران پيشان دا. ئيمه له سالى ۲۰۱۱ وه كه وتينه ئاگر به ست له گهل ئیران، بانگه وازى دانوستاندنمان له دهولهتی ئیران کرد، بانگه وازيمان کرد كه به شیوازیكى ئاشتیانه و دیمۆکراسى كیشه ی كورد چاره سه ر بکه ی ن. ريبه ر ئاپۆ هه مان رينموونى بۆ حه ره كه تی ئيمه نارد و بانگى له په ژاك کرد كه له گهل دهولهتی ئیران بکه ويته ناو گفتوگو، ئيمه بۆ وه لامدانه وه ی داواکه ی ريبه ر ئاپۆ، ليدانى کمان له هه مان چوارچيويه ئاماده کرد و بۆ راي گشتى بلاومان کرده وه، ئيمه باسمان له وه کرده وه كه نه گه ر ده تانه ویت و لات ديمۆکراتیک بکه ن، رینگاکه ی به چاره سه ر کردنى پرسى كورده، به لام ده ولت ئاماده نيه بۆ ئه م کاره، به دريژايى دووسالى رابردووش كه ئاگر به س له ئارادابووه، دهولهتی ئیران له زۆربه ی هه ري مه کانى رۆژه لاتى کوردستان هيرشى سه ربازى رانه وستاندووه. هه رجاره راده گه يينيت كه له فلان شوين ژماريک عه سکه ر و فه رمانده ی ئيمه له کوردستان کوژران، باشه خو ئه م خه لکه له ناو راي گشتى جيهانيدا، بليت نه وه نده له بواری سياسى نه زان بن كه تينه گه ن له م شتانه، سه ردارى سوپای پاسدارن له چياکانى بانه، سه ردارى سوپای پاسدارن له چياکانى شاهۆ و له فلان شاخ و کوپستانى کوردستان له چى ده گه رى. له رووى ده ره وه ديپلۆماسى پيشده خه ن و ديپلۆماسى و کرانه وه ی ده ره وه ئه که ن بۆ که ره سه و ميکانيزمیک بۆ کوشت و بر بۆ ناوخوێ و لات. ئيمه دژى ئه وه نين كه دهولهتی ئیران له ئاستى ناوده وله تيدا، ئه و ده رگا داخراوانه ی بشکينيت، دژى ئه وه نين كه كیشه کانى ئیران له گهل ده وله ته کانى ده ره وه به ربازى ديالۆگ چاره سه ر بيت، ئيمه

لایه‌نگری ئەم شتەین. بەس لە رابردوویشدا، ئێمە ئەو ئەزموونەمان هەبوو، زۆر کەس لە کوردستاندا زۆر پارت و لایەنی کوردی لێداوانیان داوە کە بۆ چی ئامریکا لە گەڵ ئێران دانوستاندن دەکات؟ ئەساس جەوهەری لێداوانەکانیان ئەوەیە کە ئامریکا نابێ لە گەڵ ئێران موزاکرە بکات، لەبەر ئەوە ئێمە چاوەڕوانین لە ئێران بدات. ئێمە وەک پێژاک هیچ کات چاوەڕوانی هیچ لایەن و دەولەتیکمان نەکردوو کە بێت لە ئێران بدات و ئێمە بێن بە دەولەت و دەسەلات. روانگەشمان بۆ ئەم بابەتە جیاوازه، بۆیە دەلێن کرانەوه بەرپرسی دەرهوهی شتیکی خراپ نیه، بۆ کێشه‌کان، ئێمە ریبازی ئاشتیانه و دیمۆکراتیک بە بنهما ده‌گرین و ئەمە وەک پرنسپیه بۆ ئێمە. ئێمە دەمانزانی پلانی هێرش بۆسەر ئێران لە ماوه‌یه‌کی کورتدا لە ئارادایه نیه، ئامریکا بە ئاشکرا گوتی کە ئێمە داخواری لابردنی دەسەلات لە ئێران نین بە مەرجیک کرانەوه‌ی هەبێت لە گەڵ دەرهوه و داخواریه‌کانی دەرهوه پیکه‌هینیت. بۆ سیستمی رۆژئاوا، کام دەسەلات ئارمانج و داواکاریه‌کانیان پیکه‌هینیت، پەسەندی دەکەن. لێداوانەکانی رووحانی و ئۆباما و ناتانیاھۆ، هیندیک پەيامی تیدا هەبوو کە مەترسی جیددی بۆ گەلی کورد لە گەڵ خۆی دەهینیت، لە کاتی گفتوگۆکاندا ئامریکا ئاسەواریکی کۆنی ۲۷۰۰ سالی ماده‌کانه‌ی وەک دیاری داوه بە ئێران، ئەمە لەحالی‌کدا بوو کە زۆر ئاسەواری میژوویی فارسه‌کان لە ناو مووزه‌کانی ئەمریکا هه‌یه، بەلام بۆ چی ئامریکا لە وتووێژ لە گەڵ ئێران، سەمبوولیکی ماده‌کان راده‌ستی ئێران دەکاتەوه؟ ئەمە چ پەيامیکی بۆ گەلی کورد هه‌یه؟ ئایا دەیانھەوێت گەلی کورد بکەن بە قوربانی؟ گەلی کورد تاکە هیزه‌ی سەربه‌خۆی جیهانه، حەرەکەتی ئازادبخواری گەلی کورد بە پیشەنگایه‌تی حەرەکەتی ئاپۆچی لە هەر چوار پارچه‌ی کوردستان، ئامپیری دەستی هیچ هیزیک نیه، سەربه‌خۆبوونی سیاسی حەرەکەتی ئاپۆچی، لەگۆر دلی ئامریکا و ئیسرائیل و

دەولەتانی ھەرئیمە کەش نیە. لەبەرئەوھێ عەقڵییەتی خۆیان لەم بزووتنەوھێدا نابینن. ئیمە مەترسییەکی بەم شیوازەمان بینیوھ. ھیندیک قسە دیکەش لەم بابەتەدا کران، بۆ وینە، زۆر باسی گەرانەوھێ دەولەتی ئێران بۆ کاتی کورش دەکریت، ئەمەش زیاتر لە لایەن ناتانیھۆ و ئیسرائیل بەرپۆھدەچئ و ئامریکاش ئەمە پەسەند دەکات. پپۆستی بە لیکۆلینەوھێکی جیددی میژووی لەسەر قۆناخی تپپەربوون لە مادەکان بۆ پارسەکان ھەیە. سەردەمی کورش سەردەمیک بوو کە لەناو ئێراندا دەسەلاتیکی یەکدەست و دیکتاتۆر دامەزرا، ھیرشی کوشتنی موغەکان بەرپۆھچوو، ۷۰ ھەزار ماد رەشەکوژ کران، ئەمە وەک تۆلەیک بۆ ھاوپەیمانی نیوان بابل و ماد کە دیکتاتۆری ئاشوریەکانیان تیکشکاند بەناو ئەکریت. ئەمانە پپۆستی بە لیکۆلینەوھێکی. وشە بە وشە ئەم دیالۆگانە حیسابی سیاسی لەسەرە، و ئەو قسە سەمبۆلیکانە، قسەکی کەم نین و ئیمە بە کەمی نازانین، زۆر مەترسیدارن. بۆیە دوای ئەم رووداوانە، گومانمان لا سازبوو، بەلام کە تۆ سەیری رەوشی سیاسی بەتایبەت ئەو قەیرانەکی کە لە سووریا، عێراق، تورکیا و بەتایبەت ئێران لەسەر پرسی کورد ھەیە دەکەیت، ھێچ بەرژەوندی دەولەتی ئێران لە لەناو بردنی گەلی کورددا نابینی، بەلام ئەم دەسەلاتە بە کام عەقڵییەت ھیرشی کورد دەکات. سازکردنی دەسەلاتیکی یەکدەست و زیندووکردنی عەقڵییەتی نەتەوھەگەراییی لەناو ئێراندا لە کاتی ئەحمەدی نژادەوھ دەستی پینکردوو، دەولەتی نوێش ھەندیک پەیمانی بەم شیوازەکی داو، پیم وایە وەزیری فەرھەنگ بوو کە دەیگوت ئیمە دەمانھەویت ئێران بکەین بە ناوھندی فارسەکانی جیھان. ئیستاش دەبینین، لە کاتی ئەحمەدی نژادیشدا ھەمان باس ھەبوو، زیندووکردنەوھێ فارس بوون لەناو ئێراندا، یادبوود و مەراسم گرتن بۆ فرەدەوسی بۆ ئیمە شتیکی ئاسایی نیە، لەبەرئەوھێ شاھنامەکی فرەدەوسی مانیفستی

نه ته وه گه راییه له ئیراندا، ئه وهی که ئیستاش ده یان هه ویت پی شی بخه ن، یه کده ست کردنی ده سه لات و ساز کردنی ئه رته شی جاویدان و شکوی ده سه لاتی هه خامه نشیه کانه، ئارمانج و داخوازی ده وله تانی دیکه ش له ئیران هه ر ئه وه یه . ئیسلامی ده سه تمۆ، شیعی ده سه تمۆی ئامریکا، مودیلی روژئاوایی ئه م شتانه ده یان هه ویت دروست بکه ن . پرسیار: هه ندیک ده ولت له دانوستاندنی نیوان ئیران و ئامریکا نیگرانن، ئه وان له وه ده ترسن که ئیران بگه ریته وه بو ئه و قو ناغهی که ببوو به ژاندارمی هه ریمه که، ئایا ئه م نیگرانی و ترسه ی ئه وان شتیکی راسته، ئیوه چو ن ئه م بابه ت شو روقه ده که ن؟ ریزان جاوید: راسته ترسی ئه وه هه یه، پی شتر ژاندارم بوو و له کاتی کو ماری ئیسلامی ئه و که لینه که وته نیوان ئه م دوو ده ولته، پی شتر ئیران ناوه ندی، هیز و لایه ن ئیستخباراتیه کانی ئامریکا بوو، ناوه ندیکی بنه رته ی بوو بو ئامریکا، ئه و به رنامه ی ناوه کییه که باسی ده که ن، ئامریکا بو ئیرانی دامه زراند، ئه مه شتیکی روونه که هه رکه س ئاگای لی هه یه .

پرسیار: ئیوه پینداگر بوون له سه ر ئاگر به س، هاوکات شاهیدی ئه وه یی که ناوه ناوه شه ر هاتووه ته ئاراوه و هیندی ک له هیزه کانی رژیم کوژراون و ژماریک له گه ریلاکانی ئیوه ش شه هید که وتوون، هه لوپستی ئیوه له مه به دواوه چو ن ده بی ت؟

ریزان جاوید: وه ک په ژاک، ئیمه له لیدوانه که شمان رامانگه یاندووه، هه تا ئیستا فیداکاری زورمان کرد بو چاره سه ری ئاشتیانه ی کیشه ی کورد، له مه به دواش بو ئازادی گه له که مان، به سه دان قات تیکو شان به رفراونتر ده که ینه وه، پی م خو شه هه رکه س یه ک شت بزانی ت، له کاتی ئاگر به سدا، زور جار هی رشی به م شیوازه له سه ر گه ریلاکانمان کراوه، بانگه شه و هی رشی راگه یاندنی و سیاسی له سه ر

حەرەكەتى ئىمە كراوھ. پژاك ھىندە بەھىزە كە تواناى وھلامدانەوھى ھەرچەشنە ھىرشىكى ھەيە و لەمە بەدواوھ گور بە تىكۆشانى خۆى لە رۆژھەلاتى كوردستان ئەدات، وھ ك پىشتەر برىارمان گرتبوو، قۇناغى ئامادەكارى شۆرش لە رۆژھەلاتى كوردستان ئەگەيىنىن بە لووتكە، ھىچ ھىز و لايەنىك قۇناغى ئاگرەس، قۇناغى سىياسى و ئامادەكارى شۆرش وھ ك لاوازيەك نەبىنىت. وھ ك بىرەوھرى شەھىد باھۆز و فەرزادەكان و شىرىنەكان لە رۆژھەلات ئىمە پىشتەر برىارمانداوو و ئىستاش ئەم برىارە نوئ دەكەينەوھ، حەرەكەتى ئازادىخوازى گەلى كورد بە پىشەنگايەتى پەژاك لە رۆژھەلاتى كوردستان سوورتر لە جاران ئامادەكارى شۆرش و ئازادىخوازى لە رۆژھەلاتى كوردستان ئەگەيىنىت بە لووتكە، بۆ تۆلەى ئەم شەھىدانە لەوانەيە زۆر كەس چاوەروان بىت كە ئىمە ھىندىك چالاكىي سەربازى بچووك بكەين، تۆلەى حەرەكەتى ئاپۆچى، تۆلەيەكى مېژووويە، باشترىن تۆلەى مېژوووى لە دەولەتى ئىران وەرەگرىنەوھ، ئەويش گەيشتنە بە ئازادى و شكاندنى ھەموو گەمە سىياسىيەكانى دەولەتى ئىران لەدزى گەلى كورد، بۆ ئەوھ ھەرچەشنە فىداكارى و كردهوھەك بۆ ئەم پارتە پىويست بىت، لەو چوارچىوھدا ھەنگاو دەنىتەوھ، بۆيە پەژاك ئامادەكارى ئەوھى ھەيە كە لەمە بەدواووھ ھەنگاوى زۆر گەورەتر و بەرفراوانتر و مېژووويىتر بۆ تىكشكاندنى ھەموو گەمە سىياسىيەكان لە دزى گەلى كورد لە رۆژھەلاتى كوردستان و لە ئاستى جھانىدا لەبەرامبەر گەلى كورد، بەرپۆبەبەين. لەمە بەدواووھ لاپەرەيەكى نوئى لە تىكۆشانى ئازادىخوازى بەرپۆبە دەبەين. وھ ك پەيامى كۆتايى ئەگەر شتىك ماوھ فەرموون: لە كۆتايىدا بانگ لەسەر جەم لايەنە سىياسىيە كوردى و ئىرانىيەكان، لە ئۆبۆزىسيۆنى فارس و عەرەب و بەلووچ و ھەموو گەلانى ئىران دەكەين كە لەبەرامبەر ئەو گەمە سىياسىيە كە زۆر مەترسیداران لە ئاستى ئىراندا، زۆر زۆر ھەستيارىن، بانگى تىكۆشانى ھاوبەش

دوو پات ده كه ينه وه. هه موو كه سايه تيبه كي سياسي، رۆشن بيرانى كورد و لايه نه كان پيوسته لهم قوناغه دا ئهركى نيشتمانى و نه ته وه ايه تى خويان به باشترين شيواز پيكيهينن. بانگ له سه رجهم گه له كه مان له سه رجهم به شه كانى كوردستان ده كه ين كه خاوه نداريه تى به شكۆ له شه هيدانى ئهم قوناغه بكن. بانگى سه ره ه لدان له هه ر چوار پارچه ي كوردستان دوو پات ده كه ينه وه و هيوادارين كه لايه ن سياسيه كان له پارچه كانى ديكه كارناسانى بو ئهم بابه ته بكن. هاوكات گه له كه مان له رۆژه لاتى كوردستان پيوسته به چالاكى جياواز جياواز و هه لگرتنى ئالاي ئهم شه هيدانه و به خاوه نداريه تيبه كي به شكۆ و جه ماوه رى له گشتى شه هيدان و به تايبه ت له هه قال باهۆز و هه قال رهزا، خاوه نداريه تى له ئازادى و ناسنامه ي خويان بكن، چوونكوو، له سىداره دانى هه قال باهۆز و هه قال رهزا به واتاي و لامدانه وه يه به گه لى كورد. ئيمه بانگه وازيمان كرد بو چاره سه رى كيشه ي كورد، ده وه له تى ئيران به سىداره وه لامى ئيمه ي دايه وه. ئيران ده يه هويت ئيمه ئيزوله بكات، بانگ له ده وه له تانى جيهانى ده كات كه له به رامبه ر په ژاك هه لويس ت بگرن. ئيمه پشت به گه لى خومان ده به ستين، پيوستمان به هيج هيزىكى ناوده وه له تى نيه، ته نيا به پشت به ستن به گه لى خومان و به ئيراده ي گه وه ره رى خومان له به رامبه ر هه ر چه شنه هيرشيك پيوسته خاوه ن هه لويس ت بين. به يه كه وه هه نگا و به هه نگا و به ره و ئازادى رى پيوانى خومان خيرا تر بكه ين و هه موو گوڤه پانه كانى تيكۆشان، هه موو شار و شارۆچكه كان هه موو گونده كان بكه ين به گوڤه پانى تيكۆشان و سه ره ه لدان له رۆژه لاتى كوردستان. ده وه له تى ئيران هه تا ئيس تانه يتوانيوه هيج شتيك له وه و ئيراده ي گه لى كورد بشكينيت. ئهم له سىداره دانانه وره مان به رز تر ده كات، هيزمان زياتر ده كات، گر يدان بو نمان به شه هيدان له ناخى هه ر كور دىكى به شه ر فدا به هيز تر ده كات، هه ر مرؤفيقى كورد له مه

به دوا به بیره وهه ری باهۆزه کان و رها و شیرین و فهراهه کان له خه وهه لدهستئ و ژیان دهستپیده کات و بهم شیواز له بهرام بهر داگیرکاری تیکۆشانی خۆی به رفراوانتر ده کات. هیوادارین گه له کهمان له مه به دوا وه به تیکۆشانیکی به رفراوانتر وه لامیکی توند به هیرشه کانی کۆماری ئیسلامی بدنه وه و ئه وه په یامه ی پی بدن که ئیمه وه کوو کورد هه تا سه رکه وتن به بی هیچ وه ستانیک و ماندوو بوونیک بو ئازادی خۆمان تیکۆشان ده که یین و ئاماده یین به ها و به دیلی ئه وه ش چی ئه بی بیده یین. وه ک پارتی ژیانئ ئازادی کوردستان، بو قۆناغیکی زۆر به رفراون و میژووی خۆمان ئاماده ده که یین، ئه م قۆناغه، قۆناغیکی سیاسی، ئیدئۆلۆژیک، ریکخستنی و هه تا ئاماده کاری بو هه ر چه شنه هیرشیکی سه ربازی ده بیئت. ئه وه قۆناغه به سه رکه وتووانه و به باوه ری به ریبازی شه هیدان به رده وام ده که یین. چاوه پروانیمان له گه له کهمان ئه وه یه و هیوادارین گه له که شمان چ پشتیوانیان له ده ست دیت بو به هیزتر کردنی تیکۆشان پیکیه یینن و ئیمه ش وه ک په ژاک چ ئه رکیک له سه ر شانمان بیئت به سه رکه وتوو ترین شیواز پیکی ده هیینن.

کورتیه ک له دهقی چاوپیکهوتنی هاوسه روکی کومه لگای دیموکراتیک و نازادی روژه لاتی کوردستان (کۆدار) ریزان جاوید له گه ل نه ورۆز تی وی له سه ر مژاری مانگرتنی زیندانیانی سیاسی و چتربوونه وهی زهخت و هیره کانی رژیمی داگیرکهری ئیران له سه ر چالاکانی سیاسی له روژه لاتی کوردستان و ئیران.

پرسیار: ئیوه مانگرتنی زیندانیانی سیاسی له گرتوو خانه ی ورمی و ههروهه ها ئه و لیدوانه ی که کۆدار سه بارهت بهم بابه ته بو رای گشتی بلاوی کردۆته وه، چون هه لده سه نگیین؟

ریزان جاوید: ماوه یه که که گیراوانی سیاسی به پیشه نگیایه تی گیراوانی سیاسی کورد له گرتوو خانه کانی روژه لاتی کوردستان و ئیران له به رامبه ر سیاسه ته کانی کۆماری ئیسلامی له زیندانه کان ده ستیان به مانگرتن کردوو، لیدوانه کی ئیمه ته نیا له سه ر پرسه ی زیندانیانی سیاسی نیه، ئه و کرده وانه ی که رژیم ئیستا له سه ر گیراوانی سیاسی په یه ره وی ده کات، په یوه ندی به هیره شیکی نویی رژیم هه یه له سه ر گه لانی ئیران و به تایبهت گه لی کورد، له ماوه ی دوو مانگی دوایی، رژیمی ئیران ده ستی به زنجیره گرتنیک کردوو له نیو چالاکانی سیاسی و مه ده نی کورد له روژه لاتی کوردستان به تایبهت له پاش خو پیشاندانی گه له که مان بو پشتگیری

له کۆبانى، تەبعەن، له کاتى خۆپېشىاندانه کانیش ديسان کۆمه لیک گرتن هاته ئاراهه، ئەو کاته به لیدوانى جياواز ئەم کردەوهى رژيم شه رمه زار و مه حکووم کران؛ به لام پاش ئەمه ش ديسان تاک تاک له ناو شاره کان ژماره يه کى يه گجار زۆر گيراون، هه ريه که به شيوازیک، له پال ئەمه ده وله تى ئيران له زيندانه کانداناوه ندى ئيتلاعاتى به جى کردوو وه ک مکانيزمیکى زه ختى رۆژانه له سه ر گيراونى سياسى به تايه تى زۆر جیددى زه خت له سه ر گيراون ده کهن. هاوکات گيراونى سياسى به پى ئەو ياسايه ي که گۆيا تاوانه کان جيا ده که نه وه، ئەبیت شوینی گيراونیش جيا بێته وه، به لام ئیستا زۆر که سی تووشبووی ماده ی هۆشبه ر و که سانى دیکه له گه ل گيراونى سياسى تیکه ل کران و ئەمه ش شه رپکى تايه ته، گيراونى سياسى له هه ردوو لايه نه وه رووبه رووی زه خت و گوشار ده بنه وه، هه م ناوه نده کانى ئيتلاعات و هه م ئەو زيندانانه ي که له سه ر ماده ی هۆشبه ر يان فه حشا و دزی و شتى دیکه گيراون و تیکه ل کران. لیدوانه که مان به گشتى له م چوراچيوه يه دا بوو.

پرسیار: ئیوه هۆکارى ئەم هیرشه نوپیهى رژيم بۆچى ده گه رپننه وه؟

رېزان جاويد: رژيمى داگیرکەرى ئيران قوناغى ئیستا که دا که ديسان نه فه سیکی گرت له رۆژه لاتى ناوه راست به ده رفه ت ده بينیت که له سه ر دزايه تى کورد و گه لانى دیکه ی ئيران شه پۆلیکی نوپى سه رکوتکارى ده ستپیکاته وه. ئیمه له چه ندين قوناغى رابردووشدا ئەم شته مان بينوووه. هه روه ک ده زانن له ماوه ی رابردوودا به تايه ت له دواى هیرشه کانى داعش له سه ر مووسل و ناوه ندى به غدا و شام و دواتر هیرشه کان روویان کرده کوردستان، ئەو کاته رژيم ناچار بوو بۆ پاراستنى پینگه سياسه کانى خۆى له عیراق و سووریا له ناو شه رپکى قورسدا بیت. هاوکات له رۆژه لاتى ناوه راست ده ستى

به تيكه لاوييه كى زور جيددى تر كرد، بهس دوابه دواى ئه و شه رهي كه له كوردستاندا به رپوه چوو، ئيران و كوو دهوله تيكى هه ريمى ئه وهى وه كوو دهرفه تيك قوسته وه بو خوئى و له شه رى نيوان كورد و داعش هه ناسه يه كى وه رگرت. تهبعن، له و ماوه يه دا ويستى هه م له عيراق و هه م له سووريا پيگه سياسيه كانى خوئى ساغ و نوئ بكاته وه. هه تا ئاستيگ توانى ئه م كاره بكات. ئيستاكه كه قوناغى دانوستاندنه كانى خوئيان له گه ل ئامريكاش رووبه روى رهوشيكى نوئ بوته وه و دريژكراوته وه بو بو حه وت مانگى ديكه، رژيم هه ولده دات كه به دهستنيشان كردن و له ناوبردنى نارازى و نه يارانى ئيرانى له ناو خوشيدا، شه پوليكي سهرله نوئ ديزاين كردنه وه دهستيبيكاته وه، ئه مه سياسه تيكه كه رژيم له هه ر قوناغيكى هه ناسه كيشان ويستويه بيكات. ئه گه ر له بيرتان بيت له كاتى شه رى به رهى نه سره له به رامبه ر كوئانى، ئيران هه مان دهرفه تى به دهست خست و هيرشى گه لى كوردى له روژه لاتى كوردستانى كرد. ئيستاكه ره وشه كه جياوازتره، ئيران به و عه قليبته كه ئوپوزيسيونى ئيرانى به گشتى و هه موو پيكه اته كانى له ئيران وه كوو مه ترسييه كى جيددى بو خوئى ده بينيت. ئه مه وه كوو تاكه زه مينه يه ك بو ده ستيوه ردانى ئيران ده بينيت. بو ئه وه له هه ر دهرفه تيكدا هه ولده دات به زه خت كردن و ده ستگير كردن و سه ركوتكارى ئوپوزيسيون و نارزه ايه تى ناوخويى ئيران رووبه روى له ناوچوون و سه ركوتكارى بكاته وه. سياسه تى گرتن يه ك له م كرده وانهى رژيمه. له گوره پانى كه لتوورى، سياسى و كومه لايه تى و به هه زاران شيواز شه رى تايبه ت له نيو كومه لگاي كورده وارى به رپوه ده بات. ئه مانه هاوته ريبى سياسه تى نيزامى ئيران به رپوه ده چن. كونسپتيكى به م شيوازه يه و زور مه ترسيداره، چه نده دريژ ده كات و پانتايى و به رفراوانى چه نده ده بيت، هيشتاكه ديار نيه.

پرسيار: ئه و شه پولى نوئى ده ستبه سه ر كردن و زه خت بو

سەر چالاکانی سیاسی، ئایا ھۆکاری دیکەى ئەوہ نیہ کہ گەلى کورد پێشەنگایەتى بەرخۆدانیکى مەزنى کرد و ھەرچار کہ گەلانى ئێران بەھیزتر دەبن، ئێران زەخت و گوشاری خۆى زیاتر دەکات، ئەمە چەندە دەتوانى چارەسەرى بەھینىت؟

رێزان جاوید: گەلى کورد و گەلانى دیکە لە رۆژھەلاتى ناوہراست زۆر بە جیددى کاریگەر بوون لە سەرھەلدان و بەرخۆدانى یەکتەر، نمونەکەى رۆژئاواى کوردستان بوو، خۆراگرى رۆژئاوى کوردستان نە تەنیا لە کوردستان، بەلکەو لە ئاستى جیھانىدا ورە و باورپىیەکى نوێى بە تیکۆشان ساز کرد. ھەموو دەولەتەکان بیانھەویت یا نا، تیکۆشانى گەلان لە یەکتەر کاریگەر دەبن، بە ھۆى ئەو رەکابەرییە فەرھەنگى و خزمایەتى گەلان لە گەل یەکتەر و ھەمیش ھەموو دەولەتەکانى رۆژھەلاتى ناوہراست و بەتایبەت کۆمارى ئىسلامى دەولەتى دیکتاتور و ستاتۆپارێزن. لەسەر ئەو بنەمایە ھەموو گەلانى رۆژھەلاتى ناوہراست ئەساسەن لە دەولەتەکان نارازین. بۆیە کاتى گەلیک لە رۆژھەلاتى ناوہراستدا لە یەک لە ولاتاندا سەرھەلدان دەکات، گەلانى دیکەش ئەم کارە دەکەن، دیمتمان لە کاتى بەھارى عەریددا، لە یەک ولات دەستپێکرد و بە زنجیروار گەلانى دیکەش لە ولاتانى دیکە سەرھەلدانیان کرد، لە کوردستانیشدا کاریگەرى بوو. ئىستاکەش دەبینین، خۆراگرى کۆبانى و رۆژئاوى کوردستان لەسەر ھەموو بەشەکانى کوردستان کاریگەرى دانا، خەبات و تیکۆشان لە پارچەکانى دیکە بەرپوہەچى بەتایبەت لە رۆژھەلاتى کوردستان بە پێشەنگایەتى حەرەکەتى ئىمە زیاتر لە ۱۳ سالە بە فەرمى کار و خەباتیکمان دەست پیکردوو و پێشتر بەناوى بزاقى یەکیتى دیموکراتیک، بەم شیوہیەى خەباتیک بەرپوہەچوو و بە کاریگەرى ئەم تیکۆشانانە ھەم لە پارچەکانى دیکە ھەم لەناوخۆى رۆژھەلات گەل ورەپەکى دیکەى وەرگرتوو، سەرھەلدانەکانى

رۆژه‌لەت و پراي ئەوەی کە بۆ داعش زەنگی مەترسی بوو، بۆ رژیمی ئێرانیش مەترسی بوو. لە رۆژی یەكەمی سەرھەڵدانەکان بەتایبەت لە مەریوان دەستبەسەرکردنەکان ھاتە ئاراوە. کە شەپۆلی سەرھەڵدانەکان گەورەتر بوو، رژیم نەیتوانی دەستبەسەرکردنەکان زیاتر بکات، لەبەر ئەوەی شەپۆلیکی گەورە کۆمەڵایەتی بوو، و تەنیا و تەنیا لە رۆژه‌لەتە کوردستان نا، لە شارەکانی دیکە ئێرانیش دەستیپێکرد، تەنیا لە ئێرانیش نا، لە ئەفغانستان و ولاتانی ئەورووپاش کرا. ھەموو ولاتانی جیھان بۆ کۆبانی خۆراگرییەکی گەورەیان کرد. ئەمە ئێرادەییەکی نوێ لە کۆمەڵگای کوردەواری ساز دەکات، ئێرادەییەکی نوێ و بەستینیکی نوێ بۆ تیکۆشانیکی مەزنتەر لە رۆژه‌لەتە کوردستان سازدەکات، ھەربۆیە رژیم ئەمە بە مەترسییەکی جێددی بۆ خۆی بینی، ھەرچەند ئەگەر دەولەتی ئێران عاقلانە نزیککی گەلانی ئێران بوايە ھەتا ئیستا، ھەبوونی ماتەوزەییەکی و ھەا گەورە دیمۆکراسیخواز لە ولاتانی ئێران دەرفەتیکی میژووی بوو بۆ ئەوەی کە رژیم بتوانی لە قەیرانەکانی ئیستاکی خۆی رزگاری بێت؛ بەلام رژیمی داگیرکەری ئێران ھەمیشە ویستوویەتی کە بە دیکتاتۆری و سەركوتکاری و رەشەکوژی و ترس و تۆقاندن لەناو کۆمەڵگای ئێرانیدا دەسەلاتی خۆی بەردەوام بکات. ئەوەی کە ئیستاکی دەیبینین ئەمەییە. کۆماری ئیسلامی لەم سەرھەڵدانانە، زۆر زۆر ترسا، ئەم سەرھەڵدانانە کاریگەری لەسەر نەتەوەکانی دیکە ئێرانیش ھەبوو. بینیمان لە زۆربەری شارەکانی ئێرانیش لە تاران لە شیراز و لە ئیسفەھان و تەبریز چالاکی سازبوو. زیندان یەکیک لە گرینگ ترین ناوھەندەکانە کە بۆ سەركوتکاری بەکار دیت لە ئێراندا، لەوانەیە لە زۆر ولاتی دیکە ئەو فۆنکسیۆنی نەبێ، بەلام لەناو رژیمی داگیرکەری ئێران، زیندانەکان بنەرەتی ترین کەرەسە سەركوتکارین. ئیمە لە کاتی دامەزراندنی کۆماری ئیسلامیەو ھەتا ئیستا بە دەیان جار شاھیدی ئەم شتە بووین.

له سالانى ۶۰، ۶۱ و ۷۶ له ۸۸ و ۸۹، لهو سالاناه به شه پۆلى كوشتن و ترس و تۆقاندن، ئۆپۆزىسيۆنى ئىرانى رووبه رووى زهختى جىددى كردهوه، ئەوهى كه ئىستا بهرپوه دهچى ئەمهيه. له لىتراتۆرى رژىمدا گهلانى ئىران نابى به هىچ شىواژىك جموجۆل و ئىرادهيان هه بى، بۆ ئەمه ئامادهن هەر چهشنه سىياسه تىك پىشبخهن. ئەو ههلسوو كهوتهى كه له گرتوو خانه كاندا ده كرېت، تىكه لكردى ژماره يهك گىراوى گىرۆدهى مادهى هۆشبه ر له ناو زىندانىه كانى سىياسى بۆ خۆى په يامىكه، له بنه رهدا تووشبوون به مادهى هۆشبه ر له ناو كۆمه لگاي ئىران وه ك م كانىزمىك بۆ بى ئىرا ده كردنى مرۆقه كان به كار ده هئىرېت. بۆ چى گىرۆده كان ده هئىن بۆ ناو زىندانىانى سىياسى؟ له ناو زىندانه كاندا له دوو كان و بازاره كاندا زىاتر مادهى هۆشبه ر ده ست ده كه وىت. بگره وه كوو شوپىنىكى كاسبى و كرپىن و فرۆتى مادهى هۆشبه ريان لىهاتوو، سالانه له هەر گرتوو خانه يه كى رژىم هه تا مانگانه، چهن سه د مىۆن ته مه ن كاسبى ده كرېت. ئەوه ش كاربه ده ستانى رژىم ده يكه ن، له لايه كه وه بازرگانى پيه وه ده كهن، له لايه كى دىكه شه وه، گىراوانى ناو گرتوو خانه كان به هەر شىواژىك بى ئىرا ده ده كهن، ئەمه سىياسه تى شكاندنى ئىرا ده و خۆبه ده سه ته وه دانى گىراوانه. له زۆربهى زىندانه كان، يان به ده سترېژى يان به ئەشكه نجه و سووكايه تى و يان به مادهى هۆشبه ر و يان به به لىنى جىاواز وىستوو يانه كه گىراوان خۆيان به ده سه ته وه بده ن. ئەوه كه ئىستا بهرپوه ده چى به رپگاي مادهى هۆشبه ره و هه تا هه ندىك كوژهرى دىكه يان هئناوه. ئەوانهى كه له نىو كۆمه لگا مرۆقيان كوشتوو، ئەو كوژهرانه يان هئناوه، په ياميان ئەوه يه كه يان تۆ خۆبه ده سه ته وه ئەده يت يان رووبه رووى ئەو كوژهرانه ده بىته وه. له ناو زىندانى گىراوى سىياسى كه هىچ مىكانىزمىكى خۆپاراستنى نيه و كوژره كانى ئەوانه كه له وانهى مۆره كانى خۆيان بن كه به ناوى كوژهر

خراونه ناو زیندانه کان و هه‌ره‌شه له‌سه‌ر ئه‌وان ده‌که‌ن. هه‌موو چه‌شنه شتیک هه‌یه، که‌س با نه‌لێ زیندانه‌کان چه‌قۆ و چه‌کی لێ نیه، هه‌موو جوړه چه‌ک له‌نیو زیندانه‌کان هه‌یه. زیندانه‌کانی رژی‌می داگیرکه‌ری ئی‌ران ناوه‌ندی ره‌شه‌کوژین، به‌سه‌دان و هه‌زاران مرۆف بئ سهروشوین کراون له‌ گرتوو‌خانه‌کاندا. ئه‌مه‌ش وا نیشان ئه‌ده‌ن که‌ گویا بو‌ خو‌یان مردوون یان که‌سیکی کوژهر ئه‌وانه‌ی کوشتووه. کئ ئه‌م شتانه‌ باوه‌ر ده‌کات. ئه‌مه‌ جوړه‌یه‌ک سیاسه‌ته که‌ له‌ زیندانه‌کاندا به‌رپوه‌ ده‌چی. زیندانیانی سیاسی زۆر هۆشیارانه ئه‌مه‌یان بینی، بو‌یه مانگرتنیان راگه‌یاندوووه، ئه‌مه‌ سیاسه‌تیکی هۆشیارانه‌یه که‌ گیراوانه‌ی سیاسی کورد پێشه‌نگایه‌تیان کردوووه، بو‌یه ئی‌مه‌ ئه‌و چالاکیانه‌ سا‌لو ده‌که‌ین. چالاکی پیرۆزن، شه‌ری ئیراده‌یه، تۆ مادام له‌به‌رامبه‌ر ئه‌و مرۆفانه‌ی که‌ هه‌چ میکانیزمی پاراستنیان جیا له‌ جه‌سته‌ی خو‌یان نیه، وه‌ها هه‌لسوو‌که‌وت ده‌که‌ی، ئه‌وانیش به‌ جه‌سته و ئیراده‌ی خو‌یان به‌رگه‌ری ده‌که‌ن.

پرسیار: له‌پال هه‌رش بو‌ سه‌ر گیراوان، هه‌رشیکی فه‌ره‌نگی بو‌ سه‌ر کۆمه‌لگاش هه‌یه، ئامانجی ده‌ولت چی، ئایا ده‌ولت پلان و پرۆژه‌یه‌که‌ی هه‌یه؟

رېزان جاوید: بېگومان له‌ هه‌موو ده‌ولته‌کانی کۆماری ئیسلامیدا هه‌رشه‌ی هه‌مه‌ لایه‌نه‌ بو‌ سه‌ر کورد کراوه، به‌لام سه‌ره‌رای ئه‌و هه‌موو دروشم و به‌لێنانه‌ی که‌ حه‌سن رووحانی بو‌ کرانه‌وه‌ی دیمۆکراتیک له‌ ئی‌راندا دای، سیسته‌ماتیک ترین هه‌رش له‌ لایه‌ن ئه‌م ده‌ولته‌وه‌ بو‌ سه‌ر گه‌لان کراوه. به‌رووخۆشی و به‌ به‌لێنی روواله‌تی و له‌ ژیره‌وه‌ به‌ مه‌ترسیدارترین سیاسه‌ت، شه‌ری فه‌ره‌نگی مه‌ترسیدارترین هه‌رش و شه‌ره، تۆ له‌وانه‌یه‌ له‌ ناو زۆر تراژیدیای مرۆفایه‌تیدا بینوی‌تیمان که‌ به‌ هه‌زاران

مرۆف ره شه کوژه کراوهن، به لام هه تا قر کردنیکی فرههنگی دهستیینه کردوو، مرۆقه کان و گه لان توانیویان جاریکی دیکه خۆیان زیندوو بکه نه وه و بکه ونه وه سه ری، ئه وه ی که ئیستا له ئارادایه، له ناو بردنیکی فرههنگیه، له لایه که وه به یاسا و ئاستهنگی یاسایی بو هونه رمه ندان و ری کخراوه فرههنگی و هونه ریه کان، هیچ چه شنه چالاکییه کیان بو ئه وان نه هیشتوو ته وه، به لیشوا هونه رمه ند له رۆژه لاتی کوردستان و ئیران هه لدین بو هه نده ران، به کارگه لیکی زور ساده و رۆژانه مرۆقه کان ناچارده کهن که دهس له فرههنگ و هونه ر به رده ن. مرۆقه فرههنگیه کان ئیدی تا قه تی بازبازانیان نه ماوه له ناوه برۆکراسی ده وله تی، برۆکراسییه کی هینده پیچاوپیچ و ئاگاهانه یان ساز کردوو، هونه رمه ندان هه ست ناسک ترن و زووتر هه ست به پرسه کان و کیشه کان ده کهن، هونه مه ردیک قه د ناچیته ناو برۆکراسییه کی به م چه شنه که هیچ نه جمای نیه، ژیان و هیزی خۆی به کاربه یینی. له لایه کی دیکه وه به هه ره شه و کوشتار و هه تا به کوشتنی نه دیار ئه م شتانه ده کهن و له په نای ئه مه شه وه فرههنگیکی دیکه ده هیئن. ئه ساسه ن به راورد کردنی هونه رمه ندانی کورد له گه ل ژماره یه ک هونه رمه ندی دیکه، رۆژه فیککی دیکه له کوردستان ساز ده کات، داموده زگای راگه یاندنی ده ولت به م شیوازه کار ده کات، زور کهس جار جار ئه یانگوت باشه خۆ له ئیران و رۆژه لاتی کوردستان تی وی کوردیمان هه یه، راسته هه یه، له سنه، مه هاباد، تاران، کرماشان هه مانه بهس، ئه م ناوه نده راگه یاندنه کوردیانه چی ده کهن، ناوه ندی راگه یاندنی کوردی به تایبه تی ئه رکی ئاسمیلاسیونیکی فرههنگیان به زمان کوردی هه یه. ئه لئ خه لکی کورد له فارسی تیناگات، با به زمانه کی خۆی فرههنگه که ی له ناو به یین، ئه وه ی که ده زگای راگه یاندنه کانی رژی م ده یکه ن ئه وه یه. زور کهس ویستیان تا قی بکه نه وه ئایا له ناو داموده زگا کانی رژی م ئه توانن شتی بکه ن، به لام

هه موویان تووشی شکست بوون. ئیستا چی ده کهن؟ فەرهنگیکی به ته واوه تی ناوهندگه را و ده ولته تی له سهر گه لی کورد به تایبته و له سهر گه لانی دیکهش په یرو ده کهن. بو نه ته وه کانی دیکهش هه مان واتهی هه یه. ئه وهی که به زمانی ئازهری سازده کریت، هه مان ئامانج و کاریگهری هه یه، بویه ئیمه لایه نگری ئه وه یین که تی وی کوردی هه بی، به لام تی وی کوردی که گه ل بو خوی به رپوهی ببات و فەرهنگی خوی تییدا پهره پیبدات، به لام ئیستا ئه و تی وی و راگه یاندنی کوردی هه موو له لایه ن ده ولته به رپوه ده چهن و له پیناو ئامانجه تایبه ته کانی رژیم به کار ده هینرین. کاناله سهرانسهرییه کان و ههریمیه کانیش ههر ئه وه ن. بویه ده ولته هتا له وانیه له شاره کانی دیکه ی کوردستانیش که تی وی ههریمی تییدا نیه، له وانیه له ویش زیاد بکرین. ئه مه به واتهی مه ترسیه بو گه لی کورد. ئه گهر ئیزنی راگه یاندنی کورد بو خوی هه یه، ئه و کات با یاسای راگه یاندن بگورد ریت و گه لیش بتوانی راگه یاندنی خوی هه بی. به لام ئیزنی هیچ جوره چالاکه ی به کومه لگا نادریت، ئیزنی هیچ جوره کاری فەرهنگی و هونه ری به کومه لگا کوردی نادریت. ریگای هه لاتنیان بو نیشاندهریت، ئه وانیه که هه لیشدین، له ناو ئه م دونیا یه ده ره وه، دونیا ی غه ربی و روژئاوا، به فەرهنگیکی سهرسوور هینه رتر له ولته کی ئیران رووبه روو دین و ئه وانیه که به راستی زور به هیز بن ئه توانن خوراگر بن. بویه ئیران ده رگا کان ده کاته وه بو هه لاتنی هونه رمه ندان و چالاکانی فەرهنگی بو هه موو نه ته وه کان. دواتریش باسی دیارده ی هه لاتنی میشکه کان ده کهن. ئه م دیارده یه، سیاسه تیکی سیسته ماتیکی رژیمه که بو خوی به رپوهی ده بات.

پرسیار: لیره دا ئه رکی چین و تویره جیاوازه کانی کومه لگا چیه؟

رئیزان جاوید: ئیمه راشکاوانه ئەلین، ئەم سیاسەتانهی رژیمی داگیرکەری ئێران بێگومان پەیوەندی ھەیە بە ھێرشانەی کە لەسەر کورد بەگەشتی دەکرێت. لەکاتی کدا کە کورد لە ھەرچوار پارچەیی کوردستان رووبەرۆوی ھێرشێکی مەزن ھاتوووە، رژیم لە رۆژھەلاتی کوردستان ئەو بە دەرفەتێک دەبینیت کە زیاتر ئیرادەی کورد بشکینیت. بۆیە گەلە کەمان لە رۆژھەلاتی کوردستان ئەرکیکی گەورە لەسەر شانە، ئەو رۆلانەی کە لە کۆبانی تیکۆشان بەرپۆوە دەبەن. بەرخۆدان بۆ شەرافەت و کەرامەتی کۆمەڵگای کوردەواری ئەکەن، دەنگی کۆمەڵگای کوردەواریان گەیانە بە ھەموو جیھان. خۆراگری کوردیان کرد بە ھیمیای خۆراگری جیھانی، ھاوڕێکانی ئەوان لە زیندانەکانی رژیمی داگیرکەری ئێران دەستبەسەر کراون. رژیم بە ھۆی ئەمە زەخت لەوان دەکات. ئەو ھەوێ کە رژیم دەیکات تۆلە سەندنەو ھەوێ لە سەرھەلدانی گەلی کورد لە رۆژھەلاتی کوردستان. ئەیانەوێت ئەم پەیمانە بدەن کە: ھەر سەرھەلدانێک رووبەرۆوی ھێرشێکی مەزن دەبێتەو، بەلام رژیم پێویستە ئەم بابەتە باش بزانیت کە گەلی کورد، گەلی جاران نیە، گەلی کورد سەرەپرای ھەموو ھەرەشە و گۆرەشە و ھێرشەکان، دیسانەو زیندووترین گەلە لە چوارچێوەی ئێرانیشدا. گەلی کورد ئیدی دەستی باریەتی بۆ ھەموو نەتەوێکانی دیکە ئێران درێژدەکات. گەلی کورد ئامادەییە پێشەنگایەتی تیکۆشان لەچوارچێوەی ئێران بە گشتی بکات. رژیمی داگیرکەری ئێران ئەمە ئەبێ باش بزانیت و بەپرای من باشیش ئەزانیت کە کۆمەڵگای کوردەواری لەمە دەرچوووە کە بە ھەندیک گرتن و کوشتن و بە سازکردنی ھەندیک بنگە و بارەگە، دەست لە تیکۆشانی خۆی بەربەدات. تیکۆشانی ئەمجاری کورد تیکۆشانی جاران نیە. تیکۆشانی ئەمجاری کورد، تیکۆشانیک نیە کە بە چەند نارنجۆک گوایا ئەلین لەناوی ئەبەن. ئەمە ئەو نیە، گیراوی سیاسی کوردیش

ئەمە نیه که رژیم له رابردوودا بینویهتی. ئەساسەن رژیم دەبویا له سالی ۲۰۰۸ دەرسی پێویستی وەرگرتبایا، پێویست بوو که له سالی ۲۰۱۰ دەرسی وەرگرتبا. خۆراگری زیندانیانی سیاسی سالی ۲۰۰۸ مەزترین چالاکی گیراوانی سیاسی بوو له میژووی رژیمدا. ئەو کاتە سیاسەتەکانیان تووشی شکست بوونەوه. ئەو کاتەش رژیم بوو که ئیرادە ی شکا، سالی ۲۰۱۰ بە لەسیدارەدانی فەرزاد و شیرین و فەرهاد و سۆران رژیم و ئیرادە کە ی کەوتە ژێرپیی قارمانە کوردەکان. لەسەر پلکانی سیدارە ئەم ئیرادە یە بن پێ کرا. رژیم ئەبوو لەوانە دەرسی وەرگرتبایا. ئیستاکەش جەوانانی کورد له زیندانهکانی ئێران سوورن لەسەر مافەکانی خۆیان. سوورن لەسەر تیکۆشانی خۆیان و گەله کەمان له رۆژەلاتی کوردستان بە هەموو هیژوه پێویستە خاوەنداریەتی له گیراوانی سیاسی بکات. گەلی کورد له شار بە شار و گوند بە گوندی رۆژەلات پێویستە ببن بە قەلخانێ زیندوو لەبەرامبەر رژیم بۆ پاراستنی گیراوانی سیاسی کورد. مەزلوومترین تیکۆشەرەکان له زیندانهکاندا، مەزلوومترین و قارمانترین تیکۆشەرەکان. سەرەرای ئەوهی که هیچ میکانیزمیکی پاراستیان نیه بە جەستە خۆیان تیکۆشان ئەکەن. بەمانگرتن و بەبرسی هیشتنەوهی خۆیان ئەم شتە دەکەن. ئەمە شەرپکی ئیرادە یە. ئەم شەرپە دەکەن ئەوان، بۆ یە له هەموو رۆژەلاتی کوردستان له هەندەران بەتایبەت له ولاتانی ئەورووپا، بانگ له ریکخراوه مەدەنیەکان و هەروەها ریکخراوهکانی پارێزەری مافی مرۆف ئەکەین که دەس لەسەر ویژدانی خۆیان دانین و پشتگیری له سیاسەتمەدار و تیکۆشەران کورد بکەن له زیندانهکاندا. دەنگی ئەوان بیسن، هەتا کەنگی بە هۆی بەرژوهەندی سیاسی دەنگی تیکۆشەران کپ دەکەن. بۆ یە ئەرکیکی مەزن دەکەوێتە سەر ناوەندەکانی مافی مرۆف لەئاستی جیهانییدا، گەله کەمان لەهەموو شوێنیک پێویستە زەخت بخەنە سەر ئەم ناوەندانه، مافی

مرۆفیک که تیکۆشهرانی کورد نه بینیت، هیچ رهوایه تیه کی نه.

پرسیار: هه لوپستی ئیوه له مه به دواوه چۆن ئه بیت، به سه ره نجدان بهو دۆخه ی که له رۆژ هه لاتى کوردستان هه یه؟

رێزان جاوید: ئهم هێرشانه ی رژی م بهس ته نیا له سه ر گه لی کورد نیه، له سه ر گه لانی دیکه ش به رپوه ده چئ، به تایهت ئیمه بینیمان دوا ی ئه و خۆپینشان دانانه ی که بۆ مژاری کاروون کرا، له ناو گه لی عه ره ب ئهم چه شنه هێرشانه روویداوه، له ناو نه ته وه کانی دیکه ش روویداوه، ئهمه جۆره یه ک هێرشى نوپیه، بۆیه بانگ له هه موو نارازیه ئیرانیه کانیش ده که یین، ئه وانه ی که پێشه نگایه تی بۆ تیکۆشان له نیو هه موو نه ته وه کان ده که ن، که تیکۆشان یکی هاوبه ش کاتی ها تووه و پێویسته. ده وله تی ئیران به بی جیاوازی هێرشى هه موومان ده کات، ئیمه ش پێویسته به بی جیاوازی به یه ک ده نگ له به رامبه ر سیاسه ته کانی رژی م خۆراگری بکه یین. بیگومان ئیمه وه کوو کۆدار، به دوا داچوون بۆ سیاسه تکانی رژی م له سه ر هه موو گیراوانی سیاسى ئه که یین. له ماوه ی مانگرتن له جیاتى ئه وه ی رژی م بیت داواکاری مانگرتووان پیکه یینیت، به ریبازی جیاواز جیاواز هه ره شه ده کات، هه ره شه ی له سیداره دان ده کات، ئیمه هه ر جۆره سیاسه تیکى رژی م سه باره ت به زیندانیا نى سیاسى و به تایه تی پرسى له سیداره دان له ئیراندا به تووندى وه لام ئه ده ی نه وه. بۆ ئه وه رژی م پێویسته به زووترین کات پێداویستی زیندانیا نى سیاسى و داخوازییه کانی ئه وان پیکه یینیت، ئیمه زۆر به وردی پێداچوونه وه بۆ ئه مه بابته ئه که یین، له به رامبه ر هه رچه شنه سیاسه تیکى رژی م کاردانه وه مان ده بی.

کورتیه ک له چاوپیکهوتنی شهید ریزان جاوید ئەندامی کوردیناسیۆنی پارتی ژبانی نازادی کوردستان (پژاک) له گەل نهورۆز تی وی له سه‌مژاری پرسى گه‌لان، شارۆمه‌ندی و پلان و پرۆژه‌کان بۆ داها‌تووی ئێران.

پرسیار: ماوه‌یه‌که‌ که هیندیک لایه‌ن له ناوخۆ و دهره‌وه‌ی ئێران باس گفتوگۆ له‌سه‌ر ئە‌گه‌ری ها‌تنه‌ئارای گۆرانکاری له‌مه‌ر پرسى گه‌لان و هه‌ندیک له‌ سیاسه‌ته‌کانی کۆماری ئیسلامی ئێران ده‌که‌ن، را و بۆچوونی ئیوه له‌سه‌ر ئە‌م مزاره‌ چیه‌ و چۆن شرۆڤه‌ی ده‌که‌ن؟

ریزان جاوید: بیگومان ماوه‌یه‌کی درێژه‌ باس و گفتوگۆیه‌کی زۆر له‌سه‌ر ئە‌گه‌ری گۆرانکاری له‌ ئێران له‌ ئارادا‌یه، بیگومان ئێران ولاتیکه‌ که له‌ ئاستی هه‌ریمی و جیهانی‌دا ئامانجی ده‌ستیه‌ردانی دهره‌کیه، و ئە‌و که‌ش و هه‌وا سیاسیه‌ که له‌ ئاستی هه‌ریمی و جیهانی هه‌یه، ئە‌مه‌ش زۆر شت ده‌سه‌پینیت به‌ سه‌ر زۆربه‌ی لایه‌نه‌کان، نه‌ته‌نیا ئێران، له‌ ئامریکاوه‌ بگه‌ر هه‌تا ده‌وله‌تی ئێران و سه‌رجه‌م پارت و لایه‌نه‌ سیاسیه‌کانی هه‌ریم به‌ پینی که‌ش و هه‌وا‌ی ئیستا‌که‌ی جیهانی و هه‌ریمی پێویسته‌ خۆیان بگه‌نجین، هاوسه‌نگی نوێی له‌ هه‌ریمه‌که‌دا ها‌تووه‌ته‌ ئاراوه‌ و ئە‌و هاوسه‌نگیانه‌ کاریگه‌ری راسته‌وخۆیان ده‌بیت له‌سه‌ر سیاسه‌تی هه‌ر لایه‌نیک. بۆیه‌ قوناغیکی وه‌ها له‌ ئێراندا باسی لیده‌کریت، بیگومان بۆچی ئیمه‌ له‌و باوه‌رهدا نین که ئێران خه‌ریکه‌ گۆرانکاری ده‌کات؟ به‌ هۆی ئە‌وه‌ی که ته‌نیا باس و ده‌نگۆی هه‌ندیک گۆرانکاری هه‌یه، به‌لام ئە‌وه‌ی که روون و ئاشکرایه‌ له‌ سیاسه‌تی کۆماری ئیسلامی ئێراندا، ئە‌وه‌یه‌ که هه‌یچ چه‌شنه‌ پرۆژه‌یه‌کی روون و کراوه‌ و دیار بۆ چاره‌سه‌ری کیشه‌کان له‌ ئارادا نیه‌، زیاتر له‌ سی ساڵه‌ له‌ کاتی

دامەزراندى كۆماری ئىسلامى ھەتا ئىستا، ئەم ولاتە رووبەرووى كۆمەللىك كىشە بۆتەوۈ و ئەم كىشانە ھەمووى رووبەرووى بى چارەسەر بوون ھاتوونەتەوۈ، واتە ھىچ پرۆژەيەكى چارەسەرى بۆ ئەوان دانەنراوۈ، بگرە رژیم ئامادە نەبووۈ دان بە ھەبوونى كىشەكان بنىت، خەيالى پىلانگىرى لە ئىران واى كرد كە سەرجمە نارەزايەتى و ھىزە ئۆپۇزىسىۈنەكان وەك ھەرەشەيەك لەبەرامبەر خۆى ببىنىت. بە تاوانى بىگانە بوون و بە تاوانى دەستى دەرەكى يان بە تاوانى پىلانگىرى لەبەرامبەر كۆماری ئىسلامى رووبەرووى خراپترىن ھەلسووكەوتى سياسى ھاتنەوۈ، بەلام رژیمى داگىركەرى ئىران بۆخۆشى باش دەزانىت بە نكۆلى كردنى لە كىشەكان يانىش بە لە بەرچاۈنەگرتنى كىشەكان، ھىچ كىشەيەك كۆتايى پىنايەت، لە توركىا ئەردۇغان دەيگوت ئەگەر ئىوۈ باسى ھەبوونى كىشە دەكەن، كىشە لە ئارادا نيە، بەلام كىشە ھەيە دەولەتى نكۆلى لى بكات يان نا، باسى بكات يانە، پرۆژەى ھەبى يانە، كىشە ھەيە، و ئەو كىشانە، ئەمرۆ يان سبەى يەخەى كۆماری ئىسلامى دەگرىت، لە حالىكدا ھەتا ئىستا بەدەيان جار يەخەى گرتوۈ و رژیمى بەرەو تەنگاۈبوونى جىددى بردوۈ، ئەو كىشانە ھەيە، بەلام وەك باسمان كرد، رژیمى داگىركەرى ئىران ھەتا ئىستا وىستى چارەسەرى كىشەكانى نەبوۈ، ئەو باس و گفتوگۆيانەى كە دەكرىن، بە نەوعىك دانپىدانانە لەسەر ھەبوونى كىشەكان. بەفەرمى نا، ئەلپىن ھەندىك كەم كارى سەبارەت بە ھەندىك كىشە كراۈ، يان ھەندىك پرۆژەمان ھەبوۈ كە پىكنەھاتوۈ، بەو شىۈاۈزە باس لە ھەبوونى كىشەكان دەكەن. بەلام باش دەزانن كە كىشە ھەيە، باش دەزانن كە كىشەكان لە كۆپوۈوۈ سەرچاۈ دەگرىت، كام سياسەتى ئەوان و كام ھەلسووكەوتى ئەوان بۆتە ھۆكارى ئەوۈى كە ئەو كىشە و قەيرانانە ھەتا ئەمرۆ بىن. ئەوانە رژیمى داگىركەرى ئىران لە ھەر كەس باشتىرى بۆ خۆى دەيزانىت، لەبەر

ئەوھى كە خۇيان ھۆكارى سەرھكى دروست بوونى كېشەكانن . ئەوھى كە ھەتا ئىستا بۇتە ھۆكارى پىلانگىرى لەسەر ئىران، رژىم بۇ خۇبەتى، دەولەتەك بە عەقلى دروست و سىياسەتەكى عاقلانە ھىچ كات نايىت بەستىنى پىلانگىرى لە ولاتەكەيدا بەھىلەتەو، بەلام ئەگەر ئەم شتەش ھەبى كە نىە، بۇ چى رژىم بەستىنەكانى لەناو نابات؟ ئەمە پرسىارىكى بنەرەتە كە ھەتا ئىستا ئامادە نىە وەلامى پرسىارى لەم چەشەنە بداتەوھ . ھەمىشە بەو عەقلىيەتەوھ كە ھىرشمەن لەسەر، ئامرىكا و ئىسرائىل و ئەوروپا ھىرشمەن بۇ دەكەن، پىويستە لە ھەر شوپىنىك ھىزى خۇمان بەجى بەكەين و سەرمايەگوزارى بەكەين و ھىرشى ھەر شوپىن بەكەين، ھەتا ئىستا بەم شىوازە ھاتووھ . مەن نالىم كە ھەرەشە لەسەر ئىران نىە، ھەيە، ئىستاكەش ئامرىكا و ھەندىك ھاوپەيمانى لە ھەرىم، ھەرەشە بۇ سەر ئىران دەكەن . زۇر زۇر ئاسايە كە لە ئاستى جىھانىدا ھىزەكان دژى سىياسەتى يەكتر دەرکەون و ھاوناھەنگ نەبن .

پرسىار: كاربەدەستانى رژىم دەلەين كە پىويستە لەئاستى نىودەولەتىدا روانگەى ئەمىيەتى لەسەر ئىمە نەمىنىت و پىويستە لەناوخۇى ولاتىش ئىمە ئەو روانگە ئەمىيەتەمان نەبى، ئىوھ ئەم بابەتە چۇن ھەلدەسەنگىنن؟

ريزان جاويد: روانگەى ئەمىيەتى لە ئىران زۇر توندە، ھەتا ئىستاش رژىم بە قەد سەرى دەرزیيەك لەم روانگەيە گۇرۇنكارى نەکردووھ، دەلەين روانگەى ئەمىيەتى ھەيە، بەلام نالەين بەلاوھى دەنىين، ھىچ ھەولدانىكىشان بۇ لابردنى روانگەى ئەمىيەتى خۇيان لەسەر ئىران نىە، لەسەر ئاستى ناوخۇشدا ھەولدانىكى بەم شىوازەيان نىە . دروست كردنى دروشمى وەھمى و درۆينە بۇ خۇى سىياسەتەكە، دوژمنى فەرزى لەدەرەوھ ساز دەكەن، يان دوژمنە راستەقىنەكان زۇر

گهوره ده‌که‌ن و خۆیان به زولم لیکراو نیشان ده‌ده‌ن و به‌م شیوازه هی‌رش ده‌که‌نه سهر نار‌ه‌زایه‌تی ناوخۆیی، ئەمه‌سیاسه‌تیکی کۆنه که به‌شیک له ده‌وله‌ته‌کان ده‌یکه‌ن، به‌لام ئیران له‌مه‌دا بۆته هۆستا و زۆر به‌باشی ئەمه‌به‌رپۆه ده‌با. هه‌ستی نه‌ته‌وه‌یی و مه‌زه‌به‌ی له‌ئیرندا زۆر که‌لکی خراپی لێ وهرده‌گرن، هه‌میشه‌به‌روانگه‌ی ئەمنیه‌تی ته‌ماشای کیشه‌ ناوخۆییه‌کانی کردووه، له‌سهر نه‌ته‌وه‌کان روانگه‌یه‌کی ئەمنیه‌تیان هه‌یه، کورد مه‌ترسیداره‌چوون ئەگه‌ری ئەوه‌هه‌یه‌هیندی‌ک ده‌وله‌تی دیکه‌به‌کاریان به‌هینن، به‌لام پرسیار له‌خۆیان ناکه‌ن بۆچی ده‌بێ وها‌بێ. کورد له‌رابردوو هه‌ندی‌ک هاوپه‌یمانی هه‌بوو، له‌پاش په‌یمانی لۆزان شتی وها‌هه‌بوو، لۆزان ئەم ناگه‌ری خسته‌ناو رۆژه‌لاتی ناوه‌راست، هه‌میشه‌لايه‌نی‌ک له‌دژئ لایه‌نی دیکه‌یان به‌کار هیناوه‌و که‌س ناتوانی‌ت حاشا له‌مه‌بکات، به‌لگه‌ی میژوویی له‌سهر ئەمه‌هه‌یه، وتووێژی زۆری له‌سهر کراوه، به‌لام رژیم ئەگه‌ر به‌راستی دوژمنی‌کی وها‌ی هه‌یه، ئەو کاته‌ئهبوایا ریککه‌وتنی‌کی بنه‌ره‌تی له‌گه‌ل نه‌ته‌وه‌کانی ناو ئیران بکردبایا، ئەم ده‌وله‌ته‌، ده‌وله‌تی نه‌ته‌وه‌کانی ئیران نیه. دیمۆکراتیک نیه، دیمۆکراسی به‌شداری راسته‌وخۆی گه‌له‌له‌هه‌موو بواره‌کاندا، به‌س لیره‌دا ده‌وله‌ت بۆخۆی هه‌موو شت دیار ده‌کات. ئەمه‌گه‌مه‌کردنه‌به‌دیمۆکراسی له‌ئیراندا. ئەمه‌ش بۆته‌هۆی ئەوه‌ی که‌روانگه‌ی ئەمنیه‌تی به‌هیزتر بێت. ئیستا ده‌وله‌ت باس له‌هیندی‌ک له‌کیشه‌کان ده‌کات، به‌س به‌راستی ئەمه‌بۆ ده‌کات، هه‌ست به‌مه‌ترسی ده‌کات له‌ده‌روهه، ئاستی مه‌ترسییه‌کان روویان له‌زیادبوون کردووه، هه‌رچه‌ن دانوستاندن هه‌یه، به‌سه‌وه‌ک پشتریش باس‌مان کردووه، وتووێژ هه‌میشه‌به‌واتای کۆتایی هینان به‌شه‌رنیه، به‌لکوو به‌پێچه‌وانه‌زۆر جاریش بۆ سه‌ره‌تای شه‌ره‌، ده‌وله‌ته‌کانی ده‌روه‌ه‌ش ئەم سیاسه‌ته‌یان هه‌یه، ده‌وله‌ته‌کانی ده‌روه‌ه‌ش له‌نمونه‌کانی میسر و لیبیا و تونیس و له‌سووریا و عیراق بینیمان، به‌داخه‌وه

بئى ئەخلاقىيە كى سىياسى لى لايەن دەولەتانى دىكەشەوۋە ھەيە، ناپەزايەتى گەلان لى پىناو بەرژەوندى و دەستىۋوردانى خۇيان لەھەرېم بەكار دەھىنن. خۇيان ۋەكوو فرىادېرەس و رزگار كەر لە ھەرېمە كدا نىشان ئەدەن. ئىران ئىستا دەيھەۋىت بەم شىۋازە كىشە كە بىنئىتە زمان، پىۋىستە نەتەۋە كان لەبەرەمبەر دەرەۋە ھان بەدەين. ئىۋە دەزانن لە دۋاى دامەزراندنى كۆمارى ئىسلامى ئىران، دوو نەتەۋەى فارس و ئازەرىيە كان بەشداربوون لە پرۆسەى دەسەلات و رىۋەبەرى، نەتەۋە كانى دىكە ھەموو پەراۋىز خران، بەشدار كردنى سىياسى ئازەرى و فارسە كانىش لە بوارى جەماۋەرى و نەتەۋە پىدا نەبوو، چىنئىكى ئەلىت لەناو ئەو دوو نەتەۋەدا كەۋتە نىۋ دەسەلات، ياساى بنەرەتى ئىرانىش بە پىى ئەۋە دارىژراۋە. بەپىى ئەۋە دىزاینىك لە ئىران ساز كرا. ئەۋانەى دىكە يا لەئاستى زۆر زۆر ژىردا بوون يان جىددى نەدەگىران و پەراۋىز دەخران. ئەۋە باسەى كە ئىستا ئەيكەن، بە خەيالى خۇيان ئەيانھەۋىت گۇيا نەتەۋە كانى دىكەش بەشدارى ئاستى سەرەۋەى دەۋلەت بكەن. بەلام بۆچى دىكەن؟ لىرەدا ھەلخە تاندنىك جىددى ھەيە، ئەگەر بەۋە قلىيەتە نىك بىن، كىشە كان چارەسەر نابىت. بۆۋىنە، راۋىژكارى روۋحانى كە بۆۋ بابەتى نەتەۋە كانى دىكە دىار كراۋە، لەناو ھەموو نەتەۋە كاندا ئەگەر پىت قسە ئەكەت، دەلىت ئىۋە عەشىرەى پارىزەرى سنوور و بوېرن، ئىۋە پىشتىرىش سنوورە كانتان پاراست و ئىستاش پىۋىستە بىپارىزن، ئىۋە چىتان كىردوۋە و چىتان نەكردوۋە، واتە ھەمىشە ئەۋە نەتەۋەانە بە چاۋى سەرباز بە چاۋى ئامپرىك لە پىناو پاراستنى دەسەلاتدا دەبىنرېن، ئەمە سووكايەتە بەم نەتەۋانە. ھەر نەتەۋەيەك ۋلاتى خۇى دەپارىزىت، ھەر نەتەۋەيەك كە بىھەۋىت بە ئازادى بژىت ئەم كارە دەكەت. بەلام ئەمپرو كۆمارى ئىسلامى بە چ روۋىەك دەچىتە لای ئەم نەتەۋانە و باس لە پاراستنى سنوورە كان دەكەت؟ ئەم نەتەۋەانە لە ھەموو مافىك بئى بەرى كراون

و ئازادىيان لى وەرگىراوه، رژىمى داگىركارى ئىران مافى خۇي دەبىنىت چارەنووسى ھەركەس موناقتە بىكات. خۇيان بە سىبەرى خوا دەزانن لەسەر زەمىن، پلان و بەرنامە بۇ ھەركەس دادەرىژن، مافىكى بەم شىۋازەيان نىە. ئىمە نالېن چارەسەر نابى، بەس بەم عەقلىيەتەو ھە چارەسەر نابى. ئەگەر وىستى بەكارھىنانى كوردانىان ھەيە و دەيانھەوئىت كوشتارىكى دىكە بىكەن و كورد بۇ بەرژەوئەندى خۇيان بكوژن، كورد و نەتەوەكانى دىكەش ئەمە پەسند ناكەن. زاناوونى سىياسى ئەم نەتەوانە لەمە زىاترە كە ئەم پلانەى رژىم پىكېھىنن. لەوانەيە كە ھىندىك كەسايەتى ھەبەن كوو خواستى گۇرانكارىان ھەبى، بەس ئەم دەولتە بەم عەقلىيەت و شىۋازەو دەيارە كە تەنبا دەيھەوئىت دەنگۆى گۇرانكارى ساز بىكات، باس لەو دەكەن كە ئەگەرى ئەو ھەيە كە گۇرانكارى بىتە ئاراو، دەيانھەوئىت راي گشتى بەو ھەو سەرقال بىكەن. بۇ وئىنە باس لە ھىندىك شت دەكرىت كە بۇ نەتەوەكان ھىچ نرخی نىە، ئەم مەنتقە سىياسىيە ھەتە ھەبى ھىچ گۇرانگارىيەك لە ئىراندا بە شىۋازى بىنەرەتى روو نادات. ئىمە نالېن موممىن نىە، بەس بۇ ئەو جىددىيەت و سەمىمىيەت پىۋىستە، پىۋىستە راشكاوانە زۇر شت بىخەنە بەر باس. باشە ئىستا مادام دەلېن كە كەموكورتى ھەيە، ئەلېن كەموكۇرپىمان كىردو ھە يان شتى دىكە، باشە مادام وەھايە، ژمارەيەكى زۇر لەسەر ئەم كىردەوانەى ئىو ھەوئەتە موخالف و دژبەر و لە لىتەرراتۇرى ئىو ھەدا بە موھارب دەناسرىن، مادام ئىو ھەو كەموكۇرپىتان كىردو ھە، كەوابوو ئەو دژبەرەنە مەروقى ئازادىخووزن. بەلام تۇ بىتھەوئىت بە ھىندىك دەستەواژە كايە بىكەيت، كىشە وەھا چارەسەر نابى، بۇ وئىنە دەلېن ئىمە نابى لە زمانى كوردى بىرسىين، زمانى كوردى رەگ و رىشەى فارسىيە، تازە ئەمەيان دۇزىو ھەو، ئەمە ھەركەس دەيزانىت، كام ئەدىب، كام مەروقى لە بوارى ئەدىباتدا لە ھەر كەس نەزانترە، ئەمەى ئەوان باسى دەكەن، دەيزانىت. كەس لىرە دژى ئەو

دەرناکه وېت که نه ته وه کانی ئېران، حەتا ئېمە باس له وه دەکه یڼ،
 ئەوهی که نیوان نه ته وه کان خراپ دەکات، ئەوهی که دووبه رەکی و
 نازاوه گېرې دەکات و نایهه وېت نه ته وه کان دانوستاندن و په یوه ندى
 رېک و پېک و باشیان له گەل یه کتر هه بې، دەولت بۆ خۆپه تی.
 دەولت هه میشه ناکۆکی ساز کردوو له ناو نه ته وه کاند، به سالان
 بینیمانە، تەک تەک دەتوانین به نمونەى میژوویى باسى بکه یڼ.
 بۆ کورد هیچ گرنگیه کی نیه که له فلان پۆست و مه قامی
 دهوله تیدا هه ندیک که سایه تی کورد به شداربوون. ئەمه
 عه قلییه تی نه ته وه گه رایى سه ره تایی بوو له ناو هه ریمه که دا
 پێشده که وت. بۆ وینە هه تا ئیستا له تورکیا به رده وامه، بۆ
 نه ته وه گه راکانی تورکیا زۆر گرنگه له فلان دهوله تدا له ئاستی فلان
 وه زاره تدا تورکیک هه بې، ئەمه زۆر زۆر بۆ ئەوان شتیکی گه وره و
 گرنگه، به لام ئەمه هیچ دهردیک له پرسى کورد چاره سه ر ناکات.
 کورد له ناو رۆژه لاتى ناوه راستدا یه ک له وه نه ته وانیه که به ر
 له هه رکەس زانست و رۆشنگه رى و بگه ره زۆر شوړشى فەرهنگی
 ساز کردوو، ئەمه بۆ کورد شتیکی نوئ نیه، به لام دهوله تی ئېران
 ئەیهه ویت به م شته هه لخله تاندنیک سازبکات، ئیمه له فلان وه زاره ت
 شوینتان پى ئەده یڼ. ئەمه دوو سیاسه تی له پشته، یه که م: ئەوه یه
 که ئەیان هه ویت، سیامایه کی به م شیوازه بدن که ئیمه کورد له
 ئاستی وه زاره ته کاند قه بوول ده که یڼ و ئەمه وه ک به شداربى سیاسى
 پیناسه ده که ن، له حالیکدا ئەمه هیچ په یوه ندى به به شدارى
 سیاسى نیه، دووه م، له ناو کۆمه لگای کورد ره کابه رایه تیه ک له ناو
 چینی ئەلیت دروست بکه ن بۆ به شدارى زیاتر له نیو سیاسه تدا،
 ئەمه له گەل خۆیدا خۆبه ده سه ته وه دان و په سندرکدنى سیاسه ته کانی
 دولت ده هیڼیت. ئەلین ئیمه که سمان نه بیڼی که بیکه ن به
 پارێزگارى سنه، ئەمه به و واتایه دیت که ئەى چینی ئەلیتی
 کۆمه لگا، ئەى ئەو که سانه ی که ده تانهه ویت له ناو دهوله تدا

به‌شداری بکه‌ن، خۆتان به‌ئینن به‌ ئاستیک که سیاسه‌ته‌کانی ئیمه له‌ هه‌ریم پیش به‌خن، ئه‌و کاته ئیمه ئیوه بکه‌ین به‌ پارێزگاری فلان و فلان شوین. به‌لام ئهم ره‌کابه‌ره‌یه‌تیه‌ هه‌چ قازانجی بو کورد نیه، ته‌نانه‌ت چه‌مکی به‌کرێگه‌راوی له‌ نیو کۆمه‌لگای کورد پیشده‌خات. چاره‌سه‌ری کیشه‌که‌ چۆن ده‌بیت؟ ستاتۆی سیاسی کورد بو هه‌موو نه‌ته‌وه‌کانی دیکه‌ش ده‌لییم، ستاتۆی سیاسی کورد مه‌گه‌ر به‌ هه‌لبژاردنیکی راسته‌وخۆ بکریت، که ئه‌وه‌ش گۆرانکارییه‌کی بنه‌ره‌تی له‌ سیسته‌می ئێرانی پێویسته. ده‌وله‌تی ئێران به‌و سیسته‌می هه‌لبژاردن و عه‌قلیه‌ت و پیکهاته‌ سیاسیه‌ی ده‌سه‌لاته‌وه. به‌ستینی به‌شداری نه‌ته‌وه‌کانی له‌ ناوبردوه‌ له‌ سیاسه‌ت و داها‌تووی چاره‌نووسی سیاسی وه‌لاته‌که، ئیمه ئه‌لێین به‌شدارییه‌کی راسته‌وخۆ له‌ لایه‌ن گه‌له‌وه‌ پێویسته، ئه‌مه‌ش پرۆژه‌مان بو‌ی هه‌یه، ئیمه ئه‌لێین باشترین فرمولاسیۆنی چاره‌سه‌ی له‌ناو خۆی ئێراندای بو‌ی کیشه‌ی هه‌موو نه‌ته‌وه‌کان سیسته‌می خۆبه‌رپوه‌به‌رایه‌تی دیمۆکراتیکه، که تیدا شار به‌شار و گوند به‌گوند و پارێزگا به‌ پارێزگا، نوینه‌رایه‌تی خۆیان هه‌لده‌بژیرین، به‌ ریگای ئه‌وانه‌وه‌ رپوه‌به‌ری ئه‌که‌ن. له‌سه‌ر هه‌موو شتیکی خۆیا بو‌ی خۆیان حاکم بن. وه‌ختی ئه‌مه‌ هاتووه، له‌ سه‌د سالی بیست و یه‌که‌مه‌دا ئه‌ژین. کۆمه‌لگای کوردی، هه‌ر کۆمه‌لگایه‌کی مرۆفایه‌تی ئه‌بێ ئازادی ئه‌وه‌ی هه‌بێ که به‌ گه‌وه‌هه‌ر راستینه‌ی خۆی بتوانیت له‌ چاره‌نووسی خۆیدا به‌شدار بیت، هه‌تا که‌ی ژماره‌یه‌ک که‌سی دیکه‌ که به‌رژه‌وه‌ندی ئابووری و سیاسی خۆیان له‌ هه‌موو پێوانه‌کانی مرۆفایه‌تی بو‌ی گه‌نگه‌ تره، هه‌تا که‌ی مرۆفایه‌تی له‌ لایه‌ن ئه‌وانه‌وه‌ به‌رپوه‌بچیت. هه‌تا که‌ی هه‌ندیک که‌س که له‌ بواری وێژدانی و ئینساف و یه‌کسانیدا هه‌تا دوا‌ی دواکه‌وتوون و پێوانه‌کان بنپێ ده‌که‌ن بێن و چاره‌نووسی گه‌لان دیار بکه‌ن. کاتی ئه‌مه‌ به‌سه‌ر چووه، کۆمه‌لگای مرۆفایه‌تی به‌گه‌شتی گه‌یشتووه‌ به‌و قه‌ناعه‌ت و ئاسته‌ له‌ زانابوون و تیگه‌یشتی سیاسی

و ئایدیالۆژیک که بو خۆی هه موو کێشه کانی خۆی چاره سه ر بکات و خۆی به رپۆه ببات، ئه مه عه قلییه تیکه له ناو کۆمه لگای مرۆفایه تیدا، کوردیش وه ک یه ک له و نه ته وانه مافی هه یه که بو خۆی خۆی به رپۆه ببات، بو چی کابرایه ک له شوینی دیکه دینیت و ده یکه ی به رپۆه به ری ئه م گه له، به کام ماف و پێوان، ئه م گه له بوچی ناتوانیت ئازادانه بژیت، ئازادی توانای هه لبژاردنه، ئه بی توو به ستینی هه لبژاردنت هه بی. به س هه یچ به سته نیکی هه لبژاردن له نیو کۆمه لگای ئیمه دا نه ماوه ته وه، بویه ئیمه ده لێین که ئه م بابه ته به شیوازی جیددی له سه ری راوه سته بکریت.

پرسیار: داها تووی ئیران چون ده بینن؟

ریزان جاوید: بوچوونی ئیمه وه هایه، له روانگه یه کی محافزه کار و به ترسنۆکی و به سه رگرتن و به هه ولدانی فریوکاری، کێشه ی کورد چاره سه ر نابێ و قولتری ش ده بیته وه. ده ولته ی نوێ، به ستینی ئه وه ده توانیت ساز بکات که جیددیتر له سه ر ئه م بابه ته قسه بکریت، به سازکردنی ناوه ند و ریکخراویک ئه م کێشه یه چاره سه ر نا کریت، ئه م ریکخراوه بچیت و له هه ندیک ناوچه دا بگه ریت و کێشه کان باس بکات و هه ندیک پیناسه ی هه له له کێشه کان بکات، به م شیوازه چاره سه ر نا کریت. دیسان ده لیمه وه باس و وتووویژ له سه ر ئه م بابه تانه باشه به س پێویسته راست قسه ی له سه ر بکریت و پرۆژه ی راست دا بنریت. بو ئه وه ی کێشه چاره سه ر بیت بو ئه وه ی ئه و کێشه یه بکه ویته رۆژه فی ئیرانه وه، به سالانه تیکۆشان هه یه، ئه م تیکۆشانه تیکۆشانیکی بچوو ک نیه، ئیمه وه ک پژاک زیاتر له ده ساله له رۆژه لاتی کوردستان بو چاره سه ری ئه م کێشه یه هه ولدان ده که یین. به ده یان شه هیدمان داوه، به ر له ئیمه ش سه د ساله تیکۆشان هه یه، له به رامبه ر ده سه لاتی په هله ویه وه هه تا

ئىستا تىكۆشان ھەيە، ئىمە وىراي ئەوھى كە خۆمان بە خاوەندارى
ئەم ھەرەكەتەنە دەزانىن، ئەمىرۆ بە ھىزىكى گەورەتروھ ھاتووین
باس لەم كىشەيە دەكەين، ئەبى ئەم كىشە چارەسەر بكرىت و
ئىمەش لایەنگرى ئەوھىين كە ئەم كىشەيە چارەسەر بكرىت. بە
جاران بانگەوازىيمان كەردووھ كە بىين دانىشتن بەكەين لەسەر ئەم
كىشەيە، ئىمە بۆ باس كەردن لە سەر ئەم كىشەيە ئامادەين. بەلام
لە باسى فرىوكارىدا لە باسى سەرگرتندا، ئىمە ھەلوپست دادەنەين.
بۆيە دەولەتى رووحانى ئەبى ئەم ھەلەى كە ئىستا ھەيە بە باشى
بىقۆزىتەوھ، پىويستە ئەم دەسەلاتە سەمىمى نىزىكى نەتەوھەكان
بىتەوھ و راست ھەلسوووكەوت بكات، لە گەل بەردەنگانى بنەرەتى
ئەم كىشەيە گەتوگۆ بكات، بەشدارىكەردنى ھەندك كەس لەناو
رەزەكانى دەولەت وەك بەكرىگىراو، كىشە چارەسەر ناكات، دانانى دە
تى وى وەك سەھەر كىشە چارەسەر ناكات. لەبەر ئەوھى ئەوانە
ھەموو زمانى دەولەتن و بانگەشى دەولەت لە نىوكۆمەلگا ئىمەدا
دەكەن، بە زمانى كوردى بانگەشە بۆ دەولەت و سىياسىيەتەكانيان
دەكەن، و جەنايەتەكانى دەولەت رەوا دەكەن، بۆيە ئىمە لایەنگرى
ئازادى راستەقىنە، دىمۆكراسى راستەقىنە و راستەوخۆى گەلىن و
باوھەرمان پىي ھەيە. لە كوردستاندا دەولەت ئەم كىشەيە چارەسەر
بكات يان نا، ئىمە وەك پىژاك لەپىناو چارەسەرىي ئەم كىشەيەدا
و دامەزراندنى سىستەمى دىمۆكراتىكى رادىكال سەورين بە بى
دەولەتەيش ئەتوانين بە وتووويژ لەگەل دەولتەتەيش ئامادەين
چارەسەرى بەكەين. بەلام تىكۆشان لەو پىناوھەدا بەردەوامە. سەورتر
لە جارەن ئىمە باس لەم شتە دەكەين و بۆ ھەر ھەلومەرجىك
كە بىتە ئاراوھ ئامادەكارى جىددىيمان ھەيە، پىمان وایە كە ئەم
كىشەيە بە رىبازى دىالۆگ و ئاشتىانە باشترە كە چارەسەر بكرىت.
كورد و تىكۆشانى كورد لە رۆژھەلاتى كوردستان و پارچەكانى دىكە
كوردستان ھىز و توانايەكى ھەيە كە بتوانى كىشەى خۆى بۆ

خۆى چارهسەر بکات، دستکەوتى رۆژئاواى کوردستان تىکۆشانى □ ۴ سالهى باکوور و ئەزموونى باشوورى کوردستان ھەموو ئەو شتانەى سەلماندوو، ئىمە وەک کورد بۆ ئاشتى و ھەر ئەگەرى دیکە ئامادەين و بۆ دامەزراندنى سىستەمى خۆشمان ئامادەين. دەولەت بېھەويەت يانا، ئىمە ھەتائازادى گەلى کورد و سەقامگىرکردنى ديمۆکراسى رادىکال لەناو کوردستاندا، دەس لەم تىکۆشانە بەرنادەين و ھەموو ھەولدانى خۆمان بۆ ئەو دەخەينە گەر.

*****

چاوپىکەوتنى ھەفال ريزان جاويد لەگەل نەورۆز تى وى سەبارەت بە سەردانى سەرۆک کۆمارى ئيران بۆ پارىزگای ورمى و دۆخى ناوخواى ئيران و رۆژھەلاتى کوردستان.

پرسیار: بەراى ئیوہ لەوہا دۆخیکدا ئارمانج و پەيامى رووحانى بۆ پارىزگای ورمى وەک ھەرىمىكى ستراتژىک چىہ؟

ريزان جاويد: ماوہىەكە لەسەر سەردانى رووحانى بۆ رۆژھەلاتى کوردستان زۆر قسە و باس ئەکریت، بىگومان ھاتنى رووحانى لە قۇناغىكى بەم شىوازە، ھۆکارى ھەيە، ھۆکارەكەشى پرسى كوردە. ئىستا دەبينىن لە گەشتى ھەرىمەكەدا گەلى كورد و پرسى كورد بەگشتى ئەگەر بلىين لەناوہندى رۆژھەكانى سياسى ھەرىمەكەدايە، بەھەلەدا نەچووین. ئىستا گەلى كورد و تىكۆشانى نازادىخوازىيى رۆلىكى ناوہندى ئەگەرپیت. لە ئەنجامى ئەم تىكۆشانە دەستكەوتى مېژوووى خولقاوہ، بىگومان داگىرکەرانى كوردستان لە

پیشکەوتنی تیکۆشانى ئازادىخوازى گەلى كورد، زۆر نىگەرانىن . دەستكەوتەكانى رۆژئاواى كوردستان ترس و دلەراوەكەيهكى گەورەى خستە دلئى ھەموو داگیركەران و نەيارانى گەلى كورد . دواى شۆرشى رۆژئاوا، ھەنگاوى شۆرشى باكوورى كوردستان نراو، ئەم ھەنگاوش بە نۆبەى خۆى لاپەرەيهكى دىكە بوو لە شۆرشى كوردستان . ئەمڕۆ دەبينىن لە باكوورى كوردستان تىكۆشانىك لە لووتكەدا بەرپۆئەچىت . لەئەنجامى ئەم تىكۆشانەدا ناوھندى داگیركەرى و ناوھندى نكۆلى و قركردنى گەلى كورد دەولەتى توركيا بەشيوازى زۆر جىددى زەختى بۆ ھاتوو و ئەتوانىن بلىين، ھىدى ھىدى بەرھو رووخان ئەچىت . لە ئەنجامى ئەم تىكۆشانەدا ناكۆكى زۆر جىددى لەناو باسكەكانى دەولەتى توركيا ساز بوو . دەسەلاتى داد و گەشەپىدان بەرھو ھەلۆھشان ئەچىت، بەشىكى زۆر لە فەرماندە نىزامىھەكانى سوپاى توركيا دەستيان لەكار كىشاو . بەشىكى زۆر لە سەرانى ئەرتەش ديسان لەشەر دەرکەوتن، ھەر دەچى پىگەى دەسەلاتى داد و گەشە پىدان لەناوخۆ و دەرھووش تىكدەچىت . رووخانى كەسايەتى سىاسى ئەردۇغان پەيوھندى بەمەو ھەيه، ئەم تىكۆشانە رووى راستەقىنەى دەسەلاتى توركيايان بە جىھان ناساند . بىگومان ئەمانە دەستكەوتى زۆر گەورەن بۆ گەلى كورد و دلەخوشىن و زۆر گەش بىنەن بەو كە تىكۆشانى باكوورى كوردستان بەرھو سەرکەوتن ئەچىت . خاوەندارىھەتى لەو تىكۆشانە بىگومان ئەركى ھەموو گەلى كوردە .

پرسىار: ئايا رووخانى و رژىمى ئىران لەو پىشكەتنانەى لە پارچەكانى دىكە كوردستان ترساون و دەيانھەوئەت بە سەردانى خۆيان بۆ رۆژھەلاتى كوردستان راي گشتى گەلى كورد بۆ لاي خۆيان بكىشن؟

رېزان جاويد: بىگومان ترس و دلەراوەكەى گەورە لە لايەن كۆمارى

ئیسلامیهوه، شتیکی ئاسایی نیه، لهبهر ئهوهی که یهک لهو داگیرکه ره گه و رانهی که له سه ر کوردستان و له سه ر چاره نووسی گه لی کورد زۆر کاریگه ری جیددی هه یه، رژی می داگیرکه رانی ئیران. په یمانه له ناو داگیرکه ران که کورد به هه چ شیوازی که نه گات به ستاتۆیه ک و له دزی تیکۆشانی ئازادیخوازی گه لی کورد پیکه وه کار بکه ن. ئه و په یمانه هیدی هیدی باسکه کانی داگیرکه رانی کوردستان و سنووره کانی سایکس پیکۆ تیکده چن. فاشیزمی تورک به ره و تیکشکان ئه چی. له باشووری کوردستان ستاتۆیه ک هه یه، سه ره رای کیشه ی دیمۆکراسی، دیسان ستاتۆیه ک هه یه. له رۆژه لات ی کوردستانیش تیکۆشانیکی گه و ره به رپوه ئه چی ت. گه لی کورد ئه مرۆ پیشه نگایه تی تیکۆشانی ئازادیخوازی له گشتی ئیران ده کات. ئاکتیویته ی سیاسی رۆژه لات ی کوردستان له گشتی ئیران دپته ناسین و به رچاوه. کورد توانیویه تی له رۆژه لات ی کوردستانیش تیکۆشانیکی مه زن به پیشه نگایه تی حه ره که تی ئاپۆیی به رپوه بیات. له وانه شه ری چه کداری وه کوو پارچه کانی دیکه ی کوردستان گو رپ نیه، به لام به و واتایه نیه که تیکۆشان به رپوه ناچیت. تیکۆشانیکی که م وپنه به رپوه یه و کار و خه باتیکی جیددی له رۆژه لات هه یه، ئه مه کاریگه ری و تیکۆشانی پارچه کانی دیکه شی له سه ر زیاد بوو، رژی می داگیرکه ری ئیرانی ترسیکی گه و ره یان لی نیشه تووه. ئیمه به جارن باسی ئه وه مان کرد که ئه م شته به م شیوازه نامینیت، تیکۆشانی ئازادیخوازی گه لی کورد روو له هه نگاو یگی دیکه به ره و ئازادی ده کات و سووره له سه ر تیکۆشانی خۆی. زۆر به ی داگیرکه رانی کوردستان وه ها تیده گه یشتن که کورد توانای نیه له هه رچوار پارچه ی کوردستان تیکۆشانیکی ها وئا هه نگ به رپوه بیات. به لام کورد ئه مه ی تپیه ر کردوو و به شیوازیکی هه ماهه نگ تیکۆشان له ئارادایه. حه ره که تی ئاپۆیی ئه م ئیراده یه ساز کردوو. تیکۆشانی رۆژئاوای کوردستان و بزوتنه وه ی باکووری سووریا به گشتی

ههنگاوێکی تازهیان ناوه و هیدی هیدی مهودای نیوان کانتۆنی کۆبانی و عهفرین لهناو ئهچیت. ههملهیهکی نوێ دهستیپێکردوو، رهقاش لهپیلانی ئهوان ههبوو، ههندیك بهرهو رهقا ههملهیهیان کرد و دواتر بهرهوه جهرابلس و عهزاز و باب پێشکەوتن ههیه، ئهمه ههملهیهکی نوێیه، دهولتهی سووریا و ئێرانیش لهمه دهترسن. نایانهوێت کورد لهمه زیاتر بهرهوه پێش بچیت و دهستکهوتی ههبی. دهیانهوێت بههر شیوازیك بێت ئهم شته لاواز بکهن. ئێران ههولدانێکی جیددی ههیه له ههڕیمهکهدا، ههڵدهات که پهیمانی رابردووی نیوان داگیرکه رانی کوردستان زیندوو بکاتهوه، ماوهیه لهمهو بهر گهلیک چاوپێکهوتن له نیوان ئێران و تورکیا سازبوون. بێگومان ئیمه هیوادارین که ئهم شته روونهات، واتا ئێران و تورکیان لهدژی پرسى کورد و بزووتنهوهی ئازادىخوازی گهلی کورد له ههرحوارپارچهی کوردستان ههولدانى هاوبهش نهکهن. بێگومان ئیمه کاردانهوهمان ئهبیت، ئهو کاته ناچارى زۆر شتى دیکه دهبین وهکوو کۆمهڵگای رۆژههلاتی کوردستان و هیوادارین و بانگیش دهکهین که هاوپهیمانییهک له نیوان ئێران و تورکیا روونهدهات. ئهگەر شتیکی وهها بیه ئاراهه. زهرهڕیکی گهوره بو رژیمی ئێران دیته ئاراهه. بهلام ههولدانێکی بهم شیوازه له ئارادایه، له لایهک ئهم ههولدانانه دهکهن و له لایهکهی دیکه شهوه دهیانهویت له رۆژههلاتی کوردستان کاریگهرییهکانی ئهم دهستکهوتانه لهناو گهلی کوردی رۆژههلات ئاستهنگ بکهن. بگره بهلاریداچوونی جیددی له ناو کۆمهڵگا دروست بکهن. سهردانی رووحانی بو کوردستان ئهساسه بهواتای دهستیپێکردنی ههندیك تهدابیری رژیمه بو ئاستهنگ کردنی پرسى کورد و بو لهناوبردنی مهترسیهکان له رۆژههلاتی کوردستان لهبهرامبهر رژیمی ئێران. له قسهکانی رووحانی دا ئهم ترس و دلهراره کهیه زۆر جیددی دیار بوو. پلانهکانیان ته دبیریک بوون که ئهساسه نهک بو چارهسهری کیشهی کورد،

ده که مه وه. ئەم سیاسه ته هه موو داگیر که رانی کوردستان په یه ره وی ده که ن. هه موو ده وله تانی دونیا بو ته سلیم گرتنی نه ته وه کان به کاری ده هینن. ئەمه شتیک نیه که ته نیا رژیمی ئیران بیکات. هه ژاری ئابووری له رۆژه لاتی کوردستان ئەنجامی سیاسه ته کانی رژیمه. به لام چاره سه ریه کانی چاو لیبکه یین. ئەو قسانه ی رووحانی پلانی قهرکردنی نوپیه، له چاره سه ریه کاندایه ئه وه ده کات که ئیمه گه لی کورد شایانی جوتیاری و به خپوکردنی هه یوان نابینن. چیتان بو بکه یین، ئیمه کارخانه مان هیناوه، کارخانه ی پتروشیمیمان هیناوه بو کوردستان با ئیدی کورده کان جوتیاری نه که ن، بێن له ناو کارخانه کاندایه کار بکه ن. به لام چوون کار بکه ن. ئیوه کورد نه زانن، ئەوشته ده لپن که کورد نه زانن و ناتوانن له و تیکنۆلۆژیای پتروشیمی تیبگه ن و ئیمه ناچارین هه ندیک پسیووری میوان به یینن، بگره بانگه وازی کرد که گه لی کورد له رۆژه لاتی کوردستان زور شانازی بکات که ئیمه ئەو که سانه ده هینن و فیرتان ده که یین. ئەوه کاته ئەو پرسیاره دپته ئاراهه که کورد چی ده کات؟ هه مالی و کارگه ری ده کات، په یامه که ئەمه یه، دهس له گونده کان و جوتیاری به رده ن و له ناو شاره کاندایه بچه ناو کارخانه کان کاریگه ری بکه ن. هه سه ن رووحانی ئەمه شایان گه لی کورد ئەبینیت. ئەم سیاسه ت چیه، ئەمهش سیاسه تیکی نوئ نیه، چوارسه د سال له مه و بهر کاتی هیدی هیدی مودرنیته ی کاپیتالیستی له دونیادا شکلی ئەگرت، هه مان سیاسه ت بریتانیا و هولهند له سه ر نه ته وه کانی ئەو ولاتانه کردیان. زور جارن وه ک کاپیتالیزمی وه حشی به ناوی ده کریت. هه موو گونده کانیان چوول کرد و خه لکیان هینای ناو شار و ئه رته شینکی بیکاریان ساز کرد و هیندیک کارخانه یان ساز کرد و ئەوانیان کرد به کارگه ری ئەم شوینان. رژیمی ئیران ئیستا دوای چوارسه د سال هاتووه ئەم شته له سه ر گه لی کورد تاقی ده کاته وه. به لام گه لی کورد ئەم شته ده بینیت. سه نه ته ی پتروشیمی، ئەساسه ن گه لی

کورد ئەگەر کاریگەری تێدا بکات، داها ته که ی ده چیته وه گیرفانی
 ئەو پسیپۆرانی که گویا ده یانهینن بۆ ناو کوردستان، له هه مان
 کاتدا ئەمه زه ره ری زۆر له جوگرافیای کوردستان ئەدات، وه کی دیکه
 گه لی کورد گه لی له جوتیاری خۆی نه کردوو. ژیا نی گوند
 و کورده واری یه ک له ناسنامه کانی گه لی کورده، کێ به تۆی
 گو توه که ئەم گه له له ژیا نی گوند تو و ره یه. ئەمه سیاسه تیکی
 له پشته، رژیمی ئێران و هه سه ن رووحانی له خۆرا قسه ناکه ن،
 ئامانج و به رنامه یان هه یه، ئارمانجیان چیه، خه لک له گونده کان
 ده سه تبه ردا ت. ئەوانیش باش ده زانن که گوند به شیک له ناسنامه ی
 فه ره هنگی گه لی کورده، ئەگەر کورد و لا تپاریزی ماوه، هه ندیک
 فه ره هنگی کوردی له سه ر پێ ماوه ته وه و به رخۆدان ده کات، له
 ئەنجامی ده سه تبه رنه دان له فه ره هنگی و چان دی گوندنشینی و ژیا نی
 جوتیاریه. ئەوان هاتن له شاره کانا ئاسمیلا سیۆنیکی جیددی ان ساز کرد
 به وه ی که کورد، کورد بوون و جلی کوردی، زمان و فه ره هنگی کوردی،
 ناسنامه گه لیکی زۆر دوا که وتوو. به رده وام هه موو ناوه نده کانی
 شه ری تایبه تی سیسته م له ماوه چل سالی رابردوودا ئەو قسانه یان
 کرد، سووکایه تی ان له ناسنامه ی کورد کرد، به رده وام ده لێن که کورد
 هۆف و چیا یی و سه رب و دوا که وتوو و نه زانن و گوندین و دوورن
 له شارستانی هت و فه ره نگ. ئەمانه زۆر زۆر به زانابوون ئەکه ن،
 به م قسانه وه هایان کرد که خه لکی شاره کان خه لکی گوند به
 دوا که وتوو و نه زان ئەزانن. گه لی کورد مافی نیه سووکایه تی به
 ناسنامه ی خۆی بکات، ئەمه سیاسه تی نه یارانه، سه یر که ن له
 زۆر به ی شاره کان چی ئەلێن به خه لکی گونده کان، ئەلێن دێهاتی
 دوا که وتوو، نه زان، ئەم قسانه له ناو خه لکی شاردا زۆر جار وه ک
 سووکایه تی به خه لکی کورد ئەگو تریت. به لام ئەمه شتیک نیه
 کورد بۆ خۆی سازی کردبێ، ئەمه سیاسه تیکه که هه موو وشه کان
 له لایه ن دا گیر که رانه وه له ناو کۆمه لگای کورده واری به جی کراوه،

بۆيە پېويىستە ئەم قسانە تەرك بىكات. ئەگەر ھەبوون و ولاتپاريزى ھەيە بە خاكەوھ گريڧدراوھ، مرؤقيك كە بە خاكەوھ گريڧدراو بيت و پابەندبە بە رەنج و زەحمەت لەسەر خاك بيت و بە شيوھى سروشتى بژيت و لەگەل سروشت ژيان بىكات، ئەم مرؤفە ولاتپاريزە، ولاتپاريزى تيدا دەميڧتەوھ، بەلام ئەوان دەيانھەويٹ پەيوھندى گەلى كورد لەگەل خاك دابېرېت. وشەى نيشتمان زور جوانە، خاك و ولات، ئەم وشانە واتاى تايبەتيان ھەيە بو كورد. لەھەموو ئايينە پيروژەكانيش گەرانەوھ بو خاك و لەگەل خاك ژيان كردن واتاى تايبەتى ھەيە. ھەزرەتى موھمەد لە زوربەى وتارەكانيدا باسى ئەوھ دەكات كە من دەستى كەسيك كە كارگەرى و جوتيارى دەكات ماچ دەكەم. ئەمە شتانيكى پيروژن لە ئايينەكاندا، لە ئايينى زەرتشتيدا، خاك پيروژە، جوتيارى پيروژە، ئەوان دەيانھەويٹ بەم شيوازە زەربە لە پيروژيەكانى كۆمەلگا بدن، بو پيروژن، لەبەر ئەوھى كە پابەندبوون سازدەكات لەناو كۆمەلگا، خەلك بەخاكەوھ زيندووه، خەلك بە خاكەوھ سەربەخويە، تو گريڧدراوى ھيچ كەس نيت، لە خاكى خوت دەژيت، بيستانى خوت و جوتيارى خوت ئەكەيت، بەرھەمى خوت ھەيە و ملکہچى كەس نيت، برسى نامينيت، بگرە ئەگەر دەولەت بيھەويٹ برسيت بىكات، ديسان تو موحتاجى دەولەت نابى. ئەگەر زور ھەزاريش بيت، ديسان تو برسى نابى، تو لەگەل سروشتى خوت ئەژيت و خاك بەرھەم ئەدات بە تو. كاتيک رەنج بەدى لەناو خاكدا، ئەويش بەرھەم بە تو ئەدات. ئەمە شتيكە كە رژيىمى زور ليى توورەيە، باش ئەزانيت ئەگەر فەرھەنگى كوردى ماوھ، سەير بکەن، لە گوندەكاندا زياتر لە ھەرشويں جلى كورد ماوھ، قسەكردنى رەسەنى كوردى لەناو گوندەكاندا ماوھ، ئەو ملؤدى و وشانەى كە ون بوو، ئەو نؤتانە و دەزگا مۇسقيانە كە ديار نيەن، ھەموو لە گوندەكان ھەن. مەقام و ھيران و جلوبەرگ و دەولەمەنديەكانى زمانى كورد بگرە شيوازكانى

جوتیاری، له گه‌ل سروشت ژیان پابه‌ندبوون به خاک هه‌موو له گوند په‌یدا ئه‌بن، شار چی لێهه‌یه، چیمه‌نتۆ و ئاسن، هیچ شتیک نیه که تۆ گری‌ب‌دات، ئه‌منیه‌تی نیه. بۆ ئه‌وه‌یه فهره‌هنگی گوندی و گوند پیرۆزه، بانگ ده‌که‌ین که هیچ که‌س گوندی خۆی چۆل نه‌کا. خاوه‌نداریه‌تی له گونده‌کان بکه‌ن. ئیستا نه‌ته‌نیا به‌مه، به‌سه‌دان پرۆژه‌ی به‌نداو دروستکردنیان هه‌یه له ئیران و هه‌موو له کوردستان ساز ده‌که‌ن و به‌شی زۆری ئه‌و جیگایانه که پرۆژه دروستکردنی به‌نداویان تیدا جی به‌جی کراوه، زه‌وی و گوندی خه‌لک که‌وتوووه، ژیر ئاو، به‌داخه‌وه به‌شیک له کۆمه‌لگای ئیمه به‌وه که‌یف خۆشه، ئه‌لیت زه‌مینیکم هه‌بوو، فرۆشتم به ده‌ولت ئیستا سه‌یاره‌م هه‌یه، ئه‌مه زۆر مه‌ترسیداره، هیچ مرۆفیککی به‌شه‌رفی کورد نابێ بستیک زه‌مین به رژی‌م بفرۆشیت، هیچ مرۆفیککی به‌شه‌رفی خه‌لکی گوند نابێ ئیزن بدات که گونده‌کان چۆل بن. تیپه‌ری شار و کارخانه‌کانی رژی‌م بوون، واتای هه‌مالی کردنه بۆ رژی‌م، داها‌تی ئه‌م شوینانه بۆ گه‌لی کورد نایته‌وه. له‌هه‌مان کاتدا سه‌ربه‌خۆیی و ولاتپاریزی و فهره‌هنگی گه‌لی کورد به‌ره‌و له‌ناچوون ئه‌بن.

پرسیار: به‌رای ئیوه ئه‌وله‌وییه‌ت به‌ندی بۆ نه‌ته‌وه‌کان به‌تایبه‌ت له پاریزگای ورمی که چه‌ندین نه‌ته‌وه‌ی جیاوازی لێیه، ئه‌و چه‌ن ناسنامه‌یی بوونه چۆن خۆی نیشان ئه‌دا، به‌تایبه‌ت له پاریزگای ورمی؟

ریزان جاوید: هه‌سه‌ن رووحانی یان ئیران ناسیت یان وه‌ک کوردی ئه‌لین حساب نازانیت، ئه‌و ناسنامه‌یه که ئه‌وان باسی ده‌که‌ن، ناسنامه‌یه‌که که له لایه‌ن ده‌وله‌ته‌وه ده‌سه‌پینریت. یه‌ک ئه‌وه بلین که ئه‌ساسه‌ن ده‌وله‌ته‌کان مافیان نیه ناسنامه دیار بکه‌ن بۆ نه‌ته‌وه‌کان یان گه‌لان. به‌لام ئه‌و جه‌ساره‌ته به‌خۆیان ئه‌ده‌ن و به‌تایبه‌ت له کاتی سازبوونی ده‌ولت نه‌ته‌وه‌کان تا ئیستا هه‌ولیان

داوه ناسنامه و نه ته وهیه کی سهردهست دیار بکهن. کوماری ئیسلامی و دهسهلاتی په هلهوی بهسالان لهسهر ئهمه کاریان کردووه. ئیرانی بوون ئهساس کاتئ وه کوو وشه باسی ده کهین، واتای ئاریایی بوون ئهدات، بهلام خویندنهوهی ئهوان به واتای ئاریایی بوون نیه، به واتای فارس بوونه. کاتئ باسی ئیرانی بوون ده کهن، ئهساسه ن باسی ناسنامهی فارس بوون ده کهن. ئیمه به سالانه ئه و وشهیه ده بیستین بهلام ئهساسه ن ئه و فهرهنگی ئاریاییمان له قسه کانی ئهوان نه بینیه، ئهوان باسی ناسنامهی فارسی ده کهن، له گه ل ریژمان بو نه ته وهی فارس و زمانی فارسی و میژووی ئهم گه له که له ئیمه دابراو نین، بهلام کورد شتیکی دیکهیه، کوردیش نه ته وهیه که، ناسنامهیه کی دیکهیه، ئازه ری و عه رب و به لووچ ناسنامه و نه ته وهی جیاوازن. بهس ئهوان ده یانه هویت چی بکهن، ئه لین ئیوه مافی باسی ئهم شته تان نیه، ئیمه پیویسته دیار بکهین. ئه لین ئیوه ئیرانین، دواتر موسلمان، دواتر ئه گهر ناسنامهیه کتان ماوه ئه وهن. بهلام که تۆ سهیری پیشکهوتن و گه شهی مرؤقایه تی ده کهی ده زانی که مرؤقه کان چۆن پیشه کهوتن و له کوئی بو کوئی هاتوون، و پیناسه ی ناسنامه کان له ناو کومه لگای مرؤقایه تیدا لیکولین ده کهی، ده بی سهره تا به رووحانی ئه وه بلین که سهره تا ئیمه مرؤقین، کومه لگای مرؤقایه تی به پیی تایبه تمه ندیه کانی فهرهنگی و جوگرافیایی خوی هندیک ناسنامه ی دیکه ی قازانجی کردووه، کومه لایه تی بوونی به بنه ما گرتووه، ههر که لان و کومه له یک، عه شیره و تیره و خیلک بو خوی ناسنامهیه کی دیار کرد، ئهمه به پیی هه لومه رجی جوگرافی و فهرهنگی و بگره کهش و هه وای ئه و ههریمه ی که تیدا ئه ژیت، ئهمه کاریگه ری هه بووه له سهر ناسنامه که یان. ئه و نه ته وانه هی دی هی دی سیمبولیان بو خویان دیار کرد، ناسنامهیه کیان بو خویان دیار کرد، به زمانی خویان قسه یان ده کرد، به داخه وه کاربه ده ستانی کوماری ئیسلامی پیویسته

سهره تا فيري ميژوويان بکهیت. ئەمانه نازانن مرؤفایه تی چۆن پیشکه وتوو، دستنیشانکردنی ناسنامه لهسهرهوه چۆن دهبی. ئەم کاره ی ئەوان دیکتاتوریهت، ئاسمیلاسیۆن و هژمۆنگرایي و فاشیزمه. بهلام نهتهوهکان وههانی، ئەوان ناسنامه کی سهره کی خویان و لهگهڵ ناسنامهکانی دیکه، په یوهندی و تیکه لایویه کی فهرههنگیان ههیه ، ئەگه به یه که وه یه کبگرن ئەتوانن ناسنامه یه کی سهرتریش ساز بکهن، له کۆنفدراسیۆنی ماد ئیمه ئەوه مان بینی. له مژاری ئاریاییهکاندا ئەو شته بینراوه، که ناسنامه یه کی سهروو به به شداری دلخوازانهی گه لان ساز ئەبیته، بهلام تۆ ئەلیته نا، من دیاری ئەکه م و هه مووتان پابه ند به مه بن. ئەم شته له ئیران ئیدی نایخوات، گه لی کورد ناسنامه، زمان و باوه رپیه کانی خۆی هه یه، سه یر که ن کاتی باسی موسلمان بوون ده که ن، ئەساسه ن باسی مه زه هب گه رایي حکومه تی ئەکه ن. مه زه هبی شیعه ی دوازه ئیمامی که له ئاخردا به خومینی و خامنه یی کۆتایی پیده یته. بگه ئاسمیلاسیۆنیکی مه زه هبی هه یه له سه ر گه لی کورد. به لام له کوردستان و گشتی ئیران به دیان ناسنامه و ئایینی دیکه هه یه، هه ر له ورمی که رووحانی سه رده انی کرد، ئەرمه نی، ئازه ری و کورد هه یه، وه کوو مه زه هب و ئایین، موسلمان ی شیعه و سونی هه یه، مه سیحیمان هه یه، به هایي هه یه، یارسانی تیدایه، زه رتشتی تیدایه، یانی هه ر له ورمی موزاییکیکی فهرههنگی، باوه رپیه کان و ئایینه کانی زۆر به هیز هه یه. تۆ باسی چی ده که ی، تۆ ئەلیته نا ئیوه هه موو ئەوه نین، ئەوه ی که من ئەلیم ئیوه ی ئیرانی و موسلمانن. ئیمه کورد، موسلمان، مه سیحی، زه رتشتی و یارسانمان تیدایه، تۆ ناتوانیت به هه ر که س بلیته ئەو باوه رپه ی که من هه مه تۆش هه بیته. ئەمه دیکتاتوریهت و فاشیزم و سه پاندنی ناسنامه یه کی ده ولته یه به سه ر نه ته وه کاند، کئ هه لده خه له تینن، کاتی باسی ئیسلامیهت ئەکه ن وا ئەزانن که ئەتوانن هه ره که تی ئیسلامی

لهناو كۆمەلگا بەهەست بینن و بەرەو كۆماری ئیسلامی بیهن. گەلی كورد بەسالانە ئەم قسانە دەبیسیت، زۆر شتی وایان بیستوو، بەلام هیچیان نەبینی، چەن سالە لەكاتی سەرەتای رژیمەو، لە كوشتار و ئاسمیلاسیۆن و ئاستەنگی زیاتر لەهەر چەشنە سیاسەتیکی نگریس و پیس هیچ شتیکیان بوو ئەو ناسنامانە نەکردوو. ئیستاش دەلیین ئیمە ناسنامەكان دیار ئەكەین. نا ئیوێ نە مافی ئەوێتان هەیە، نە ئیزنی ئەوێتان پێ ئەدریت، نە ئەو نەتوانە چیدی هەلدەخلەتین. ئەگەر وەكوو كورد بەرژەوندی تیدا هەبێ لە ناسنامە ئیرانی بووندا بەشداری دەكات یا نا، بە بەشداری دلخوێزانە بە دانوستاندنیکی فەرەهنگی لەگەڵ عەرەب، بەلووچ، فارس و ئازەری و ئەفغانەكان ئەم ناسنامە پەسند ئەكات یا نا. تۆ مافی ئەوێت نیە ئەم شتە باس بكەیت، ئەوێی كە ئیمە شەری لەگەڵ ئەكەین. ئەو دیارکردنی ناسنامە و لەبن ئەوێدا فاشیزمی دەولەتی و بگەرە دەیانەهویت تەحریکی فاشیزمی فارسی بكەن و دەولەت نەتەوێی فارسی جارێکی دیکە لەسەر نەتەوێیەكان زیندوو بكەنەوێ كە دەمامکیکی شیعەگەری و مەزەهەب گەراییی بەسەرەوێهە. ئیمە ریزمان هەیە بە هەموو باوەرییەكان، بوو موسلمانەكان، بوو شیعە و سونی و بوو هەموو ئایین و مەزەهەبەكانی دیکەش. هەركەس باوەر و ئایینی خۆی بژیت و خاوەنداریەتی لێ بکات. كەس مافی نیە ناسنامە كەسی دیکە ئاسمیله بکات. ئیمە ریزمان بوو هەموو ئایین و باوەرییەكان هەیە و هەموویان دەبێ بژین، باوەری كۆمەلگان.

پرسیار: بەسالانە كە باس لەسەر پەرەوێدە بە زمانی ئازەری لە ورمی و پارێزگاكانی دیکە دەكریت، ئەو پەرەوێدە بە زمانی كوردی ئایا داخواری گەلی كوردە، یا شتیكە كە دەیانەهویت دەولەت بیسەپینیت بەسەر گەلی كورد و خەلەتاندنیك دروست بکات لە نیو گەلانی ئیراندا، ئایا بەراستی داخوارییەکی گەلی كورد بوو فیربوون و پەرەوێدە هەیە؟

رېزان جاويد: داخوازی په‌روه‌ده به‌ زمانى كوردى يا فيربوون و په‌روه‌ده‌ى زمانى كوردى، داخوازيه‌كى هه‌نديك نيوه‌چله، زور هه‌ره‌كه‌تى كوردى باسى ئەمه‌ ئەكه‌ن به‌لام ناوه‌رؤكه‌كه‌ى نازانن. په‌روه‌ده‌ به‌ زمانى كوردى چى ده‌گه‌ييئيت، فيربوونى زمانى كورد چى ئيفاده‌ ده‌كات، ئايا ئەمانه‌ هه‌بن. پرسى كورد و زمانى كوردى چاره‌سه‌ر ئەبيت يا نا؟ ليره‌دا مزارىكى زور هه‌ستيار هه‌يه، به‌ناوى سيستمى په‌روه‌ده‌ى كۆمارى ئىسلامى يا هه‌ر ده‌وله‌تيكى ديكه، هه‌موو ده‌وله‌ته‌كان و هه‌موو سيستمه‌ ده‌سه‌لاتداره‌كان هه‌ول ئەده‌ن له‌ سيستمى په‌روه‌ده‌ى خوياندا بابه‌ته‌ ئايديوئۆزيكيه‌كان و ئامانجه‌ سياسيه‌كانى خويان له‌ناو توپىزى قوتابى و خويندكار به‌جى بكه‌ن. سيستمى په‌روه‌ده‌ى رژيم به‌ته‌واوى واته‌ سيستمىكى ئايديوئۆزيكه‌ به‌پىي فكر و بۆچوونى رژيم. باشه‌ ئيمه‌ ليره‌دا بين بليين ئەم په‌روه‌ده‌يه‌ با به‌ فارسى نه‌بى به‌ كوردى بيت، به‌كوردى نه‌بى با عه‌ره‌بى بيت يان به‌ هه‌ر زمانى ديكه، باشه‌ گۆپىنى ئەم زمانه، چ ساز ده‌كات، كاتى سيستمى په‌روه‌ده‌كه‌ به‌ ته‌واوى واته‌ له‌ خزمه‌تى ئامانجى ئايديوئۆزيك و سياسى ئەم ده‌وله‌ته‌ بيت، به‌ هه‌ر زمانىك فيرى بيت چ ده‌ردىك چاره‌سه‌ر ده‌كات، نايكات، سه‌ير كه‌ن ئيمه‌ وه‌كوو كورد ده‌خوازين به‌ زمان و ناسنامه‌ى خۆمان بژين، به‌ فه‌ره‌نگ و زمانى خۆمان بژين، ئەوه‌ مافى بنه‌ره‌تى هه‌موو نه‌ته‌وه‌كانى ئيرانه‌. به‌لام په‌روه‌ده‌ به‌ فه‌هه‌نگ و ناسنامه‌ و زمانى خۆت شتى ديكه‌يه، په‌روه‌ده‌ به‌ زمانى كوردى له‌ سيستمى په‌روه‌ده‌ى رژيم شتى ديكه‌يه، ئيمه‌ دژى ئەمه‌ين، له‌ سيستمى په‌روه‌ده‌ى ئيران به‌روه‌ام رژيم و ئامانجه‌ سياسيه‌ و ئايديوئۆزيكه‌كان پيروز ده‌كرين، سه‌رانى سيستم شه‌هيده‌كانيان به‌ ناوخويان، سه‌مبۆله‌كانيان به‌ هه‌ر شپاۆزىك ده‌يانه‌ه‌ويت بخه‌نه‌ ميشك و بىرى هه‌موو تاكى كۆمه‌لگا، به‌م شپاۆزه‌ له‌سه‌ر جىلى

هه يه له مه؟ ئيمه هم دۆخه په سندن ناکه ين. ئه وهی که تۆ باسی ده که ی به درۆ و ده له سه کانی هيرۆدوت ناتوانی بمانخه ټينيت، هه نديک چيرۆک و ناسنامه ی خه يالييان بۆ خويان دروستکردوو به ناوی کوورش و داريووش و شتی دیکه و ده يانه ویت هه موو کورد فيری ئه وه بکه ن که ناسنامه ی بنه رته ی ئيه ئه مه يه. ئيمه بهر له ئه مانه ش له هه ريمه که هه بووين و تۆش زاده ی ئهم فره هه نگه ی که ئيمه خو لقينه ره که ی بووين. ئيستا نه واده گانی ئهم ناسنامه فره هه نگيه هاتوون ده يانه ویت دايگان بگورين و ئاسميه ی بکه ن. ئه مه له بواری بيؤلؤژيکيشدا مومکين نيه، ئيتر ناسنامه ی دايکی کوردستان و زاگروسی و تورسی ئه و مزؤپؤتاميا ئه مه په سندن ناکات. ناسنامه ی خاوه نداريه تی ده کات له هه موو ده سته که وته کانی خوی. يان تۆ مه جبووری ئه مه په سندن بکه يت يان تیکده شکييت. ئيتر ئيمه به وه هه لناخه ټين، پهروه رده ی زمانی خۆتان بينن. کورد له هه موو شار و شارؤچکه کانی کوردستان به ده يان ناوه ندی فيرگه ی زمانی کوردی هه يه. زمانی کوردی له ناو کؤلانه کان و ماله کاندا قسه ی پیده کريت، به لام ئيمه کيشه مان له گه ل سيستمی پهروه رده ی ئيران هه يه، له گه ل ئهم سيستمه ئايدیؤلؤژيکيه هه يه که ريگا نادات هيچ ناسنامه يه ی دیکه جيا له ئامانجه ئايدیؤلؤژيکيه کانی خوی له وه پهروه رده يه دا جيگا بگريت. ئه لی له ماده ی پانزه ی ياسای بنه رته ی هه موو شتيک به زمانی فارسيه، به لام له که ناری ئه وه ئه توانن هه نديک ئه ده بياتی نه ته وه کانی دیکه به کار بيت، به سالانيشه به داخه وه هه نديک له حزه کانی کوردی له هه موو باسه کانين داواي پراکتيزه کردنی ماده ی پانزه و نؤزده ی ياسای بنه رته ی که هيچ شتيکی بۆ کورد تيدا نيه ده که ن، هيچ ده ردیک له کيشه کورد چاره سه ر ناکات.

پرسیار: ئايا ئيه وه کوو کؤدار هه نگاو يکتان هه لگرتوه

لهنیوان حەرە کەتە کوردیەکانی رۆژھەلاتی کوردستان تا بتوانن بەرەنگاری ئەو سیاسەتانی ئێران ببنەو؟

ریزان جاوید: بیگۆمان کاتی ئەمە هاتوو و بگرە تێپەڕیش بوو، ئیتر پێویستە حەرە کەتە کوردیەکان دەستمان دانیینە سەر و یزدانی خۆمان و هەموومان بەیەکەوە باسی شیوازی تیکۆشان لە رۆژھەلاتی کوردستان بکەین. دەس لەشەرە حزبی بەردەین. ئەم شەرە حزبه ئەمە بیست سالا ئەکریت، ئیتر کاتی ئەو هاتوو، ئەو بەرێزانەی کە لەناو حزبهکانی دیکە کار دەکەن، بانگ ئەکەین کە ئەو بیست سالا شەرە قسە و ناکوکیە بەردەوامە، با پینچ سالانیش تەحموول بکەین، با پینچ سالانیش یە کگرتوو بین، با چەن سالیش کاری هاوبەش بکەین. با تاکی بکەینەو، لەمەدا زەرە ناکەین. بەستینی ئەم یە کگرتنە ئەمە یە کە لایەنەکان بێنە لای یە کتر لە سەر ئامانجەکان لە دەوری شەهیدان کۆبێنەو و وتووێژ و دانوستاندن بکەین. کورد زۆر شەهیدی داو، هەر حەرە کەتێکی کوردی کە باس لەو دە کات کە پابەندە بە شەهیدان کە لەو باوهرەدام بەشیکی زۆر لە ئەندامانی حزبیکی سیاسی لە دلی خۆیدا پابەندبوونیکە بە خۆینی شەهیدان هەر هە یە. باشترین شتیک کە ئیمە لە دەوریان کۆ بێنەو شەهیدانمان. □□□ سالا شەهید ئەدەین و تیکۆشان ئەکەین، کاتی ئەو هاتوو کە ئیتر لە دەوری شەهیدان کۆ بێنەو و دەس لە سەپاندی ویستە شەخسی و حزبیەکانمان بەردەین، کاتی ئەو هاتوو کە ئیتر نەهێلین خۆینی پاکی شەهیدان بە فیرۆ بچیت و ئالای تیکۆشان لە سەر زەمین بمینیتەو، شەهیدان بە باوهری ئەو ی کە ئیمە تیکۆشان بەردەوام دەکەین، بە بی دوودلی چوون شەهید بوون. بۆ نەتەو و نیشتمان دەستیان بە تیکۆشانیکە گەرە کرد و قارەمانانە شەهید کەوتوون. ئەگەر هیچ خالیکی هاوبەشیشمان نەبی وە کوو کورد،

شەهیدمان زۆرە، زۆر خالی هاوبەشیشمان هەیە، نكۆلی لێدەكریت. بەلام گەورەترین خالێك كە لەسەری كۆ بینەوه، شەهیدانن، بەرای من، ئەتوانین لەدەوری شەهیدان كۆ بینەوه، هەموومان سویندی تیکۆشان و ئازادی بۆ گەلهكەمان بخۆین. ئەمە مەرجی بنەرەتیە، بانگ دەكەم كە هەموو حەرەكەتە كوردیەكان لەم پیاوژۆ هەستیارەدا لە رۆژەلاتی كوردستان بێنە لای یەكتر، دیالۆگ و قسە بكەین، كار و تیکۆشانی هاوبەش بكەین. هەر كەس باسی تیکۆشان دەكات بەلام بە تەنیا. رێبە ئاپۆ ئەلێت گەیشتن بە حەقیقەت بەرپیازی كۆمەلایەتی ساز دەبێ، گەیشتن بە ئازادی هەر بەم شیوازیە. گەیشتن بە ئازادی بە كۆمەل ساز دەبێت. بە یەكگرتوویی ساز دەبێ بە كۆمەلایەتی بوون ساز دەبێ، ئەمە لەهەموو بوارێكدا ساز ئەبێت. كاتی كۆمەلایەتی بین و لەدەوری یەكتر بین، هیز دروست دەبێت. ئێمە بە سەری خۆمان هەر یەكەو هیزنكین، لەوانە یەك یەك گەوهر و یەك بچووك، بێنە لای یەكتر و ئەو هیزانە كۆ بكەینەوه لە پیناو بەرژەوندی گەلهكەمان بۆ خاوەنداریەتی راستەقینە لە شەهیدانمان ئەم كارە بكەین. لەو باوەرەدام ئەگەر شەهیدان بكەین بە ناوەندی یەكگرتنەوه ئەو كاتە هیچ قسە یەك نامینیتەوه كە بیکەین. باشترین كار ئەمە یە و بانگ دەكەم كە هەموو حەرەكەتەكان بۆ ئەمە هەنگاو بنین و ئێمەش وەك كۆدار بۆ ئەم ئامانجە ئامادەین و هەنگاوی بۆ هەڵدەگرین، هیوادارم لەم بوارەدا سەر كەوتوو بین.

چاوپيکهوتنى ھەقال ريزان جاويد لەگەل نەورۆز تى وى سەبارەت بە بەرخۆدانى کۆبانى و دۆخى کوردستان و رۆژھەلاتى ناوھراست.

پرسیار: وەک دەزانين ئیستاگە داعش رووی کردۆتە کوردستان و بەتایبەت کۆبانى، بەراى ئیوہ بۆ چى داعش بەرى خۆى داوھتە رۆژئاوا و کۆبانى؟

ريزان جاويد: سەرھتا ھەموو ئەو قارەمانانەى کە ئەورۆ لەبەرەى شەردا و لەبەرەمبەر داعش و ئەو دەستە رەشانەى کە پشتگيرى داعش دەکەن، بەرخۆدان دەکەن و بەتایبەت ئەو شەھیدانەى کە بە ھەموو ھیز و توانای خۆیان خاکی پیرۆز کوردستانیان پاراست و نەیانھيشت بيبتە مۆلگەى تيرۆريستان ئەو نەيارانەى کە ويستی لەناوبردى گەلى کوردیان ھەيە، سەرى ريز و نەوازش لەبەردەم بالای بەريزان دادەنەوينم و سەرجم ئەو چالاکيانەى کە بۆ پشتگيرى بەرخۆدانى کۆبانى لەھەموو شوین بەتایبەت لە رۆژھەلاتى کوردستان بەرپۆھەچن، سلاو دەکەم و ھیوادارم لە قۇناغى داھاتوودا ئاستى ئەم چالاکيانە بگات بە ئاستیک کە ئازادى گەلى کورد لە ھەموو بەشەکانى کوردستان مسۆگەر بکات. بە پيى ئەو ليکدانەوہ سياسيانەى کە ئيمە بۆ ريکخراوہى تيرۆريستى داعش ھەمانبوو، ئەساسەن سەرھتاي ھيرشى داعش وەک بۆ خۆشيان لە ليڈوانەکانيان باسيان کرد، نەھيشتنى سنوورەکانى سايکس پيکۆ بوو، ئيتەر ئەو شتانەى دیکە باس دەکرا وەک دامەزراندنى دەولەتى ئيسلامى عيراق و شام و بونيادنانى خەلافەتى ئيسلامى، ئەمە شتى پەراويزن کە زۆر ناکەونە بازنەى ئارمانجەکانى داعش. بەلام بە ئارمانجى قوولکردنەوہى قەيرانەکانى رۆژھەلاتى ناوھراست داعش دامەزراوہ، بيگومان ئەمە ريکخراوہيەک کە لەسەر بنەمايەکى ميژوويى ھەريمەکە سازبوويت نيە. ريکخراوہيەکى

به کریگراوه، له لایهن گه لیک هیزهوه پشتیوانی ده کریت. به نارمانجی دهستیوهردان له هه ریمه که و هه ندیک نارمانجی دیکه دامه زراوه. به هۆکاریک که باسی ئەکه م ریخراوهی تیرۆریستی داعش رووی کرده کوردستان. بۆچی کوردستان به تایبەت باشوور و روژئاوای کوردستان له لایهن ئەم گروپه تیرۆریستیانهوه به نارمانج گیران، ئەمه پرسپاریکی زۆر گرینگه که لهوانهیه زۆر نرخاندنی لهسەر کراوه به لām ههتا ئیستاش رهههنده بهرفراوانهکانی نازانریت یان باسی لیوه ناکریت. زۆر جار ئەکریت به مزاری حهساسیهتی سیاسی و به پیتی هاوسهنگیهکان قسهی لهسەر ده کریت. له حالیکدا زۆر روون و ئاشکرایه که گهله کۆمهیهک له سەر کوردستان له ئارادایه که به تایبەت سه رکیشیه کهی دهولتهتی تورک ده یکات. ئەمرۆ باسیک ههیه، زۆر کهس باسه لهوه ده کهن که ئیدی کاتی گهله کۆمه کۆتایی پیهاتهوه، به لām له نه موونهی کۆبانی و داعش ئەمه ده رته که ویت که ئەساسه ن گهله کۆمهکان ئەوهنده به وردی کاری لهسەر ئەکریت که زۆر کهس سه ری لی ئەشیویت، ئەساسه ن کاری گهله کۆمه ئەمهیه که سه رلیشیواوی دروست بکات، ژینگهیه کی خراپ و ژه حراوی له هه ریم یا ولاتیک دروست بکات. ئەوهی که تورکیا ئەیکات، گهله کۆمهیه کی بهرفراوان بوو. تورکیا پرۆژهی ئیمپراتۆریهتی عوسمانی نوی ههیه، به لām ئەم پرۆژهیه به هۆی ئەو دهستیوهردانانه که لهسەر ئەم پرۆژهیه کرا له درێژایی سالانی دوو ههزار و یازده ههتا ئیستاکه، دواي به هاری عه ره بی، لهو قوناغانه دا دهستیوهردانی ئەم پرۆژهیه کرا. دهولتهتی تورکیا به تایبەت ئاکه په هه ولی ئەوه یان دا که به هاوپهیمانی له گه ل حه ره که تی ئیخوانیهکان له روژهلاتی ناوه راس ت سه رله نوی خه لافه تی عوسمانی زیندوو بکه نه وه. له میسر و توونس و زۆر شوینی دیکه، ئەگه ر له بیرتان بیت ئەو کاته له کام ولات سه ره له دان ده کرا، ئیخوانیهکان ده یانگوت که ئیمه مودیلی

تورکیا په سندن ده که یښ. به لام دواتر بهو ده ستیوه ردانانہی که له وولاتانہ به تابیته میسر کرا، پرؤزه ی ئیخوانیه کان کۆتایی پیهات یان نه توانین بلین راوهستان، ئیستاش ههن به لام له دهسهلات نین. نه وهی که ناکه په ده یویست بیكات نه مه بوو له هریمه که دا. دهسهلاتی تورکیا هه تا ئیستا هیچ ههنگاو یکی کرداری بو چاره سهری کیسه ی کورد له باکووری کوردستان نه ناوه ته وه، به لکوو ههرکات له هه ولی به رپوه بردنی گه له کومه یه کی نوئ بووه که بلیت بهم هیرشه نا بهم هیرشی دیکه ئیمه پرسى کورد له باکوور کۆتایی پیده هینین و هیرش ده که یښ و حهره که تی نازاد یخوازی گه لی کورد له باکووری کوردستان تیکده شکینین، نه و کاته له سهر میز دیالوگ نه یان توانی به هیزیکى به قووه تره وه و هیرشی کورد بکه ن و یا هه ولد ته سلیم گرتنی کورد و نه ننگراسیونیان هه بوو. تورکیا له باکووری کوردستان نه ی توانی پیواژوی چاره سهری دیموکراتیک ئاستهنگ بکات، له بهر نه وهی که حهره که تی نازاد یخوازی گه لی کورد هه م به هه لبراردنه کانی دواپی و هه م به چالاکیه سه ربازییه کان توانیان گورزی گران له تورکیا بدن، به م هویه شه وه ناچار بوون که چاوپنیکه وتن له گه ل رپهر ئاپو بکه ن. ئینجا شورشى رؤژئاوای کوردستان بوو به پشتوانه یه کی نه ساسی بو پیواژوی چاره سهری له باکووری کوردستان. سنووره کانی میساقی ملی به لیترا توری تور که کان ئیتر هیدی هیدی ده که وته ده ست گه لی کورد و ئیراده که ی و هیزه که ی هیزیکى نوئ بوو که به هیچ شیوازیک ده ولته تی تورک نه ی توانی حاکمییه تی له سهر دروست بکات و بیشکینیت. یه ک له و به شانہی دیکه که له میساقی ملی جیگا ده گرپت. هیلی مووسل و شهنگال، که رکوک هه تا خانہقین و جه له ولا و قه سهری شیرینه، به لام تورکیه مه شرووعیه تی ده ستیوه ردانی له سهر رؤژئاوای کوردستان و باشووری کوردستان و نه و سنوورانه ی که وه کوو میساق ملی به ناو ده کردن و به سالانه

کاری لهسه ده کردن، نه بوو، بو ئه وه هات، به یارمه تیدانی و پالپشتی ریڅخراوهی تیرۆریستی داعش هه تا به هیزکردنی ئهم ریڅخراوه له تورکیا ئهم ههنگاوه یان ناوه. زۆر کهس ئه لاین داعش بو هیرشی شهنگال یان کرد، به راستی زۆر ناروونه له حالیکدا که داعش خه ریک بوو به ره ی شیعه له سووریا و عیراکی لاواز ده کرد، بوچی هه لگه راوه سه ر شهنگال. له بهر ئه وه ی که تورکیا داوای لیکرد. سه یرکه ن گه له کۆمه که له وئوه دهستیپیکرد که ئه ندامانی کۆنسولخانه ی تورکیا له مووسل به ئاشکرا رادهستی داعش کران، به رای من پیلانه که ئه بوو به م شیوازه به رپوه چووبا که داعش وه ری مووسل بگریت و دواتر شهنگال و هیرشی مه خمووریان کرد و هاوکات هیرشی که رکووک یان کرد، هاوکات هیرشی خانه قین و جه له ولایان کرد، ئهم هیله بوو به گۆره پانی شه ر و بریار بوو که تورکیا ئهم هه ریمانه رادهستی داعش بکات سه ره تا، دواتر به کوشتنی ئه ندامانی کونسولگری تورکیا، مه شروروعیه تی هیرش کردنی تورکیا بو ئهم هه ریمانه ساز ئه بوو. ئه یانگوت ئه ندامانی ئیمه له وئ گیراون و پیویسته رزگار بکرین و ناچارن دهستیوه ردان بکه یین. بو ئه مه له هه نگاوی دووه مه دا ئیدی له شکهرانی تورکیا ئه بوو بکه وتبایانه شهنگال و مووسل و به م شیوازه دهستیوه رادن ساز بوایه و خه ونه کانی ئیمپراتوریه تی عوسمانی هه نگاویک به ره و پیش ئه چوو. به لام به قاره مانیه تی گه ریلایه وه لامدانه وه که گه ریلایه هه ره به شیک که داعش هیرشی کوردستانی کرد، سه رجه م پلانه کانی ده ولته تی تورکیا و داعش له سه ر پرۆژه ی میساقی ملی تیکشکا. له مووسل، ره بیعه، شهنگال تیکشکان و نه یانتوانی هیرشی که رکووک و مه خموور بکه ن. له خانه قین و جه له ولا هیرشه کانیا ن به ریگای حه ره که تی نارازی تیکشکان.

پرسیار: ئه گه ر تورکیا ده یه وه پیت له داعش وه ک که ره سه یه ک

بۆ بەدەستخستنى سنوورەكانى مىساقى مىلى كەلك وەر بگریت، ئەو كات رۇلى ئەمىرىكا لە ھەریمە كە چىھ؟ ئایا توركىيا لەدەرەھەى پلانى ئامىرىكا ھەرەكەت دەكات لەناوچە كەدا؟

رئىزان جاويد: بىگومان ۋەك ئەلین خەونى چەن كەسە لەناو ئاكەپەدا، رەجەب ئەردوغان و داوود ئوغللو، سىياسەتچىيان دىيار كىردوو و زۆر جار ان ئیمە لە قۇناغەكانى دىكەى دەستىۋەردانەكانى رۇژھەلاتى ناوەرەست بىنیمانە، توركىيا بە پىچەوانەى سىياسەتەكانى ئامىرىكا و ئەوروپا ھەرەكەتى كىردوو، لەم قۇناغەشدا ھەرەكەتى كىردوو، ئەساسەن لە نیوان ئامىرىكا و توركىيا یا ئەوروپا و توركىيا، بەشىك نە ھەموویان، ناكۆكى ھەیە و بەچاۋ ئەبىنرین. بۆ وینە، لە لىدوانەكانى سەرۆك ۋەزىرى برىتانىا ئەمەمان بىنى، ئەلى بۆ چى سەدو ھەشتا كەس لە ئەندامانى داعش لە توركىيا بەردران و ئالوگۇرپان پىكرا بە ئەندامانى كونسوولگەرى توركىيا. دواى ئەھەى كە گەرىلا دەستىۋەردانى مووسل و شەنگالى كىرد و پىشەرەى ھىزەكانى داعشى ئاستەنگ كىرد، توركىيا وىستى تۆلەھەكى گەورەتر لە ھەرەكەتى كوردى بكاتەۋە و بە ھەموو ھىزەۋە ھىرشى كۇبانىان كىرد. ئارمانچ ئەھە بوو كە كۇبانى بە تەۋاىى تىكپرووخىنن. واتا كوشتارىكى مەزن ساز بكنەن، بۆ ئەھە سەرەتايىكىان ساز كىرد، ئىتر ئەھە گەمەى ئەندامانى كونسوولگەرى لە مووسل كۇتايى پىھات بۇبە ھىنپان لە توركىيا ئەم ئالوگۇرپان كىرد، بەلام ولاتانى ئەوروپا تەنبا ئەمە دەبىنن. بەلام لە ھەمان رۇژدا بە كامىۋن جەبخانەۋە تانك و تۆپ و ھىزى لەشكەرى درا بە داعش بۆ ئەھەى كە ھىرشى رۇژئاۋاى كوردستان و بەتايبەت كۇبانى بگریت. ئەساسەن توركىيا لىرەشدا وىستى فیلبازىيەك بكات و بلیت من رەۋاىەتى ئەھەم ھەیە كە لە باتى گرتنەھەى ئەندامانى خۇم، ژمارەھەك تىرۋرىستى داعش رادەستى ئەوان بكنەم. بەلام ئەمە ھەمووى درۆ بوو، داعش

و ئاکه په یه کهن و ههمان پرۆژهن. بینیان که پرۆژه که یان له مووسل سهری نه گرت، ئینجا کاتی ئه ندامانی کونسوولگه ری کاریان له لای داعش نه مابوو، به لآم ئه وه یان کرد به مژرای بازرگانی سیاسی و ههم هیز و چه کیان پیدات و ئه ندامه کانیشیان بو رزگار کردن. گرنتی ئه وه ئه ندامانهش جیگای گومانه له لایهن تورکیاوه. ئارمانجیان ئه وه بوو که بین له نیوان باکوور و رۆژئاوای کوردستان هیلیک یان ههریمیکی تامپۆن ساز بکهن و بهم شیواز ئه وه ههریمه بکهن به گۆره پانی شهر، ههم هه بوونی داعش له نزیکه سنووره کان بکهن به بیانوی دهستیوهردان له سهر رۆژئاوای کوردستان بگره له سهر سووریا، بهم شیوازه دیسان ئه م خه یالهی ئاکه په و ئه ردوغان پیک وه ریئت. به داخه وه ئه مرۆ له گه ل هه ندیک فکری رۆژنامه وانی که راستیه کان ئه شارنه وه، له ژیر ناوی ئه وه ی که پیویسته به لگه هه بی، پیویسته هه موو قوناغه کانی یاسایی سه رچاوه یان هه واییک دیار بکریئت. ههر مرۆقیک که رووداوه کانی رۆژئاوا و باکووری کوردستان و تورکیا ته عقیب بکات، هه موو ئه وه راستیانه ی بو دیار ده بی. ئاکه په به هاوکاری قه تهر ده یکات و له ناو کوردستان ئه سپی ترۆویان هه یه، کاتیک ده گوترا تورکیا و داعش په یوه ندیان هه یه، نیچرغان بارزانی شاهید بو ئاکه په ی ئه دا که به هه یچ شیوازیک یارمه تی داعشی نه داوه و دۆستی ئیمه یه. راسته دۆستی ئیوه یه، نه دۆستی کورده، ئاکه په هیرشیکه کوزهری له سهر گه لی کورد پیشخست، به ریگای داعشه وه ره شه کوژی گه وره یان ساز کرد. به هه زاران مرۆقی کورد ئه نفال کران. ئه نفالی باشوور چ بوو، شه نگالیش ههر ئه وه بوو، به لآم ئه وه قسانه ی نیچرغان بارزانی راست نیه، له لایه که وه راسته، ئاکه په و پارتی دیمۆکراتی کوردستان دۆستی یه کهن. ئاکه په و داعش یه کهن. ئه بی پارتی دیمۆکرات بزانیئت دۆستایه تی چی ئه کات و خه لکی ئیمه ش پیویسته بزانیئت پارتی دیمۆکرات دۆستایه تی چی کردوو و شاهیدی بو کی داوه. ئاکه په بوخوی نه یده توانی خو ی

بپاریزیت، وهک ئەلین قسهکانی نیچرقان بارزانی شاهیدی ریوییه. ئەمهی که کردیان کوشتار بوو، ئەیانههویت رای گشتی جیهان و کوردستان به لاریدا بکیشن، کئ فریو ئەدەن. به سه یاره چهک و چۆلی سه ربازی له تورکیا ری ده کران بو داعش، هه موو ئەندامانی داعش له تورکیا ئەبیرین. ئەندامانی کانالهکانی خویان له گهل ریزهکانی داعش جیگا ده گرن، کانالی روودا، ئەندامانی تورکیا له ناو ریزهکانی داعش ئەبیرین و هه موو وینهکانیان بلاو بوتهوه، به داخه وه رۆژنامهوانی ئەمرۆییش به پیی ئەو عهقلیهته که کاتی تیوری گهلهکۆمه کۆتایی پیهاتوو، هه موو راستیهکان ئەشارنهوه. ئەمه له رۆژنامهوانیشدا و له بواری ویزدانیشدا، خه یانهته له رۆژنامهوانی و ویزدان. نابئ راستیهکان بشاردرینهوه. ئەخه لاقی رۆژنامهوانی ئەوهیه که راستیهکان نهشاردرينهوه. کانالی بی بی سی بو خۆی دیمه نهکانیان بلاو کردهوه که سه یارهکانی داعش تیپه ری رۆژئاوا ده بوون. هاوکاری چهک و چۆلی سه ربازی له تورکیاوه ده چوو بو داعش. به سه با ئیدی راستیهکان به ئاشکرا باسیان لیوه بکریت. ئیمه وه کوو کورد ئەبئ به ئاشکرا ئەوه بلین که ئاکه په و داعش یهک پرۆژهن و له دژی گهلی کورد یهک پرۆژه یان هه یه، ئەوهی که شاهیدی بو ئەوان بدات، ئەویش به شیکه لهوان. بۆیه پیویسته هه رکهس سنوورهکانی خۆی دیار بکات. کئ له به ره ی کئ جیگاده گریت. له کوردستان ده بئ روون و ئاشکرا بیت. ئیدی کهس هه ولی هه لخله تاندنی گهلی کورد نه دات. بابه تی شهنگالییش ههروه ها بوو. بابه تی کۆبانییش ههروه هایه. کهس با راستیهکان نهشاریتهوه. ئەوه که له شهنگال هاته ئاراهه دیسان گهلهکۆمه بوو، ئەوه که له کۆبانییش بوو هه ر گهلهکۆمه بوو، ئەمه شه ره له دژی گهلی کورد پرۆژه یه که که ئاکه په به تاییه تی کاری له سه ر ده کات بو تیکشکاندنێ وره ی گهلی کورد و بو تیکشکاندنێ قوناغی چاره سه ری له تورکیا بو ئەوه ئەیکات. به لام کورد وه لامیکی زۆر

جوانی به سیاسته تەکانی ئاکەپە داو، ئەمە سیاسەتە تانە لە دژی ئەوان هەڵدەگەرێتەو. ئەوێی گەلی کورد باسی کرد ئەمە یە، ئەبێ گەلی کورد هەموو ئەو سیاسەتە چەپە لانی کە ئاکەپە کردی ئەوێی کە رۆژیک شاهییدی بو ئەواندا. ئەوێی کە هاوکاری کردن، ئەوێی کە پرۆپاگاندا ی بو کردن، ئەبێ حیسابیان لێ بخوازییت لە کوردستاندا. گەلی کورد خەلکی شەنگال، ژنی کورد و ئەو هەموو مندالە ی کە وینەکانیان لە دنیا دا وە ک ئەلین شینی سازکردوو چ بگات بە راستیە کە ی، ئەمانە نابێ لەبیر بکریین. ئەمە کاری ئەو نیه کە راگە یاندنە کاند، هەندیک سەرکردە باسی ئەو بکەن کە بەلێ داعش تیرۆریستە، ئەمەش بەشیکی لە گە لە کۆمە کە یە، لە لایە کەو یارمە تی ئەدەن و پشتیوانی ئەکەن و دواتریش ئەلین ریکخراو ی تیرۆریستی داعش. بەشیکی لە دەوڵە تەکانی دنیا قە راریان گرت لە دژی داعش حەمە لە یەکی سەربازی پیش بخەن، تورکیا قە رار بوو کە بیی بە بەشیکی لەو، بەلام تورکیا چو ن لە دژی خو ی شە ر بکات، بە مەرجیک تورکیا کردی، ئەساسە ن ئەو وشە یە کە پە یە دە و داعش یە کەن، ئەو پە یامە ی ئەویست بە ولاتانی دنیا بدات کە ئەگەر قە رار بی هی رشی داعش بکریت با هی رشی پە یە دە ش بکریت. لە هەردووکیان بە یین. ئەساسە ن پە یامە کە ئەو یە، بیگومان کاتی باسی ئەوە شیان ئە کرد کە سە ر کەوتنی کۆبانی نزیکە، مە بە ستیان ئەو بوو کە سە ر کەوتنی داعش لە کۆبانی نزیکە. ئاکە پە ئەمە ی ئەویست وە ک جە ژن بە ناوی بکات. بە خو شحالیە وە گە لی کورد جە ژنی قوربانی پیرو ز کرد. جە ژنی قوربان بو ئەوان بوو بە شین، بو ئەوان بوو بە بنکە و تن. لە کۆبانی دا خە لک سە رە رای هەموو ئەو هی رشانە جە ژنی خو شیان پیرو ز کرد و سە ر کەوتنی بە ر خو دانی خو یان راگە یاند، ئەمە پە یامیک بوو بو دەوڵە تی تورکیا هەموو ئەو کە سانە ی کە چە شنیکی پشتیوانیان لە داعش ئە کرد.

پرسیار: ئایا مەترسی ئەوەی کە داعش وەک رێکخراوی ئەلقاعیدە لە کۆنترۆڵی ئەو هیزانەیی کە دروستیان کردوووە دەرکەوێت و لە دژی خۆیان راوەستێ لە ئارادا نیە؟

رێزان جاوید: ئەمە لە داھاتوودا دیار ئەبێ، بەلام ئیستاکە لە دژی خۆیان ھەلگەراوەتەو، ئەمەش بە خواوەنداریەتی گەلی کورد لە ھەر چوار پارچەیی کوردستان لە بەرخۆدانی کۆبانی ئەمە لە دژی ئەوان ھەلگەراوەتەو. دەولەتی تورکیا و ئەو هیزانەیی کە یارمەتییان ئەدا ئیستاکە رووبەرۆوی قەیرانیکی چەندین بەرابەر گەورەتر لە داعش بوونەو، چالاکییەکانی گەلی کورد لە باکووری کوردستان و دەرکەوتنی یەكجارەکی لە یەك شەودا لە ھەرچوار پارچەیی کوردستان ھیزی گەلی کوردی نیشاندا. لە تەواوی وڵاتانی ئەورووپا گەلی کورد ھەر ئەو شەووەی کە ھێرشەکانی رۆژئاوا گۆر ببوو، دەستیان بە زنجیرە چالاکییەکی زۆر بە ھیز کرد لە میژووی رۆژھەلاتی ناوەراستدا ئەتوانین بڵین تەنیا لە کاتی گرتنی رێبەری گەلی کورد ھاوشیوەکیمان بینیو. ئیتر نەتەنیا کۆبانی نەشکا، بەلکوو ھەموو کوردستان بوو بە گۆرەپانی شەر لە دژی داگیرکەران و نەیارانی گەلی کورد و گەلی کورد ھەنگاویکی جیددی بەرەو ئازادی خۆی ناو. گەلی کورد ھەموو لە دەورووبەری کۆبانی کۆبوووە. گوتیان ھەموو جیگایەکی کۆبانی، ئەورووپایان کرد بە کۆبانی، باکوور و باشوور و رۆژھەلاتیان شار بە شار کرد بە کۆبانی. ئەمە زنجیرە چالاکیی زۆر پیرۆز بوون. وەک گۆتم جیگای ریزگرتن ئەم چالاکیانە، پێویستە سەری ریزی لەبەردەمدا دانەوێنین. بە تابیەت گەلەکەمان لە رۆژھەلاتی کوردستان چالاکییەکانی زۆر بە ھیز بوون و پێویستە زۆر زۆر بە ھیزتر بیتەو. ئەو چالاکیانەیی کە لە تاران، تەوریز، سنە، مەھاباد، بۆکان، مەریوان و کرماشان کرا پێشەنگی ھونەرماندانی کورد و ئێرانی

بۆخواه‌نداریه‌تی له کۆبانی به‌تایبه‌ت ئه‌و چالاکیانه‌ی که له تاران کران، هه‌م پێشه‌نگایه‌تی به‌ریز شارام نازری، ئه‌سغه‌ری فه‌ره‌ادی، نه‌سرینی ستووده و ئه‌و چالاکانه‌ی که به‌راستی خواه‌نداریه‌تیان کرد له کۆبانی، ئی‌مه هه‌موو ئه‌وانه س‌لاو ده‌که‌ین. پێویسته له‌مه به‌دواوه به‌راستی شته‌کان روون بینه‌وه. چالاکی گه‌ل به‌م شیوازه ئه‌بی‌ت، خواه‌نداریه‌تی گه‌ل به‌م شیوازه ده‌بی‌ت. جه‌وانانی کورد له هه‌موو به‌شه‌کانی کوردستان له شار به‌ شاری رۆژه‌لاتی کوردستان دروشمی ئه‌وه‌یان دا که بزێ به‌رخۆدانی یه‌په‌گه، رۆحی کۆبانی، رۆحی یه‌په‌گه، به‌رخۆدانی گه‌ریلاکان له‌ناو تاک تاکێ کورددا به‌جی‌گابوو، ئه‌مه هه‌لگه‌رانه‌وه‌ی ئه‌م سیاسه‌ته له دژی ئاکه‌په، له‌دژی داگیرکه‌رانی کوردستان بوو، ئه‌وانه‌ی که به‌ جۆریک یارمه‌تیان دا به‌ داعش، ئه‌مه هه‌لگه‌رانه‌وه‌یه، له‌مه خراپ‌تریشیان هیوادارین به‌رسه‌ر بی‌ت و به‌رسه‌ریشیان دی‌ت. له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که ئه‌مه به‌وه راناوه‌ستیت. گه‌لی کورد چالاکی مه‌دنیانه‌ی به‌ری‌پوه برد، دیتمان ئه‌وانیش رووبه‌رووی ره‌شه‌کوژی ده‌بنه‌وه. له‌باکووری کوردستان زیاتر له بیست که‌س شه‌هید که‌وتن. له رۆژه‌لاتی کوردستان رژی‌می داگیرکه‌ری ئێران گرتنی ده‌ستپێک‌کردوو. گوتم ئیستا به‌ره‌کان دیار ده‌بن. کئ له گه‌ل داعش ه. ئه‌وه‌ی که له دژی چالاکی گه‌لی کورد له هه‌رچوارپارچه‌ی کوردستان ده‌ربکه‌و‌یت له هه‌نده‌ران کئ له دژی چالاکی گه‌لی کورد له دژی داعش ده‌رکه‌و‌یت، ئه‌م هیزانه له‌گه‌ل داعش هاوکار و یه‌کیکن. رژی‌م له رۆژه‌لاتی کوردستان ده‌ستی به‌گرتن کردوو، ئه‌مه نیشان ئه‌دات که ده‌وله‌تی ئێرانی ئه‌ساسه‌ن هێرشه‌کانی سه‌ر کۆبانی پئ خۆشه. به‌پای من پێویسته ئیتر هه‌رکه‌س کرده‌وه‌کان سه‌یر بکات، کئ کرده‌وه‌ی چیه، ئه‌مه ده‌بی هه‌رکه‌س ببینی‌ت. ئه‌گه‌ر رژی‌می داگیرکه‌ری ئێران نیه، ئه‌بی کرده‌وه‌کانیشی وه‌ک داعش نه‌بی و خزمه‌ت به‌ داعش نه‌کات. گرتنی چالاکانی کورد له‌شاره‌کانی

رۆژهه لاتى كوردستان يارمه تى راسته وخۆى داعشن. ههركهس ده بئى ئەمه بزانييت. ئەم چالاكيانه بۆ خاوه نداريه تى له كۆبانى كراوه. له كاتى چالاكيه كاندا، لى هيچ دروشميك نه مانيني كه له دژى رژيم شتى بليين، ئەگه رچى مافيان ههيه، به لام تايبهت له سههه كۆبانى بوو ئەم چالاكى و دروشمانه، به لام رژيم چالاكان ئەگرئيت، ئەمه چيه، به سهه دان ليدوانى ديكهش به سوودى كۆبانى بدات، كرده وه كهى له بهرچاوه و ئيمه چاو له كرده وه كان ئەكهين. كورد ئيدى هه موو گه ريلاكاني كۆبانيش باسى ئەوه يان كرد كه كاتى ليدوان و قسه كۆتايى هاتوو، نه ليدوانى دهوله تانى ئەورووپايى، نه ته وه يه كگرتوووه كان، ئيران و هيچ لايهن و دهوله تيكى ديكه به قهه سهه رى ده رزييه ك نرخى نيه، ئەگه ر كرده وه وى له گه ل نه بييت. مادام دژى داعش راده وه ستن، ئەمرۆ گه لى كورد له دژى داعش شهه ده كات، كئى ئەيهه و پت له دژى داعش هه لوپست بگرئيت، با بييت له گه ل گه لى كورد به يه كه وه شهه بكات. يان ئەويش هيرش بكات، نه ك ريگا بۆ داعش خووش بكه ن. نه ك ئەو كه سانه ي داعش هه لده ستن چالاكى مه دنى ده كهن ئەوانيش بگرئيت. گه لى كورد ئيدى سهه يرى ليدوانه كان ناكات. ئيمه به راستى بيژين وه ك كورد ليدوانى هيچ كهس قه بوول ناكهين، كرده وه مان ده و پت. ئيتريه يا دژبه ر بن، يان يارمه تى گه لى كورد بدن. ده له تانى ده ره وه هه تا كه نگى بپدنه نگى له به رامبه ر هيرشى ئەو گرووپه تيروريسيانه بۆ سهه ر كوردستان قه بوول ده كهن. فه رموون دويني له راگه يان دنه كانيشدا بلاو بوته وه، له هه موو ولاته كاندا، ته ك ته ك گرووپى داعشى ده رده كه ون، ئەمرۆ گه لى كورد شهه رپك ده كات كه زياتر له ههركهس قازانجى ئيوه ي تيدايه، ئيوهش بيدنه نگ له به رامبه ر گه لى كورد و ئەو هيرشانه. ئيوه هيچ هه لوپستيكي دۆستانه تان نيه. ئيمه ئەو ده وله تانه ي كه چه ك و ته قه مه نيان دا به پارتى ديموكراتى كوردستان و نه ياندا به يه په گه و هه په گه

و گه ریلاکان، ره خنه یان ده که یین. ئە گەر راست ئە کهن، ئەو هیزانە ی که به راسته قینه ی شه ری داعش ئە کهن، پیویسته یارمه تی بو ئەوان بی ت نه ک هیژیک که شه ری نه کردوو ه.

*****

ده قی چاوپیکه وتنی شه هید ریزان جاوید له گه ل نه ورۆز تی وی له بهرواری ۲۰۱۳/۲/۱۳، له سه ر گه له کۆمه ی نیونه ته وه یی له سه ر ریبه ر ئاپۆ

پرسیار: وه کوو سه ره تای باسه که مان، گه له کۆمه ی نیونه ته وه یی له چ هه لومه رچیک ی سیاسی و کۆمه لایه تی و له چ قۆناخیکدا له کوردستاندا دروست بوو و گشتی ئەو رووداوانه ی که له رۆژه لات ی ناوین ده ستیی کرد چون هه لده سه نگین؟

ریزان جاوید: سالرۆژی گه له کۆمه ی نیونه ته وه یی له دژی ریبه ر ئاپۆ و گه لی کورد شه رمه زار ده کم. گه له کۆمه لی ۱۵ ی شو بات له قۆناخیک به ر له ده ستگیر کردنی ریبه ر ئاپۆ ده ستیی کرد، قۆناخیک ی گرینگ بوو، کۆتایی سه ده ی بیستم و سه ره تای سه ده ی بیست و یه کم ئەم گه له کۆمه روویدا، ته به عن ماوه یه کی در یژ بوو که هیزه کانی سه رمایه ی جیهانی به پیشه نگایه تی ئەمریکا و ئەوروپا و هاو په یمانانیان له هه ری مه که دا به هۆی ئەو قه یرانانه ی که له نیو سیسته می سه رمایه ی جیهانی هه بوو، و بو تی په راندنی ئەم قه یرانانه پیلانی ده ستیوه ردانی رۆژه لات ی ناوه راستیان دانابوو و له ژیر ناوی دامه زراندنی سیسته می نو یی جیهانی که ئە ساسه ن ئامانجه کی تی په راندنی قه یرانه کانی سیسته می سه رمایه ی جیهانی بوو، له ژیر ئەم ناوه وه ده ستیان به ده ستیوه ردانی رۆژه لات ی ناوه راست

کرد. گهله کۆمه‌ی ناونه‌ته‌وه‌یی له دژی رێبه‌ر ئاپۆ و گه‌لی کورد، گه‌له‌کۆمه‌یه‌ک بوو که مرۆف ده‌توانی بلیت وه‌کوو یه‌که‌م قۆناخی ده‌ستی‌وه‌ردانی رۆژه‌لاتی ناوه‌راست ده‌ستی‌پێکرد، له‌ دیزانی نوێی رۆژه‌لاتی ناوه‌راستا ئه‌ساسه‌ن پیلانی ده‌وله‌تانی ده‌ره‌وه‌ی بۆ سه‌ر کوردستان ئاشکرا کرد، کوردستان به‌تایبه‌ت له‌ سه‌ده‌ی بیسته‌مدا له‌ دیزانی کۆندا، به‌سه‌ر چوار ده‌وله‌تدا دابه‌شکرا و نه‌ته‌وه‌ی کورد رووبه‌رووی ئاسیمیلاسیۆن و قه‌رکردنی‌کی جیددی له‌ هه‌ری‌مه‌که‌دا هات، له‌ پال گه‌لی کورد، گه‌لانی دیکه‌ش وه‌کوو ئه‌رمه‌نیه‌کان و ئاشوورییه‌کان هه‌مان چاره‌نووسی گه‌لی کوردیان به‌سه‌ردا هات. به‌لام گه‌لی کورد به‌ سه‌ر چوار ده‌وله‌ت دابه‌ش کرا، سیاسه‌تی قه‌رکردن و توانده‌وه‌ی جیددی له‌ لایه‌ن هه‌ر چوار ده‌وله‌تی داگیرکه‌ری کوردستان، ده‌ستی‌پێکرد. به‌ پێی ئه‌وه‌ ده‌وله‌ت نه‌ته‌وه‌کانی هه‌ری‌مه‌که‌ دیزاین کران، تورک، عه‌ره‌ب، فارس و سیسته‌می به‌عس له‌ هه‌ری‌مه‌که‌دا دامه‌زرا، ئه‌مه‌ مژاری‌ک بوو که له‌ دیزانی کۆندا، واتا له‌ سه‌ده‌ی بیسته‌مدا سه‌پیندرا به‌سه‌ر ئه‌م گه‌لانه‌دا، له‌قۆناخی نوێدا، گه‌لی کورد هه‌بوونی هێشتا مابوو، به‌تایبه‌ت له‌ سه‌ده‌ی بیسته‌م به‌ هۆی ئه‌و تیکۆشانانه‌ی که به‌ درێژایی سه‌ده‌ی بیسته‌م به‌ پێشه‌نگایه‌تی شیخ عوبه‌یدولا نه‌ه‌ری، شیخ مه‌حموود به‌رزه‌نجی، قازی موحه‌مه‌د له‌ رۆژه‌لاتی کوردستان و دامه‌زراندی ژ.ک.ف و شۆرش‌ی سمکۆ و ئه‌م شۆرشانه‌ هه‌تا ئاستیکی زۆر هه‌بوونی گه‌لی کوردیان له‌ کوردستان پاراست، هه‌رچه‌ن نه‌گیشتن به‌ ئارمانجی سه‌ره‌کی خۆیان و نه‌یانتوانی ئه‌و سیاسه‌ته‌ی که له‌سه‌ر کوردستان به‌رپه‌وه‌ ئه‌چی به‌ته‌واوی تیکه‌بشکینن و ستاتۆییکی نوێ و مافی و ئازادی گه‌ل به‌ ده‌ست بخه‌ن، به‌لام هه‌تا ئاستیک له‌ بووژانه‌وه‌ی هه‌ستی نه‌ته‌وايه‌تی و مانه‌وه‌ی گه‌لی کورددا ئه‌م شۆرشانه‌ کاریگه‌ری راسته‌وخۆیان هه‌بوو. له‌ کۆتاییه‌کانی سه‌ده‌ی بیسته‌م و دامه‌زراندنی هه‌ره‌که‌تی ئاپۆچییه‌تی به‌ پێشه‌نگایه‌تی

رێبەر ئاپۆ و پارتی کرێکارانی کوردستان له باکووری کوردستان به دروشمی کوردستانی سه‌ربه‌خۆ و خه‌باتیکى نه‌ته‌وايه‌تى له هه‌رچوار پارچه‌ی کوردستان، تیکۆشانی کورده‌واری که‌وته قۆناخیکى نوێ، ئیتر به‌و تیکۆشانه‌ها‌تا سالی ۹۹ قۆناخی زۆر زۆر سه‌ختی تێپه‌ر کرد، له باکووره‌وه به‌ره‌و رۆژئاوای کوردستان چوو، جاریکى تر ئاستی هێزیکى به‌هێزتری به‌خۆیه‌وه بینی و ده‌ربازی باشووری کوردستان بوو له چیاکانی قه‌ندیل و زاگرووس گه‌ریلا به‌جی بوو. له‌ناو گه‌لی باشووردا پینگه‌یه‌کی یه‌گجار زۆر به‌هێزی بینی و پیشوازییه‌کی مه‌زنی لیکرا، له رۆژه‌لاتی کوردستان هه‌رچه‌ن له‌ئاست پارچه‌کانی دیکه‌ نه‌بوو، به‌لام ده‌نگدانه‌وه و ره‌نگدانه‌وه‌ی خه‌باتی ئاپۆچیه‌تى هه‌تا ئاستیکى زۆر هه‌بوو و به‌تایبه‌ت له سالانی ۹۷ به‌دواوه هیدی هیدی خه‌لکی رۆژه‌لاتیش به‌ره‌و ئه‌و حه‌ره‌که‌ته ده‌هاتن. ئه‌مه ره‌وتیکى نه‌ته‌وه‌یی بوو که ئه‌ساسه‌ن دیزانی کۆنی رۆژه‌لاتی ناوه‌راستی ده‌برده ژێر پرسیاره‌وه.

پرسیار: ئایا باری کۆمه‌لایه‌تى و سیاسى و ریکخستى گه‌لی کورد له‌و قۆناخه‌دا به‌ره‌و گۆرانگارییه‌ک ده‌چوو که مه‌ترسیدار بوو بۆ دیزانی کۆن؟

رێزان جاوید: راسته، واتا حه‌ره‌که‌تى ئاپۆچیه‌تى له کوردستان بزافیکى وه‌های ده‌ستپیکرد که په‌یمانى لۆزانی به‌ته‌واو مه‌عنا تیکده‌شکاند و به پینچه‌وانه‌ی ئه‌و په‌یمان هه‌بوو، له کوردستان هه‌ستیکى نه‌ته‌وايه‌تى یه‌کگرتنه‌وه‌ی گه‌لی کورد له ئارادا بوو، ئه‌مه هه‌م بۆ زله‌هیزانی جیهانی که ئه‌م سیسته‌مه‌یان سه‌پاندبوو به‌سه‌ر رۆژه‌لاتی ناوه‌راست و هه‌م بۆ داگیرکه‌رانى کوردستان مه‌ترسیدار بوو، بۆیه له دیزانی نویدا پێویست بوو له لایه‌ن داگیرکه‌ران و هێزه‌ ناونه‌ته‌وه‌یه‌یه‌کان پلانیك بۆ له‌ناوبردنی ئه‌و تیکۆشانه‌ نوێیه ده‌ستپیکات، خالی گرینگ ئه‌وه بوو که ئاشکرا بوو که ئامریکا

و ئەورووپا و ھاوپەیمانهکان لە ھەریمە کدا بە پێ ئەو پلانەى
کە دایانابوو، جیگە یېکیان بۆ گەلى کورد لە دیزانى نوێ تەرخان
نە کردبوو، واتا گەلى کورد ئیتر خواھن پێگە یېک لە ھەریمە کدا
نەبوو، موداخلە لەسەر ھەرە کەتى ئا پۆچیه تى و دەستگیر کردنى ریبەر
ئا پۆ ئەو پەيامەى پێ بوو، کە ئیتر ئیوھ وە کوو کورد لە دیزانى
نوێشدا جیگە ناگرن و ئەوھى کە بەسەرتان دەسەپیت سیاسەتى
قەرکردن و پارچە کردنى زیاترى کوردستانە، ئەگەر لە بىرتان بىت لە
دواى رووخانى یان ھەتا لەسەرە تاکانى رووخانى رژیمی سەدامدا
دەنگۆى ئەو ھەبوو کە ئامریکا دەپھەو پت رۆژھەلاتى ناوینی گەورە
و لەناو ئەویشدا کوردستانى گەورە دروست بکات. کاتیک قۇناخە کانى
دواى موداخلە سەیر دەکەین، دەرکەوت کە درۆییکى گەورە بوو.
ھیچ پلان و پرۆژە یەک بۆ کوردان نەبوو. دەستکەوتیک لە باشوورى
کوردستان بە تیکۆشانى ھەمەلایەنى گەلى کورد بە دەست
ھات، ئەم دەستکەوتە لەسالانى نەو دەکاندا بە دەست ھاتبوو.
لە دیزانى کۆنیشدا ھیزەکانیان پارچە کرد، عەرەبەکانیان کرد بە ۲۲
دەولەت، کوردەکانیان پارچە پارچە کرد، لە ھەر ولاتیک ھەولیاندا
ناکۆكى نیوان نەتەوھەکان ساز بکەن و لەسەر ئەو ناکۆکیانە و قەیرانانەى
کە لەناو ئەو ولاتانە ساز دەبن، رەواپەتى زیاتر بە دەستیوھردان
و تەنانەت پوھن گرتن لە دەولەتە داگیرکەرەکان بگىردریت.
ئەمە لەبنەرەتدا گەمە یەكى سیاسى بوو کە ئینگلیسیەکانیش
لەسەرەتای سەدەى بیستەدا ئەم سیستەمە یان دامەزراند و دواتر لە
شەرى جیھانى دووھەمەوھە ئامریکا راستەوخۆ کەوتە ناو ئەو مژارە.
ئەوھى بۆ گەل گرینگ بوو ئەوھە بوو، وەک گوتەم ھەرکەس ئیستا
باس دەکات کە دەستیوھردانى رۆژھەلاتى ناوھراست و رووخاندنى
رژیمی سەدام، دەستکەوتى باشوورى کوردستانى لیکەوتەوھە، ئیمە
لەو باوھەردا نین، دەستکەوتى باشوورى کوردستان و ئەوھى کە
ئیستا ھە یە، ھەتا زیاترە کەشى، باشوورى کوردستان دواى رژیمی

سهدام حسين نه هاته ئاراوه، بهر له رژيمی سهدام له سالی ۹۱ دواى سهرهه لدانى خه لک له رانيه وه بهر وه سليمانى و ئه و تیکۆشانه ی که ساز بوو، هاته ئاراوه ئه م دهستکوه ته دهسته بهر بوو، هتا زۆربه ی ئه و هه ریمانیه ی که ئیستا ناکۆکی له سهرن، ئه و کاته به و شیوازه ش نه بوو، به لکوو کهرکووکی تیدا نه بوو، ئیستاش هه ر نیه، بۆیه زۆر گۆرانکاریه ک له به رامبه ر گه لی کورد له دیزاینی نوێ و دهستیوه ردانی روژه لاتی ناوه راس ت پیکنه هات. بۆیه گه له کۆمه ی نیونه ته وه یی دوو ره هه ندی ئه ساسی هه یه، یه که م: ئه و ره هه نده نه ته وایه تیه که رپه ر ئاپۆ به دروشمی خه باتیکى نه ته وایه تی بۆ هه موو به شه کانی کوردستان دهستیپیکرد. دووهه م: مزاریکى ئایدیالوژیک بوو، دواى رووخانى سوڤیه ت له هه ریمه که دا، تاکه حه ره که تیک که له لووتکه ی هیژدا له ئاستی هه رى به قووتدا توانی وه کوو حه ره که تیکى چه پ له هه ریمه که دا هه بوونی خو ی به رده وام بکات، حه ره که تی ئاپۆچیه تی بوو، هه لبه ت حه ره که تی ئاپۆچیه تی و پ.ک.ک بۆچی له سه ر لاق ما؟ ئه مه پرسیاریکى بنه ره تیه و ئه ساسه ن به شیکى زۆر له دهستیوه ردانه که ش له وه وه سه رچاوه ی ده گرت، پيشتر سوڤیالیزمی رئال یان سوڤیالیزمی پیکه یندراو و ئه زموونی سوڤیه ت له هه ریمه که دا به هۆی کیشه ی ئایدیالوژیک و نه بوونی ئالترناتیویکی سیسته میکی دیموکراتیانه له ناو ئه و سوڤیالیزمه ی که پیکه یندرابوو، نه ی توانی خو ی به رده وام بکات و له ئه نجامدا رووخانیکى له گه ل خو ی هینا، له گه ل رووخانى سوڤیه ت، زۆربه ی حه ره که ته چه په کان له ئاستی هه ریمى و هتا له ئاستی جیهانیدا، هیدی هیدی روویان له ئیفلاس کرد یان مارژینال بوون یان هه بوونیکى زۆر بچووکیان ما و به پپی ئه و عه قلییه ته دۆگماتیکه ی که له سه ر سوڤیالیسته کانیش مابوو، نه یانتوانی گۆرانکاریه ک له خو یاندا ساز بکه ن، بۆیه زۆربه یان رووبه رووی تیکشکان هاتن، ئه مه له هه موو روژه لاتی ناوه راس ت

بەم شىۋازە بوو، چوونكە ھەموويان سۆڧىيە تىان وەك پالېشت نىشان دەدا و تەنانەت رېنمايىيان لەوان وەردە گەرت بۆ گۆرانكارىيە كانى ناوخۇى رۇژھە لاتى ناوەرە است، ھەرە كە تى پ.ك.ك و رېبەر ئاپۆ لە دوای رووخانى سۆڧىيەت دەستىيان بە گۆرانكارىيە كى ئايدىلۆژىكى خەسارناسىيەك لەسەر رووخانى سۆڧىيەت كەرد، رېبەر ئاپۆ لەسەر ئەمە لىكۆلېنە وە يە كى مېژوويى كەرد، ھۆكارە كانى چ بوو؟ نادىمۆكراتىك بوون تەنانەت سۆسىيالىست نەبوونى سىستەمى سۆڧىيەت چۆن پىكھات، و بۆ چى سىستەمىكى سۆسىيالىستى نەيتوانى ئامانجە كانى خۇى بېيىكىت لە حالىكدا لە ئاستىكى زۆر بەھىزدا كارىان دە كەرد، پرسىيار: واتە ئەگەر بەو شىۋازە بچوايا پىشەو ھەرە كە تى ئاپۆيى لە رۇژھە لاتى ناوەرە استدا، ھەم ئالترناتىوېكى دروست دە كەرد و ھەم بۆ بەرژە وەندىيە كانى ئەمريكا و ئەورووپا مەترسى گەو ھەرى دروست دە كەرد؟ رىزان جاويد: راستە، ھەرە كە تى ئاپۆيى ئىتر گۆرانكارى لە چەمكى سۆسىيالىزمى كۆندا كەرد بوو، بەرەو چەمكى سۆسىيالىزمى دىمۆكراتىك ئەچوو، سىستەمىكى نوئى تايبەت بەو ئايدىالۆژىيە موناقتشەى لەسەر دە كەرا و ئالوگۆرېنكى زەھىيە تى و شەخسىيە تى لەناو ھەرە كە تى ئاپۆيى دەستىپىن كەرد، ئەو گۆرانكارىانە بە تايبەت لەسالى ۹۳ بەدواو ھەناو ھەرە كە ت زۆر زۆر پەرەى سەند.

پرسىيار: ھەنگاويكش بوو بۆ پاك تاو كەردنى ھەموو ھەرە كە تە شۆرشگىرە كان، چوون باو ھەرىكى وەھا ھەيە كە ئىدى ئۆپۇزىسيۇنىكى شۆرشگىر ھىچ جىگايە كى لە ناوچە كەدا نەماو؟

رىزان جاويد: راستە، چەمكى ھەرە كە تى ئاپۆيى لە كوردستاندا، ھەرە كە تى بەتەواو مەعنا سەربەخۇ بۆو، بەرژە وەندىيە كانى ئەمريكا و ھەوپەيمانە كان لەھەرېمە كەدا ئەو ھەيان ئىجاب نەدە كەرد، يان تۆ وەكوو ھەرە كە ت، لازمە تەسلىمى ئەو

سیاسه تانه بیت، یان مه حکوومی له ناو بردنی، به لām ریبهر ئاپۆ و بزاقی ئاپۆیی توانیان ئەم چاره نووسه تیکبشکینن که ئیمه وه کوو کورد و به ئایدیالۆژیاییکی نوپوه له ههریمه کدا دهست به تیکۆشانیککی بهرفراوان ده که یین و ئەو چاره نووسه ی که به سههر گهلانی ههریمه کدا و تایبته به سههر گهلی کوردا سهپاوه، ئەوه تیکدهشکینن، سهروک ئاپۆ له سۆسیالۆژی ئازادی ئەمه شرۆفه دهکات و دهلیت که ئەگه رووبهرووی ئەو هه موو نه هه مته تانه بیته وه که به سههرت هاتوو ته نیا پیویسته که دهستیوهردانی ئەم چاره نووسه بکهیت، ریبهر ئاپۆ و هه ره که تی ئاپۆیی دهستیوهردانی ئەم چاره نووسه سه پیئراوه یان کرد بۆیه رووبهرووی گه له کۆمه یه کی وه ها هاتن، به شییوازیکی وه ها بی به زه یی هیرشیان کرد، ئەمه مزاریککی بنه ره تی بوو.

پرسیار: کاتیک که سهروک ده یگوت ئەمه گه له کۆمه یه کی نیونه ته وه یه زۆر کهس ئەمه یان وه ک شتیکی ساکار و گرتنی سهروکیکی کورد شرۆفه ده کرد و شتی وه ها پیشتر هه بوو، به لām سهروک جهختی ده کرده وه که پیلانگیریه، بۆ چی که سایه تی سهروک به تایبته بهر له و گرتنهش له رۆژه لاتی ناوه راست چی دروست ده کرد که کرایه ئامانج؟

رێزان جاوید: ریبهر ئاپۆ خاوهن ئەم ئایدیالۆژیا و فکره بوو، ماوه یه کی درێژ له سههر ریبهر ئاپۆ له ناو هه ره که تی پ.ک.ک به شییوازی جیا جیا هه ولی له ناو بردنی درا، به لām بینیان که له ناو بردنی ریبهر ئاپۆ کاریککی هینده ره حته و به سازکردنی ته قینه وه یه ک یان به تیرۆری که سایه تی و رهش کردنی ئەمه جیه جی ناییت، بۆیه ئەساسه ن گه له کۆمه یه گجار پلانیکی بهرفراوان بوو، هه تا زۆربه ی ئەو دهوله تانه ی که خۆیان وه کوو دژی ئەمپریالیزم و یان وه کوو به ره ه ی موخالفی رۆژئاوا پیناسه ده کرد، ئەوانیش که وتنه ناو

ئەم گەلەكۆمە يان بە زۆر خران و ھىندىك ئىمتىازيان پىدان، ئەو
ھەرەكەتى كە رېبەر ئاپۆ كەردى لە سوورپە دەركەوت و زۆربەى
ولتان گرا، لە يونان نەبوو، لە رووسيا نەبوو، لە ولتانى دىكە
نەبوو، تەواوى ئەورووپا جىگايەكيان بۆ ئەم رېبەرە نەبوو، و ئەو
پىلاننىكى دارىژراو بوو، سەرەتا تەنانەت پەسند كرابوو كە لە
ئەورووپا قەبوول بکړیت، بەلام دواتر بەزۆر دەريانخست، نەيانھيشت
لەوى بمىنیت ھەتا ئەم داستانە بەرەو كنيا چوو، لەو پيش
ئەمرىكا راستەوخۆ موداخلەى كەرد و رادەستى توركيان كەرد.
ھىندىك وىستان روپوشىكى ياسايى بۆ پەيدا بکەن، بەلام لە
ياساي ئەو ولتانەش ئەمە نەبوو، مزارە كە لە مزارىكى تەكنىكى
رۆژانە يان مزارىكى برۆكراتىك زۆر زۆر بەرفراوانتر بوو. ناتوانریت
بەوە ئىزاح بکړیت كە فلان دەولەت ياساي خۆى بنپى كەرد. ئەو
دەولەتە بەرژەوندییە پراگماتىستىيەكانى خۆى لە ئاستى ستراتىژىكا
لەبەر چاودەگرت، ھەم ولتانى ئەورووپا و ھەم ئەمرىكا و تەنانەت
ھاوپەيمانەكان لە ھەرئیمە كەدا بەم شىوازە بىريان دەكردەو، تەنانەت
ئەمە گەمەيەكى نوپش بوو بۆ رۆژھەلاتى ناوەرەست، بەلكوو
دەولەتى توركيە سەرەتا زۆر خۆشحالبوون لەم بابەتە كە رېبەر
ئاپۆيان رادەستى ئیمە كەردوو، ئەمەيان وەكوو سەرکەوتنىك بەناو
دەكەرد، بەلام دواتر سەرۆك وەزىرى ئەوكاتەى توركيە واتا ئەجوىت،
گوتى ئیمە بىرمان لەو كەردوو كە ئاخۆ ئەمرىكا بۆ ئاپۆ رادەستى
ئیمە دەكاتەو؟ سەرۆكايەتى بۆ خۆشى ئەمە شەرۆفە دەكات، ئەمە
بۆمبەيەك بوو لە توركيە بەجىكرا و ئەمە گەمەيىكى زۆر گەورەى
لەگەل خۆى ھىنا، ئامانج ئەو بوو كە شەرى نيوان گەلان بەتايبەت
گەلى كورد و تورك لە ھەرئیمە كەدا پيش بکەوېت و رەشەكوژى
گەورە ساز ببن و ھەردوو لایەن و تەنانەت كوردەكان لە پارچەكانى
تریش لاواز بکړين و تىكېشكىن و ئىرادەيان تىكېشكىت، و دواتر
موداخلە لە ھەرئیمە كە زۆر راحەتتر بىت بۆ ئەمرىكا و ئەورووپا.

به‌شیکي زور له ده‌ستیوه‌ردانه‌کانی روژه‌ه‌لاتی ناوه‌راست له‌سه‌ر به‌ریوه‌بردنی قه‌یرانه‌کانه، واتا قه‌یران ساز بکه و به‌ریوه‌ی بیه و دواتر به‌رژه‌وندییه‌کانی خوټ بسه‌پینه، ئه‌وه به‌شیکي زور له پیلانه‌کانی روژ‌ئاوا ئه‌مه بوو، قه‌یران سازکردن و قوول‌کردنه‌وه و ره‌شه‌کوژی و لاوازکردنی هه‌موو لایه‌نه‌کان و گرێ‌دراو کردنی ئه‌وان به‌خۆیان‌ه‌وه، وابه‌سته‌کردنیان به‌خۆیان‌ه‌وه، ئه‌مه سیاسه‌تیکی ده‌ستیوه‌ردانه له‌هه‌ریمه‌که‌دا که لایه‌ن ئه‌مریکا و ئه‌ورووپاوه زور راشکاوانه به‌ریوه‌ ده‌چیت، به‌م کرده‌وانه ئه‌مه‌یان کرد. ریبه‌ر ئاپۆ بو ئه‌م ده‌وله‌تان خاوه‌ن گرینگییه‌کی تایبه‌ت بوو، ئه‌یانویست به‌م گه‌له‌کوومه‌یه، هه‌م چه‌مکی ئازاد‌یخوازی له‌هه‌ریمه‌که‌دا که تاکه چه‌مه‌کیک بوو که له‌ژێر کونترۆلی ده‌وله‌تیک‌یان لایه‌نیکی تر دا نه‌بوو و نه‌یانده‌توانی به‌پێی ئه‌زمونه‌کانی خۆیان که له‌سه‌ره‌تای ده‌امه‌زراندنی هه‌تا ئیستا کرابوو، نه‌یانده‌توانی بیخه‌نه ژێر رکیفی خۆیان‌ه‌وه به‌جاران هه‌ولی ته‌سلیم‌گرتن و هه‌ولی وه‌عه‌ده و وعیدی جیاوازیان به‌حه‌ره‌که‌ت دابوو که ته‌سلیمی ئه‌مریکا بیت‌یان له‌خزمه‌تی به‌رژه‌وندیی‌کانی کاربکات، به‌لام ئه‌م حه‌ره‌که‌ته ئه‌مه‌ی په‌سند نه‌کرد، بۆیه رووبه‌پووی هێرش‌یکي به‌م شیوازه‌بوویه‌وه، ریبه‌ر ئاپۆ له‌مه‌دا فاکتۆریکی بنه‌ره‌تی بوو، هه‌رک‌ه‌س له‌و باوه‌ر‌ه‌دا بوو که ئه‌گه‌ر ریبه‌ر ئاپۆ له‌ناو بچیت، حه‌ره‌که‌تی پ.ک.ک به‌ته‌واوی له‌ناو ده‌چیت.

پرسیار: ده‌ستبه‌سه‌رکردنی ریبه‌ر ئاپۆ و زیندانی کردنی له‌ئیم‌رالی چه‌نده‌توانی گه‌ل و گه‌ریلا و ریبه‌ر ئاپۆ له‌یه‌ک دابهرپیت؟

ریزان جاوید: حه‌ره‌که‌تی ریبه‌ر ئاپۆ و بزاقی ئاپۆیی شیوازیکی نوێ له‌تیکۆشانه، ئه‌وه‌ی که ئیمه‌ لیکۆلینه‌وه‌مان لێ کردووه و لێی تیگه‌یشتووین، ئه‌م حه‌ره‌که‌ته له‌سه‌ره‌تای دامه‌زراندنی هه‌تا ئیستا،

دروشمیکی بنه‌ره‌تی ناوخۆیی هه‌یه، ئه‌ویش ئه‌وه‌یه که پێوسته کادرسازی جیددی بکریت. پرۆسه‌ی کادربوون و به‌پارتیبوون که به‌ فارسی ده‌لێن (تکوین حزبی)، ئه‌مه‌ پرنسیپیکی ئه‌ساسی بوو، بۆیه‌ رێبه‌ر ئاپۆ دروشمی ئه‌ساسی ئه‌وه‌و بوو که ده‌یگوت ئیمه‌ پێوسته‌ په‌روه‌رده‌ بکه‌ین، ئه‌مه‌ چه‌مکیکی ئه‌ساسی بوو، حه‌ره‌که‌تی ئاپۆیی، مرۆف ئه‌توانی بلیت کارگه‌ی زۆر جیددی بۆ سازکردنی مرۆف و کادر بووه، ته‌نانه‌ت ئه‌وانه‌ی خه‌یانه‌تیان کردووه له‌ناو پ.ک.ک، وه‌کوو شه‌مدین ساکیک، دانیانیدانابوو، که سه‌رۆک ئاپۆ ئه‌توانی له‌به‌ردیش کادر دروست بکات، به‌راستی رێبه‌ر ئاپۆ ئه‌م کاره‌ی کرد و به‌سه‌دان مرۆفی پێشه‌نگی بۆ ئه‌م کۆمه‌لگایه‌ په‌روه‌رده‌ کرد، زیاتر له‌ هه‌موو کاره‌کانی دیکه‌ گرینگی به‌ په‌روه‌رده‌ی کادر ده‌دات و هه‌موو ژيانی خۆی بۆ ئه‌وه‌ ته‌رخان کرد، په‌یوه‌ندی نیوان رێبه‌ر ئاپۆ و حه‌ره‌که‌ت و گه‌ل، په‌یوه‌ندییه‌کی ته‌نیا ساختاری یان په‌یوه‌ندییه‌کی رۆژانه‌ی سازمانی نه‌بوو، ئه‌مه‌ په‌یوه‌ندییه‌کی ئایدیالۆژیک و مه‌عه‌وه‌ی و هه‌تا دوا‌یی زانستی و عاتفی بوو، ئه‌مه‌ له‌ناو حه‌ره‌که‌تی ئاپۆیی ئه‌ساس بوو، ئه‌و په‌یوه‌ندیانه‌ زۆر له‌وه‌ قولتربوون که ده‌وله‌تانه‌ی ده‌روه‌ه‌ه‌سه‌بایان بۆ ده‌کرد. رێبه‌رایه‌تی رێبه‌ر ئاپۆ رێبه‌رایه‌تییه‌کی ئیستراتژیک و میژووویه، ئه‌مه‌ له‌ کوردستاندا ئه‌توانم راشکاوانه‌ بلیم که بۆ جاری یه‌که‌مه‌ روو ئه‌دات، زۆر که‌س ئه‌یه‌ه‌و‌یت رێبه‌ر ئاپۆ وه‌کوو سه‌رۆکی ته‌نیا پارتیه‌ک یان حه‌ره‌که‌تیکی بچوو‌ک به‌ناو بکات، فه‌قه‌ت، ئه‌و کرده‌وانه‌ی که رێبه‌ر ئاپۆ له‌ناو گه‌لی کورددا کردی، ئه‌و چه‌مکه‌ی که له‌ کوردستان پێش‌خست و ئه‌و خاوه‌نداریه‌تییه‌ی که گه‌لی کورد له‌ رێبه‌ر ئاپۆی کردی، ئه‌و بانگه‌شانه‌ی ئه‌وان به‌ باشترین شیواز پوو‌چه‌ل ده‌کاته‌وه‌. هه‌رچه‌ن رێبه‌ر ئاپۆ خۆکوژی وه‌کوو شتیکی خراب به‌ناو کرد و وه‌کوو ریبازیکی هه‌له‌ به‌ناوی کرد، به‌لام به‌سه‌دان مرۆف له‌ به‌رامبه‌ر ده‌ستگیرکردنی رێبه‌ر ئاپۆ جه‌سته‌ی خۆیان ناگر

دا، خۆیان کرد به ئاگر له دلی دوژمندا، ئەمه په یوه ندییه کی قوول نیشان دەدات له دانپیدانانی وهزیری دەرەوهی ئەو کاتە هی ئەمریکا و هیندییک ولاتانی ئەورووپا گوترا که ئیمه بهراوردمان نەدە کرد که گەلی کورد دژکردهوهیه کی بهم شیوازه پیشانبدات. ریه‌رایه‌تی ریه‌ر ئاپۆ، ریه‌رایه‌تییه کی میژوو یه له کوردستاندا، ریه‌رایه‌تی چه‌مکیکی ئایدیۆلۆژی نوییه، ریه‌رایه‌تییه کی سیاسی نوییه، له کوردستاندا و تەنانەت له رۆژه‌لاتی ناوه‌راستدا، خاوه‌ن مۆدیلکی که‌سایه‌تی و ئایدیۆلۆژییه کی نوییه، چه‌مکی مرۆفی ئازاد و کۆمه‌لگا به بنهما ده‌گریت، خه‌تیکی فکری تایبەت به خۆیه‌تی، له‌به‌رامبه‌ر ئەو چاره‌نووسه‌ی که به‌سه‌ر مرۆفایه‌تی سه‌پیندراوه، نه‌ته‌نیا گەلی کورد نا، له‌به‌رامبه‌ر مرۆفایه‌تی چاره‌نووسیک و چه‌مکیک به‌رپوه ده‌چیت که مرۆفایه‌تی به‌ره‌و له‌ناوچوون و چاره‌نووسی دایناسۆره‌کان ده‌بات، ئەو چه‌مکه‌ی که به‌پیشه‌نگایه‌تی سیسته‌می سه‌رمایه‌داری جیهانی به‌رپوه‌چوو، مرۆفایه‌تی به‌ره‌و قه‌یرانی جیددی بردوو و تەنانەت زۆربه‌ی که‌سایه‌تی زانستی و نووسه‌ر و که‌سایه‌تی ناوداره‌کانی جیهان گەشتن به‌و قه‌ناعه‌ته‌ی که ئەم سیسته‌مه قه‌یرانی جیددی بۆ مرۆفایه‌تی سازکردوو و ژینگه به‌ره‌و له‌ناو چوون ده‌بات، ریه‌ر ئاپۆ له‌به‌رامبه‌ر ئەوه چه‌مکی مرۆفی ئازادی سازکرد، پارادایمیکی نویی دامه‌زراند به‌ناوی پارادایمی کۆمه‌لگای ئیکۆلۆژیک_ دیمۆکراتیک له‌سه‌ر بنهما‌ی ئازادی ژن، و ئەوه مژاریکی یه‌گجار قوولە که زۆربه‌ی کیشه مرۆفایه‌تی‌ه‌کان به‌ره‌و چاره‌سه‌ربوون ده‌بات، ئەمه شتیکی نویی بوو له کوردستاندا.

پرسیار: بۆ چی ده‌لین زیندانی ئیمرالی، دامه‌زراوه‌یه کی مودرنیته‌ی کاپیتالیستییه و تورکیا ته‌نیا ده‌رکه‌وان و پاسه‌وانی ئەو سیسته‌مه‌یه؟

ریزان جاوید: تورکیا بۆخۆشی وه‌ک پیشتر باسم کرد، گوتی که ئیمه

نەمانزانی ئەمریکا بۆچی ئەم باشیەیهی بۆ ئیمە کرد، خۆشیان ئاگادار نەبوون. خەبەریان پێدراووو که هەلسووکهوتیکی بەم شیوازه هەیه، بەلام تورکیا بەو ئاستەش بەراوردی نەدەکرد که شتیکی وەها رووبدات. بەلام دەولەتی تورکیا بەگشتی ئیتر تەنیا ئیمیرالی نا، ولاتیکی تورکیا ئەو دەولەتی که لەسەریه تیه، تەنیا رۆلی پاسەوانی هەیه، ولاتیکه که بەتەواوی لەژێر کاریگەری و بگره له ژێر رکیفی سیستەمی سەرمایەیی جیهانیادیه، تەنانت لەو قۆناغەیی دوایشدا دەبینین دەولەتی تورکیا وەکوو رۆلی هەسپی ترۆوا لەهەریمەکهدا کایه دەکات، سیستەمیکی بەم شیوازه دامەزراره، حەتا زۆربەری ولاتەکهی فرۆشراوه، هی ئەم دەولەتە نیه، بەلام ئیمیرالی جینگەیه کی تایبەتە وەکوو گوانتانامۆ وەکوو ئەو گرتوو خانە بەناوبانگانی جیهانیه که تێیدا سیاسەت و سیستەمیکی تایبەت بەرپۆه دەچیت بۆ لەناوبردنی کهسایه تیه کان بۆ لەناو بردنی چه مکه کان بۆ لەناو بردنی شۆرشەکان کاری لەسەر کراوه، هەولندرا که سیاسەتیکی رزاندن لەسەر سەرۆک ئاپۆ پیشبخریت، بەوه هەم ریبەر ئاپۆ و هەمیش بزوتنەوهی ئازادبخواری سەرکوت و لەناو بیهن، ریبەر ئاپۆ بەم شیوازه رووبەرپۆوی سیستەمیکی بەم شیوازه هاتوو، سیستەمی ئیمیرالییش لە لایەن ئەمریکا و هاوپهیمانه کانیهوه بەرپۆه دەچیت، کهس ناتوانی ئەمە بلیت: دەولەتی تورکیا بە تەنیا دژایه تی گەلی کوردی کرد، نا، دەولەتی تورکیا بەبئی یارمەتی سیستەمی سەرمایەیی جیهانی نەیده توانی شەری کورد بکات، نەیده توانی گەلی کورد ئاسمیلە بکات و گەلی کورد رەشەکوژ بکات، ئەم دیزاینه کی دامەزرا بەشیک بوو لەو پلانه و دواتر ئەو شەپه کی لەبەر امبەر بزاقی ئازادبخواری گەلی کوردهوه بەرپۆه چوو، زیاترین بەشی بە تەکنیکی ناتۆ و بە یارمەتی ماددی ئامریکا و بگره پلاندانانی ئەوانهوه بەرپۆه چوو، ئەم دوایانه بالۆیزی گەورهی ئەمریکا لە تورکیا بۆ خۆی دانی پێداده نیت که ئیمە رۆژانه میلیۆنیک

دولارمان تهرخان کردووہ بۆ شہری پ.ک.ک و بزاقی نازادیخوازی گہلی کورد و لہناوبردنی ئەم حەرہ کہ تہ. دەولەتی تورکیا تہنیا و تہنیا پیۆنیکہ، داشیکہ لہم گہمہ سیاسیہ دا، بەلام بەخۆشحالێہوہ ئەتوانم بلیم ئەم گہمہ سیاسیانہی کہ لہسەر حەرہ کہ تی ئاپۆیی بەرپگای گہلہ کۆمہی نیونہ تہوہوہ دەیانہہوہیست بەرپوہبی بہن، بہ بەرخۆدانیک کہ ریبەر ئاپۆ بہ تاییبہ تی لہ دوورگہی ئیمرالی کردی، بہ خواہنداریہ تہ کی میژووہی کہ گہلی کورد لہ ریبەر ئاپۆی کرد و ہک گوتم خواہنداریہ تہ ک بوو کہ لہ میژووہ مرؤفایہ تی وینہی نیہ، وہ ئەوہی لہ کوردستاندا ہاتہ ئاراہوہ، پێشی لیگیرا. ئەمہ بۆ حەرہ کہ تی ئاپۆیی و بۆ ریبەر ئاپۆ روویدا، پێویستہ ہەرکەس ئەمہ ببینیت. ئەمانہ و ئەو بەرخۆدانہی کہ دواتر لہ لایہن گہلی کورد و بزاقی نازادیخوازیہوہ بەردہوامیکرد لہ ہەر جیگایہ ک بلو بوویہوہ، خہباتیکی جیہانی تیدا بەرپوہچوو، ئەم خہباتہ توانی ئەم گہلہ کۆمہیہ زیاترین بەشی پووچہل بکاتہوہ، بہ پێچہوانہی پیلانہکانیان گہلہ کۆمہی ۲۵ی شوبات نہ تہنیا ئەنجامی و ہرنہگرت بە لکوو بوو بہ ہۆکاری ئەوہی کہ لہ ہموو بەشہکانی کوردستان حەرہ کہ تی ئاپۆیی ببیت بہ ریکخستن.

پرسیار: گہلہ کۆمہی نیونہ تہوہیی چ کاریگہری
 ہہبوو لہسەر رۆژہ لاتی کوردستان؟

ریزان جاوید: دوای گہلہ کۆمہی نیونہ تہوہیی لہ ہموو بەشہکانی کوردستان سہرہ لدان دەستیپیکرد، بەلام شتیک کہ کەس چاوہروانی نەدہ کرد لہ رۆژہ لاتی کوردستان بوو، بہ تاییبہت سہرہ لدانہکانی ۳ی رەشەمہ کہ ئەساسەن دوای ۱۵ی شوبات دەستیپیکرد و ہتا ۳ی رەشەمہ بەردہوامیکرد، ئەم سہرہ لدانانہ دوو مژاری روونکردوہ لہ رۆژہ لاتی کوردستان، گہلی کورد و ہکوو

نەتەوہ ھەتا دوایی خاوەنداریەتی لەیەکتر دەکات، لەوانەى لە ھەموو پارچەکانى کوردستان کەمتر ھەرەکەتى پ.ک.ک یان دەناسى، بەلام ھەرەکەتى ئاپۆیى لە رۆژھەلاتى کوردستانیش دەناسرا، گۆقارەکانى ئەم ھەرەکەتە لە رۆژھەلات بلاو ئەبوونەوہ و کادرانى ئەم ھەرەکەتە دەھاتن لە رۆژھەلات خەلک دەیینین. زۆر کەس لە رۆژھەلاتى کوردستان پێشتریش بەشداری ھەرەکەتى ئاپۆیى بوون. تەنانت لە زۆر شوپن کە کەسە بیری بۆ نەدەچوو، وەکوو کرماشان، ھەفالى فەرھاد کرماشان سالى ۹۶ لەناو بزاقى نازادىخوایى ئاپۆیى شەھید کەوتوو، لە سالى ۹۷یشەوہ کە ھیدی ھیدی لە ناو زانکۆکانى رۆژھەلاتى کوردستاندا ھەرەکەتى ئاپۆیى ھیدی ھیدی پەرى دەستاند بە شکلى رۆژھەلاتى پەرى دەستاند، ئەو نارەزایەتیانەى کە لە دەیهى ۷۰کاندا دەستپیکرد، لە رۆژھەلاتى کوردستاندا، ھەرەکەتى ئاپۆیى لە ناو زانکۆکاندا ئەم شتەى پەرىپیدا، ھەتا سالى ۹۹ بەشیکى زۆر لە زانکۆکانى رۆژھەلاتى کوردستان موناقتەى ئەو مزارە نەتەوہیانە کە ھەرەکەتى ریبەر ئاپۆ و پ.ک.ک دەستیان پیکردبوو، دەکرد.

پرسىار: واتا ھەرەکەتى شۆرشگىرى لە رۆژھەلاتى کوردستان نەمابوو، بەلام لیگەرینى خەلک ھەر بەردەوام بوو؟

ریزان جاوید: راستە لیگەرینىكى جیددى بەردەوام بوو، بەتایبەت نارەزایەتیەکان لەناو رۆژھەلاتى کوردستان ئیتر تپەرى زانکۆکان بوو و لەناو کۆر و کۆمەلە خۆیندکاریەکاندا ئەم باسانە دەکرا، ئەساسەن پێشەنگایەتى ئەم سەرھەلدانانەش بەشیکى زۆرى خۆیندکاران کردیان لە تەوریزەوہ لە زانکۆکانى ورمى و دواتر لە ھەموو شارەکانى رۆژھەلاتدا دەستپیکرد. بەشیکى زۆر لە پێشەنگەکانیشى خۆیندکاران بوو کە بەشداری ئەو کۆر و کۆمەلانە

دهبوون. ئەو سەرھەڵدانانە لایەنی ھەستیاری ھەبوو، بەلام ھەموو ئەو نەبوو، بەشیکی زۆری لە لایەن ئەو کەسانە ی کە ئەم مژارانیان لەناوھۆیان تاوتووی دەکرد، ئۆرگانیزە دەکرا و پیشەنگایەتیان بۆ دەکرد، و شوینی سەرھەڵدانیان دەستیشان دەکرد و بانگەوازیان بۆ خەڵک دەکرد. بەشیکی بەرێکخستن کراویشی تیدا ھەبوو، کە خوێندکاران بەتایبەت پیشەنگایەتیان دەکرد، سەرھەڵدانی ۹۹ لە رۆژھەلات لە ئاستیکی چاوەروان نەکراودا بەفراون بوو و لە ھەموو شار و شارۆچکەکانی رۆژھەلاتی کوردستان پەری ستاندن و زۆر کەس شەھید بوون. ئەو کاتە تەنانتە لە ئیلام کەسیک گیانی خۆی ئاگر تیبەردا و بەو شیوازە رەق و کین و نارەزایەتی خۆی دەستیشانکرد. لە زۆربە ی شارەکان دواتر دەولەتی ئێران ھێرشی سەرھەڵدانەکانی کرد، پەيامی دووھەمیش ئەو ھەبوو، گەلی کورد ئەم سەرھەڵدانە ی گواستوو ھە بۆ دژایەتی کردن لە گەل رژیمی داگیرکەری ئێران، ھەم گەلە کۆمە ی ناوئەتەوی ئامانجی ئەو ھەبوو کە ئەساسەن لە کوردستاندا سیستەم و سیاسەتی کوردەواری تیکبشکینیت و گەلی رۆژھەلات ھەر چەن زۆر زۆر بە سیستەماتیک نەبوو، بەلام لەناخی خۆیدا شتیکی کرد کە وەلامیکی زۆر جیددی بوو بۆ گەلە کۆمە کە، ئەو ھەش ئەو ھەبوو کە ئەم سیستەمە داگیرکاری و قێکردنی بەسەر ئیمەدا سەپاند، ئیمە لازمە لەبەرامبەر داگیرکاری و لە بەرامبەر سیاسەتی قێکردندا تیکۆشانیک بەرپۆ ھەبەین، بۆیە لە چەن رۆژی کۆتایی سەرھەڵدانەکاندا دروشمەکان رووبەرۆوی کۆماری ئیسلامی بوویە. بۆیە رژی ھەم شیوازە ھۆفانە ھێرشی ئەم سەرھەڵدانە ی کرد و زۆر مرۆف لەم ھێرشانەدا شەھید کەوتن. لێرەدا وەکوو پەژاک کە ئیمە ئەو شەھیدانەمان وەکوو شەھیدانی دامەزرینەری پەژاک بەناو کردوو، بەبیریان دەھیننەو ھە و سەری ریز و نەوازش لەبەرامبەریان دادەنەوین، قارەمانانە لەبەرامبەر چەکی دوژمن کۆلیان نەدا،

مهیدانه کانیان بهر نه‌دا، سووربوون له‌سه‌ر سه‌ره‌ل‌دان، ئەوه په‌یامیکی گه‌وره بوو، دوابه‌دوای ئەم سه‌ره‌ل‌دانانه به‌سه‌دان جه‌وان و خویندکاری کورد له‌ رۆژه‌لاتی کوردستانه‌وه روویان له‌ چیاکانی کوردستان کرد. په‌یامه‌که‌ دواتر به‌ وشو‌وازه‌ خو‌ی به‌ریک‌خستن کرد. سه‌ره‌ل‌دانی ۹۹ و به‌تایه‌ت و لامدان‌ه‌وه‌ی شی‌او به‌ ئەو شه‌هیدانه‌ که‌ له‌ قو‌ناغه‌دا شه‌هید که‌وتن و له‌به‌رامبه‌ر گه‌له‌کو‌مه‌ی ناونه‌ته‌ویدا ئەوه بوو، وه‌ک گه‌نجی رۆژه‌لاتی، وه‌کوو گه‌لی رۆژه‌لات به‌ره‌و ری‌ک‌خستن ئەچین، ئەو ری‌ک‌خستنه‌ ه‌یدی ه‌یدی په‌ره‌ی سه‌ند و به‌خۆش‌حالی‌ه‌وه‌ ئەورۆ په‌ژاک گه‌وره‌ترین و به‌ه‌یزترین پارتی کوردی له‌ رۆژه‌لاتی کوردستان و ته‌نانه‌ت له‌ ئیراندایه‌. هه‌لگه‌ری ئەم میراته‌یه‌ و خاوه‌ن ئەو په‌یامه‌یه‌ له‌ دژی گه‌له‌کو‌مه‌ی ناونه‌ته‌وه‌یی که‌ بئ‌ مافی و بئ‌ عه‌داله‌تی و بئ‌ ستاتو‌یی به‌سه‌ر گه‌لی کورددا ده‌سه‌پاند، واتا گه‌له‌کو‌مه‌ی ناونه‌ته‌وه‌یی ویستی له‌ کوردستاندا ئەو په‌یامه‌ بدات که‌ ئیمه‌ ناهیلین ئیوه‌ ببن به‌ خاوه‌ن به‌ ماف، ئیوه‌ هه‌مان گه‌لن که‌ له‌ ژیر رک‌یفی ده‌وله‌تانی کوردستان وه‌کوو تورکیا، ئیران و سووریا و عی‌راق پ‌نویسته‌ بژین و چیتان به‌سه‌ردا ب‌یت حه‌قتانه‌، گه‌لی کورد له‌به‌رامبه‌ر ئەوه‌ ده‌ستی به‌تیکۆشان کرد، تیکۆشان بو‌ گه‌یشتن به‌ ماف و ئازادی‌ه‌کانی خو‌ی له‌ هه‌موو به‌شه‌کانی کوردستان و تیک‌شکاندن‌ی چاره‌نووسی لۆزان بوو. دامه‌زراندنی پارتی ژبانی ئازادی کوردستانیش له‌به‌رامبه‌ر گه‌له‌کو‌مه‌ی ناونه‌ته‌وه‌یی و له‌به‌رامبه‌ر بئ‌ ماف ه‌یشتنه‌وه‌ی گه‌لی کورده‌ و ئەو تیکۆشانه‌ به‌ خۆش‌حالی‌ه‌وه‌ ب‌لیم چهن‌ ساله‌ به‌رپ‌وه‌ ئەچئ‌ و هه‌ر ده‌چئ‌ په‌ره‌ ده‌ستینیت.

پرسیار: واته‌ بوو به‌ هۆی ئەوه‌ی که‌ نه‌ته‌نیا له‌ رۆژه‌لات؛ به‌لکوو له‌ هه‌رچوارپارچه‌ هه‌ستیکی نه‌ته‌وه‌یی پ‌یش بکه‌و‌یت؟

ریزان جاوید: راسته، ئیستا ئیمه لهو قۆناخه‌دا ده‌ییینین، گه‌لی کورد به‌و تیکۆشانه‌ی که به‌تایه‌ت دوا‌ی گه‌له‌کۆمه‌ی ناوه‌ته‌وه‌یی به‌رپۆه‌ی بردووه، له‌ ئاستی جیهان و رۆژه‌لاتی ناوه‌راستدا قورسای‌ی سیاسی خۆ‌ی هه‌تا دوا‌یی داناوه و هه‌تا زۆربه‌ی هاوسه‌نگیه‌ی سیاسیه‌کانی هه‌رپۆه‌ی و جیهانی تیکشکاند، هه‌رکس ده‌یگوت ئیمه‌ به‌بێ کورد رۆژه‌لاتی ناوه‌راست دیزاین ده‌که‌ین، به‌س کورد نیشانی دا که به‌بێ کورد رۆژه‌لاتی ناوه‌راست موممکن نیه، ده‌وله‌تانه‌ی رۆژئاوا و داگیرکه‌رانی کوردستان ناچارن دان به‌ ماف و ئازادی گه‌لی کورد دابنێن، یان گه‌لی کورد بۆ خۆ‌ی سیسته‌می خۆ‌ی و ئازادیه‌کانی خۆ‌ی سه‌قامگیر ده‌کات.

پرسیار: رێبه‌ر ئاپۆ باس به‌رده‌وامی گه‌له‌کۆمه‌ به‌ رهنگ و شیوازی جیاواز ده‌کات، ئایا تیرۆری سێ ژنه‌ سیاسه‌تمه‌داری کورد له‌ پاریس په‌یوه‌ندی به‌م پیلانگێریه‌ نیوده‌وله‌تیه‌ هه‌یه‌؟

ریزان جاوید: شه‌ر و کوشتار و سه‌پاندنی بیچاره‌یی سیاسی له‌به‌رامبه‌ر گه‌لی کورد به‌شیکه‌ له‌به‌رده‌وامکردنی گه‌له‌کۆمه‌ی نیونه‌ته‌وه‌یی، گه‌له‌کۆمه‌ ئارمانجی ئه‌وه‌ بوو که کیشه‌ی کورد به‌م شیوازه‌ به‌رده‌وام بکات که له‌ دیزاینی کۆندا دامه‌زرابوو، به‌لام ئه‌و تیکۆشانه‌ی که گه‌لی کورد کردی، ده‌وله‌ته‌کانی هه‌تا ئاستیکی زۆر مه‌جبوور کردوو که چیدی دان به‌ ناسنامه و هه‌بوونی گه‌لی کورددا بنین، به‌لام هه‌تا ئیستاش به‌ فه‌رمی داخوازی خۆبان بۆ چاره‌سه‌ری ئه‌م کیشه‌یه‌ رانه‌گه‌یاندوو، ئه‌وه‌ی که ده‌یکهن، به‌رده‌وامکردنی هه‌مان عه‌قلیه‌ته‌، به‌لام به‌ هۆی ئه‌و مه‌جبووریه‌ته‌ی که گه‌لی کورد به‌سه‌ر ئه‌وانی سه‌پاندوو، و به‌ تیکۆشانی خۆ‌ی نیشانیدا که نه‌ته‌نیا ناتوانن که تیکمبشکینن، به‌لکوو ئه‌من تیکدانه‌شکینم. گه‌لی کورد له‌ لایه‌ن ئه‌وانه‌وه‌ هه‌تا ئیستا مافه‌کانی په‌سند نه‌کراوه،

هەتا ئیستا ئەمریکا لە پرۆژەکانی خۆیدا، باس لە مافەکانی گەلی کورد ناکات، هیچ پرۆژەیهکی دەستنیشانکراوی بۆ گەلی کورد نیە، ولاتانی ئەورووپا بە هەمان شیواز، دەولەتە داگیرکەرەکانی کوردستان بە هەمان شیواز، هیشتا بە فەرمی هەنگاویان بۆ پەسند کردنی ئەم شتە نیە. ئەمەش پێداگرییە لەسەر گەلە کۆمە، ئەو شەھادەتەکانی پاریس، بەشیکە لەم گەلە کۆمەیه. گەلی کورد بێ تەگبیر نیە، خاوەن ئەزموونیکی سیاسی زۆر بەهێزە، ئیتر کەس ناتوانی گەلی کورد نە فریو بدات نە لەناوی بات، پێویستە هەموو دەولەتان ئەمە بخەنە سەری خۆیان. گرینگترین شت ئەو بوو، دەولەتەکان دەیانەوێت هەم حەرە کەتی ئازادبخواری هەتا دوایی لاوازی بکەن و تیکیشکینن، لە لایەکی دیکەش بلیین ئەوەتا هەندیک هەنگاویش بۆ چارەسەری هەلەدەگرین. ئەم شەھادەتە ئەوەیان نیشاندا، رێو بەرایەتی حەرە کەتی ئاپۆیی لە باکووری کوردستان تێرۆر دەکەین، لە لایەکی دیکە دەچن بۆ لای رێبەر ئاپۆ دەیانەوێت قۆناخیک دەسپێبکەن بۆ چارەسەری کێشەکان کورد، هەم ئەلیت دیالۆگ دەکەم و لە لایەکی دیکەش پیلانی لەناو بردنی پێشەنگانی حەرە کەت جێبەجێ دەکەیت، هەم هێرشێکی سیاسی و عەسکەری دەکەیت. گەلی کورد بەباشی لەمە تێدەگات، ئیستا ئیدی ئەوەندە پێگەشتوو و تیگەشتوووە کە ئەتوانی ئاراستەکی سیاسی رۆژەلاتی ناوەرێست بگۆڕی. دوژمنان پێویستە ئیدی دان بە هیزی گەلی کورد بنین. ئەو کاتە ئەتوانن کێشەکانی گەلی کورد چارەسەر بکەن؛ بەلام ئامادە نین ئەو هەنگاویان.

پرسیار: پەیامی یان گوتنیکی تایبەتان هەیە بۆ گەلی کورد لە رۆژەلاتی کوردستان، تایبەت لەسەر ئەو مژارانە؟

رێزان جاوید: گەلی کورد لە ۹۹ بە شیوازیکی جێددی

خاوهنداریه‌تی له ریبه‌ر ئاپۆ و شه‌هیدانی ئەو قۆناغه کرد، گه‌لیک شه‌هیدی به‌نرخ و قاره‌مانی پێشه‌کەشی ریگای ئازادی و دیمۆکراسی کرد، ئەم گه‌له په‌یامیکی وه‌های دا که پێویسته له‌به‌رامبه‌ر زولم و بئ ماف هێشتنه‌وه‌ی گه‌لی کورد، ئەبئ تیکۆشان ده‌ستپێکه‌ین. دوا‌به‌دوای ئەم گه‌له‌کۆمه‌یه، به‌سه‌دان جه‌وانی کورد روویان له چیاکانی کوردستان کرد و سه‌ره‌تا له‌سه‌ر ناوی بزاقی یه‌کیته‌ی دیمۆکراتیک و دواتر بوو به‌ پارتی ژبانی ئازادی کوردستان. هه‌تا ئیستا خه‌باتیکی بئ وچان و ماندوونه‌ناسانه ده‌ستپێک‌کردوه، گه‌لی کورد پێشوازییه‌کی گه‌وره‌ی له‌م خه‌باته کرد، ئەساسه‌ن خه‌باتیک بوو که هه‌لقوللوی ناخی ئەم کۆمه‌لگایه بوو، هه‌لقوللوی هه‌موو ئیش و ئازاره‌کانی ئەم کۆمه‌لگایه بوو، پزاک، پارتیه‌کی به‌م شیوازه‌یه، پارتیه‌که که سه‌رجه‌م نرخه کۆمه‌لایه‌تیه‌کان و نرخه‌کانی تیکۆشانی رابردووی له‌خۆیدا کۆکردۆته‌وه، پزاک، پارتی شه‌هیدانه، پارتی دژایه‌تی کردنی بئ مافی و نابه‌رابه‌رییه، پارتی، دامه‌زاندنی ئازادیه له کوردستاندا، پارتی سه‌رجه‌م چین و توپزه‌کانی کۆمه‌لگایه، پارتی، ولامدانه‌وه‌ی هه‌موو داخوازیه‌کانی گه‌لی کورده، ناسنامه‌یه‌کی به‌م شیوازه‌ی قازانج کردوه، هه‌نوکه له هه‌موو شار و شارۆچکه‌کانی رۆژه‌لاتی کوردستان، له‌و شوپناهی که کوردی تیدا ده‌ژین، پزاک، خۆی گه‌یاندوه به ئەو شوپناهی و هه‌ولده‌دات هه‌موو گه‌لی کورد به‌تیکرا به بئ جیاوازی، به‌شیوازیکی یه‌کسان بۆ هه‌موو که‌س خه‌بات و تیکۆشان بکات. هه‌موو ره‌نگ و ده‌نگه جیاوازه‌کانیش خۆیان له‌نیو ئەم پارتهدا ده‌بیننه‌وه. تیکۆشان بۆ قازانج کردنی ستاتۆی گه‌لی کورد له رۆژه‌لاتی کوردستان یه‌ک له ئارمانجه سه‌ره‌کییه‌کانی ئیمه‌یه. بۆیه به‌ رۆحی خاوه‌نداریه‌تیه‌ک که له ۱۵ی شوباتی ساڵی ۹۹ له ریبه‌ر ئاپۆ و له دژی گه‌له‌کۆمه‌لی نیونه‌ته‌وه‌یی کرا، به‌هه‌مان رۆح و به‌رفراوانتر له جاران پێویسته تیکۆشان له رۆژه‌لاتی کوردستان به‌رپه‌وه‌بجی‌ت. پێوسته سه‌رجه‌م

وتووېژه کان له گه ل

گوڅاری نالترناتیو

با به پایان رسیدن انتخابات دوره‌ی یازدهم ریاست‌جمهوری در ایران و سیر فراز و نشیب‌های آن، ارزیابی‌های مختلفی در خصوص این انتخابات از سوی جریان‌ها و جناح‌های سیاسی صورت گرفت. در واقع می‌توان گفت که بیشتر از تحلیلات سیاسی و واکاوی ابعاد انتخابات، برای بعضی از احزاب و جریان‌ها نتایج آن مهم‌تر از هر موضوعی مورد بحث قرار می‌گرفت، اما در این میان حزب حیات آزاد کوردستان (پژاک) دارای موضع و حتی سیاستی متفاوت از تمامی جریان‌ها و احزاب بود. به‌ویژه نامه سرگشاده به خامنه‌ای و نیز بایکوت نمودن این انتخابات از سوی پژاک، واکنش‌های مختلفی را در پی داشت. جهت روشن‌تر نمودن ابعاد این موضع‌گیری و نیز ارزیابی در خصوص مسائل اخیر، گفتگویی را با رفیق «رزان جاوید» از اعضای کوردیناسیون پژاک انجام داده‌ایم که متن کامل آن به شرح زیر است.

آلترناتیو: با به پایان رسیدن انتخابات در ایران و مشخص شدن نتیجه‌ی آن به‌طور کلی ارزیابی شما از روند این انتخابات و ابعاد سیاسی-اجتماعی آن چیست، با توجه به وضعیت سیاسی ایران تا پیش از انتخابات، مشارکت مردم در انتخابات را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

رزان جاوید: بخش عمده و اکثریت جامعه، چه کسانی که در انتخابات دوره‌ی یازدهم مشارکت داشتند و حتی آن بخش از جامعه هم که در این انتخابات شرکت نکردند، خواستار تغییر بوده و مطالباتشان را هم بر این اساس ارائه دادند. طبعاً در پروسه‌ی انتخابات، رفرم‌خواهان و آن کسانی که خواستار تغییرات سیاسی در سیستم ایران بوده و به دنبال انعطاف سیاسی در ساختار سیاست هستند، به‌طور کامل حمایت خود از حسن روحانی اعلام نمودند که در نتیجه انتخابات نیز تاثیرگذار بود. از این رو رژیم می‌بایست این پیام مردم ایران را به‌خوبی درک نموده و بداند که این انتخابات و نتیجه‌ی آن

حاوی یک پیام مهم سیاسی اجتماعی است که ضروری می‌نمایاند سیاستمداران نظام به محافظه‌کاری پایان دهند. خلق‌های ایران خواستار تغییر هستند و باید تغییراتی را که جامعه خواستار پدیدآمدن آن هستند به وجود آورد. این انتخابات و رای دادن مردم به عنوان یک فرصت طلایی برای رژیم است. اگر دقت کنیم سیستم در این دوره از انتخابات از مدت‌ها پیش تمامی توان تبلیغی خود را جهت مشارکت فراگیر مردم به کار گرفت. آن را یک حماسه‌ی سیاسی عنوان نمود و به طور بسیار صریح و آشکاری نیاز مبرم خود به مشارکت مردم در این انتخابات را اعلام نمود. پاسخ جامعه به حکومت نیز به این گونه بود که ما در انتخابات شرکت می‌نمائیم و از نظام نیز خواستار تغییر و تحولات هستیم. این به معنای دادن فرصتی نهایی برای رژیم است که برای ایجاد تغییر و به‌جای آوردن مطالبات مردم و وظایف خود را انجام دهد. در صورت عدم درک از مطالبات خلق‌ها و تداوم نادیده انگاشتن این مطالبات، این فرصت از دست رفته و بدون شک موضع خلق‌های ایران در قبال سیاست‌های نظام بسیار متفاوت‌تر بوده و به‌طور کامل وضعیت سیاسی در ایران دچار تحول شده و دستخوش بحرانی شدیدتر خواهد گردید.

آلترناتیو: همانگونه که شما اشاره نمودید، تغییر و تحول‌خواهی همچون پیامی از سوی خلق‌های ایران مشخص گردید. شما هم که به‌عنوان حزب حیات آزاد کوردستان این انتخابات را تحریم نمودید. موضع شما و موضع خلق‌های ایران در این انتخابات تا چه اندازه به هم نزدیک بوده و آیا می‌توان به هم‌گرایی در اتخاذ مواضع شما و خلق‌های ایران در این زمینه اشاره نمود؟

رزان جاوید: همانگونه که بحث نمودیم جامعه خواستار تغییر و تحول است. ما نیز به‌عنوان پژاک در پروسه‌ای از ابتدای سال ۱۳۹۲ تاکنون، انتخابات در ایران را تحلیل و ارزیابی نمودیم. از سالروز تاسیس حزبمان پژاک تا آستانه‌ی انتخابات در بیانیه‌های مختلف موضع خود را مشخص نمودیم و هم از جمهوری اسلامی و نیز از کاندیداهای ریاست‌جمهوری خواستیم که موضع خود در قبال چاره‌یابی و حل مسئله‌ی دموکراسی، مسئله‌ی خلق‌های ایران، آیین‌ها و حتی اقلیت‌های دینی و اجتماعی در ایران را به‌صورت شفاف مشخص نمایند. این امر در واقع پیام تغییرخواهی و تحول در ساختار نظام بود. بالطبع

با توجه به پیگیری‌هایی که ما در پروسه‌ی انتخابات انجام دادیم و با توجه به برنامه‌ها و شعارهای کاندیداهای انتخاباتی و مواضع تک‌تک کاندیداها در مسئله‌ی چاره‌یابی دموکراتیک و نیز توجه به مطالبات خلق‌های ایران، که به صورت بسیار دقیقی مورد ارزیابی و بررسی قرار گرفت. به صورت بسیار روشنی اعلام نمودیم که حمایت خود را از کسانی که دارای پروژه‌ای در این زمینه هستند، انجام خواهیم داد. به‌ویژه در مسئله‌ی دموکراسی و مسئله‌ی کورد در ایران حتی راهکارهایی را نیز ارائه دادیم و تلاش نمودیم که اگر موضعی مثبت و برنامه و پروژه‌ای مشخص را در این کاندیداها دیدیم و اگر برنامه‌ها و پروژه‌هایی در زمینه‌ی دموکراسی و چاره‌یابی مسئله‌ی کورد را دارا باشند حتی حمایت خود را از وی اعلام می‌داریم. اما دیدیم نه اینکه هیچ موضع مشخصی اتخاذ نگردید، بلکه موضعی هم که از سوی کاندیداهای ریاست‌جمهوری نسبت به این مسئله اعلام شد در جهت مطالبات و خواسته‌های خلق کورد و دیگر خلق‌های ایران و پروسه‌ی دموکراسی خواهی در ایران نبود. بنابراین ما از خلق کورد خواستیم که در این انتخابات رای خود را به هیچ یک از کاندیداهای ریاست‌جمهوری ندهند. چرا که کاندیداهای ریاست‌جمهوری در این دوره نه با مواضع‌شان و نه با پروژه‌هایی که ارائه می‌دادند، فاقد برنامه‌ای بودن که بتواند در راه چاره‌یابی مسئله‌ی کورد موثر واقع گردد. به همین دلیل ما خواستار رای ندادن خلق کورد در انتخابات شورای شهر و روستا و نیز مطالبات و خواسته‌های خلق و نیز پیگیری‌های ما در این خصوص، مناسب ندیدیم که مردم در انتخابات شورای شهر شرکت نکنند و یا در این خصوص رای ندهند. اما نکته‌ی مهم در این مورد این است که مادر پروسه‌ای که انتخابات ریاست‌جمهوری و وضعیت سیاسی ایران را تحلیل و ارزیابی نمودیم، مطالبات، خواسته‌ها و مواضع خود در خصوص تغییر رویه و برخورد رژیم در چاره‌یابی مسئله‌ی کورد و دموکراسی در این را به‌طور بسیار مشخص و شفاف اعلان نمودیم و خواستار تغییر شدیم. با مشخص شدن انتخابات، برحق بودن موضع ما و مطالبات و خواسته‌های ما را بیش از پیش معلوم گردانید. در خصوص بایکوت نمودن انتخابات از سوی ما، تعبیر و برداشت‌های مختلفی صورت گرفت. اما باید به این نکته اشاره نمود که تحریم انتخابات ریاست‌جمهوری و بایکوت نمودن آن از سوی پژاک با تحریم‌های صورت‌گرفته از سوی دیگر احزاب، جناح‌ها و حتی دولت‌هایی که انتخابات را در ایران تحریم نمودند،

تفاوت داشته، دارای ویژگی‌ها و تفاوت‌مندی‌های سیاسی فاحشی است. ما در طی پروسه‌ای که آغاز نمودیم، فراخوانی را جهت تغییر و تحول سیاسی در ایران و به‌ویژه چاره‌یابی مسئله‌ی کورد به میان آوردیم، با توجه به اینکه سطح برنامه‌های کاندیداها و پروژه‌های آن‌ها فاقد معیارهای تغییر، آن‌گونه که مدنظر و خواست خلق ما بوده و یا انتظار می‌رفت، نبود، ما نیز نسبت به تحریم منطقی و به دور از کلی‌گرایی‌های سیاسی مرسوم، آن را تحریم نمودیم. مواضع و وعده‌های انتخاباتی کاندیداها به‌صورت شعارواری و غیرشفاف بوده و به‌صورت کلی‌گویی و غیرمشخص از مشکلات و معضلات بحث به میان آمد و نیز فاقد توان چاره‌یابی بنیادینی بود. بنابراین مبنا و معیار ما در تحریم انتخابات و بایکوت نمودن بر پایه‌ی این موارد بوده و بر این اساس صورت پذیرفت. همان‌طور که در پاسخ سؤال قبلی هم اشاره نمودم، هم بایکوت نمودن ما و هم مشخص شدن روند انتخابات این واقعیت را به اثبات رسانید که در ایران تغییر و تحولی بنیادین لازم است. خلق‌های ایران نیز، همان پیام را به دولت و نظام ایران دادند که دیگر با محافظه‌کاری، تندروی و یا ملیتاریسم و اتخاذ مواضع خصمانه با خلق‌های ایران نمی‌توان سیاست نمود و به سرکوب‌گری و انکار خلق‌ها اصرار نمود. تداوم این شیوه و اصرار بر این رویه، شانس دیگری به نظام جهت تداوم حاکمیت بر خلق‌های ایران را نخواهد داد. بنابراین موضع ما و موضع خلق‌های ایران در رابطه با مقوله‌ی انتخابات به‌طور کامل هماهنگ بوده و یکی گشت. بنابراین موضع بایکوت و تحریم ما هیچ‌گونه مغایرتی با مواضع خلق‌های ایران بر مبنای مطالبات و خواسته‌های دموکراسی خواهی نداشت.

آلترناتیو: شما به بیانیه‌ی پژاک پیش از انتخابات اشاره داشتید، این بیانیه‌ها تا چه اندازه توانسته که بر انتخابات و روند آن تاثیرگذار باشد؟

رزان جاوید: بیانیه‌ها و فراخوان‌های مختلفی در پروسه‌ی انتخابات از سوی حزبمان پژاک صادر گردید. نخست در تاریخ ۱۵ فروردین سال جاری و در سالروز تاسیس حزب حیات آزاد کوردستان ما موضع خود را به صورت شفاف اعلان نمودیم. پس از آن طی فراخوانی از تمامی احزاب و جناح‌ها خواستار گفتگو در خصوص انتخابات دوره‌ی یازدهم ریاست جمهوری ایران شدیم. به ویژه از احزاب و جناح‌های کوردی درخواست نمودیم که در این موضوع

و با توجه به اهمیت انتخابات ایران، لازم است که این انتخابات را مورد بررسی و تحلیل قرار داده تا به موضعی مشترک در برابر این مسئله برسیم. این موضوع نیز دارای اهمیت بوده چرا که همبستگی و اتحاد کوردها به‌ویژه احزاب کوردی در این مرحله از وضعیت سیاسی، دارای اهمیت است. در این مورد هم با توجه به مشخص شدن روند و نیز نتیجه‌ی انتخابات، عملکرد صحیح سیاسی ما در این فراخوانی از احزاب را به درستی به اثبات رسانید. چرا که لازمه‌ی رسیدن به موضعی مشترک میان تمامی احزاب و جناح‌های کوردی در خصوص انتخابات ایران، فراخوان گفتگو و نشست را ضروری می‌نمایاند. این موضوع می‌توانست هم پروسه‌ی انتخابات را به درستی مورد واکاوی قرار دهد تا به اتفاق نظری مناسب و کارآمد رسیده و هم برای فراهم نمودن زمینه‌های همبستگی و اتحاد میان احزاب و جناح‌های کوردی در شرق کوردستان دارای اهمیت فوق‌العاده‌ای است. بحث‌های مختلفی از ضرورت همبستگی احزاب کوردی در شرق کوردستان می‌گردد اما تاکنون مکانیزم و گامی عملی نیز در این زمینه مشخص نگردیده است. ما این امر را در پروسه‌ی همبستگی و اتحاد میان احزاب شرق کوردستان مهم دانسته که در اصل، گامی عملی در این زمینه است که می‌توانست زمینه و بستری برای گفتگوهای میان احزاب در جهت فهم بیشتر از یکدیگر، اتحاد و همبستگی بیشتر و حتی تبادل اطلاعات و آموزه‌های سیاسی در راستای آینده‌ی سیاسی کوردستان نیز باشد. بعضی از احزاب و جناح‌ها پاسخی به این فراخوان نداده و به نظر من اکنون می‌بایست ضررهای ناشی از این عدم پاسخگویی و بی‌اهمیت خواندن این پروسه و فراخوان را تاکنون دیده باشند. بعد از اینکه از طرف جمهوری اسلامی و از سوی شورای نگهبان تعدادی از کاندیدها رد صلاحیت شدند، به نظر من نشان‌دهنده‌ی این مسئله است که ولایت فقیه در ایران و با انجام این رد صلاحیت‌ها خود و جناح محافظه‌کار در ایران را به‌طور آشکار مخاطب اصلی تمامی مشکلات و مسائل ایران به‌شمار آورد. حتی در ابتدا هر کس نگرانی خود را نسبت به رد صلاحیت‌ها ابراز داشت. به‌ویژه این ابراز نگرانی در مورد جناح اصلاح‌طلب و میانه‌رو و کاندیداهای این جناح بیشتر صورت گرفت. چرا که بیم آن می‌رفت که آیا کسی به‌عنوان کاندیدای این جناح‌ها در پروسه‌ی انتخابات خواهد ماند یا نه؟ به همین دلایل و هم زمان به جهت اینکه ما به‌طور کلی موضع حکومت در این انتخابات را بیش از پیش فهمیده و به‌ویژه موضع و برنامه‌های آن را در

خصوص مسئله‌ی خلق کورد مشخص نماید، اقدام به نوشتن نامه‌ای سرگشاده به شخص ولی فقیه نمودیم و در آن نامه به طور بسیار شفافی خواستار مشخص کردن موضع و برنامه‌های حکومت نسبت به مسئله‌ی خلق‌های ایران و به‌ویژه مسئله‌ی کورد شدیم. چرا که ما به درستی به سقف اختیارات رئیس‌جمهوری در ایران و دامنه‌ی توانایی‌هایی او در زمینه‌های مختلف آگاهی داشته و می‌دانیم که رئیس‌جمهور در ایران تا چه اندازه توانایی حل مشکلات در ایران را دارد. بر مبنای قوانین و آزمون در جمهوری اسلامی، این حکومت است که بسیاری از تصمیمات مهم را گرفته و حتی در بسیاری زمینه‌ها رئیس‌جمهور حالتی فرمالیته و شکلی به‌خود می‌گیرد. به همین دلیل وقتی که ولایت فقیه خود را به عنوان مرکز بحران‌ها و مسائل دانسته و مخاطب اصلی تمامی آن‌هاست و خود را روبروی این مسائل می‌داند، لازم دیدیم که ولایت فقیه، خود موضع خویش در چاره‌یابی مسئله‌ی کورد را مشخص نماید. طبعاً این گامی شجاعانه از سوی پژاک بوده و با وجود تمامی تبلیغات منفی و بیانیه‌های مختلف که پس از نگارش نامه به‌میان آمد، ما با قاطعیت بر این موضوع اصرار نمودیم. چراکه این موضع را برای آینده‌ی ایران مهم دانسته و حتی دارای پیش‌بینی‌هایی در زمینه‌ی انتخابات نیز بودیم و بر اساس آن حرکت نمودیم. گامی که تا آخر نیز آن را مصمم و به درستی برداشتیم. بالطبع نامه‌ای سرگشاده برای ولی فقیه در این زمینه نوشتیم، با توجه به بیانیه‌های ما و آنچه را که پیگیری نمودیم از سوی تعدادی از کاندیداها و نیز ارگان‌های حکومتی، موضعی در زمینه‌ی چاره‌یابی مسائل خلق‌های ایران، خلق کورد و دموکراسی اعلام گردید. هم از سوی جناح اصلاح طلب و هم از سوی جناح محافظه‌کار در زمینه‌ی مسائل و مشکلات خلق‌ها، فرهنگ و دیگر مسائل و مشکلات، بحث‌ها و مواردی مطرح گردید. ما دیدیم که بخش عمده‌ای از آنان در این خصوص مواردی را بر زبان راندند، که مثلاً خلق‌های ایران مورد توهین، تبعیض و بی‌حرمتی قرار می‌گیرند. اگر چه از خلق‌های ایران به‌طور مستقیم نامی برده نشد و تنها بر اساس ادبیات سیاسی مرسوم در ایران واژه‌ی «قومیت» را عنوان نمودند، اما می‌توانم با خوشحالی عنوان نمایم که برای نخستین بار است که کاندیداها، ریاست جمهوری در ایران، از مسائل و مشکلات خلق‌ها، مسئله‌ی کورد، فرهنگ، آموزش به زبان مادری و موانع و مشکلات پیش‌روی آن اینگونه به گفتگو پرداخته و موضعی هر چند محدود را در این موارد ابراز داشتند. بی‌گمان

ما تمامی جناح‌هایی که دارای مواضعی نسبت به چاره‌یابی مسئله‌ی کورد باشند را به جسارت سیاسی سیاسی بیشتر و قوی‌تری در این امر فرامی‌خوانیم، می‌بایست به‌صورت بسیار عمیق‌تر و عملی‌تر در این زمینه دارای مواضع و برنامه‌های گسترده بوده چراکه اتخاذ اینگونه مواضع مقطعی و محدود در موضوع چاره‌یابی خلق‌های ایران نمی‌تواند به تنهایی کافی باشد. یک‌بار دیگر با خوشحالی عنوان می‌کنم که فراخوان ما در زمینه‌ی چاره‌یابی مسئله‌ی خلق کورد در ایران حتی اگر کم باشد، توانست تا حدودی دارای پاسخ باشد. همانگونه که گفتیم این پاسخ‌ها کافی نیست و بر همین اساس انتخابات را تحریم نمودیم. اما بخشی از کاندیداهای ریاست‌جمهوری، موضع خود نسبت به مسئله‌ی کورد را نشان دادند. طبعاً مسئله و موضوع کورد در منطقه و با توجه به تغییر تحولات آن، اینک تنها از سوی ایران انکار می‌گردد. اعترافات که در طی برنامه‌های تبلیغاتی و در مناظرات انتخاباتی از سوی کاندیدها صورت پذیرفت، به‌روشنی معلوم می‌گرداند که در ایران، موضوعی به نام مسئله‌ی کورد، مسئله‌ی خلق‌های ایران، تبعیض، توهین و بی‌حرمتی به فرهنگ، هویت و ارزش‌های تاریخی - اجتماعی به‌طور بسیار عمیق ریشه‌ای وجود دارد. باید به این موارد، مسائل و مشکلات بسیار عمیق اقتصادی، آموزش به زبان مادری، مشارکت یکسان در تمامی عرصه‌های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی را هم افزود. تمامی این موارد اعتراف‌هایی بسیار عمیق و جدی هستند که از سوی کاندیداهای ریاست‌جمهوری مطرح گردیدند. بی‌گمان فراخوان ما در زمینه‌ی این مواضع، تأثیرات خود را مستقیماً بر کاندیدها گذارد. همانگونه که پیشتر هم گفتیم این اعلام مواضع و پروژه‌ها کم و غیر شفاف بودند. چرا که ما خواستار پروژه‌ای عملی و جدی در زمینه‌ی چاره‌یابی مسئله‌ی خلق‌های ایران و به ویژه خلق کورد هستیم. تنها اکتفا نمودن به اینکه در ایران حقارت و بی‌حرمتی‌هایی نسبت به خلق صورت می‌گیرد و یا استناد گفتاری کاندیدها به قانون اساسی و اینکه به صورت شعاری و کلی‌گویی که باید عملی گردد و یا اینکه اگر من رئیس‌جمهور شوم آن‌ها را عملی خواهم کرد، نمی‌تواند برای چاره‌یابی و راهکار مسئله‌ی خلق‌های ایران و خلق کورد کافی باشد. چرا که ضمانت اجرایی این موارد وجود خارجی ندارد. برای مشارکت سیاسی خلق کورد و دیگر خلق‌های ایران تمام ابعاد سیاسی، اجتماعی و حتی اقتصادی و تعیین حق سرنوشت بر مبنای همان قانون اساسی با بسیاری قانون‌هایی دیگر مواجه می‌گردند که

ناقض حقوق آنها در زمینه‌های مختلف است نیز یکی از مشکلات بسیار جدی در ایران این است که قانون در ایران اجرا و عملی نمی‌گردد. بخش‌هایی از همین قوانین که دمکراتیک بوده و می‌تواند نیازها و مطالبات خلق‌ها را جنبه‌ای عملی بپوشاند نیز بر اساس سلاقی حکومتی و نظرات شخصی و حتی نیازهای سیاسی روزانه‌ی افراد و مسئولین و دوره‌های کابینه‌های دولتی پایمال گردیده و می‌توانند به شیوه‌های متفاوت آنها را به نفع خود به کار بگیرند. لازم بود که مسئولین حکومتی و کاندیداها به روشنی اعلام دارند که برای اجرا، عملی نمودن و ضمانت اجرایی قوانین و پروژه‌ها، و نیز راهکار تغییر بسیاری قوانین که عاملی بازدارنده در عمل هستند، دارای چه طرح‌ها و برنامه‌هایی می‌باشند و در واقع می‌خواهند چه گام‌های عملی را بردارند، می‌بایستی برنامه‌های عملی خود و شیوه‌های نام نهادن به مراحل تغییر و اجرا را مشخص می‌نمودند. شاید مرحله‌ی انتخابات نتواند به تمامی در این گام نهادن پاسخگو باشد اما می‌توانستند با ارائه‌ی خطوط کلی مراحل چاره‌یابی مسائل مشکلات و روند تغییرات سیاسی بحث نمایند. می‌توانستند به پایبندی به بسیاری از قوانین و لزوم تغییرات در ماهیت قوانینی که در برابر تغییرات و روند چاره‌یابی‌ها مانع و مشکل هستند، به صورت بسیار شفاف گفتگو نمایند. اما متأسفانه این مباحث از سوی کاندیداها مطرح نگردید و ما هم بر همین اساس انتخابات را تحریم نمودیم.

آلترناتیو: بسیاری از جناح‌ها، جریان‌ها و حتی شخصیت‌های سیاسی مختلف درصدد بودند تا نامه‌ی سرگشاده‌ی شما به خامنه‌ای را به گونه‌ای دیگر تحلیل نمایند. به‌طور کلی هدف شما از نوشتن این نامه چه بود؟

رزان جاوید: همانگونه که پیشتر هم گفتم ما نامه‌ای سرگشاده را برای خامنه‌ای نوشتیم. بدون شک وقتی که بحث از مشکل و مسئله‌ای می‌شود و راهکار چاره‌یابی و حل برای آن مطرح می‌گردد، مخاطبان مسئله و مشکل هم می‌بایست مشخص و معلوم گردند. جمهوری اسلامی ایران بر اساس ساختار سیاسی‌اش و نیز آزمون ما از همین ساختار سیاسی، به شدت مرکز‌گرا بوده و ما به خوبی می‌دانیم حکومت و ولایت فقیه در ایران دارای قدرت نامحدود بوده که در واقع مخاطب بسیاری مسائل و مشکلات موجود در ایران شخص ولایت فقیه است. بسیاری از جناح‌ها، احزاب و یا شخصیت‌های سیاسی

این پرسش را مطرح می‌نمایند که چرا ما و ولایت فقیه را مخاطب قرار داده و این نامه را نوشته‌ایم؟ خوب ولایت فقیه مخاطب این مسئله و مشکل است، عامل و به وجود آورنده‌ی اصلی این مشکل و مسئله، ولایت فقیه و سران حکومت هستند و در راس تمامی ساختار این حکومت، شخص ولی فقیه قرار دارد. ما حزب حیات آزاد کوردستان با هدف چاره‌یابی مسائل در داخل مرزهای ایران گام‌هایی در خصوص مطالبات خلق‌ها و خلق کورد بر می‌داریم. مخاطب این مسئله هم شخص خامنه‌ای و تمامی نهادهای معطوف به حکومت خامنه‌ای هستند. خوب بالطبع مخاطب این نامه هم شخص ولی فقیه خواهد بود. بدیهی است که این نامه برای او یا اردوغان یا حکومتی دیگر نوشته نمی‌شود. اگرچه مخاطب این نامه شخص خامنه‌ای است اما در واقع این نامه حاوی پیامی برای تمامی سران حکومتی ایران و تمامی آن کسانی است که در مسئله‌ی کورد و خلق‌های ایران دست داشته و ضمانت اجرایی چاره‌یابی را از بین برده و نیز تمامی آن کسانی که حاضر به پذیرش و قبول مسئله‌ی خلق‌های ایران و به‌ویژه خلق کورد نبوده و یا کسانی که حاضر به اقدامی عملی و گام نهادن در راه حل مسائل نیستند. ما به روشنی و شفافیت، تمامی ابعاد و عواقب این مسئله را مشخص نموده و ابراز داشتیم که چاره‌یابی این مسئله با دیالوگ و گفتگو امکان‌پذیر است. با نگاهی واقع‌بینانه می‌توان گفت که روند حل این مسئله نیازی به خونریزی، جنگ و درگیری ندارد. در صورتی که سران حکومتی قادر به اتخاذ موضع خود در راه حل و چاره‌یابی مسئله‌ی کورد باشند، ما هم حاضر به گفتگو و انجام مسئولیت خود در قبال این موضوع هستیم. اما متأسفانه برخی تفاسیر و سوء برداشت‌های مختلفی از این نامه صورت گرفت. حتی برخی واژه‌ها را برجسته نموده و عنوان داشتند که این‌ها واژه‌های ادبیات سیاسی پژاک نیستند. اما باید خاطر نشان سازم که این واژه‌ها در خط‌مشی ایدئولوژیک پژاک وجود داشته و نیز دارای نگرشی ابتدایی و کلاسیک در خصوص ناسیونالیسم کورد نیستیم. پروژه‌ی ما برای چاره‌یابی مسئله‌ی کورد به مانند دیگر پروژه‌ها هم نیست. ما حرکتی متفاوت هستیم که این ویژگی متفاوت بودن در خط‌مشی ایدئولوژیکی، نگرش سیاسی، فکری و جهان‌بینی ما شفاف بوده و نسبت به هر چیزی هم متفاوت است. ما مدعی خط سوم در منطقه هستیم. ما به هم‌مزیستی مسالمت‌آمیز تمامی خلق‌ها با یکدیگر باور داشته و بر این باوریم که بخش بسیار عمده‌ای از بحران امروزه‌ی

خاورمیانه ناشی از عدم فهم از این مسائل است. یعنی همزیستی مسالمت آمیز خلق‌هاست که می‌تواند در حل بحران خاورمیانه دارای نقشی تعیین‌کننده و موثر باشد. اما مخالف تجزیه و تکه تکه نمودن خلق‌های منطقه هستیم. مخالف آن سیاست‌هایی هستیم که در این راستا و در پی اجرای این برنامه است. این امر را خطری برای خلق‌ها و سرنوشت آنها می‌دانیم. طبعاً حرف‌هایی را که در مورد نامه‌ی ما به میان آمده نیز نشانگر این موضوع می‌دانیم که گویندگان این مطالب و حرف‌ها دارای توان واکاوی، تحلیل و پژوهشی تاریخی، فرهنگی و اجتماعی نبوده و حتی فاقد نگرش سیاسی منسجم هستند. تنها و تنها تکیه به روندی کلاسیک در برخورد با مسائل و یا تفکر و ذهنیتی محدود و کلاسیک است که نسبت به این موضوعات دارای چنین برخوردی مخالف و دشمنانه می‌باشد. خلق کورد در تمامی تاریخ خود دارای مقاومت و دایم در حال مبارزه بوده است. به جرات می‌توان گفت که هم‌اکنون پژاک به‌عنوان فعال‌ترین، نیرومندترین و رادیکال‌ترین حرکت در برابر ظلم و بی‌عدالتی جمهوری اسلامی در خصوص مسئله‌ی کورد می‌باشد که در حال مبارزه‌ی عملی است. ما به طور دائم و روزانه برای تحقق آزادی و عدالت مبارزه نموده و در این راه بدیل می‌دهیم. به طور مستمر در صحنه‌ی نبرد و مبارزه هستیم. کجایند آن کسانی که دم از مبارزه می‌زنند و خود را بسیار رادیکال خوانده و خطاب می‌کنند، چرا در میدان مبارزه و عرصه‌ی نبرد آن‌ها را نمی‌بینیم. این به معنای قبول نکردن هیچ‌گونه انتقادی نیست اما انتقاد می‌بایست بجا باشد. ما با آغوشی باز و صعه‌ی صدر انتقادات را می‌پذیریم. در مقابل می‌بایست تمامی آن کسانی که از ما انتقاد دارند، پاسخ انتقادات را هم بشنوند. ما بر این باوریم که همزیستی خلق‌های ایران در طول تاریخ این سرزمین دارای دستاوردها و نتایج خوبی بوده است. کنفدراسیون ماد. پارس نمونه‌ی بارز این همزیستی است. برخی افراد عنوان می‌دارند که چرا از ایران بحث می‌گردد. اگر ایران را با عقلیت پان‌ایرانیستی بنگری، در این صورت ایران را تنها به فارس متعلق دانسته، اما اگر با عقلیت حقیقی تاریخی به آن نگاه کنی، ایران متعلق به تمامی خلق‌های ایران است. ایران متعلق به خامنه‌ای و یا رفسنجانی نیست. ایران متعلق به تمامی خلق‌های ایران و به‌ویژه خلق کورد است. ایران بیش‌تر از هر خلقی به کوردها تعلق دارد. وقتی که از این موضوع بحث می‌شود به معنای قبول کردن خط ملی‌گرایی فارس نیست. فارس یک خلق در ایران محسوب

گشته دارای قدمت است و خلق کورد هم در ایران یک خلق است که قدمت تاریخی و هویتی‌اش از همه‌ی خلق‌ها بیشتر و کهن‌تر است. صاحب و مالک این سرزمین نیز از هر کس بیشتر، کوردها هستند. تاریخ و تمامی اسناد تاریخی، اثباتی راستین و واقعی بر این ادعاست. موضوعیت مسئله‌ی ایران مسئله‌ی کورد است. یعنی ما مسئله‌ی کورد را در ایران مطرح نموده‌ایم. نام حزبمان هم حزب حیات آزاد کوردستان است. اما متأسفانه هدف‌های مختلفی که تحت عنوان این حرف‌ها و تبلیغاتی که علیه حزبمان صورت پذیرفته برای ما بسیار آشکار است. ما می‌دانیم که در میدان سیاسی ایران چه کارها و مسائلی صورت می‌گیرد. چه کسانی در میدان مبارزه هستند و چه کسانی در این راه بدیل داده و چه کسانی حاضر به دادن هیچ‌گونه بدیلی نیستند. نتایج تمام فعالیت‌ها و مبارزات را هم به‌خوبی می‌دانیم. ما به عنوان حزب حیات آزاد کوردستان به این دلایلی که مطرح گردید این نامه را نوشتیم و به طور بسیار شفاف و صریح به نگارش درآمده و سرگشاده است. در مدح کسی یا رژیم نیست، بلکه عکس تمامی تبلیغات منفی در این خصوص، مسئله‌ی خلق کورد و دیگر خلق‌های ایران و ضرورت همزیستی این خلق‌ها و ویژگی‌های مثبت آن و راهکار چاره‌یابی مسائل و مشکلات در ایران را مشخص نمودیم. عنوان داشتیم که اگر حکومت ایران نتواند گام‌های عملی و موثری در حل و چاره‌یابی این مسائل بگذارد، با بحران و مسائل بسیار عمیق‌تری روبه‌رو خواهد گشت. ما در این خصوص به صورت بسیار روشنی دلایل مبارزه‌مان را چه اکنون و چه در آینده بیان داشتیم.

آلترناتیو: برخی مباحثی را مطرح می‌کنند که چرا در نامه پژاک گفته شده که لازم است ایران موضع خود را در باره‌ی مسئله‌ی کورد و چاره‌یابی آن روشن کند، مگر موضع ایران در این مورد مشخص نیست؟

رزان جاوید: بله ما هم می‌دانیم که موضع رژیم نسبت به خلق کورد در گذشته چه بوده است و در برابر همین موضع مبارزه نموده، شهید داده‌ایم و جنگ‌های سختی کرده‌ایم که حتی در خیال بعضی‌ها هم نمی‌گنجد. اما ما در این نامه و بیانیه‌های قبلی هم، به‌طور آشکار بیان نموده‌ایم که ایران در موقعیت حساسی بسر می‌برد. اگر رژیم نسبت به مسئله‌ی خلق‌های ایران و چاره‌یابی دموکراتیک در ایران گام برندارد، به سمت شرایطی متفاوت می‌رود. ما موضع

رژیم برای مرحله‌ای که در آن قرارداریم را خواسته‌ایم، یعنی این رژیم است که باید برای چاره‌یابی دموکراتیک خلق کورد و خلق‌های دیگر موضع خود را مشخص نماید؟ در واقع می‌خواهد چکار کند؟ آیا دارای پروژه می‌باشد یا نه؟ و گرنه به اندازه‌ی تمام عزیزانی که نامه‌ی ما را تحلیل کرده‌اند ما هم می‌دانیم که در ایران چه خبر است. با تمامی احترامی که برای این عزیزان داریم، می‌بایست عنوان دارم که ما روزانه در میدان مبارزه حضور داشته و خون می‌دهیم و عرق می‌ریزیم و آن گام‌ها را نیز بر می‌داریم. با مبارزه و تلاش خودمان، کسان زیادی را مجبور کرده‌ایم که وضع خود را مشخص کنند. با برخورداری از درکی صحیح و آگاهی انقلابی و سیاسی است که می‌توان به فهم از اهمیت موضوعات رسید. لازم است که هر کس موضوعات را به خوبی درک نموده و تحلیل کرده و بفهمد. به انحراف کشاندن مباحث یا برجسته‌نمودن واژه‌ها، تنها ناشی از درکی شخصی و بر اساس نیازها یا اهدافی محدود و نگرشی تنگ‌نظرانه است. طبیعتاً تعداد زیادی از شخصیت‌ها، احزاب و جناح‌ها، پیام‌ها را به خوبی درک کرده‌اند و حتی تحلیلات صحیح و عمیقی را در خصوص آن انجام داده‌اند که جای تشکر و هم‌خوشحالی است. ما درباره‌ی نیت یا نیت افراد یا شخصیت‌ها و احزاب و جریان‌ها حرف نمی‌زنیم. فقط با توجه به مطالبی که در سایت‌ها در مورد این نامه درج گردیده است، برخی نظرات و تفاسیر که نشان از درک سلیقه‌ای و منفعت طلبانه که با هدف تخریب صورت گرفته، دیده می‌شود که این در چارچوب اخلاق سیاسی نمی‌گنجد. در واقع هر پدیده‌ای را می‌بایست بر اساس واقعیات و عناصر محتوایی آن و به صورت یک کلیت عینی دید. سوءتعبیر و تفاسیر سلیقه‌ای تنها انحراف از فهم صحیح و در اصل کج‌اندیشی در انکار حقیقت موجود است. بر این اساس اگر انتقادی نیز مطرح شد ما براین مبنا در نظر می‌گیریم و جواب ما برای انتقادات در این چهارچوب می‌باشد.

آلترناتیو: از سوی آژنس خبری فارس جوابیه‌ای برای نامه‌ی شما نوشته شده است. در این خصوص می‌توانید بیشتر توضیح دهید؟

رزان جاوید: ابتدا باید بیان کنم که خوشحالیم به این دلیل که آژانس خبری فارس این گونه به این حد از جرات سیاسی رسیده و جواب نامه را منتشر نموده است. امیدواریم که در آینده نیز نسبت به مسئله‌ی کورد و بیانیه‌های

ما، گفتگوهای رسانه‌ای و رسالت مطبوعاتی خویش متعهد بماند. چرا که ما مخالف دیالوگ و گفتگو نیستیم. اما در مورد پاسخ به مواردی که نیازمند شفافیت بیشتر و واکاوی گسترده‌تری است در آینده و از طریق مطبوعات، تلاش می‌کنیم که در مسائل مطرح شده در آن بیشتر روشنگری صورت پذیرد. در محتوای جوابیه رژیم به مواردی برمی‌خوریم که سعی در مقصر جلوه دادن کوردها در مسائل شده است. اگرچه می‌بایست به صورت بسیار گسترده در این مورد سیرتاریخ مسئله‌ی کورد مورد تحلیل و بازخوانی حقیقی قرار گیرد و به عوامل و ریشه‌های این مسئله بیشتر توجه نمود، اما ذکر دو نکته ضروری است. ۱- در جوابیه‌ی خبرگزاری فارس بیشتر به جای علت مسئله‌ی کورد، نتایج درگیرهای حکومت با کوردها و رویدادهای آن ذکر گردیده است. ضروری است که در بررسی این مورد به سیر و روند تاریخی و نیز دلایل به‌وجود آورنده‌ی مسئله، دقت کافی صورت می‌پذیرفت. بیشتر از صد سال است که خلق کورد در ایران مبارزه‌ی آزادی‌خواهانه را انجام می‌دهد. در زمان حکومت قبلی و نیز پیش از آن یعنی در سال‌های آغازین حکومت رضاخان پهلوی تا به امروز کوردها برای دستیابی به حقوق و آزادی‌های مشروع خود مبارزه می‌کنند. حتی قبل از آن در زمان قاجار نیز مبارزه نموده‌اند. در زمان پهلوی در ایران جریان یک‌دست‌سازی، آسمیلاسیون، قتل‌عام و انکار خلق‌های ایران با پدید آمدن ناسیونالیسم ایرانی شروع شده و برای این امر در ایران سیستم ایجاد گشته و تغییراتی در جغرافیای خلق‌های ایرانی انجام گردید. به همین منظور ساختار سیاسی و قانون اساسی ایران تغییر پیدا نموده و برای نظام‌مند نمودن این موارد و نهادینه کردن آن، اصرار و کمک نیروهای خارجی همواره وجود داشته است. پدید آمدن دولت - ملت در منطقه سیاست انگلیسی‌ها جهت تسلط بر منطقه محسوب می‌گردد و به وسیله‌ی آن‌ها در منطقه گسترش پیدا نمود. دولت - ملت‌های فارس، ترک و عرب تاسیس شده و ملت‌های دیگر منطقه با قتل‌عام و انکار روبرو گشتند. هویت، زبان و فرهنگ آن‌ها انکار شد. با انقلاب خلق‌های ایران در سال ۵۷ و تشکیل رژیم حال این سوال مطرح می‌شود که چه تغییری در ساختار جغرافیایی، سیاسی، اقتصادی و آموزش برای خلق‌های ایران صورت گرفت. در قانون اساسی و در اصل ۱۵ موضوع آموزش به زبان مادری مطرح گردیده است. این ماده چگونه عملی می‌شود؟ آیا اصلاً عملی می‌شود؟ یا این سوال که خلق کورد چگونه می‌تواند در سیاست، مشارکت نماید؟ اصلاً

می‌تواند مشارکتی داشته باشد؟ یکی از شرایط لازم برای مشارکت سیاسی در ایران و مطابق قانون اساسی این است که سیاستمدار می‌باست شیعه‌ی ۱۲ امامی باشد تا بتواند در سیاست مشارکت کند. سنی‌ها، مسیحیان، بهایی‌ها و اقلیت‌های دیگر مذهبی و قومی چگونه می‌توانند در سیاست مشارکت کنند؟ به هیچ یک از این سوالات جوابی نداده نشده است. ضمانت اجرایی برای رفع هیچ یک از این مشکلات نیز وجود ندارد. قبل از پژاک نیز احزابی مانند کومله و دموکرات در شرق کوردستان مبارزه نموده‌اند و امروزه بسیاری از جوانان برای ادامه‌ی راه شهیدان این احزاب، پیوستن به صفوف پژاک را برگزیده‌اند. از زمان قیام سمکو تا به حال چندین جنبش در شرق کوردستان به وجود آمده، مبارزه نموده و همه‌ی آن‌ها خواهان چاره‌یابی مسئله‌ی کورد و احقاق حقوق کوردها بوده‌اند. این چقدر اخلاقی است که مسئله کورد را به خاطر اینکه این جنبش‌ها از نیروهای بیگانه کمک گرفته‌اند و با آن‌ها هم‌پیمان شده‌اند، به کوردها ربط دهیم. ما به عنوان پژاک هیچ وقت کمک گرفتن از نیروهای خارجی را قبول نداشته‌ایم. اما این سبب قتل‌عام‌ها و مسئله‌ی کورد نبوده و نیست. این‌ها نتیجه است. چرا وقتی رژیم ایران از احزاب کوردی دیگر بخش کوردستان در برابر صدام حسین و دولت‌های دیگر پشتیبانی کرده، این مسئله مطرح نگشته و مشروع می‌باشد. اگر این گونه باشد پس آیا قتل‌عام حلبچه توسط صدام حسین را می‌توان مشروع فرض نمود؟ در حالی که این طور نیست. بر طبق سخنان آژانس فارس، وجود حکومت اقلیم کوردستان نیز بر طبق منطق همین آژانس، نامشروع است. رژیم عراق در دوران حکومت حزب بعث، رژیم بعث سوریه، رژیم اشغالگر ایران و رژیم ترکیه نیز به روش‌های مشترک و با هم‌پیمانی، در مسئله‌ی انکار کوردها دست داشته‌اند، این مواردی است که باید اعتراف گردد. این اعترافات کجا هستند؟ بگذار رژیم با تاریخ خود روبرو شود و کوردها نیز تاریخ خود را تحلیل کنند و هر یک در مورد، اشتباهات تاریخی خویش اعتراف کنند. سیاست اشتباه کوردها چه بوده است؟ بگذار هر کس با جسارت در این مورد وارد این گفتگو شده و تا با قرائت راستین تاریخ، حقانیت‌ها یا عدم حقانیت‌ها معلوم گردند. ما به عنوان پژاک آماده‌ایم هر کس بیاورد این تاریخ را تحلیل کند. عملکرد رژیم در برابر کوردها را به‌طور شفاف مورد و اکاوی قراردهیم تا ابعاد و عواقب این عملکرد بیشتر معلوم گردد. کوردها در مبارزات خود چه اشتباهاتی انجام داده‌اند؟ اگر به چنین پرسش‌هایی

پاسخ دهیم، می‌بینیم که در بیشتر موارد، جنگ و درگیری‌هایی از این دست، نه تنها در ایران بلکه در مناطق زیادی از جهان روی داده است که اهداف اساسی را از راه خود منحرف نموده است. وقتی از مسئله‌ای حرف می‌زنیم، نمی‌توانیم تنها نتایج را تحلیل کنیم. بلکه باید دلایل و عامل‌ها را بررسی نمود. مگر سران حکومتی ایران نمی‌گویند که خلق کورد و خلق‌های دیگر در ایران از ملت‌های کهن ایران هستند، پس چرا این خلق‌های کهن را انکار می‌کنند و این خلق‌ها نمی‌توانند در سیاست به صورت یکسان و برابر مشارکت کنند؟ چرا نمی‌گذارند که خود را مدیریت کنند؟ چرا نمی‌توانند فرهنگ و زبان خود را توسعه دهند و با آن زندگی کنند؟ این‌ها مشکلات جدی و بزرگی هستند که جمهوری اسلامی و رژیم پهلوی مسبب آن‌ها هستند. رژیم مدعی این مسئله است که با دیدگاهی دیگر و بر خلاف دیدگاه رژیم پهلوی به مسائل می‌نگرد، اما میان دیدگاه‌های آن‌ها چه تفاوت‌هایی وجود دارد. حتی نتایج این تفاوت‌مندی در نگرش، دارای چه ویژگی‌های متفاوتی است. به‌عنوان نمونه، سیستم ایالتی که در حال حاضر به آن استانی می‌گویند، نتیجه‌ی سیاست رضاخان بوده که ایران را به موزه‌ی خلق‌ها تبدیل نموده است و نگذاشته‌اند که ایران به مکانی برای غنی شدن فرهنگ‌های متنوع تبدیل شود. در نقشه‌ی جغرافیایی ایران استان کوردستان، استان بلوچستان، استان خوزستان و استان فارس وجود دارد که فقط به مثابه، موزه‌ای از بقایای فرهنگ‌هاست. ایران موزه نیست. ایران دارای ویژگی‌های موزاییک فرهنگی است که غنی بودن همین فرهنگ‌ها و خلق‌هاست که ایران را قدرتمند می‌کند. عکس آن، یعنی بدون این تنوع فرهنگی و عدم توجه به این غنای فرهنگی تاریخی و ایجاد مانع در پویای آن، ایران ضعیف شده و ویران می‌گردد. بدیهی است که خلق‌ها حق دارند برای آزادی و حقوق خود مبارزه کنند. کسانی که جواب این نامه را نوشته‌اند، یا خواهان انحراف بوده‌اند یا فهم و درکی عمیق و صحیح از خواسته‌های خلق کورد و خلق‌های ایران ندارند و یا تنها تبلیغات و عمل خود را باور داشته و تصور می‌کنند که چیزی به جز حقیقت و راست نیست. این تحلیلات، تحلیلاتی اشتباه بود که راه را بر فراهم آوردن چاره و حل می‌بندد. امیدواریم که دیالوگ گفتگوها در باره‌ی دلایل و حتی نتایج نیز ادامه داشته باشد. مناقشه در مورد مسئله‌ی کورد و تاریخ مسئله‌ی کورد در ایران، می‌تواند نتایج مفیدی به دنبال داشته باشد. هر کس چه‌اندازه دارای اشتباه بوده و هر کس چقدر در سیاست

و برنامه‌های خود اشتباه عمل نموده را می‌توان با گفتگو شفاف‌سازی نموده، تا بتوان به صورت تدریجی به سمت چاره‌یابی مسئله‌ی کورد گام برداریم.

آلترناتیو: با توجه به تمامی این مسائل، وضعیت ایران در منطقه و نیز با مشخص شدن نتیجه‌ی انتخابات آیا انتظار می‌رود که مسئولین رژیم گام‌هایی را در زمینه‌ی چاره‌یابی مسئله‌ی کورد بردارند؟

رفیق رزان: مسئله‌ی کورد در منطقه به سطحی متفاوت رسیده است و چاره‌یابی مسئله‌ی کورد در شمال کوردستان با وجود مشکلات فراوان ادامه دارد. حکومت ترکیه با وجود اینکه قدم‌های عملی در مورد این مسئله را به تاخیر می‌اندازد، اما باز هم این جریان با اصرار روبرو شده و قدم به قدم خواهان چاره‌یابی می‌باشد. در غرب کوردستان شاهد پیشرفت‌های مهم‌تری می‌باشیم، در حال حاضر هیئت عالی کورد و موقعیتی که توسط کوردها با ایستار مستقل خود به دست آمده، توسط بیشتر نیروهای جهانی به‌ویژه روسیه و آمریکا و دیگر نیروهای جهانی به رسمیت شناخته شده و امیدواریم که این قدم‌ها ادامه داشته باشد. در جنوب کوردستان مبارزه برای دموکراسی در چهارچوب حکومت جنوب کوردستان ادامه داشته و این گامی جدی و مهم می‌باشد. همان طوری که پیش‌تر نیز گفتیم، تنها دولتی که این مسئله، یعنی مسئله‌ی کورد را انکار می‌نماید، ایران است. انتخابات اخیر در ایران انجام گرفت، اما موضع رژیم و کاندیداها در انتخابات، در مورد مسئله‌ی کورد شفاف نبود. اما این مسئله به این معنا نیست که ما این پروسه را خاتمه می‌دهیم؛ نه، از این پس نیز ما موضع مسئولان رژیم درباره‌ی چاره‌یابی مسئله‌ی کورد و مسئله‌ی دیگر خلق‌هی ایران را به صورت بسیار عمیق‌تری مورد بررسی قرار داده و دنبال می‌کنیم و مبارزه‌ی خودمان را تا رسیدن به حقوق و آزادی خلق کورد ادامه می‌دهیم. در بیانیه‌ی حزبمان بعد از انتخابات این موضوع را به طور شفاف بیان نموده‌ایم که لازم است رژیم موضع خود را شفاف‌تر و آشکارتر نشان دهد و گام‌های عملی بیشتر بردارد. فرصت طلایی که خلق‌های ایران به رژیم داده‌اند را غنیمت شمرده، در غیر این صورت ایران به سمت پرتگاهی جدی رفته که نه اصلاح‌طلبان، نه میان‌روها و نه هیچ‌کس دیگری قادر نخواهد بود که ایران را به گذشته و یا به استفاده‌ی مجدد از این فرصت‌های طلایی برگرداند. بنابراین به عنوان گام دموکراتیزاسیون در ایران، ما

گام برداشتن برای چاره‌یابی مسئله‌ی کورد و اقلیت‌های ملی و مذهبی را مهم می‌دانیم. ما دوباره موضع خودمان، برای چاره‌یابی آشتیانه‌ی مسئله‌ی کورد در ایران را تکرار می‌کنیم و از مسئولان رژیم دعوت می‌کنیم تا مسئله بیشتر از این عمیق‌تر نشده و بن‌بست‌ها بیشتر از این نگشته است، و نیز تا کسان بیشتری کشته نشده‌اند و تا خونریزی در ایران بیشتر نشده است، در این مسئله به‌سوی چاره‌یابی حرکت نمایند. چرا که خلق کورد و ما به‌عنوان پژاک تا چاره‌یابی این مسئله از مبارزه دست برنمی‌داریم. بهتر است که حکومت این مسئله را از طریق صلح و آشتی حل نماید. امیدوارم که در آینده شاهد گام‌های عملی باشیم که از سوی مقامات رژیم در این مورد برداشته می‌شود.

*****

گفتوگوی گوڤاری ئالترناتیو له‌گه‌ل هه‌ڤال ریژان جاوید به بۆنه‌ی
نه‌ورۆزی ۱۳۹۲ ی هه‌تاوی

ئالترناتیو: جیاوازیه‌کانی نه‌ورۆزی ئەمسال له‌ته‌ک نه‌ورۆزی
ساله‌کانی رابردوو چیه؟ واته‌کەش و هه‌وا‌ی سیاسی زال به‌سه‌ر
کوردستاندا چۆنه که جیاوازی ده‌به‌خشیتته نه‌ورۆزی ئەمسال؟

ریژان جاوید: سه‌ره‌تا له‌سه‌ر ناوی خۆم و سه‌رجه‌م هه‌ڤالانم
جیژنی نه‌ورۆز له‌گه‌له‌که‌مان له‌هه‌موو به‌شه‌کانی کوردستان،
له‌ریبه‌ر ئاپۆ و سه‌رجه‌م تیکۆشه‌رانی ریبا‌زی ئازادی‌خو‌ازی
پیرۆزبایی ده‌که‌م و سه‌رجه‌م شه‌هیده‌قاره‌مانه‌کانی تیکۆشانی
رزگار‌یخو‌ازی کوردستان وه‌بیر ده‌هینمه‌وه، هیوادارین که سالی
نو، سالی سه‌رکه‌وتن و ئازادی و گه‌یشتن به‌مافه‌ره‌واکانی
گه‌له‌که‌مان له‌سه‌رجه‌م به‌شه‌کانی کوردستان بیت.

له کاتیکدا پئی ده نینه سالی نوپوه که له نهجامی تیکۆشانیکی بئی وینه و میژوویی گهل و بزاقی نازاديوخا زیدا، دستکه وتی گرینگ و میژوویی له هه موو به شه کانی کوردستان هاتۆته کایه وه و له سالی نویدا گهلی کورد تپه پری قۆناخیکی تازه تر ده بیته. ههروهک دهزانن به درپژایی سالی رابردوو له سه رجهم به شه کانی کوردستان و به تایبته له باکوور و رۆژئاوای ولات، تیکۆشان له ئاستی لووتکه دا به رپوه چوو و ده ره نهجامی میژوویی له گهل خۆیدا هیئا. له رۆژئاوای ولات، گهلی کورد و پرای سه رجهم زۆری و زه حمه تپیه کان، توانی به شیکی زۆر له شار و ناوچه کانی ئه وه به شه ی ولات بگریته ده ست و سیسته می به رپوه به ری تایبته به خۆی دابمه زری نیته. بیگومان سه قامگیرکردنی ستاتۆی گهلی کورد له رۆژئاوای کوردستان، قه له م بازیکی میژوویی بوو له به رامبه ر تیککشکاندن سیاسه تی قرکردن و نکۆلی و هاوکات هه م له رۆژئاوا و هه میش بو به شه کانی تری کوردستان هه نگاوئیکی بئی وینه بوو بو به رزکردن و پته و کردنی گیانی نه ته وه یی و یه کرپزی کورد. له باکووری کوردستان، بزاقی نازاديوخا زوی گهلی کورد به به رخۆدانیکی مه زن و به رفراوان کردنه وه ی قۆناخی شه ری گهلی شۆرشگی پری، له هه موو گۆره پانه کان، له به رخۆدانی گه ریلاییه وه بگره هه تا سه ره له دانی جه ماوه ری و مانگرته میژوویی به ندکراوانی کورد له زیندانه کانی رژی می فاشیسته تی تورکیا، تیکۆشانیکی هه مه لاینه به رپوه چوو. له ده ره نهجامی تیکۆشانیکی وه ها له باکووری کوردستان، رژی می تورکیا مه جبوو به ده ستپیکردنی دانوستاندن له گهل ریبه ر ئاپۆ بۆته وه و هه رچه نه ده ره نهجام و ره هه نه کانی به ته واوی روون نه بۆته وه، به لام قۆناخیکی نوئ له پینا و چاره سه ری ئاشتیانه ی کیشه ی کورد ده ستپیکردوو ه. ده ستکه وتی باشووری کوردستان به پیی سه قامگیربوون و به رفراوان بوونی تیکۆشان له به شه کانی تری کوردستان، سه قامگیری زیاتری به خۆیه وه بینیه وه هه رچه نه له بواری دیمۆکراتیزاسیۆندا

کیشە ی تیدا هەبیت، بەلام تیکۆشانی دیمۆکراسیخوازی لەم بەشە ی کوردستانیش هەر دەچیت فراوانتر دەبیتەوه. لە رۆژەلاتی کوردستان، ویڤرای بەردەوامبوونی ئاگر بەست، لە بواری سیاسی و ریکخستنیدا هەنگاوی بەرفراوان و پتەوتر نراوەتەوه و رۆژبەرۆژ بناخە ی شۆرشێکی هەمەلایەنە و جەماوەری لەم بەشە ی کوردستانیش تۆکمە تر دەبیتەوه. لەسەر ئەو بنەمایە، هەنووکە لە کوردستاندا کەش و هەوا یەکی زۆر جیاواز تر لە سالانی رابردوو لە ئارادایە و لە ئاست رۆژەلاتی ناوەراست، ئالوگۆری جیدی بە ناوەندی تیکۆشانی گەلی کورد دیتە ئاراو. دەتوانین بڵین کە ئیتر گەلی کورد توانای کاریگەری دانینی زۆر جیدی لەسەر هاوسەنگیە سیاسیەکانی هەریمی و جیهانی هەیه. جیاوازی نەورۆزی ئەمسال بەم بابەتەوه سەرچاوە دەگریت و بە پیچەوانە ی بانگەشی زۆر لایەنی نە یاری کورد، دەتوانین بڵین کە بەهاری کوردی لە ئارادایە.

ئالترناتیو: هاوسەنگیە جیهانی و هەریمیەکان و ئەو ئالوگۆرە ی کە لە ئارادایە تا چ ئاستیک لە سەر پیشکەوتنی ئەو دەستکەوتانە ی کە باستان کرد کاریگەری هەبوو و لەمەو بەدوا قورسایە سیاسی کوردان تا چ ئاست توانای کاریگەری دانانی لەسەر هاوسەنگیەکان هەیه؟

ریزان جاوید: زلهیزە ناوەتەوه ییەکان زیاتر لە دە سالە دەستیوەردانیکی راستەوخۆیان لە هەریمە کەدا دەستپیکردوو و لە ئەنجامی ئەو دەستیوەردانەدا، بەشیک لە دەولەتە ستاتۆپاریزەکانی هەریمە کە رووخان و بەشیکیشیان لە پیلانی دەستیوەردانی ئەوان دان. هەر چەندە پیلانی دەستیوەردانی رۆژەلاتی ناوەراست بە شیوە ی داریژراوی ویلا یەتە یە کگرتوووەکانی ئەمریکا و هەوپەیمانەکانیان، سەرئەگەر و رووبەرۆوی بەر بەست و ئالوگۆری جیا جیا بوو، بەلام دەستیوەردانەکان بە شیوە ی جودا تر و پیلانی نوێ لە لایەن

ئهوانهوه بهردهوام دهکات. دواى دهستیوهردان لهسه بهشیک له ولاتانی عهرهبی و سه رلهنوئ هاتنه کایهوه و زیندوووونى بهرهی عهره ب به ناوهندیتی قاهیره، دهستیوهردانه کان رووی له سووریا کرد و هه نووکه به هوی مملانی نیوان لایه نی سه ر به ئه مریکا و لایه نکانی هاوپه یمانی سووریا، وه ک ئیران و رووسیا، ئه م دهستیوهردانه رووبه رووی چه قبه ستوی بۆته وه. هه ر چهنده ناره زایه تی زۆر جیدی له به رامبه ر رژیمی ئیستا که ی سووریا هه بوو و به شیکی زۆر له گه لانی سووریا وه ک کورد و عهره ب و دروزی و... و هاوکات لایه نه ئایینه کان له م رژیمه نارازین. ویلایه ته یه کگرتوو هکانی ئه مریکا و هاوپه یمانه کانیان به پشتگیری کردنی به شیک له نارازیانی رژیمی ئه سه د؛ له هه ولی رووخاندنی ئه م رژیمه دان. به لام راسته قینه ی رووداوه کان ئه وه یه که هه ر دوو لایه نی ناوبراو، ده یانه هوئ به بی له به رچاوگرنتی راسته قینه ی گه لانی ناوخوی سووریا، دهستیوهردانی ئه و ولاته بکه ن و یاخود له پینا و به رده واما کردنی ده سه لاته کی یارمه تی رژیم بدن. واته ویست و داخوازییه کانی نارازیان به هیچ شیوازیک له به رچاو نه گیراوه و هۆکاری پشتگیری له به شیکی نارازیان، به کاره ی نانیانه نه ک په سه ند کردنی ماف و داخوازییه کانیان. به م هۆکارانه دهستیوهردانی سووریا رووبه رووی بن به ست بۆته وه. نزیکبوونی ئینکارگه رانه و به رژه وهندی پارێزی هه ر دوو به ره ی جیهانی له به رامبه ر نارازیان و راستینه کانی گه لانی سووریا، وای کردوه که به شیک له گه لانی سووریا سه ره رای نارازی بوونیان بیده نگی هه لبژیرن و بۆ وینه، گه لی کورد خاوه ن هه لۆیستیکی جیاوازتر و سه ره بخۆیه له چاو هه ر دوو لایه نی ناوبراو. ئه و خاله بۆ گه لی کورد ئاشکرا بوو که به ره ی رۆژئاوایی جیهان به هوئ به رژه وندییه کانیان له گه ل ده ولته تی تورکیا وه ک گه وه ره داگیرکه ری کوردستان و به رژه وهندییه تایبه ته کانیان له دژی کوردستان ئاماده نین دان به ماف و ئازادییه کانی گه لی کورددا بنین. سیاسه تی ئه م

لايهنانه له بهرامبهر گهلی كورد، نزيكبوونی ئهوانی له بهرامبهر نارازیانی تری سووریا به باشی دهرخسته روو. له لایه كهوه بانگهشهی دیموكراسیخوازی و دژایه تی له گهله ديكاتورییهت و زولم و زوری دهكهن، بهلام له لایه کی تریشهوه، چاویان له ههر چهشنه، رهشهكوژی و سیاسه تی قركردن له بهرامبهر گهلی كورد دهگرن. بهلام گهلی كورد به تایبته له رۆژئاوای ولات به پهیرهوی له هیلی سیههه له سووریا دا و له دهره نجامی تیکۆشانیککی به فرراوان، توانی دهسته کویتکی میژووویی وه دهسته بخت، هم له سه رجهم نارازیانی ناوخیویی سووریا سه رکه وه تانه تر سیاسهت بکات و هه میش له پیلانی ههر دوو لایه نی رۆژئاوایی و رۆژه لاتی جیهان سه رکو تووتر بیته. واته گهلی كورد سه ره رای هه موو لایه نه کان توانی ستاتوی دیموكراتیانه ی خوی بسه لمینیت. بیگومان گهلی كورد هه نوو که له رۆژئاوای ولات خاوهن هاوسه نگییه کی سیاسی تایبته و ته نانهت چاره نووسی داها تووی سووریا هه تا ئاستیککی زور په یوه سه ته به هه لو یستی گهلی كورد له رۆژئاوای كوردستان. له باكووری كوردستان، گهلی كورد زیاتر له سی ساله له بهرامبهر دهوله تی تیکۆشان دهکات که له ئاستی هه ری می و جیهانیدا خاوهن پینگه یه کی تایبته و ته نانهت له دوای دهستیوه ردانه کانی ئه مریکا بو هه ری مه که رۆلکی تایبته بهو دهوله ته به خشراوه. به کورتی، دهوله تی تورکیا له دهستیوه ردانه کانی رۆژه لاتی ناوه راستدا رۆلی ناوه ندی پبخشراوه و بو ئه وه مه به سه ته به شی زوری پیلانه کانی دهستیوه ردان بو هه ری مه که له ری ئه م دهوله ته وه به ری پوه ده چیت و ته نانهت له چند سالی دواییدا باسی مۆدیل بوونی ئه م دهوله ته بو سه رجهم ولاتانی هه ری مه که ده کرا. به لام کیشه ی كورد له و ولاته و ئه و تیکۆشانه ی که له باكووری كوردستان به ری پوه ده چیت؛ هم مۆدیل بوونی ئه دهوله ته هه تا دوایی خسته ژیر پرسیار و هه میش ئاستهنگی جیددی له بهردهم رۆلگیرانی ئه وه دهوله ته بو دهستیوه ردان

له هه‌ریمه‌که‌دا ساز کرد و مه‌جیووری کرد که به‌شی هه‌ره زۆری هه‌زه‌که‌ی بو چاره‌سه‌ری کیشه ناو‌خۆیه‌کانی به‌کاربه‌ینی. بی‌گومان ئه‌م باب‌ه‌ته‌ ته‌نیا زینای له‌ پیلانه‌کانی تورکیا نه‌داوه و به‌شیک له‌ پیلانه‌کانی ولاتانی رۆژئاواییشی رووبه‌رووی کیشه و ئاسته‌نگی جیدی کردۆته‌وه. کوردستان و چاره‌سه‌ری کیشه‌ی کورد له‌ پیلانی ویلایه‌ته‌ یه‌ کگرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا و هاو‌په‌یمانانیدا نه‌بوو و ته‌نانه‌ت به‌ ته‌ی خۆیان، سه‌رمایه‌گوزارییه‌کی به‌رفراوانیان به‌ری‌گای تورکیاوه بو له‌ناوبردنی بزاقی ئازاد‌یخوازی کورد کردوو‌ه. ئه‌و تیکۆشانه‌ی که به‌ پشه‌نگایه‌تی په‌که‌که‌ له‌ باکووری کوردستان به‌رپۆه‌ چوو، له‌ حالیکه‌دا‌بوو که له‌ ئاستی جیهانی، سیاسه‌تیکی ئانتی کورد به‌رپۆه‌ ده‌چوو. واته‌ تیکۆشانی ئازاد‌یخوازی گه‌لی کورد، رووبه‌رووی ئاسته‌نگی جیهانی هاتبووه. ده‌ستپیکردنی قۆناخیکێ نوێ له‌ دانوستاندن له‌ نیوان ریه‌ر ئاپۆ و ده‌وله‌تی تورکیا، به‌سه‌ری خۆی هه‌لگری په‌یامی زۆر جیدییه و مژاریکی میژوو‌یه. ئه‌م باب‌ه‌ته‌ و ده‌ستکه‌وته‌کانی باشوور و رۆژئاوای ولات و به‌رفراوان بوونه‌وه‌ی ئاستی تیکۆشان له‌ رۆژه‌لاتی کوردستان هه‌یه‌ و توانا‌کارییه‌کانی چه‌مکی سه‌یه‌می له‌ هاوسه‌نگییه‌ سیاسیه‌کانی هه‌ریم و جیهاندا به‌ باشی ئاشکرا کرد. هاوکات له‌ داها‌تووی هه‌ریمه‌که‌دا و به‌تایبه‌ت له‌ بن به‌ستی هه‌نووه‌یه‌ی سووریا و داها‌تووی ده‌وله‌تی ئیران، هاوسه‌نگی چه‌مکی سه‌یه‌م به‌ پشه‌نگی بزاقی ئاپۆیی و گه‌لی کورد، دیاری که‌ره.

ئالترناتیو: ئیوه باستان له‌ چه‌مکی سه‌یه‌م له‌ هه‌ریمه‌که‌دا کرد، مه‌بستان له‌ چه‌مکی سه‌یه‌م چیه و ره‌هه‌نده‌کانی چین؟

ریزان جاوید: چه‌مکی سه‌یه‌م، چه‌مکیکه‌ که‌ گوزاره‌ له‌ سه‌ر بنه‌مای هه‌زی راسته‌قینه‌ی گه‌لان ده‌کات و هه‌م له‌ بواری ئایدیۆلۆژیکێ و هه‌میش له‌ بواری سیاسیدا، جیاوازه‌ له‌ گه‌ل هه‌ر

دوو عه قلییهت و ئایدیۆلۆژیای هیزه کانی مودرنیتیهی سهرمایه داری و دۆگماتیزم و دواکه وتوووی هیزه ستانۆپاریزه کانی ههریم. کاتیک رۆژئاوای کوردستان دهستی به قهله مبارزکی وهها کرد، ههندیگ لایهن نرخاندنیککی وههیا ن کرد که گۆیا گهلی کورد که لکی له بۆشایی سیاسی نیوان ههر دوو هیزه که وهرگرتوو و بهم شیوازه چه مکی سیهه میان پیناسه ده کرد. واته چه مکی سیهه میان وهک ته نیا چه مکیکی سیاسی پیناسه ده کرد که له ههوللی داگرتنی بۆشاییه کاندایه. ئەمه پیناسه ییکی سهقه ته و گوزاره له راستینه کانی چه مکی گه لان ناکات. له روانگهی ئایدیۆلۆژیککی و میژوووی بزاقی ئاپۆیه وه، چه مکی دهسه لات و ته نانهت شاره ستانیه تی دهسه لاتگه را، چه مکیکی به لاری داچوووی میژوووی مرۆفایه تیه و به دریزی میژوووی پینچ هه زار سالهی خۆی چینیکی ئەلیتی دهسه لاتدار له پینا و بهرژه وهندییه کانی خۆیان، له ههوللی چهوساندنه وهی گه لاندایه بوون. ئەم شاره ستانیه ته نگریشه، ههر چهنده فۆرم و رواله تی جیا جیای به خۆوه گرتبیت؛ به لام له ناوه رۆک و زاتی خۆیدا، یان به پوانکردنی و قۆرخکردنی نرخه کۆمه لایه تییه کان و یانیش به له ناوبردنی ئەو نرخانه، کۆمه لگا کان ده چهوسینیته وه و کۆیلایه تی و بندهستیان به سهردا دهسه پینیت. ههنووکه له ئاستی جیهانی و ههریمیدا، کۆمه لگای مرۆفایه تی رووبه پرووی دوو چه شنی ئەم شاره ستانیه ته دهسه لاتدرا ییه. له ههریمه که دا لایه نکه لیک ههن که به پوانکردن و به کارهینانی دین (که وهک نرخیککی کۆمه لگایه و تیکۆشانیکه له بهرامبهر دهسه لاتداری و زۆلم و زۆری) له سهر کۆمه لگا کانی ههریم، چهوساندنه وه و سیاسه تی قهرکردن پینش ده خهن و له ئاستی جیهانی شیدا لایهن گه لیک ههن که به پینش خسته تی تاکه که سییتیکی بی سنوور و به عه قلییه تیکی سهرمایه دارییه وه سه رجهم گۆره پانه کانی سیاسهت، زانسته، هونه، ئابوووی و وزه یان، پوانکردوو و کۆمه لگای مرۆفایه تیان له کۆمه لگا

بوون دره خستووہ. زیانی جیددیان به کۆمه لگا و ژینگه گه یاندووہ. شارستانییه تی دهسه لاتداری، لههه و لگی به جیهانی کردنی قهیرانه کانی خۆیدا به. کۆمه لگای مرۆفایه تی به تیکۆشانیکی بهردهام که له قۆناخه جیاوازه کانی میژوودا له بهرامبه ر شارستانییه تی دهسه لاتداری بهرپوهی بردووہ، ههتا ئاستیک توانیویه تی هه بوونی خۆی و نرخه کانی بپاریزیت له قۆنای ئیستاکه شدا هه م له ئاستی جیهانی و هه م ههریمیدا، کۆمه لگای مرۆفایه تی رووبه پرووی مه ترسی بۆته وه. له بهرامبه ر ئه م هیرشانه پئویستی به بهرخۆدان و تیکۆشانیکی بهرفراوانی گه لان و کۆمه لگای مرۆفایه تی هه یه. بزاقی ئاپۆیی به خاوه نداریه تی له نرخه پیرۆزه کانی کۆمه لگای مرۆفایه تی و له پیناو بهردهوام کردنی شارستانییه تی دیمۆکراتیک به پارادایمیکی نوێ له بهرامبه شارستانییه تی دهسه لاتداری، خۆی وه ک چه مکی سییه م به ناو ده کات و له م پیناو هدا تیکۆشانی خۆی بهرپوه ده بات. سیاسه ت و کرداری ئه م بزاقه ش به هیللی ئه م چه مکه ئایدیۆلۆژیکه یه. له سه ر ئه و بنه مایه، چه مکی سییه م ته نیا، چه مکیکی سیاسی نیه و سیاسه تی ئه م چه مکه پشت به ستوو به روانگه یه کی میژوووی و ئایدیۆلۆژیکه. بئگومان ئه م مژارنه، مژارگه لیکن که پئویستی به شرۆفه و نرخاندنی بهرفراوانتره.

ئالترناتیو: ئیوه باسی ئه وه تان کرد که له سی بهشی کوردستان ههتا ئاستیکی زۆر، یان کیشه ی کورد بهروه چاره سه ری ده چیت و یانیش چاره سه ر بووه، هاوکات باستان له رۆژه لاتی کوردستان کرد که تیدا خه بات و تیکۆشان بهرفراوان بۆته وه. یانی له رۆژه لاتی کوردستان مه سافه یه ک ههتا چاره سه ری ده بینریت. داها تووی رۆژه لاتی کوردستان چۆن ده بینن؟ ده وله تی ئیران چۆن نزیکه پرسه کورد ده بیته وه؟

ریزان جاوید: رۆژهللاتی کوردستان لهسهد سالی رابردوودا شایهتی تیکۆشان گهلیکی بهرفراوان بووه. سهرکهوتوو بوون و یان نهبوونی ئەم تیکۆشانانه و هۆکارهکانیان بابهتی جیاوازه بهلام گرینگ ئەوهیه که لهبهرامبهرداگیرکاری سیاسهتی رژیمهکانی ئێران بهدریژی سهد سالی رابردوو تیکۆشان بهریوه چوووه. له سالی ۱۹۹۹ به دواوه جاریکی تر له رۆژهللاتی کوردستان تیکۆشانیکی نووی و بهرفراوان به پیشهنگایهتی پهژاک دهستیپیکردوووه. ئەم تیکۆشانه نوویه به ههلوپستی نهتهوهیی خوی به بی جیاوازی له ههموو بهشهکانی رۆژهللاتی کوردستان، له ماکوو وه بگره ههتا کرماشان و ئیلام و دواتریش ههتا لورستان و هاوکات لهناو کوردهکانی خوراسان و تاران خهبات تیکۆشانی پیشخست. و ره هیوایهکی نووی لهم بهشهی کوردستان خولقینرا و له ههموو گۆرهپانهکانی خهبات به عهقلیهتیکی نوپوه کار و خهبات پیشکهوت. پیشوازییهکی بی وینهی گهل لهو تیکۆشانه نوویه بهدی هات. به ههزاران لای کورد روویان له چیاکانی کوردستان کرد و بهشداری ریزهکانی تیکۆشان بوون و لهسهرجهم شار و شارۆچکه و گوندهکانی رۆژهللات بهره بهره بهریکخستنبوون پیشکهوت. به تیپهپاندنی چه مکه کلاسیکهکانی تیکۆشان، قۆناخی بهگهلبوون و جهماوهریبوونی ئەم خهباته دهستیپیکردوووه. پهژاک وهک پارتی گهل و ههلقوولاو له ناخی میژوو و رهسه نایهتی فرههنگی کوردهواری به پهیرهوی له چه مکی سیههم له ئاست رۆژهللاتی کوردستان و ئێران، ئیتر پیشهنگایهتی شۆرشیکی بهرفراوان دهکات. سه رهپای ئەوهی که لهم قۆناخه دا لهسهرجهم بهشهکانی کوردستان باسی چاره سهری کیشهی کورد ده کریت و له ئاستی ههریمی و جیهانی ئیتر قورساییی و هاوسهنگی کورد دانی پیا دنریت؛ بهلام دیسانه وه دهولتهی ئێران ههتا ئیستاکه دانی به ههبوونی کیشهی کورد له رۆژهللاتی کوردستان و ئێران دانهناوه و هیچ چهشنه

هه‌وڵدانیک له پیناو چاره‌سەری ئەم کێشە‌یه له ئارادانیه. ئە‌مه له حالیکدا‌یه که ده‌وڵە‌تی ئێ‌ران له پیلانی ده‌ستی‌وه‌ردانی ده‌ره‌کی دایه و له ئاستی هه‌ریمه‌که‌دا رۆژ به رۆژ پێ‌گه‌ی سیاسی ئە‌م ده‌وڵە‌ته به‌ره‌و لاوازی جێ‌دی ده‌چێ‌ت. له ناو‌خۆ‌ی ئێ‌ران نه‌ته‌نیا کێ‌شه‌ی کورد هه‌یه، به‌ل‌کوو سه‌رجه‌م نه‌ته‌وه و ئاین و ئاینزاکان له‌به‌رامبه‌ر ئە‌م ده‌وڵە‌ته نارازاین. هه‌ر رۆژ شایه‌تی قوولبوونه‌وه‌ی نا‌کوکیه‌کانی ناو‌خۆ‌یی ده‌سه‌لاتین و ده‌وڵە‌تی ئێ‌ران رووبه‌‌رووی کێ‌شه‌گه‌لیکی یه‌گجار قوول‌ه که چاره‌نووسی ئە‌م ده‌وڵە‌ته‌ی رووبه‌‌رووی مه‌ترسی کردۆ‌ته‌وه. جیا له رێ‌بازی ملیتاریستی و هه‌ول بۆ له‌ناوبردنی نارازیان هه‌تا ئیستا که رژی‌می ئێ‌ران هه‌چ چه‌شنه رێ‌بازی چاره‌سه‌ری نه‌خستۆ‌ته به‌رباس. به کورتی، ره‌وشیکی قه‌یراناوی زۆر به‌رفراوان له ئێ‌راندا به‌دی ده‌کریت، ئە‌مه روون و ئاشکرایه که له ئە‌گه‌ری به‌رده‌وامبوونی ئە‌م قه‌یرانانه و پێ‌شنه‌خستنی پرۆژه‌ی کرداری بۆ چاره‌سه‌ری کێ‌شه‌کان، چاره‌نووسی ده‌وڵە‌تی ئێ‌ران له چاره‌نووسی رژی‌می به‌عس جیاوازتر نابێ‌ت. هه‌ر چه‌نده به‌شی‌ک له ده‌رفه‌ته‌کان بۆ چاره‌سه‌ری، بۆ ئە‌م ده‌وڵە‌ته به‌سه‌رچووه، به‌لام هه‌شتاش ده‌رفه‌تی چاره‌سه‌ری به‌شی‌ک له کێ‌شه‌کان هه‌یه. به‌لام له هه‌لسووکه‌وتی کاربه‌ده‌ستانی ئە‌م ده‌وڵە‌ته‌دا، وینا‌چئێ‌ که فکراندنیکه‌ی به‌م شی‌وازه‌یان هه‌بێ‌ت. ئیستا که ده‌رفه‌تی چاره‌سه‌ری کێ‌شه‌ی کورد له ئاستی هه‌ریمی و جیهانی له رۆژه‌قدا‌یه، ده‌وڵە‌تی ئێ‌ران له هه‌ر لایه‌نیکه‌ی تر زیاتر پێ‌داوێستی به‌هه‌نگا‌وانه‌وه له پیناو چاره‌سه‌ری کێ‌شه‌ی کورد هه‌یه. بێ‌گومان گه‌لی کورد له‌و به‌شه‌ی کوردستان له ئە‌گه‌ری هه‌نگا‌وانه‌وه و یاخود هه‌نگا‌و نه‌نانه‌وه له پیناو چاره‌سه‌ری کێ‌شه‌ی کورددا، چاوه‌‌رێ نامینی و تیکۆشانی ئازادخوا‌زانه‌ی خۆ‌ی به‌رده‌وام ده‌کات. هه‌روه‌ک چۆن له رۆژئا‌وا و باکووری کوردستان گه‌لی کورد تواناکاری گه‌یشتن به ئازادی نیشان داوه، له رۆژه‌لاتی کوردستانیش گه‌له‌که‌مان به

پيشه‌نگايه‌تى پارتيمان ئەم تواناكارىيه له خۆى نيشان دەدات و بەرەبەرە له پيناو ئازاديدا هەنگاو دەنیتو. بۆيه سالى داهاوو، بۆ ئيمه ساليكى گرينگ و خاوەن هەستيارى تايهت و قۇناخىكى نوئى و چارەنووس ساز له رۆژه‌لاتى كوردستان دەستپيده‌كات.

ئالترناتىو: قۇناخىكى نوئى له رۆژه‌لاتى كوردستان دەستپيده‌كات، له قۇناخىكى وەها پەيامتان بۆ گەلى كورد له رۆژه‌لاتى كوردستان چيه و پيداويستيه‌كانى ئەم قۇناخه چۆن دەبينن؟

رێزان جاويد: پيداويستيمان بە بەرفراون كوردنەوهى تىكۆشان و گەيشتن بە توانكارى بەهيز بۆ چارەسەرى كيشەى كورد هەيه. ئەم بابەتش كارىكى سانايى نيه. بۆ ئەو مەبەسته بەر له هەر شتىك پيويستى بە پتەوه بوونەوهى يەكيتى و يەكپىزى سەرجهم چين و تويزه‌كانى كۆمه‌لگاي كوردەوارى هەيه. سەرجهم دەرفەت و دەره‌تانه‌كانى شۆرش له رۆژه‌لاتى كوردستان له ئارادايه. هەروەك باسمان كرد له سەرجهم بەشه‌كانى كوردستان، چارەسەرى كيشەى كورد دەربازى قۇناخىكى زۆر ناسك بووه و شيمانەى چارەسەرى ئەم كيشەيه له لووتكه‌دايه، ئەم بابەته راستەوخۆ كارىگەرى لەسەر رۆژه‌لاتى كوردستان و ئيران دادەنيت. دەولەتى ئيران بيهه‌وى يان نەيهه‌وى، رووبەرۆوى ئەم كيشەيه دەبيتەوه. ئەم ئاستەى تىكۆشان له بەشه‌كانى تىرى كوردستان مۆرال و مەعنەويياتىكى مەزنه بۆ خەباتى رۆژه‌لاتى كوردستان. هاوكات وپراى بەردەوامكردنى ئاگره‌ست لەبەرامبەر ئيران، پارتيمان ئامادەبوونى بۆ وەلامدانەوهى هەر چه‌شنه هيرش و دەستدرىژى رژیمی ئيران هەيه. واتە گەله‌كه‌مان خاوەن هيزى پاراستنه، كه تواناكارىيه‌كانى خۆى له قۇناخه‌كانى رابردوودا نيشان داوه و ئەزموونى پيويستى لەم بوارەدا هەيه. بە ريكخستن بوون له

رۆژهه‌لاتی کوردستان پێداویستییه‌کی سه‌ره‌کی تیکۆشانه و له‌م قۆناخه‌ به‌دواوه؛ گرینگی ئه‌م بابه‌ت له‌ هه‌رکات زیاتر ده‌که‌وێته‌ به‌رچاو، بۆ ئه‌و مه‌به‌سته له‌سه‌رجه‌م گۆره‌پانه‌کانی سیاسی، کۆمه‌لایه‌تی، فه‌ره‌ه‌نگی و ته‌نانه‌ت ئابووری ش پێویستی زۆرمان به‌ ریکخستنبوون هه‌یه. له‌م قۆناخه‌دا رۆلی پێشه‌نگایه‌تی ده‌که‌وێته‌ سه‌ر شانی جه‌وانان و ژنان. گرینگی به‌هێزبوونی ریزه‌کانی تیکۆشان و به‌رفراوان بوونی هێزه‌کانی گه‌ریلای ئازادیخوازی له‌ هه‌رکات زیاتر ده‌که‌وێته‌ به‌رچاو. سه‌رجه‌م چین و توێژه‌کانی کۆمه‌لگا و به‌تایبه‌ت رۆشنبیران و لایه‌نه ئایینییه‌کان پێویسته له‌م قۆناخه‌دا رۆل بیه‌نن و به‌م شیوازه‌ به‌ستینی شوێشیکێ به‌رفراونی گه‌ل ئاماده‌ بکریه‌ت. به‌درووشمی یان ئازادی یان ئازادی له‌به‌رامبه‌ر داگیرکهری و زۆلم و زۆری و سیاسه‌تی قه‌رکردن، پێویسته تیکۆشان هه‌تا لووتکه‌ به‌رز که‌ینه‌وه و ماف و ئازادییه‌کانمان سه‌ره‌رای سه‌رجه‌م دژایه‌تییه‌کان وه‌ده‌ست بخه‌ین و شان به‌ شانی پارچه‌کانی تری کوردستان، ئالای ئازادی له‌ رۆژهه‌لاتی کوردستانیش شکاوه بکه‌ین.

*****

ده‌قی وتووێژی هه‌فال رێزان جاوید له‌گه‌ل گۆفاری ئالترناتیو سه‌باره‌ت به‌ ره‌وشی دوایی رۆژهه‌لاتی ناوه‌راست، ئێران و کوردستان و روانگه‌ی په‌ژاک بۆ چاره‌سه‌رکردنی گه‌روگرفته‌کان.

— ئالترناتیو: رۆژهه‌لاتی ناوه‌راست له‌ناو گۆرانکارییه‌کی به‌رفراوان دایه‌ و پانتایی ئالۆزییه‌کان سه‌رجه‌م هه‌ریمه‌که‌ی له‌ناوخۆ گرتووه. تا چ راده‌یه‌ک ده‌توانین کاریگه‌ری گه‌ل له‌م

ئالوگوڭورانەدا بېنېن؟ تا چ ئاستېك دەستېوهردانى دەرەكى لەسەر ئەم بابەتە زالە؟ بۆ وینە رهوشى سووریا چۆن دەرخینن؟

رېزان جاويد: ئەمڕۆكە لە ئاستى رۆژھەلاتى ناوھراست بە گشتى تابلۆيە كمان لە بەرچاوە كە بە پىي نرھاندنى ئەم تابلۆيە وەلامى پرسىيارەكەى ئىو و شىوازى ھەلسوو كەوتى لایەنە ھەريمى و دەرەكییە كانمان زۆر بە روونى بۆ دەرەكەويست. دوای رووخانى ھەندىك لە خانەدانە دەسەلاتدارەكان لە ولاتانى تونس، مىسر، لىبى و دەستپىكردنى شەر و پىكدادان لە برىك ولاتى تر، ھەنووكە ئالۆزىيەكان و قەيرانە ناوخیيەكان لە رابردوو بە دەیان قات زیاتر بۆتەوہ. سەرەراى ئەوہى كە ئالوگوڭور لەو حكومەتانەدا كرا، ئەوانەى كە وا ئىستاكە لەسەر كاریشن نەیان توانیوہ وەلامدەرەوہى وىست و داخووزىيەكانى گەل بن. واتە لە دەرئەنجامى ئەم ئالوگوڭورانە، شۆرشى چاوەروانكرا و پىك نەھاتووہ. بۆيە پىناسەى شۆرش بۆ ئەم ئالوگوڭورانە ناتوانىن بەكاربھيىن. تەنانەت بەكارھيىنانى دەستەواژەى ريفۆرمىش چەندە لە جىدايە، ئەويش ديار نيیە. بىگومان لە ھەموو ئەو ولاتانەى كەوا دەسەلاتەكەى گۆڭردرا، دەستېوهردانى دەرەكى رۆلىكى بەرچاوى ھەبوو. ئىنكارى ئەم بابەتە ناكړیت كە لە ھەموو ئەو ولاتانە نارەزايەتى گەلان لە بەرامبەر دەسەلاتەكان لە ئاستى لووتكە دايە. بەلام خالى گرینگ واتە پرسىيارى گرینگىش ئەوہىيە كە ئايا دەستېوهردانە دەرەكییەكان ئىزنى ئەوہيان دا كە سەرھەلدانى گەلان بە رەوتى سرووشتى خۆيدا تىپەربىت و بەرەو شۆرشىكى بنەرەتى بروات يا نا؟ تەنانەت دەستېوهردانى دەرەكىش ھەنووكە سىاسەتىكى زۆر جىواوتر لە جاران لەم ولاتانەدا و لە گشتى رۆژھەلاتى ناوھراست پەپرەو دەكات. وىلايەتە يەكگرتووہ كانى ئەمريكا لەدوای كشاندنەوہى ھىزەكانيان لە ئىراق سىاسەتىكى نوڭيان لە ئاستى ھەريمدا پەپرەو كەرد. ئەمجارەيان

ئەم لايەنە بە جیى ئەوہى کہ بۆخوی راستەوخو رووبەرۋووی لايەنەکانى ھەرېم بېتەوہ، زەمىنەى ناکۆکیەکانى ئامادە کرد و ھەنووکە لە دوورەوہ، بەدواداچوونى مەملانئەى نىوان ھیزەکانى ھەرېم دەکات و چەندەى ناکۆکیەکان لە ھەرېمەکەدا قوولتەر بېتەوہ، ئەوئەندە زەمىنە بۆ بەجیکردنى بەرژەوہئەندىيە تايبەتەکانى خوی لە ھەرېمەکەدا دەرەخسېنئەت. لە رەوشى ئەمپۆکەى سوورپادا زۆر بە ئاشکرا بەرپۆھچوونى سىياسەتئىكى لەم چەشنە دەبېنرئەت. ھاوکات لە رەوشى ئەمپۆکەى سوورپاش دا زۆر ئاشکرا لايەنەکانى تورکيا و پشٹیوانەکانى و ھاوکات ئىران، روسيا و چىن کہ چارەنووسى ئەم ۆلاتە ديارى دەکەن. لە ليدوانەکانى دەولەتانى تورکيا و ئىراندا راشکاوانە باس لەوہ دەکرئەت کہ ئەم شەرە ھى ئەوانە و تەنانت چارەنووسى خویان لە سەرکەوتن يان بئکەوتن لەم شەرەدا دەبىنن. لەم ناوہدا خەلکانئىكى يەكجار زۆر قەتلەعام دەکرئەن و رووبەرۋووی ئاوارەيى و ئىش و ئازارەکانى شەر دئینەوہ. ئەو موخالەفەتەى لەلايەن تورکياوہ پشٹیگىرى دەدرئەت لە رەوتى راستەقینەى خوی دەرکەوتووە و ئەوئىش وەك رژئیمەکەى بەرامبەرى دەستى بە رەشەکوژى کردووە. فرېدانى مرۆقەکان لەسەر بانى چەند قاتەوہ و وەرگرتى بە دەيان ھەزار ليرەى تورکى بۆ سەر برىنى مرۆقەکان لەلايەن نارازيانى سەر بە تورکياوہ، چۆن دەتوانرئە ناوى نارەزايەتئە لئە بکرئەت؟! ئايا لە ئەگەرى ھاتنە سەر کارى ئەم چەشنە ئۆپۇزىسيونەوہ چارەنووسى کۆمەلگای سورپا بەرەو کام ئاراستەدا دەچئەت و ئايا ھەمان عەقلىيەت زالى ئىستاکە بە شپۆھيەكى خراپتر بەردەوام دەبئەت يا نا؟ ھىشتا ئەو ئۆپۇزىسيونە شتىكى وەدەست نەکەوتووە، ئامادە نىيە کہ مافى کوردان قەبوول بکات، ئىتر داھاتوو چى ليدئەت زۆر ئاشکرايە. ھەرچەندە ئىستاکە لايەنەکان باس لە چارەسەرى کيشەکان بە رىگای ديالۆگ دەکەن و گوايا زەمىنەى رىککەوتنەکان ساز دەکەن، بەلام بە ھۆى ئەو مامەلە سىياسيانەى کہ لە پشت پەردە

به‌رێوه ده‌چن، سووریا رووبه‌رووی داها توووه‌کی نادیار و مه‌ترسیداره.

— ئالترناتیو: پێگه‌ی کوردانی رۆژئاوای کوردستان له نیوان به‌ره‌ی رۆژئاوا و رۆژه‌لاتی ناوه‌راست چۆن ده‌رخینن؟

رێزان جاوید: گه‌لی کورد له رۆژئاوای کوردستان له‌هه‌موو گه‌لانی نیو سووریا چه‌وساوهرتر و بئ مافتربوو و به‌ ده‌یان ساڵه‌ که‌ گه‌لی کورد تیکۆشانی ئازادبخوازانه‌ له‌م ولاته‌دا به‌رێوه‌ ده‌بات. له‌ دوا‌ی ده‌ستپێکردنی سه‌ره‌ه‌ڵدانه‌کان و قۆناخی شه‌ر له‌ سووریا، گه‌لی کورد به‌ یه‌که‌پارچه‌، ده‌ستی به‌ سه‌ره‌ه‌ڵدان کرد و داوا‌ی مافه‌ ره‌واکانی خۆی کرد. ماوه‌یه‌کی زۆر درێژ نییه‌ ئه‌م بابته‌ ده‌ستپێکردوو و هه‌رکەس قۆناخی ئه‌م دوو ساڵه‌ی دوا‌یی له‌ رۆژئاوای کوردستانی بینی. سه‌ره‌تا هه‌ندی‌ک لایه‌نی نه‌زانی سیاسی، بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌یان ده‌کرد که‌ گوا‌یا گه‌لی کورد دژایه‌تی ئه‌سه‌د ناکات. به‌لام ئه‌مه‌ جگه‌ له‌ چه‌واشه‌کاری و پێچه‌وانه‌ کردنه‌وه‌ی راستیه‌کان، بانگه‌شه‌یه‌کی تر نییه‌ و ئه‌مه‌ ناسیاسی بوون و نه‌زانی سیاسی خاوه‌نی ئه‌م بانگه‌شانه‌ ئاشکرا ده‌کات. وه‌ک ئاماژه‌مان پێیدا هه‌نووک له‌ سووریا‌دا هه‌ر دوو به‌ره‌ی رۆژئاوا و رۆژه‌لاتی ناوه‌راست له‌ شه‌ر و مملانییه‌کی به‌رفراوان دان. له‌ رواله‌تدا هه‌ر دوو لایه‌ن باس له‌ دیموکراسی و مافی مرۆف ده‌که‌ن، به‌لام هه‌ر دوو لایه‌نیش ئاماده‌ نه‌بوون دان به‌ مافی گه‌لی کورددا بنین. ئه‌گه‌ر بلیین که‌ گه‌لی کورد له‌ رۆژه‌لاتی ناوه‌راست، پێوانه‌ی و بژدان و دیموکراسیه‌، پێناسه‌یه‌کی زۆر راست ده‌بیت. چونکه‌ نزیکایه‌تی له‌ به‌رامبه‌ر گه‌لی کورد و یا به‌ گشتی لایه‌نه‌کانی هه‌رێمه‌که‌یه‌ که‌ نیشانی ده‌دات لایه‌نی به‌رامبه‌ر چه‌نده‌ دیموکراته‌ و چه‌نده‌ پابه‌نده‌ به‌ مافی مرۆف. ویلایه‌ته‌ یه‌که‌گرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا و ولاتانی رۆژئاوا که‌ له‌ سه‌ره‌کی ترین دامه‌زرینه‌رانی کیشه‌ی کوردن و له‌ ده‌ره‌نجامی سیاسه‌ته‌کانی

ئەوان گەلی کورد رووبەرۆوی چارەنووسیکی وەها هاتەو، لەم قۆناخەشدا نیشاناندا کە بە هیچ جۆریک نە بو خۆیان ئامادەن گەلی کورد و مافەکانی بەفەرمی بناسن و نە بەرژەوهندییەکان لەگەڵ دەولەتی فاشیستی تورکیا - وەک گەرە داگیرکەر و دوژمنی گەلی کورد - ئیزن بەو دەدات کە کوردان وەک هیژیک پەسەند بکەن. لە لایەکی ترەو دەولەتە ستاتۆپاریزەکانی هەریمیش هەتا ئیستا چی نەماو لە دژی گەلی کورد نەیکەن. وەک باسمان کرد، موخالەفەتیکیش لە سووریا پیش کەوتوو کە سەر بە تورکیایە و ئەویش هیشتا هیچی وە دەست نەکەوتوو، هیلی سوور بو کوردان دیاری دەکات و دەلی کیشەیهک بە ناوی کیشەیی کورد بوونی نییە. گەلی کورد نە دەیتوانی لە بەرەیی دەرەو دا جیگە بگریت و ببیتە هاوسەنگەری تورکیا کە هەموو سیاسەتەکانی لەسەر بنەمای دزایەتی لەگەڵ کوردان بونیاد ناو، و نە دەیتوانی رژیمی زال بەسەر سووریا بەم عەقلییەتەو پەسەند بکات. هاوکات بیدەنگی لە بەرامبەر رهوشیکی وەها، لە هەردوو حالەتەکی تریان خراپترە. بۆیە گەلی کورد هەلۆیستیکی سەر بەخۆی بو گەیشتن بە ئازادی نواند و لە ناکامدا لە رۆژئاوای کوردستان توانی بگات بە ئاستی ئەمرۆ کە جیی خۆشحالی و شانازییە بو سەرجهم گەلی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان. هەلبەت لیرەدا پێویستە ئەم بابەتە بە باشی شی بگریتەو کە گەلی کورد تەنیا و تەنیا لە دەرەنجامی ئەم هاوسەنگیانیە نەبوو کە چەمکی سییەمینی گرتەبەر. بەلکوو گەلی کورد بەتایبەت لە رۆژئاوای کوردستان لە بواری چەمکی ئایدۆلۆژیکی و تەنانت روانگەیی سیاسی و فەلسەفی و ژیانیشەو پەیرەوی لە چەمکی ئایدۆلۆژیایی ریبەر ئاپۆ دەکات کە ئەم چەمکە لە ئاستی هەریمی و جیهانییدا چەمکی سییەمە. واتا چەمکی سییەم بوون لە دەرەنجامی بۆشایی سیاسی نیوان چەمکەکانی رۆژئاوا و هیژە ستاتۆپاریزەکانی هەریم دەر نەکەوتۆتە پیش. دەتوانین بلیین

که چه مکی سیّهم له گهل چه مکه کانی تر هاوپه یمانی نه کرد. به په پره وکردنی سیاسه تیکی له م چه شنه هه نوو که گه لی کورد توانیویه تی قورسای سیاسی خوئی له ئاست سو ریادا دابنیت و ته نانهت بو چاره نووسی سووریا هه لوئیستی گه لی کورد دیاریکهره.

ئالترناتیو: دامه زرانندی سیسته می خوبه پرپوه بهری دیموکراتییانه به بی ئه وهی پنداویستی به گۆرانکاری له سنووره کانی ئیستای سووریا هه بیّت، چه کاریگه رییه کی له سه ر پرۆسه ی دیموکراتیزاسیونی هه ریّم ده بیّت؟

ریزان جاوید: سه ره تا ده بیّ باس له وه بکه ین که سنوور واتای چیه و ئایا له ناو سیسته میکی دیموکراتییانه دا سنوور واتای هه یه یان نا؟ سنوور له کاتی سازبوونی سیسته می ده سه لاتداری و به تایبهت له دوا ی پیشکوه تنی عه قلییه تی ده ولت - نه ته وه و ناسیۆنالیزمه وه، ساز بوو و پیرۆزی پی به خشرا و چوارچیوهی ده سه لاتی، ده سه لاتداری پیناسه ده کرد. ئەم عه قلییه ته زۆر کوشت و بری لیکه وته وه و زۆر پیکهاته ی نه گریسی تری له گهل خۆیدا هینا. هه نوو که له به شیکی زۆری جیهاندا مرۆقه کان گه یشتوون به و قه ناعه ته که سنوور هیه واتایه کی نییه و دواکه وتووی سیاسی، فرههنگی، ئابووری، کۆمه لایه تی و ... هتد له گهل خۆیدا ده هیّنیت. بۆیه پنیسته مرۆقه کان و کۆمه لگاگان بتوانن به نازادانه له گهل مرۆف و کۆمه لگاکانی تر په یوه ندییان هه بیّت و دانوستانی فرههنگی و کۆمه لایه تیان پیکه وه هه بیّت. به لام عه قلییه تی ده سه لات ئه وه ده سه پینیت که ئه وهی له چوارچیوهی سنووره که یدا بیّت، ئه و خاوه نیّتی و ته نانهت ده سه لاته کان خۆیان به خاوه نی روحی مرۆقه کان ده زانن و مرۆقه کان نابیّ به بی ئیزنی ئه وان هیه چه شنه سنووریک به زینن. بیگومان سنوور ته نیا واتایه کی جوگرافیایی نییه و ده سه لاتداره کان سنووریان ته نانهت بو ئاستی فکراندن و

خهون و خه ياله کانی مرؤقه کانیش دیاری کردوه. بویه سنوور و سنووردار کردن گه وره ترین سووکایه تییه له کومه لگای مرؤقايه تی و بو شکاندنې ئەم سنوورانە تیکۆشانیکې جیهانی سەرجه م مرؤقايه تی پيوسته و پيوسته ته نانهت پیکهاته ی دهسه لات و دهسه لاتداری به گشتی تیپەر بکریت و مرؤقه کان بگهن بهم ئاسته که کهس خاوه نی کهس نییه و نابئ هیلی سوور بو کهسی تر دیاری بکات، ئەمهش به چه مکی ئایدولۆژیکې نوئ و هه لگرتنی ئاسته نگییه کان له به رده م پيوانه ئەخلاقى و سیاسیه کانی کومه لگا کان سه قامگیر ده بیته. بو وه لامی پرسیاره که تان ده توانین ئەوه بلین که گه لی کورد ئە مرؤکه داوای مافه ئینسانیه کانی خو ی ده کات و له عه قلیه تی کوردی ئازاددا سنوور واتای نییه و سنووره کانیش ناکات به ئاسته نگ و هیچ کاتیش به رهوا سه یریان ناکات. هه نووکه ده ولته ده داگیر که ره کانی سه ر کوردستان به تیکرایى کورد به وه تاوانبار ده کهن که گوایه گه لی کورد ده یه وه ئ ئەم ولاتانه پارچه بکات. به لام له راستیدا ئە زمونی رۆژئاوای کوردستان ئەم بانگه شانه ی هه موو پووچهل کرده وه و هه نووکه گه لی کورد له چوارچیه وه ی سنووره ده ستکرده کانی سووریدا سیستمی خۆبه رپوه به ری دیموکراتییانه به رپوه ده بات. بینگومان سیستمی خۆبه رپوه به ری دیموکراتییانه، خو ی له خۆیدا سیستمی دیموکراسی راسته قینه یه و له گه ل پیناسه ی دیموکراسی به ته واوی هاوسه نکه. زۆربه ی لایه نه جیهانییه کان و به تابه ت ده ولته ته کان باس له دیموکراسی و سه رده می دیموکراسیه ت ده کهن. به لام هه لسووکه وتیان له گه ل کومه لگا هه لسووکه وتی شوان و مه ره. کومه لگا پيوسته به ده سه لاتدار نییه. پیداویستی کومه لگا به به رپوه به ری دیموکراتییانه هه یه که له لایه ن کومه لگا بو خویه وه بیت و پیداویستیه کانی کومه لگا جیه جی بکات. نه ک بیته خاوه ن گیان و مال و خهون و خه ياله کانی و بیچه وسینیته وه و چاره نووسی بو دیاری بکات. بینگومان ئەمه هه م فۆرمۆلاسیونیکې نوئی سیاسیه

بۇ چارەسەرى كېشەى كورد لە ھەرئىمە كەدا كە دەتوانى وەك مۆدیل بۇ گەلانى تریش پەیرەو بكریت و ھەمیش فۇرمۇلاسیونىكى نوپى سیستەمى دیموكراتییانە و ۋەلامىكى گونجاۋە بۇ ئەو خیل و بنەمالە و كەسانەى وادەزانن كە كۆمەلگا ناتوانى بەبى ئاغا و دەرەبەگ و خان و میر خۆبەرپۆۋە ببات و دەبیت خۆ لە كۆمەلگا بە زلتزانەكان بەرپۆۋەى بېەن. ھەنووكە لە رۆژئاۋای كوردستان ئەم مۆدیلە لە بواری ژيانى كۆمەلايەتیشدا بەرپۆۋە دەچیت و بەردەوامى و سەرکەوتنى ئەم پرۆژەيە لە ئاست رۆژھەلاتى ناوہراستدا دەتوانى رىگا لەبەردەم رېنسانسىكى فيكرى، فەلسەفى و سياسى بكاتەۋە.

ئالترناتىۋو: رەوشى كۆمارى ئىسلامى ئىران لەم قۇناخەدا چۆن دەنرخىنن؟

رىزان جاويد: كۆمارى ئىسلامى ئىران يەك لەو دەۋلەتە نادىمۇكراتىيانەى ھەرئىمە و رووبەرۋوى نارەزايەتى زۆر بەرفراوانى ناوخۆيى بۆتەۋە. ھاۋكات بەھۆى لىكنە كوردنيان لەگەل بەرەى رۆژئاۋا، مەترسى دەستپۆۋەردانى دەرەكى لەسەرە و تەنانەت بۇ لاواز كوردنى ئەم دەۋلەتە، لە دەرەۋەى سنوورەكانى ئىران دەستپۆۋەردانى ئىران بە كرداری دەستپيىكراۋە و بەردەوامە. شەر و ململانىكانى نيوان ئىران و ھىزەكانى تر لە زۆربەى ۋلاتانى رۆژھەلاتى ناوہراست و بە تايبەت ئىستاكە لە سووریا بەردەوامە. سووریا ھەم بۇ بەرژەۋەندىيەكانى دەۋلەتى ئىران و ھەم بۇ دەۋلەتانى رووسيا و چين خاۋەن گرینگى تايبەتە. دەۋلەتى ئىران لە مېژ سالە خەرىكى دامەزراندنى بازنەيەكى ئايدۆلۆژىكى چەمكى شىيەيە لە ھەرئىمە كە دا و لە ناۋلايەنە شىيەكانى ھەرئىمدا خاۋەن پىگەيەكى تايبەت و رۆلىكى مەزنە و بەم رىگايەۋە لە ھەۋلى سەقامگىر كوردنى ھەژمۇنيای خۆيەتى لەم ھەرئىمەدا. ۋىلايەتە يەكگرتۋەكانى ئەمريكا، ئىسرائىل، ئەۋروپا و توركىا لە بەرامبەر ئەم دەۋلەتە ھەۋلدەدەن

له کوئی پیگه ی ئیران به هیژیبت هیرشى بو سهر بکهن و بهم شیوازه دهوله تی ئیران لاواز بکهن. وهک باسمان کرد، سووریا لهم قوناخه دا یهک لهم گوڤه پانانه یه. لیدوانی کاربه دهستانی ئیران که ده لاین ئه گهر ئه مریکا له سووریا سهر بکهو یبت ئهوا له گشتی رۆژه لاتى ناوه راست حاکمییه تی خو ی ساز ده کات، بو ئه م ولاته به واتایه. بو یه دهوله تانی دهره وه و به تایبهت ئیسراییل لهم قوناخه دا هه ره شه ی لیدانی ئیران ده کهن و دهوله تی ئیرانیس ویستی گوڤینی پوزسیونی پاراستی به ره و پوزسیونی هیرشکارانه هه یه. بو یه دهوله تی ئیران، به رده وام بوونی رژیمی ئه سه د و یا سه رکه وتنی پرۆژه پیشنیارییه کانی رووسیا و چین له سووریا زور به گرینگ ده زانیت و بو ئه و سه نگره یکی ده ستلیبه رنه دراوه. بیگوومان چه نده ئیران ده توانی له سیاسه ته کانی خو ی له سووریا دا پینداگری بکات و یا پرۆژه کانی خو ی سه ربخات، یان چه نده ده توانی په یوه ندییه کانی له گه ل لایه نه هاوپه یمانه کانی له هه ریما دا بپاریزیت و روسیا و چین رازی رابگریت بو پالپشتی کردنی و یا چه نده به دوا ی ئالترناتیوی جیاوازه، له داها توودا ئاشکرا ده بیته.

— ئالترناتیو: ههروهک ده زانن له ئیران کیشه ی مافی گهلانی ئیران و به تایبهت کیشه ی ناسنامه ئه تنیکی و ئایینی و مه زهه بییه کان، کیشه یه کی سه ره کییه. له و ره وشه ی که ئیستا رووبه رووی کۆماری ئیسلامی ئیران بو ته وه، شیمان به بو داها تووی ئیران چییه و ئایا ریبازی چاره سه ری و دهرکه وتن له و قهیرانه بو ئه م دهوله ته له ئارادایه یان نا؟ ئه گهر هه یه، ریبازه کان چین و چۆنیان دهنرخینن؟

ریزان جاوید: ئه مه زور راسته که دهوله تی ئیران خاوه ن کیشه ی زور بهرچاو و حاشاهه لنه گره و رۆژانه هه بوونی ئه م کیشه انه پیگه و هیزی ئه م دهوله ته به ره و لاوازی ده بات. لاوازی هه ره سه ره کی

ئەم دەولەتەيش لاوازييه ناخۆييەکانيتى. ئەگەر ئەم دەولەتە، ئەوئەندەى گرینگى بە کيشەکانى لە دەرەهەى سنوور دەدات، ئەوئەندە بۆ چارەسەرى کيشە ناخۆييەکانى هەول بەدات، ئەوا پيڭەى ئيران لە ئاستى هەريمى و جيهانيدا چەند بار بەهيز دەبيت. يانى ئەگەر ئەم دەولەتە هەول بەدات کيشە ناسنامەيى، ئەتنيكى، فەرھەنگى، ئابوورى، کۆمەلايەتى و ... هتد چارەسەر بکات و واتا ديمۆکراسى سەقامگير بکات و دەست لە ستاتۆپاريزى و موحافەزەکارى بەربدات، ئەوا دەتوانى قەلەمبازيکى ميژوويى لە ئاستى دەرەکيشدا بنيتەوه. ئاخوتنيكى زۆر بە نوبانگ هەيه کە دەلى لە ديمۆکراسيدا هيج کات بى چارەيى نيه. بەلام لە ئيراندا ئەوهى بوونى نيه ديمۆکراسييه. سەرەراى کيشە ناسنامەييهکان کە کيشەيهکى بنەرەتبييه، هەنووکە سياسەتى ناراستى ديپلوماتيکى و پيداگرى لەسەر هەنديک پرۆژەى دواکەوتوو لە ئاستى هەريمدا، کيشەى زۆر جدديتىرى ئابوورى و کۆمەلايەتى رووبەرۆوى کۆمەلگای ئيران کردۆتەوه. لە حالیکدا کە گەلانى ئيران زۆر بە جیددى رووبەرۆوى هەژارى و برسيتى بوونەتەوه و تەنانەت ئيتەر مرۆقەکان لەبەر ئەوه توانای بەخيوکردنى خۆيان و بنەمالەکانيان نيه، خۆکوژى دەکەن، دەولەت بە ليشاو پارە بۆ بەشى سەربازى و تەنانەت بۆ شەر لە دەرەهەى سنوورەکانى خۆى لە بەرامبەر روژئاوا مەسەرف دەکات. سەرەراى ئەوه سەرۆکى ئايينى ئيران بانگ لە خەلک دەکات کە ((ئابوورى خۆراگرانه)) پەسەند بکەن و لەگەل ئەم رەوشە خۆيان ريکبخەن. بەلام ليرەدا ئەم پرسيارە ديتە ئاراهە کە خەلک بە چ باوەرپيهک و بە چ هۆکارپک و ياخوود بۆ بەديهاتنى کام داخووزى خۆيان، دەبى خۆراگرى بکەن و يا هەژارى و برسيتى تەحەمول بکەن؟ پيوسته ئەم بابەتە بە باشى بزانريت کە لايەنە دەرەکييهکان لە سەربەخۆيى و بە ئيراده بوون و هەلوپستى ميژوويى ئيرانيهکان باکيان هەيه، نەک لە چەکى ناوەکى و سوپاي قودس و ئەم

تەشکیلاتانە. بەلام کۆماری ئیسلامی ئێران بە سیاسەتەکانی خۆی سەر بەخۆیی و ئێرادەمەندی و هەلۆیستی کۆمەڵگای لەناو بردوو. گەلانی ئێران پێویستییان بەوە نەبوو کە کەس بانگەوازی ولاتپارێزییان لێ بکات، چونکە زەمینە میژووویی ئەم بابەتە لە ناخی هەر تاکیکی ئەم کۆمەڵگایە دا هەبوو. بەلام ئایا ئیستا هیچ چارهیهک بۆ هەڵاتنی میشکهکان لەم ولاتەدا نەبینراوەتەوه؟ بۆچی کار بە دەستانی ئێران، هەڵاتنی بەشیک لە نارازیانی بۆ ئەوروپا و ئەمریکا بەسەرکەوتن بۆخۆیان لە قەڵەم دەدەن؟! بە گوێرەى کار بە دەستانی ئێران، جیا لە خۆیان و دار و دەستەکیان هەموو تاکیکی ئەم ولاتە ماتەوزەى مەترسییە و بە چاوی دوژمن سەیری دەکرێت. ئایا ئەمە راستە، یان پێچەوانە کەى؟! دەبێ ئەم راستیە بە باشی ببینرێت کە کۆمەڵگای ئێرانی ئەمرۆکە لەلای ئەم دەولەتەوه هەست بە ئاسایش ناکات، هەتا بیپارێزێت و رێنماییەکانی پێک بێنێت. بۆیە رێبازی رزگار بوون لە مەترسییە دەرەکییەکان لە چارەسەری کێشە ناوخۆییەکان تێپەردەبێت. ئەمە ئینکار ناکرێت کە لە نیوان دەولەت و کۆمەڵگای ئێران مەسافەکان یە کجار زۆر بەرفراوان بۆتەوه و خەلک و دەولەت لەیە کتر بیانی بوون. بەر لەهەر شتێک پێویستە دەولەتی ئێران باوەری کۆمەڵگا قازانج بکات. ئەمەش بە چارەسەری کێشەکان جێبەجێ دەبێت. پێویستە گۆرانکاری لەناو سیستەمی ئێراندا بکریت و سیستەمێک دابمەزرێت کە هەر کەس و هەر نەتەوه و ناسنامەیهک خۆی تیدا ببینیتەوه و بە هی خۆی بزانی. ئەو کاتە دەولەت دەتوانێ چاوەروانیی لە کۆمەڵگا و بە تايبەت گەلانی ئێران هەبێت و رێنماییان پێ بدات. رهوشی پێچەوانەى ئەوه بێ وێژدانییە و کۆمەڵگا هیچ کات پەسەندی ناکات.

— ئالترناتیوو: پێگەى کورد لە هەریم چۆنە و بەرای ئێوه شیوازی نزیکایەتی ئێران لە بەرامبەر ئەم کێشەیه دەبێ چۆن بێت؟

ریزان جاوید: گهلی کورد له ئاستی هه‌ریمی و جیهانیدا هه‌نووکه
خاوهر پینگه‌یه‌کی گرینگی سیاسییه. له ده‌ره‌نجامی تیکۆشانی
به‌ده‌یان ساله‌ی گه‌لی کورد له هه‌موو به‌شه‌کانی کوردستان،
ئه‌م‌رۆکه کورد خاوهر قورسای سیاسی تایبه‌ته و له هه‌وسه‌نگیه
سیاسیه‌کانی هه‌ریمدا خاوهر رۆلێکی به‌رچاوه و ته‌نانه‌ت هه‌وسه‌نگی
تایبه‌ت به‌خۆی ساز کردووه. له چوار ولاتی ستراتیژیکی هه‌ریمه‌که
گه‌لی کورد خاوهر تیکۆشانی ئه‌کتیشه و پێشه‌نگایه‌تی ئازادیه‌خوازی
و دیمۆکراسیه‌خوازی ده‌کات. گه‌لی کورد به‌هه‌ست پێکردن به
هه‌له‌کانی خۆی له قۆناخه‌کانی رابردوودا هه‌نووکه به‌شێوه‌یه‌کی
سه‌ربه‌خۆ له‌پیناو سه‌قامگیرکردنی ماف و ئازادیه‌کانی خۆی
تیده‌کۆشی و به‌پێی ره‌وشی ئۆبژێکتیف و بابه‌تیانه‌ سیاست به‌رپۆه
ده‌بات و ئه‌نجام وه‌رده‌گریت. سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی که هه‌تا ئیستا لایه‌نه
موداخه‌له‌گه‌ره‌کانی رۆژئاوا و هێزه‌ ستاتۆپاریزه‌کانی هه‌ریم، هیه‌چ
کامیان دانیان به‌ ماف و ئازادی و ستاتۆی گه‌لی کورددا نه‌ناوه، به‌لام
گه‌لی کورد و پێشه‌نگه‌کانی توانیویانه‌ که هه‌وسه‌نگی تایبه‌ت به
گه‌لی کورد ساز بکه‌ن. ئه‌گه‌ر ئه‌م دوو هێزه‌ په‌سه‌ندیشی نه‌که‌ن.
له ئاست ئیرانییدا هه‌نووکه هیه‌زی هه‌ره‌ پێشه‌نگ و خاوهر رۆل له
تیکۆشانی ئازادیه‌خوازیدا گه‌لی کورد و بزافی ئازادیه‌خوازی ئه‌م گه‌له‌یه.
ده‌وله‌تی ئێران هه‌تا ئیستاش دانی به‌هه‌بوونی کیشه‌ی کورد
له چوارچێوه‌ی ئه‌م ولاته‌دا نه‌ناوه. لیدوانه‌کانی کاربه‌ده‌ستانی
ئێران سه‌باره‌ت به‌ کیشه‌ی کورد له پارچه‌کانی تری کوردستان
سه‌رنجراکیشه و پۆزه‌تیقه‌ به‌لام له چوارچێوه‌ی ئێران وه‌ها نیشان
ده‌دات که ئه‌م کیشه‌یه‌ بوونی نییه. پێناسه‌یه‌ک که ده‌وله‌ت بۆ
کیشه‌ی کوردانی ئێران ده‌یکات، له چوارچێوه‌ی ئاسایشی و ئابووری
دایه‌ که وێرای ئه‌وه‌ی که راست نییه به‌لام ته‌نانه‌ت له چوارچێوه‌ی
ئابووریشدا هیه‌چ هه‌نگاوێک له ئازادا نییه. له راگه‌یاندنه‌کانی ئێران
و له‌لایه‌ن هه‌ندیک له کاربه‌ده‌ستانی ئه‌م ده‌وله‌ته‌وه سه‌باره‌ت

به كوردانی رۆژئاوای كوردستان هه‌ندیك لی‌دوان دراوه. هه‌لبه‌ت دیار نییه كه ئەم هه‌لۆیستانه تا چ راده‌یه‌ك بۆچوونی سه‌رجه‌م ده‌وله‌ته‌ یان هی تاكه كه‌سه‌كانه. به‌لام باس له‌وه ده‌كری‌ت كه له چوارچی‌وهی سنووره‌كانی سووریدا كوردان مافی دیاریكردنی چاره‌نووسی خۆیان هه‌بی‌ت. بی‌گومان ئەم فۆرمۆلاسیۆنه به‌ شی‌وهی كرداری له‌لایه‌ن گه‌لی كورد له رۆژئاوای كوردستانه‌وه به‌رپۆه ده‌چیت. به‌لام ئایا چه‌نده ده‌وله‌تی ئێران بۆ گه‌لی كورد له رۆژه‌لاتی كوردستان فۆرمۆلاسیۆنی هاوشی‌وه په‌سه‌ند ده‌كات؟ دیار نییه. ئیمه وه‌ك په‌ژاك به‌ جاران له لی‌دوان و دیکلراسیۆنه‌كانی خۆماندا هه‌مان فۆرمۆلاسیۆنمان بۆ چاره‌سه‌ری كیشه‌ی كورد له رۆژه‌لاتی كوردستان پێش‌نیار كردووه، به‌لام هه‌تا ئیستا ده‌وله‌تی ئێران هی‌چ هه‌نگاوێکی بۆ چاره‌سه‌ری له‌م چه‌شنه نه‌ناوه‌ته‌وه. ده‌بی ئەم ئەزموونه له رۆژئاوای كوردستان زۆر به‌ باشی ببینی‌ت كه گه‌لی كورد ته‌نیا و ته‌نیا دوا‌ی مافه هه‌ره سرووشتییه‌كانی خۆی ده‌كه‌ویت و ویستی دوزمنایه‌تی له‌گه‌ل هی‌چ لایه‌نیکدا نییه. هه‌مان عه‌ق‌لییه‌ت له‌نی‌وه گه‌لی كورد له هه‌موو به‌شه‌كانی كوردستان و به‌ تایبه‌ت له رۆژه‌لاتی كوردستان هه‌یه. ئەمه حاشای لێ ناکریت كه لایه‌نه ده‌ره‌کییه‌كان، ویستی به‌كاره‌ینانی كیشه‌ی كوردیان له به‌رامبه‌ر ده‌وله‌ته‌كانی هه‌رئیمه‌كه هه‌یه، به‌لام ئەمه ویستی كۆمه‌لگای كورده‌واری و به‌تایبه‌ت وه‌ك په‌ژاك ویست و هه‌لۆیستی ئیمه نییه. له می‌ژووی تیکۆشانی گه‌لی كورددا به‌ جاران ئەم بابه‌ته بینراوه كه هه‌م لایه‌نه ده‌ره‌کییه‌كان و هه‌م لایه‌نه هه‌رئیمییه‌كان گه‌لی كورد و پارتیه كوردییه‌كانیان به‌كاره‌یناوه و دواتر خیانه‌تیان له‌م گه‌ل و پارتییانه‌ كردووه و بنكه‌وتنیان كرد به‌ چاره‌نووسی گه‌لی كورد. بۆ جاری یه‌كه‌م له می‌ژووی ئەم تیکۆشانه‌دا گه‌لی كورد به‌ شی‌وه‌یه‌کی زۆر سه‌ره‌به‌خۆ و ته‌نیا به‌پشت به‌ستن به‌ هی‌زی گه‌وه‌ه‌ری خۆی و به‌چه‌مکی ئایدۆلۆژیایه‌کی نوێ‌وه ده‌ستی به‌

تیکۆشان کردوو. هیچ گومانی تیدانییه که گهلی کورد و کوردستان قورساییه کی سیاسی زۆر گرینگه و ئەم ولاته ولاتیکی ههتا دواپی ستراتژیکه. دهولتهی ئێران به چارهسهرکردنی کیشهی کورد له رۆژههلاتی کوردستان نهتهنیا هیچ شتیکی لهدهست نادات، بهلکوو له ئاستی ههریمدا دهتوانی وهک مۆدییل خاوهن پیگهیه کی مهزن بیته. ئەمرۆکه رهوشی رژیمی تورکیا له بهرچاوه. لایهنه دهرهکییهکان دهیانویست رژیمی دواکهوتووی تورکیا وهک مۆدییل بهسهر ههریمه کهدا بسهپینن. بهلام نزیکیهتی ئەم دهولته ته سهبارته به کیشهی کورد و ئەو قهتلهعام و هیرشانهی که لهسهر گهلی کورد کردی، ئەم پیلانانه به تهواوی لی پیوچهل بۆوه. ههموو پیلان و پرۆژه ناوخۆیی و دهرهکییهکانی تورکیا پیوچهل بۆتهوه. هیوادارین که دهولتهی ئێران هههه له ئەزموونی رۆژئاوای کوردستان و ههه له ئەزموونی تورکیا کهلکی پیویست وهربگریته و بهزووترین کات بۆ چارهسهری ئەم کیشهیه ههنگاوی پیویست بنیتهوه. ریبازهکانی ئەوهه دهستپیکردنی دیالۆگ و گفتوگۆیه. وهک پهژاک پیشتریش رمانگه یاندوو که بۆ ههر چهشنه ههنگاویکی ناشتیخوازانه له پیناو چارهسهری کیشهی کورد ئامادهین.

بررسی و تحلیل روابط میان ایران و آمریکا در گفتگو با رزان جاوید

آلترناتیو: مشکل بین آمریکا و ایران از کجا آغاز شده و چرا طرفین تا به این حد این مذاکرات را تاریخی می‌بینند؟

رفیق رزان: روابط میان ایران با دول غرب به‌ویژه ایران و آمریکا قدمت دیرینه‌ای دارد. موقعیت استراتژیک ایران در خاورمیانه و همچنین اهمیت این کشور در توازنات سیاسی منطقه‌ای و جهانی موجب شده که رقابتی ایدئولوژیک-سیاسی و اقتصادی بر سر این کشور میان بلوک‌های شرق و غرب دنیا به‌وجود آید. نمی‌توان چنین وضعیتی را تنها به مرحله‌ی کنونی نسبت داده و محدود نمود. نمونه چنین برخوردهایی را طول تاریخ به دفعات می‌توان مشاهده نمود. نزاع میان بلوک‌های جهانی بر سر تداوم منافع در ایران، بارها به جنگ، توافقات پنهانی و علنی میان این نیروها منجر گشته و این موضوع تا به حال نیز ادامه دارد. ممکن است گاهی توازنات قدرت به نفع یکی و ضعف دیگری منجر شده باشد، اما اکثراً و به‌ویژه در دو‌یست سال اخیر شاهد توافقات میان این بلوک‌ها بر سر ایران بوده‌ایم. پس از جنگ جهانی اول و در طی جنگ دوم جهانی تا روی کار آمدن جمهوری اسلامی ایران، حاکمیت بر ایران را بیشتر جناح غربی به پیشتازی انگلیس و آمریکا در دست داشتند. در این مقاطع دولت و کشور ایران به مرکزی اساسی برای پیشبرد منافع و اجرای سیاست‌های انگلیس و آمریکا در سطح منطقه‌ای مبدل گشت. مرکزی که کلبه‌ی فعالیت‌های سیاسی، دیپلماتیک، استخباراتی، اقتصادی و حتی نظامی در آن طرح‌ریزی و عملی می‌گشت. همچنین مرکزی اساسی جهت حفاظت از اسرائیل و منافع آن بود و حتی جهت عملی‌سازی این نقش، مسلح نمودن آن به تاسیسات اتمی نیز در این کشور در برنامه کاری نیروهای غربی و به‌ویژه آمریکا قرار گرفت. پروژه اتمی در ایران بدینگونه آغاز گردید. اما نمی‌توان گفت که در ایران آن دوران تنها نیروهای غربی حاکم بودند، چرا که دولت‌هایی همچون چین و به‌ویژه روسیه نیز در

این کشور، از سرمایه‌گذاری‌های هنگفت سیاسی - اقتصادی برخوردار بودند. با روی کار آمدن جمهوری اسلامی ایران و رویکرد متفاوت‌تر از گذشته حکومت جدید، توازنات شکل‌گرفته‌ی سابق نیز از میان رفت. حکومت جدید که با اهداف ایدئولوژیکی در منطقه آغاز به کار کرد، علی‌رغم سردادن شعار (نه شرقی - نه غربی)، برنامه و اهداف ایدئولوژیک - سیاسی خود را همیشه متکی بر یکی از جناح‌های سیاسی پیشبرد داده است. بنابراین هیچگاه نمی‌توان گفت که حکومت جمهوری اسلامی ایران از استقلالی سیاسی برخوردار بوده است. هرازگاهی که چنین دیدگاهی در ایران حاکم می‌شد، چه در دوره پهلوی و چه در دوره جمهوری اسلامی، از جانب نیروهای خارجی با سیاست تنبیه مواجه شده و دوباره مجبور به جایگیری در یکی از جناح‌ها گشت. به طور کلی می‌توان گفت که نزاع میان ایران و نیروهای غربی و به‌ویژه آمریکا، در همین مورد بوده و دیگر مسائل کاملاً مسائلی حاشیه‌ای می‌باشند. بالاخص پس از مداخلاتی که با هدف چاره‌یابی معضلات نظام غرب از طرف آمریکا و متفقانش در خاورمیانه صورت گرفت، در مرحله کنونی جناح‌بندی‌ها به درجه بالایی از اهمیت دست‌یافته و نیروها جهت وسعت بخشیدن به گسترهی جناح خویش، درصدد تسلیم‌گیری نیروهای جناح مقابل و یا نیروهایی هستند که تاکنون در یکی از جناحین جای نگرفته‌اند.

آلترناتیو: چه شرایطی بعد از ۳۴ سال بستر روابط ایران و آمریکا را آماده نمود؟

رفیق رزان: هم‌چنان که می‌دانید پس از روی کار آمدن جمهوری اسلامی ایران، این حکومت سیاست و ایدئولوژی نظام خویش را بر مبنای دشمنی و مخالفت با آمریکا - انگلیس و اسرائیل شکل داده و از طریق استفاده از نیروهایی مشابه در سطح منطقه‌ای رفته رفته به نیروی ایدئولوژیک - هژمون مبدل گشت. در طرف مقابل یعنی در جناح آمریکا و اسرائیل نیز اوضاع به همین منوال پیشرفت کرده و به‌ویژه دولت اسرائیل مهمترین و بزرگ‌ترین تهدید علیه خود را جمهوری اسلامی خواند. پس از سال‌ها نزاع سیاسی و جنگ‌هایی که بیشتر در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، استخباراتی، فرهنگی و .. در جریان بود، طی مداخلاتی که از جانب دولت‌های غربی در خاورمیانه صورت گرفت، حملاتی علیه مواضع و سنگرهای جمهوری اسلامی در آن سوی مرزهای ایران شکل گرفت. جنگ‌هایی که در افغانستان، پاکستان، عراق و از همه مهمتر جنگی که اخیراً در سوریه در

جریان است، از قبیل جنگ‌های بودند که در آن برخی نیروهای متفق ایران مورد هدف قرار داده شدند. البته که دولت ایران هم در این میان به دنبال کسب مواضع و سنگرهای جدیدی در منطقه بوده و تا حدی این دولت نیز به زغم خویش دستاوردهایی داشته است. بحران کنونی در سوریه را طی مرحله گذشته، می‌توان به عنوان نقطه اوج این نزاع ارزیابی نمود. هر چند برخی‌ها بر این اعتقادند که هنوز مداخلاتی علیه ایران انجام نگرفته، اما برخلاف این نظرات مداخلات علیه ایران به شکلی گسترده در حال اجراست. این مداخلات از طرفی با ضعیف‌سازی نیروهای متفق با ایران در حال اجراست و از طرفی نیز انحصارات اقتصادی - سیاسی مستقیمی علیه حکومت ایران اجرا شد که برای حکومت بسیار زیانبار بوده است. همانگونه که گفتیم بحران سوریه و تلاش‌های ایران و روسیه جهت حمایت از دولت اسد و جنگ مستقیم آنان با نیروهای مخالف نظام در سوریه تا به حال توانسته که از پیشبرد مداخلات جلوگیری نماید. سپس از معطلی که بر سر مسئله بکارگیری سلاح شیمیایی در سوریه به میان مذاکراتی میان روسیه و آمریکا جهت حل مسائل سوریه انجام گرفت، این مذاکرات موجب شد که بار دیگر آمریکا و ایران نیز جهت حل مسائل مابین‌شان دور جدیدی از مذاکرات را آغاز نمایند. تهدیدات متقابل و جنگی که در منطقه در همه عرصه‌های نظامی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و ... میان این نیروها در جریان است را می‌توان یکی از عوامل مهم جهت بسترسازی برای این مذاکرات ارزیابی نمود. هر چند هم دولت ایران و هم نیروهای غربی سعی بر این دارند که انتخابات اخیر ریاست جمهوری را بسترساز این مذاکرات نشان دهند، اما علی‌رغم اهداف جناح اعتدال در دوران گذشته مبنی بر مشارکت ایران در چرخه بازار جهانی، این موضوع در پیشبرد این مذاکرات نقش بسزایی را ایفا نکرده است. زیرا همانگونه که در رسانه‌های دنیا نیز منعکس شد، این مذاکرات در دوران ریاست جمهوری احمدی‌نژاد آغاز شده بود که در آن دوران این مذاکرات چندان موفقیت آمیز نبود. نکته حائز اهمیت این است که مذاکرات میان آمریکا و ایران، مستقیماً با مبادی جمهوری اسلامی ارتباط داشته و در محدوده اختیارات جناح‌های داخلی این کشور نیست و با کلیت نظام در ارتباط است.

آلترناتیو: مسائل هسته‌ای ایران تا چه حد در پیشبرد این مذاکرات دخیل بود؟

رزان جاوید: ببینید هم چنان که قبلا هم بیان کردیم، مسئله هسته‌ای ایران در حاشیه مسائل اساسی‌ای چون منافع کلان آمریکا و غرب قرار دارد. هیچ جناحی خواهان برخورداری جناح مخالف خود از سلاح هسته‌ای نیست. اما به شرط حل اختلافات کلان میان ایران و آمریکا، مسئله هم‌سو بودن و یا نبودن نظام ایران با سیاست‌های غرب و به‌ویژه آمریکا است. اگر نظام ایران همچون دوران پهلوی و یا در قالبی مشابه به حفظ منافع آمریکا پردازد، برنامه ناتمام هسته‌ای ایران به اضافه کلاهک‌های هسته‌ای را آمریکا خود تقدیم ایران خواهد کرد.

آلترناتیو: در این صورت ایران با چه تغییراتی در سطح داخلی و خارجی روبرو خواهد بود؟

رزان جاوید: بدون شک تغییراتی جدی صورت خواهد گرفت. همین که دو دولت راضی به مذاکره شده و این مذاکرات را تا به این حد پیشبرد داده‌اند، خود تغییری اندک نیست. چرا که همان‌گونه که گفتیم جمهوری اسلامی ایران موجودیت خود را بر مبنای دشمنی با نظام غرب و به‌ویژه اسرائیل بنا نهاده و اسرائیل نیز ایران را بزرگ‌ترین تهدید و دشمن قلمداد می‌کند. از دیدگاه جمهوری اسلامی ایران، این دولت‌ها شیاطین خطرناکی بودند که همیشه برای موجودیت نظام مخاطره ایجاد کرده‌اند. لذا نشست با چنین نیروهایی نمی‌تواند تنها تغییر سیاسی اندکی به حساب آید. این تغییرات تا چه حد توانایی ممانعت از مداخلات خارجی علیه ایران را دارا بوده، موضوعی است که بیشتر در آینده روشن خواهد شد. در این مرحله حساس تاریخی امری که همه نیروهای منطقه‌ای و جهانی محکوم آنند، این است که همه نیروها، دولت‌ها و حتی احزاب مجبور به مطابقت خویش با تحولاتی هستند که هم‌اکنون در حال شکل‌گیری است. در سطح روابط خارجی همان‌گونه که در حال حاضر در جریان است، دولت ایران سعی خواهد نمود که تا نهایت، از بستر موجود استفاده نموده، انحصارات اقتصادی — سیاسی موجود را کاهش داده، تجدید قوا نموده و امتیازات بیشتری از جناحین جهانی کسب نماید. مسیولین نظام سعی خواهند کرد که با مد نظر قراردادن تضادهای کنونی میان آمریکا و روسیه جهت حفظ موجودیت خود بهره‌برداری نمایند. بعید نیست که طی این مذاکرات جمهوری اسلامی ایران، تغییر جناح داده حتی در جناح آمریکا- اسرائیل

جای بگیرد. احتمال دارد که ایران با اهداف ایدئولوژیک خویش مبنی بر تشکیل هلال شیعه در خاورمیانه خود را با پروژه مداخلات خاورمیانه‌ی آمریکا و غرب مطابقت دهد و یا به شعار «تداوم قدرت از دین مهمتر است» عمل نماید. در سطح داخلی رژیم با مسائل حادی روبروست که اساساً خود بانی آن می‌باشد. مسائل حادی که هر یک از آن‌ها خود می‌تواند بسترساز مداخلات خارجی شود. نباید فراموش کرد که یکی از تاکتیک‌های نوین آمریکا و دولت‌های غربی سوءاستفاده از مسائل داخلی کشورها می‌باشد. در این مورد نمونه‌های بسیاری وجود دارد. کم نیستند کشورهایی که در آن مسائل داخلی موجب مداخلات خارجی شده‌اند. این موضوع را در طول دو سال گذشته در بسیاری از کشورهای عربی شاهد بودیم، در ایران کنونی مسائل حادی همچون، مسائل حقوق بشر، مسائل مربوط به خلق‌ها و هویت‌های متفاوت در این کشور، مسائل اقتصاد و تورم غیرقابل انتظار، رشد غیرقابل کنترل بیکاری، مسائل مربوط به آزادی بیان و اندیشه و تلی از مسائل اجتماعی که هر روز بیش از پیش گسترش یافته و زندگی اجتماعی خلق‌های ایران را تهدید می‌نماید، وجود دارد. در اینجا بایستی به امری بسیار مهم اشاره نمود، که وجود هیچ یک از این مسائل، هیچگونه ارتباطی به دسیسه‌های خارجی نداشته و نظام جمهوری اسلامی ایران باعث و بانی این مسائل می‌باشد، اما همه این مسائل این قابلیت را به همراه دارند که با هدف مدخله از جانب نیروهای خارجی مورد بهره‌برداری قرار گیرند. به‌عنوان مثال می‌توان به مسائل مربوط به خلق‌ها و هویت‌های موجود در ایران اشاره نمود. نظام نمی‌توان مدعی شود که نیروهای خارجی هویت و حقوق خلق‌های موجود در ایران جهت مداخلات خود، پایمال نموده و سیاست انکار و امحاء این خلق‌ها را آنان طرح‌ریزی نموده‌اند. و یا به هیچ‌وجه نمی‌تواند مدعی شود که نیروهای غربی در مقابل حل این مسائل ممانعت ایجاد می‌کنند. اما این را می‌توان به صراحت بر زبان راند که عدم چاره‌یابی این مسائل از جانب نظام، در خدمت منافع خارجی بوده و نظام در کدام جناح از جناحین جهانی جای گیرد، این مسائل از جانب جناح مقابل مورد استفاده قرار خواهد گرفت. همچنین در مورد مسائل اقتصادی نیز اوضاع به همین شکل است. برخی از دولتمردان ایران درصدد هستند که همه مسائل و معضلات اقتصادی را به تحریم‌های وارده علیه ایران نسبت دهند. اما با نگاهی مختصر به تاریخ بیش از سی سال گذشته ایران به راحتی می‌توان دریافت که

قبل از این تحریم‌ها هم، اوضاع اقتصادی چندان امیدوارکننده نبود. مصارف هنگفتی که نظام در خارج از مرزهای ایران با هدف هژمون‌گرایی در سطح منطقه‌ای و جهانی مصرف نموده، اهمیتی که به پیشبرد تسلیحات نظامی نشان داده می‌شود، مصارف سنگین موجود در سیستم بروکراتیک و اداری داخلی، ضعف در سرمایه‌گذاری‌های داخلی و از همه مهمتر پافشاری بر سیاست وابسته‌سازی افراد جامعه به نظام و در این راستا پیشبرد سیاست بی‌اقتدار، از جمله مواردی هستند که قبل از تحریم‌های خارجی وجود داشته است.

آلترناتیو: در این چارچوب سیاست لب‌بند به خارج و سرکوب در داخل را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

رفیق رزان: بدون شک نظام جزم‌گرای جمهوری اسلامی، از همان آغاز تا به حال، همه مسائل را به نیروهای خارجی نسبت داده و مسائل داخلی را نتیجه مداخلات خارجی می‌بیند. لذا از آغاز مذاکرات با آمریکا تا به حال، این نحوه برخورد نظام با مشکلات را به شکلی مشابه شاهد بودیم. بدون مدنظر قراردادن اهداف و جهانبینی سیاسی، در این مرحله دولت ایران حملات شدیدی را علیه نیروهای مخالف داخلی آغاز نمود. در این چهارچوب اعدام رفقای قهرمان‌مان « حبیب‌الله گل‌پری‌پور » و رضا اسماعیلی، اعدام دسته‌جمعی فعالین سیاسی بلوچ، تشدید فشارها بر فعالین سیاسی و مدنی در داخل ایران و حمله به کمپ اشرف در عراق و...، از جمله حملاتی بودند که در اثنای مذاکرات با واشنگتن به اجرا درآمدند. به‌طور کلی می‌توان گفت که جمهوری اسلامی ایران، نشست با نیروهای خارجی را بسان فرصتی جهت سرکوب داخلی بکارگرفته و تاکنون آمادگی هیچ‌گونه تغییر و تحولی را در حل مسائل داخلی از خود نشان نداده است. بدون شک ادامه چنین وضعیتی در ایران، زیان‌های جبران‌ناپذیری را برای نظام به‌دنبال خواهد داشت. چرا که هیچ‌نظامی بدون وجود پایگاه‌ها و حمایت مردمی، قادر به تداوم حیات نخواهد بود.

آلترناتیو: تاثیرات روابط اخیر بر مسئله کورد و به‌ویژه بر نحوه مبارزاتی پژاک را چگونه می‌بینید، آیا این روابط هیچ‌گونه تاثیراتی را برای مبارزات شما به همراه دارد؟

رزان جاوید: خلق کورد و مبارزات نوین پژاک در شرق کوردستان و ایران، با توجه به تجربیات ارزنده‌ای که از تاریخ مبارزات یک صد سال گذشته دریافت نموده، به سطح عظیمی از آگاهی دست یافته است. متأسفانه رویکرد اشتباه تکیه بر نیروهای خارجی در برخی از احزاب و در میان خلق کورد، تخریبات بسیاری را به لحاظ سیاسی برای خلق‌مان به همراه داشته و عدم موفقیت بسیاری از مبارزات گذشته نیز نشأت گرفته از همین رویکرد اشتباه سیاسی بود. بدون شک این به معنای رد روابط دیپلماتیک با دیگر نیروها نیست، اما ایجاد روابط دیپلماتیک با برخی از جناح‌ها نیز نباید به تکیه بر آنان و ضعف اراده سیاسی احزاب منجر شود. ما از همان آغاز مبارزتمان در شرق کوردستان با آسیب‌شناسی دلایل شکست و یا عدم موفقیت خلق‌مان در مبارزات، تماماً با تکیه بر نیروی ذاتی خود و خلق‌مان مبارزه نموده و به همین شکل نیز ادامه خواهیم داد. همان‌گونه که در گذشته مشاهده نموده‌ایم، اکنون نیز برای برخی از جناح‌هایی که به مداخلات آمریکا چشم دوخته و محوریت مبارزات خود را بر این اساس بنا نهاده‌اند، این نشست‌ها می‌توانند در حکم پیمان‌الجزایر و تکرار دوباره تاریخ باشد. به این لحاظ روابط میان آمریکا و ایران و حتی تغییر جبهه ایران قادر نخواهد بود که بر فعالیت‌ها و مبارزات‌مان تأثیرات منفی‌ای بر جای گذارد. اما به‌عنوان جنبش فعال در عرصه ایران و شرق کوردستان، هرگونه رویدادی را در این مرحله تحلیل نموده و با توجه به آن برنامه‌ریزی‌های جدیدی را انجام خواهیم داد. در مورد روابط میان آمریکا و ایران که رخدادی مهم در عرصه منطقه‌ای و جهانی می‌باشد، نیز به همان شکل برخورد نموده و با تحیل ابعاد این دیدارها، سعی بر پیشبرد فعالیت‌هایمان با توجه به وضعیت موجود نموده و عملکردهای جدیدی در پیش خواهیم گرفت. به‌ویژه اوضاع داخلی ایران و سیاست دولت جدید در قبال مسائل داخلی را به شیوه‌های دقیق ارزیابی نموده و در مقابل برخوردهای غلط و عدم چاره‌یابی مسئله کورد از جانب دولت سطح مبارزات و سازماندهی‌مان را گسترده‌تر خواهیم نمود. تا به حال هیچ‌گونه تغییر مثبتی را در رویکرد دولت جدید روحانی در قبال مسائل داخلی و به‌ویژه مسائل مربوط به هویت‌ها و خلق‌های جداگانه در ایران شاهد نبوده‌ایم. بلعکس آنچه در این دوره کوتاه پس از روی کار آمدن دولت روحانی شاهد بوده‌ایم، تشدید فشارها، انکار مسائل، گسترش اعدام‌ها و ایجاد رعب و وحشت، سوءاستفاده از حسن‌نیت مردم، تشدید تورم، تقلیل بودجه برای شهرهای شرق کوردستان،

تعیین اشخاصی که سیاست‌های کریه گذشته را در این مناطق ادامه دهند، سرکوب و دستگیری فعالین سیاسی و مدنی و... بوده است. بدون شک پژاک اجازه نخواهد داد که دولت مذاکرات و نرمش با نیروهای خارجی را به عنوان فرصتی برای سرکوب داخلی قلمداد کرده و به تداوم سیاست‌های گذشته نظام پردازد.

*****

گفتگوی رفیق رزان جاوید با مجله‌ی آترناتیو در رابطه با اعتصاب زندانیان سیاسی در زندان ارومیه و سیاست رژیم اشغالگر ایران در قبال زندانیان سیاسی.

آترناتیو: نزدیک به یک ماه از اعتصاب زندانیان سیاسی در زندان ارومیه می‌گذرد. کودار نیز در حمایت از این حرکت بیانیه‌ی مهمی را منتشر کرد. شاهد بروز موجی از نارضایتی، اعتصابات و خیزش مردمی در ایران و به‌ویژه شرق کوردستان هستیم که شاید بتوان گفت تاثیرات آن بیش از فشارهای خارجی ای می‌باشد که بر دولت روحانی و سیاست‌های کلی رژیم وارد می‌آید. نظر شما در این خصوص چیست؟

رفیق رزان: در ابتدا به این مقاومت و پایداری زندانیان سیاسی در زندان ارومیه درود می‌فرستم و این حرکت انقلابی آنان را ارج می‌نهیم. اعتصاب زندانیان سیاسی در زندان ارومیه و حمایت و پشتیبانی دیگر زندانیان سیاسی در ایران و شرق کوردستان از این حرکت، نشان از عزم راسخ زندانیان سیاسی ای دارد که حاضر به تسلیم شدن در برابر موج نوین سیاست‌های جمهوری اسلامی نیستند. بیانیه‌ی صادره از سوی کودار در حمایت از این زندانیان بوده و اما محدود و محصور به این موضوع نیست. موضوع فشار بر زندانیان سیاسی که هم‌اکنون از سوی جمهوری اسلامی در حال اجراست، ناشی از برنامه‌ای گسترده و نوینی است که این نظام در ابعاد مختلف در پی اعمال آن‌ها بر جامعه‌ی ایران است. در دو ماه اخیر شاهد آغاز موجی از دستگیری فعالین سیاسی و اجتماعی

در شرق کوردستان هستیم. به ویژه اینکه پس از راهپیمای‌های اعتراض آمیز مردمی در حمایت از مقاومت کوبانی چه در شرق کوردستان و چه در ایران این موج نوین فشار بر خلق‌ها و فعالین و شناسایی و دستگیری آنان آغاز گردیده است. دیده می‌شود که پس از این خیزش مردمی، فشار به شیوه‌های مختلف به ویژه دستگیری‌ها و فراخوانی به نهادهای امنیتی و اطلاعاتی در حال گسترش و رو به ازدیاد است. همزمان نیز در زندان‌ها، اقدام به فعالیت گسترده و هدفمند در راستای احیای نهادهای اطلاعاتی، امنیتی و گسترش آن‌ها به شیوه‌ای بسیار وحشیانه‌تر از پیش نموده است. در واقع احیای مکانیسم فشاری روزانه بر زندانیان سیاسی و اعمال شیوه‌های مختلف جهت آزار و شکنجه‌ی زندانیان سیاسی است. مطابق معاهدات حقوقی در سطح بین‌المللی و حتی خود قوانین جمهوری اسلامی تفکیک زندانیان سیاسی از دیگر زندانیان جرائم مختلف یک اصل حقوق بشری بوده و همه‌ی دولت‌ها ملزم به رعایت آن هستند. اما این موضوع در ایران هیچ‌گاه جنبه‌ی عملی به خود نگرفته و به‌طور کلی فاقد تعریف و مکانیسم اجرایی در زنداهای ایران است. هم‌اکنون خیل عظیم زندانیان جرائم مختلف شامل فروشندگان و معتادین به موادمخدر، زندانیان کیفری، قاتلین و متجاوزین نیز در یک برنامه‌ی هدفمند با زندانیان سیاسی مختلط گشته و یا اقدام به انتقال زندانیان سیاسی و عقیدتی به دیگر بندهای غیر از بند سیاسی می‌نمایند. اعمال شیوه‌ای از جنگ ویژه‌ی روانی با هدف دست برداشتن از باورداشت‌هایش از سوی مسئولین جمهوری اسلامی در تمامی زندان‌های ایران به ویژه شرق کوردستان صورت می‌گیرد. هم‌اکنون زندانیان سیاسی زندان ارومیه در برابر هر دو مورد، یعنی فعالیت نهادهای اطلاعاتی و نیز رعایت نمودن قانون تفکیک زندانیان سیاسی از دیگر جرائم، دست به اعتصاب غذا زده و بر پایداری تا تحقق مطالبات به حق خویش مصرند.

آلترناتیو: به آغاز موج نوینی از یورش رژیم فاشیست و اشغالگر ایران بر ملت‌های موجود در ایران اشاره نمودید، چه ضرورت‌هایی به میان می‌آید که رژیم ناچار به اتخاذ چنین شیوه‌ای می‌گردد در حالی که از پیامدها و عواقب آن نیز در جامعه آگاه است؟

رفیق رزان: رژیم اشغالگر در مرحله‌ی کنونی و در میانه‌ی بحران خاورمیانه به نوعی از تنفس سیاسی دست یافت. این برای ایران یک فرصت به‌شمار

می‌آید تا باردیدگر نیروهای اجتماعی مخالف در ایران و به‌ویژه کورد را سرکوب نماید. به‌ویژه اینکه پس از حملات داعش به موصل و تصرف مناطقی از عراق، جمهوری اسلامی جهت حفظ مواضع و عمق استراتژیک خود در عراق و سوریه ناچار به درگیر شدن در جبهه‌های مختلف گردید. اما بعد از گسترش جنگ به کوردستان، ایران این تغییر جبهه‌ی جنگ از سوی داعش را به‌نوعی فرصت و امکانی جهت احیای توان مجدد خود قلمداد نمود. بروز جنگ در کوردستان و حملات داعش به مناطق مختلف کوردستان فرصت تنفس را برای ایران فراهم نمود. ترمیم موقعیت‌های سیاسی خود هم در عراق و هم در سوریه را برای این به همراه داشت. حال که مرحله‌ی مذاکرات ایران و آمریکا وارد فاز جدیدی گردید و فرصتی هفت‌ماهه برای ایران به دست آمد، جمهوری اسلامی تلاش دارد تا با تضعیف و از میان بردن نیروهای اجتماعی موجود در جامعه‌ی ایران، در داخل نیز ترمیم ساختاری و احیای مواضع پیشین را نیز آغاز نماید. این سیاستی است که در هر مرحله‌ی تنفس، خواهان انجام دادن آن بوده است. حتی ما دیدیم که در جنگ میان جبهه‌النصره و کوبانی نیز همین سیاست و برنامه را اعمال نمود. فرسایش طرف‌های درگیر در سوریه این امکان را برای ایران فراهم آورد تا نسبت به سرکوب داخلی با فراغ بال بیشتری عمل نماید. هم‌اکنون وضعیت متفاوت‌تر از گذشته است. جمهوری اسلامی همچنان با همان عقلانیتی که گویا وجود نیروهای اجتماعی دیگر ملت‌ها اعم از کورد، بلوچ، عرب، آذری و ... خطری جدی برای موجودیت رژیم به‌شمار می‌آیند، به سیاست سرکوب و تحت‌فشار قراردادن آنها روی آورده است؛ خوانشی اشتباه و دگماتیک که گویا وجود این تنوعات ملیتی یگانه‌زمینه‌ی نابودی نظام را فراهم آورده است. به همین سبب به هر شیوه‌ای خواهان تضعیف و از میان بردن موجودیت این فرهنگ‌هاست. دستگیری و اعمال فشار بر فعالین سیاسی و اجتماعی یکی از ابعاد این برنامه است. ابعاد یورش‌های ایران در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی و رویکرد جنگ‌ویژه‌ی روانی بر جامعه، به‌موازات سیاست نظامی ایران صورت می‌گیرد. برنامه‌ای درازمدت که تأثیرات آن بر جامعه بسیار مخاطره‌آمیز است. دامنه‌ی نفوذ و تداوم آن در حال رشد است و بدون شک جامعه‌ی ایران در معرض شدیدترین آسیب از این سیاست نوین جمهوری اسلامی قرار داد. ایران از پیامدهای این سیاست‌ها به‌خوبی آگاه است. اما به سبب نقش و

موقعیت سیاسی کنونی قادر به خوانشی منطقی و صحیح نخواهد بود تا از نیروهای اجتماعی و توان و تنوع آنها جهت چاره‌یابی مسائل داخلی بهره‌مند گردد. تازمانی که همچنان مبادرت به بازتولید خود در این نقش نماید، همواره جامعه و کنش‌های اجتماعی افراد جامعه خطر محسوب گشته و در برابر هرگونه زمینه‌ای که منجر به تغییر و تحول گردد، واکنش نشان خواهد داد.

آلترناتیو: تا چه اندازه این امر می‌تواند دولت ایران را جهت گام نهادن عملی برای چاره‌یابی مسائل داخلی خلق‌های ایران و ادار به تغییر رویه نماید؟ به‌یژه اینکه کوردها پیشاهنگ جدی مخالفت با سیاست‌های جمهوری اسلامی در ایران به‌شمار می‌روند و جمهوری اسلامی نیز با اشراف کامل بر این موضوع این وضعیت را بر نمی‌تابد؟

رفیق رزان: ببینید ملت کورد و اساسا ملت‌های موجود در خاورمیانه از خیزش‌ها و قیام‌های یکدیگر بسیار تاثیرپذیر بوده‌اند. نمونه‌ی بارز آن مقاومت روزآوای کورستان است. مقامت روزآوای کوردستان نه تنها در کوردستان بلکه در مقیاس جهانی سبب احیای معانی و باورداشت‌های نوین مبارزه گردید. نوعی بازتعریف از مبارزه، قیام و مقاومت را در دنیا و میان ملت‌های تحت‌ستم به‌وجود آورد. دولت‌های موجود در خاورمیانه بخواهند یا نخواهند، ملت‌های این جغرافیا از قیام‌ها و مبارزات همدیگر برای تحقق مطالباتشان تاثیر می‌گیرند. هم به سبب قرابت فرهنگی و خویشاوندی دیرین تاریخی خلق از همدیگر این تاثیرپذیری صورت می‌گیرد، و هم اینکه تمامی دولت‌های موجود در خاورمیانه به‌ویژه جمهوری اسلامی ایران دولت‌های سرکوبگر، محافظه‌کار، غیردموکراتیک و دیکتاتور هستند. به‌طور کلی می‌توان گفت که ملت‌های موجود در خاورمیانه و محصور در قالب این دولت‌ها، از وضعیت موجود در کشور خود و وجود این دولت‌ها ناراضی‌اند. دیدیم که بروز آغاز موج نارضایتی و قیام در یک کشور سبب می‌گردد که زنجیزوار در دیگر کشورهای موجود در خاورمیانه نیز همان‌گونه اعتراضات و قیام‌ها شکل بگیرد. بهار عربی که در سال ۲۰۱۰ به این سو بیشتر خاورمیانه را در بر گرفته، مصداق این امر است. در کوردستان نیز این موضوع تاثیرات خورد را بر جای گذاشت. هم‌اکنون نیز می‌بینیم که مقاومت و مبارزه‌ی خلق کورد در روزآوای کوردستان نه تنها بر دیگر بخش‌های کوردستان تاثیرات عمیقی برجای گذاشته، بلکه منطقه و حتی جهان را نیز در حیرت این

مبارزه و مقاوت فرو برده است. مبارزه و مقاوت در شرق کوردستان نیز در حال جریان است. به ویژه با شروع حرکت آزادی خواهی آپویی به پیشاهنگی پژاک که بیش از دوازده سال و حتی با احتساب مبارزه در سال های ۱۹۹۷ به این سو تحت عنوان جنبش اتحاد دموکراتیک، می توان گفت که بیش از هفده سال است که مبارزه ای بی امان در شرق کوردستان در حال جریان است. به سبب همین مبارزه و نیز تاثیر از مبارزه در بخش های دیگر کوردستان، شاهد مبارزه ای نوین در شرق کوردستان هستیم. خیزش مردمی شرق کوردستان در حمایت از کوبانی، علاوه بر اینکه زنگ خطری برای داعش و گروه های افراط گرای اسلامی به شمار می آید، برای جمهوری اسلامی نیز زنگ خطر محسوب می گردد. دیدیم که جمهوری اسلامی در همان روزهای آغازین تظاهرات اعتراض آمیز در شرق کوردستان، اقدام به دستگیری و ممانعت برای خلق شرق کوردستان کرد. به عنوان نمونه در شهر مریوان دستگیری فعالین مدنی در همان روز نخست صورت گرفت. هر چه بر دامنه ای قیام های اعتراض آمیز افزوده شد و موج این حرکت دیگر شهرها و مناطق شرق کوردستان را نیز در پی گرفت، جمهوری اسلامی دیگر قادر به مقابله ای مستقیم با آن نگردید. چراکه موجی عظیم از خیزش مردمی بوده و فقط محدود به شرق کوردستان نگردید؛ بلکه دیگر مناطق ایران و حتی تهران را نیز شامل شد. این موج حمایت و حرکت اعتراض آمیز را نیز در افغانستان و حتی کشورهای اروپایی سبب حیرت جهانیان گردید. این خیزش و قیام مردمی است که روحیه و توانی مضاعف به مبارزه و ملت مبارز در شرق کوردستان می بخشد. این شیوه ی تفکر و مقاوت اراده و بستری نوین از مبارزه را در شرق کوردستان جهت توسعه ی مبارزه ای عظیم در مقابل خویش می بیند. حال اینکه اگر دولت ایران در برابر توان و مطالبات و آزادی خواهی ملت های ایران خردگرایانه تر برخورد می نمود، وجود پتانسیل عظیم آزادی خواه در ملت های ایران فرصتی تاریخی می بود تا جمهوری اسلامی ایران از بحران موجود داخلی رهایی یابد. اما جمهوری اسلامی ایران همواره جهت چاره یابی مسائل و مطالبات جامعه برخوردی مستبدانه و زورگویانه که با خشونت، دستگیری، اعدام و فشاری مضاعف همراه بوده است را بیش از هر گزینه ی دیگری انتخاب می نماید. تصویر واقعی موجود از جمهوری اسلامی در برخورد با مسائل اجتماعی و مطالبات جامعه تصویری است که به شیوه های مختلف شاهد سیاست سرکوبگری هستیم. بدون شک قیام ملت کورد در شرق کوردستان

تأثیرات سیاسی خود را در ایران و ملت‌های موجود آن گذاشته است. به روشنی شاهد بودیم که موج این قیام‌های مردمی شهرهای ایران را نیز در بر گرفت که شهرهایی همچون تهران، تبریز، شیراز و اصفهان نمونه‌های روشن آن هستند.

آلترناتیو: می‌بینیم که نظام هم موجی از دستگیری‌ها را در سطوح جامعه آغاز نموده و هم فشار بر زندانیان سیاسی را افزایش داده است. این امر ناشی از چه خوانشی است که یک‌بار دیگر نظام جمهوری اسلامی ایران را همچون سال‌های آغازین حاکمیت خود وادار به اتخاذ چنین سیاستی دربرخورد با زندان و زندانی سیاسی می‌گرداند؟

رفیق رزان: زندان از مهم‌ترین نهادها در نظام جمهوری اسلامی جهت سرکوبگری و درهم شکستن اراده تعریف می‌گردد. شاید در بعضی از کشورها زندان دارای چنین کارگردی در این سطح گسترده نباشد. اما در ایران و از ابتدای تاسیس نظام جمهوری اسلامی تا به امروز، به طور عمیقی شاهد بروز فجایی غیرانسانی در زندان‌ها بوده‌ایم. در فاصله‌ی سال‌های ۵۸ تا ۶۱ و نیز سال ۶۷ حتی در سال‌های ۸۸ و ۸۹ و به‌طور کلی به درازای عمر جمهوری اسلامی تا به امروز جنایات رژیم ایران در زندان و در برابر زندانیان سیاسی مسائلی نیستند که بتوان به‌راحتی به فراموشی سپرد. موجی از قتل‌عام، سرکوبگری، دستگیری و اعدام نیروهای اجتماعی مخالف در ایران را با فشاری مضاعف مواجه ساخت. آنچه امروز نیز اعمال می‌گردد تداوم همان سیاست و تعمیق و گسترده‌تری بیشتر آن است. در ادبیات سیاسی رژیم جمهوری اسلامی می‌بایست ملت‌های موجود در این جغرافیا دارای اراده نبوده و موجودیت سیاسی نداشته باشند. بدین معنا که هرگونه جنبش و تحرکی از سوی این خلق و به‌طور کلی از سوی جامعه‌ی ایران مقابله و سرکوب از سوی نظام را با خود به همراه خواهد داشت. این نگرش از سوی همین نظام در جامعه نهادینه شده و تمامی سیاست‌هایی را که جهت مشروعیت بخشید به آن ضروری بدانند. بدون هیچ قاعده‌ای اعمال می‌نماید. این شیوه‌ی برخورد نظام با زندانیان سیاسی در خصوص مختلط نمودن آنان در بندهای غیرسیاسی همچون بند معتادین، قاچاقچیان مواد مخدر، قاتلین و متجاوزین و به‌طور کلی جرائم غیرسیاسی و اصرار بر این شیوه حاوی پیام مهمی است. در واقع اعتیاد در جامعه‌ی ایرانی به ابزاری جهت بی‌اراده نمودن جامعه

و تخریب بافت‌های اخلاقی و کاهش واکنش فردی و اجتماعی تبدیل گشته است. پخش و توزیع مواد مخدر و اصلاً نهادینه نمودن ضد فرهنگ اعتیاد در زندان بیش از جامعه دارای ابعاد و گستردگی بیشتری است. اعتیاد و مصرف مواد مخدر در زندان همچون یک سنت به آن نگریسته می‌شود. می‌توان گفت که حجم فروش و معاملات مواد مخدر در هر زندان جمهوری اسلامی سرسام‌آور است که نمی‌توان این گستردگی را بدون آگاهی مدیران و مسئولان در نظر داشت. شیوه‌ای که در آن هم سود مالی هنگفتی را عاید کارگزاران و عمال نظام می‌گرداند. هم ابزاری بسیار کارآمد در جهت تضعیف و درهم شکستن اعتقاد و باورداشت‌های یک زندانی است. بدیهی است که در هدف‌گذاری این برنامه، زندانی سیاسی همواره اصلی‌ترین هدف است. چراکه با درهم شکستن اراده و اندیشه‌ی یک زندانی سیاسی می‌توان بسیار عمیق‌تر و گسترده‌تر اراده‌ی فرد و جامعه را نیز درهم شکست. موضوعاتی همچون ترویج مواد مخدر در زندان با عدم تفکیک زندانیان سیاسی از دیگر جرائم و نیز فعالیت بیشتر و وحشیانه‌تر نهادهای امنیتی و اطلاعاتی در زندان در واقع حاوی این پیام است: یا توبی اراده می‌گردد و تسلیم می‌شوی یا در مقابل قاتلین، تبهکاران و اعتیاد قرار خواهی گرفت. در زندان که یک زندانی سیاسی دارای هیچ مکانیسم دفاعی نیست با انواعی از خطرات روبرو است. بسیاری از مرگ‌های موجود در زندان توسط زندانیان دیگر یا مسئولین و محافظین زندان را بایستی ناشی از اعمال برنامه‌ها و پروژه‌های هدف‌مند نظام جمهوری است دانست. زندانیان سیاسی بسیار هوشیارانه و خردورزانه این مسائل را دیده و با آن روبرو گشته‌اند. به همین دلیل است که در یک ایستار انقلابی و مقاومت‌کننده در برابر آن موضعی انقلابی را اتخاذ نموده‌اند. ما این ایستار انقلابی را ارج می‌نهیم و آن را درود می‌فرستیم. این یک نبرد و مبارزه‌ی اراده‌مند و توانمندانه است. زمانی که نظام در پی از میان بردن موجودیت یک زندانی است و حتی حاضر به پذیرش وجود فیزیکی وی نیست، یک زندانی سیاس نیز با تمام موجودیت خویش در برابر این وضعیت و با جسم و کالبد خویش به مبارزه برخاسته است.

آلترناتیو: شاهد این وضعیت در ایران هستیم که هم‌زمان با دستگیری‌ها و یا اعمال فشار و یورش مضاعف بر زندانیان سیاسی، موج‌نوینی از حملات فرهنگی و تخریب ارزش‌های اجتماعی نیز به شیوه‌های مختلف در جامعه‌ی

ایران صورت می‌پذیرد. به نظر شما چه رابطه‌ای میان این دو موضوع می‌توان یافت؟ آیا دولت روحانی که در راه چاره‌یابی مسائل و معضلات اجتماعی و سیاسی ایران، خود را دارای پروژه می‌دید و وعده‌های بسیاری از سوی وی مطرح گردید قادر به تغییر و یا گذار از این وضعیت خواهد بود؟

رفیق رزان: در تاریخ جمهوری اسلامی یورش‌های همه‌جانبه‌ای از سوی این نظام بر کوردها صورت پذیرفته است. یورش فرهنگی و قتل‌عام فرهنگی از سوی جمهوری اسلامی در هر دوره، سیاستی بسیار پراهمیت برای دولت‌های مختلف و دارای جایگاه ویژه‌ای در کارنامه‌ی نظام جمهوری اسلامی بوده است. دولت روحانی نیز ادامه‌دهنده‌ی همان سیاستی است که سرکوبگری جامعه و یورش به بافت‌های فرهنگی آن را در دستور کار دارد. با گشاده‌رویی، دادن و عده و وعید، عوام‌فریبی از یک سو، و از سوی دیگر با خطرناک‌ترین شیوه‌های سرکوب، قتل‌عام و درهم شکستن اراده‌ی جامعه را همچنان تداوم می‌بخشد. قتل‌عام فرهنگی خطرناک‌ترین شکل قتل‌عام در یک جامعه است. جنگی است که دولت روحانی تداوم آن را بی‌پروا شکل می‌دهد. در طول تاریخ، شاهد قتل‌عام ملت‌ها و جوامع مختلف به دست نظام‌های سلطه بوده‌ایم. اما تا زمانی که فرهنگ‌ها قتل‌عام نگشته‌اند یا تراژدی‌های فرهنگی صورت نگرفته است. ملت‌های تحت ستم توانسته‌اند یک‌بار دیگر خود را بازسازی و احیا نمایند؛ اما آنچه که هم‌اکنون اعمال می‌گردد، ژینوسایدی فرهنگی است. از یک سو با اعمال قوانین و ضوابط مختلف، موانعی جدی در راه توسعه و گسترش هنر و فرهنگ جامعه به‌وجود می‌آورد. و از یک سو سیاست‌های ذوب فرهنگی، تحقیر زبانی و تخریب ارزش‌های فرهنگی را در جامعه به اجرا درمی‌آورد. شاهد مهاجرت عظیم هنرمندان، فعالین عرصه‌ی فرهنگ، اندیشمندان و متفکران ایرانی به خارج از ایران هستیم. وضعیت اسفبار آنان در غرب نیز بر کسی پوشیده نیست. در واقع این قشر عظیم فرهنگی توانی برای تحمل در لایبرنت (هزارتو) سیستم اداری ایران را ندارند. سیستم بروکراتیک به صورتی بسیار آگاهانه، آنچنان جامعه‌ی فرهنگ و هنر را بر سردرگمی و آشفتگی مواجه ساخته که جایگاهی برای هنرمندان و ضرورت‌های اجتماعی آن‌ها باقی نگذاشته است. این در حالی است که سیاست تهدید، سانسور و تخریب و تحقیر فرهنگی با گسترده‌ترین حالت‌اش در جامعه با سرعت در حال شکل‌گیری است. «مقایسه

نمودن هنرمندان» با هدف تخریب چهره‌ی هنرمندان مردمی یکی از شیوه‌های این یورش فرهنگی است؛ اگر چه برخی وجود کانال‌های تلویزیون کوردی در شرق کوردستان را مثبت و مهم ارزیابی می‌نمودند. این امر البته که امری مهم است ولی آیا به‌راستی رویکرد و عملکرد همین رسانه‌های به اصطلاح محلی چیست؟ مراکز رسانه‌ای کوردی در شرق کوردستان و ایران وظیفه‌ی اصلی خود را ذوب فرهنگی، تحقیر ارزش‌های فرهنگی و زبانی و تخریب اندیشمندان و هنرمندان کورد تعریف نموده‌اند. سیاستی که اینگونه خوانشی از کوردها دارد؛ کوردها قادر به درک و فهم دیگر زبان‌ها نیستند، پس لازم است که به‌وسیله‌ی زبان خودش، وی را از میان برد. اینکه برخی‌ها مدعی این موضوع بودند که می‌توان در همان سیستم رسانه‌ای و اداری دولت در ایران می‌توان با سیاست‌های نظام مقابله کرد. ادعایی واهی و شکست‌آمیز بود. در این رسانه‌ها به طور بسیار آگاهانه و سامان‌مند، فرهنگی کاملاً دولتی و مرکزی را در جامعه نهادینه می‌نمایند. این امر نه تنها در راستای مقابله با کوردها و فرهنگ آن‌ها صورت می‌گیرد، بلکه در قبال دیگر خلق‌های ایران نیز به صورت سیستماتیک شکل می‌گیرد. تقابل ارزش‌های زبانی و فرهنگی با این سیاست جمهوری اسلامی در حال فراگیر کردن چالش است. تلاش برای نهادینه نمودن این موضوع که فرهنگ‌های موجود در ایران جز فارسی، همگی حقیر و خرده محسوب تلقی می‌شوند، تلاشی است که به‌صورت سیستماتیک در حال نهادینه شدن در حافظه‌ی جامعه است. این موضوع نه تنها بر جامعه‌ی کورد، بلکه بر آذری، عرب، لر و ترکمن و دیگر جوامع ایران به‌طور وقیحانه‌ای صورت می‌گیرد. ما مخالف وجود کانال‌های تلویزیونی استانی نیستیم، اما یک تلویزیون استانی می‌بایست توسط همان جامعه و بر اساس خواسته‌های فرهنگی و ارزش‌های راستین آن جامعه مدیریت گردد؛ حاوی پیام ارزش‌گذاری به فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی و زبانی باشد و توسط همان جامعه تعریف گردد. اما می‌بینیم که تمامی کانال‌های تلویزیونی در ایران- کانال‌های تلویزیونی سراسری و استانی- همگی دولتی بوده و توسط خود حاکمیت مدیریت می‌گردد. بایستی عنوان نمود که تمامی این کانال‌ها، نهادهای آموزشی صرفاً دولتی بوده و با هدف خاص ایدئولوژی به کاربرده می‌شوند. اگر این کانال‌ها با اهداف خاص نظام و با هدف یورش فرهنگی ایجاد نگردیده است، پس در این صورت دولت اجازه دهد که جوامع موجود در ایران خود نیز دارای رسانه‌ی مستقل باشند. اما می‌بینیم که به

هیچ‌عنوان در ایران اجازه‌ی هیچ‌گونه فعالیت رسانه‌ای برای مردم و ملیت‌های موجود وجود ندارد، آزادی بیان و اندیشه در ایران محلی از اعراب ندارد.

آلترناتیو: با توجه به این مطالب می‌توان عنوان داشت که نظام جمهوری اسلامی بی‌هیچ وقفه‌ای سیاست‌ها و برنامه‌های خود را در راه حاکمیت و کنترل هرچه بیشتر بر جامعه اعمال می‌نماید این نشان می‌دهد که این دشمنی به‌صورتی کاملاً آشکار و سامان‌مند صورت می‌گیرد. در این حالت چه رسالتی بر عهده‌ی جامعه است، می‌بایست در تقابل با این وضعیت دارای چه برنامه و تلاشی هدفمند باشد؟

رفیق رزان: ما علناً اعلام می‌داریم که این سیاست‌های نوین جمهوری اسلامی در شرق کوردستان ارتباط تنگاتنگی با موج نوین حملاتی دارد که به تمامی بر ملت کورد در دیگر بخش‌های کوردستان اعمال می‌شود. در موقعیتی که ملت کورد در تمامی بخش‌های کوردستان مورد یورش عظیم قرار گرفته است، نظام جمهوری اسلامی ایران نیز آن را یک فرصت به‌شمار آورده تا هر چه بیشتر اراده‌ی کوردها را درهم بشکند. به همین دلیل خلق ما در شرق کوردستان حامل رسالتی عظیم است. فرزندان این خلق که در کوبانی حماسه‌ای عظیم از مقاومت را آفریده‌اند و در راه پاسداشت از شرافت و ارزش‌های این سرزمین جان خویش را نثار می‌کنند، فریاد جامعه‌ی کوردستان را به گوش تمامی جهان رسانده‌اند و مقاومت کورد را به مقاومت تمامی خلق‌های ستمدیده‌ی جهان تبدیل نموده‌اند. هم‌اکنون هم‌سنگران همان مبارزان در زندان‌های جمهوری اسلامی بلکه تمامی اشغالگران کوردستان این حماسه‌ی عظیم را بر نمی‌تابند. به همین سبب است که فشار بر زندانیان سیاسی را مضاعف نموده است. آنچه که امروزه جمهوری اسلامی اعمال می‌نماید انتقام از قیام و خیزش ملت کورد در شرق کوردستان است. به‌طور بی‌شرمانه‌ای این پیام را می‌هد که هر خیزش و قیام مردمی با شدیدترین سرکوب و وحشیگری روبرو خواهد گردید. اما جمهوری اسلامی بایستی به این نکته به‌خوبی واقف باشد که ملت کورد نه ملت سابق در دوران ذهنیت کلاسیک کوردی است. این ملت با تمامی تهدیدها و فشارهای که بر آن وارد می‌آید بازهم پویاترین ملت در راه مبارزه برای آرمان‌های آزادی‌خواهی خویش است. ملتی که دست برادری دیگر ملت‌ها و خلق‌های موجود در ایران را جهت هم‌بستگی دموکراتیک خلق‌های

ایرانی می‌فشارد. در حقیقت امروزه ملت کورد پیشاهنگ مبارزه‌ی عظیم خلق‌ها در ایران است. خود نظام نیز به‌خوبی به این موضوع واقف است که دیگر اعمال سیاست‌های گذشته همچون دستگیری و فشار اجتماعی، یا نظامی‌گری و ایجاد پایگاه و .... به‌هیچ‌عنوان این ملت را ذره‌ای از مبارزه در راه تحقق آرمان‌هایش ضعیف نخواهد کرد. ملت کورد در شرق کوردستان حاضر به کوتاه آمدن در مقابل سیاست‌های اشغالگرانه‌ی نظام جمهوری اسلامی نخواهد بود. مبارزه‌ی این مقطع کورد نه همچون مبارزه‌ی سابق بوده که بتوان با ایجاد رعب و وحشیگری یا نظامی‌گری و دستگیری آن را محدود و یا از میان برد. زندانی سیاسی کورد نیز دیگر آن زندانی‌ای نیست که جمهوری اسلامی خواهان بازتولید یا شکل‌دهی به وی بود. اساسا جمهوری اسلامی می‌بایست از مقاومت مبارزان کورد در سال ۲۰۰۸ از بزرگ‌ترین حماسه‌ی زندان در تاریخ جمهوری اسلامی بوده است. در همان دوره نیز این جمهوری اسلامی بود که سیاست‌هایش شکست خورد و در اصل اراده‌ی این نظام درهم شکست. در سال ۲۰۱۰ با اعدام شهیدان قهرمان فرزاد و فرهاد و شیرین و علی این نظام و تمامی سیاست‌هایش در زیرپای قهرمان کورد نابود گردید. در پای چوبه‌ی دار اعدام این قهرمانان بود که نظام و تمام آن هیبت پوشالی‌ای که در جامعه ایجاد کرده بود، فرو ریخت. اینک نیز جوانان کورد در زندان‌های شرق کوردستان در راه تحقق مطالبات به‌حق‌شان و در راه هدف خویش ذره‌ای پا پس نخواهند کشید و خلق کورد نیز در شرق کوردستان و در تمامی کوردستان می‌بایست حمایت و پشتیبانی خویش از این مبارزه را به‌شیوه‌ی بسیار شکوهمند نشان دهد. ملت ما در تمامی شهرها و روستاهای شرق کوردستان می‌بایست به سپر زنده‌ی حمایت از این مبارزان خود در زندان مبدل شود. هم‌اکنون مظلوم‌ترین مبارزان در زندان‌های ایران و شرق کوردستان با نثار جان خویش رسالت مبارزه‌ی عظیم را بر دوش گرفته‌اند. ببینید اینان هم مظلوم‌ترین مبارزان و در عین حال قهرمان‌ترین مبارزان‌اند، علی‌رغم اینک دارای هیچ‌گونه مکانیسم دفاعی نیستند، تنها با جسم و جان خویش و با قبول اعتصاب تا شهادت این بار عظیم مبارزه را به پیش می‌برند. این یک نبرد اراده است. پس لازم است که تمامی کوردها و آزادی‌خواهان در سراسر کوردستان از این مبارزه و مقاومت شکوهمند حمایت عملی خود را ابراز دارند. سازمان‌های حقوق بشری و نهادهایی که گویا خود را نهادهایی مردمی و خارج از سیستم

دولت‌ها معرفی می‌نمایند در بسیاری موارد به سبب منافع سیاسی دولت‌ها، حاضر به رویکردی واقعی از خویش نیستند و دیده شده که از برنامه‌ها و سیاست‌های عملی جمهوری اسلامی نسبت به خلق کورد چشم‌پوشی کرده و حاضر به واکنش در برابر آن نیستند، در همین راستا شاهد برخورد دوگانه‌ی این نهادها هستیم که چگونه در مقابل این واقعیت سکومت اختیار کرده و حتی افکار عمومی را متوجه موضوعات دیگری می‌کنند. ما این ذهنیت و موضع‌گیری‌ها را محکوم می‌کنیم و از خود سیاستمداران و مبارزان زندانی کورد در زندان‌های ایران می‌خواهیم که موضع عملی خویش را نشان داده و در حمایت از اعتصاب غذای این زندانیان وارد عرصه‌ی عمل گردند. فریاد آزادی‌خواهی زندانیان سیاسی را بشنوند. لازم است که خلق کورد در اروپا فشار خویش بر نهادهای حقوقی و سازمان‌های حقوق بشری را در راه حمایت از این مقاومت شکوهمند افزایش داده و آن‌ها را بیشتر از پیش وارد عمل گردانند.

آلترناتیو: با این تفاسیلی که مطرح گردیدند، و نیز با توجه به وضعیت زندانیان سیاسی و به ویژه موقعیت کوردها در شرق کوردستان، از این پس برخورد و موضع شما با مسئله چگونه خواهد بود؟

رزان جاوید: من لازم می‌دانم که نکته‌ای را یادآوری نمایم و آن یورش‌های جمهوری اسلامی است که نه تنها خلق کورد بلکه دیگر خلق‌های ایران را نیز دربر گرفته است. به‌ویژه اینکه شاهد بودیم که بعد از اعتراضات مردمی در اهواز در خصوص مسئله‌ی کارون، جمهوری اسلامی موج حملات خود به عرب‌ها را نیز افزایش داده است. در مورد دیگر خلق‌های ایران نیز وضعیت بسیار بغرنجی وجود دارد. بلوچ‌ها، خلق فارس و حتی پیروان آیین و ادیان مختلف با موج نوینی از یورش از سوی جمهوری اسلامی مواجه‌اند به همین سبب تمامی نیروهای مخالف رژیم را به واکنش و هم‌بستگی و هم‌گرایی سیاسی و عملی در برابر سیاست‌های آن فرامی‌خوانیم. رسالتی که هم‌اکنون بر دوش تمامی نیروهای اپوزیسیون با ماهیت دموکراتیک هست، اتحاد و هم‌بستگی در برابر سیاست‌های نظام می‌باشد. بدون شک ما مدام در حال پیگیری تمامی سیاست‌های رژیم در خصوص وضعیت تک‌تک زندانیان سیاسی بوده و هرگونه برنامه و پروژه‌ی این رژیم در این مورد را مهم و پراهمیت می‌دانیم. در این مدت جمهوری اسلامی و کارگزاران

این نظام به جای برداشتن گامی عملی در راه چاره‌یابی وضعیت موجود و احقاق حق و مطالبه‌ی مشروع زندانیان اعتصابی، به شیوه‌های مختلف آنها را تهدید نموده است. تهدید این زندانیان درخصوص اجرای احکام اعدام، شکنجه، فشار بر خانواده‌ی آنان مواردی است که از سوی رژیم انجام گرفته است. ما هرگونه سیاست این رژیم و به‌ویژه اجرای احکام اعدام را به شدت پاسخ خواهیم داد و بدون شک برخورد ما در انتقام از اعدام یک زندانی سیاسی موضوعی است که رژیم را در تنگنا قرار خواهد داد. ضروری است که رژیم در کمترین زمان نسبت به احقاق حق این زندانیان اقدام عملی نماید. ما به صورت بسیار موشکافانه‌ای تمامی سیاست‌ها و اقدامات ایران را به طور مستمر پیگیری می‌نماییم و در برابر هرگونه کنش احتمالی از سوی ایران و به خطر افتادن جان اعتصاب‌کنندگان، واکنش شدید نشان خواهیم داد.

*****

خلاصه‌ای از گفتگوی رفیق رزان جاوید با نشریه‌ی آترناتیو در رابطه با بررسی ابعاد منشور هفت‌ماده‌ی پژاک

آترناتیو: عملکردهای سیاسی را در ایران و منطقه و همچنین وضعیت خلق‌ها را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

رفیق رزان: جو ناسالم حاکم بر خاورمیانه و به‌ویژه فضای ناهنجار سیاسی ایران به حدی رسیده که بر عمق مشکلات و مسائل افزوده و راه را بر عدم چاره‌یابی مسائل گشوده است. عدم وجود اخلاق سیاسی میان دول و اکثریت جناح‌های اپورتونیست و منفعت‌خواه هم موجب هرج و مرج و فضایی کاملاً مسموم در عرصه‌ی سیاسی گشته و هم سبب ارائه‌ی تعریفی غلط از سیاست و حتی منفعت گردیده است. چرا که با توجه به مشاهدات، به‌وضوح آشکار می‌گردد آنچه که در عملکرد جناح‌ها و دولت‌های کنونی حاکم است، اولویت‌بخشی به منافی

کاملاً کوتاه مدت و کنار گذاشتن منافع استراتژیک می باشد. به ویژه کاملاً مبرهن است که در عملکردها و سیاست های کنونی جناح های مذکور جایی برای منافع درازمدت خلق های منطقه وجود نداشته و سیاست در انحصار قشر دولتی و حاکم قرار داده شده است. با توجه به جنگی که در منطقه نیز برقرار است، از عملکردها اینگونه برداشت می شود که هر جناحی درصدد ایجاد حاکمیتی مطلق بوده و به خاطر دستیابی به چنین هدفی حتی به قیمت حذف خویش سعی بر حذف جناح مقابل خویش دارد. در این راستا ارزش گذاری به منافع خلق ها در برنامه ی کاری هیچ یک از طرفین وجود نداشته و بحث از راهکارهای مسالمت آمیز و دموکراتیک از دیدگاه آنان کاملاً منفور است. تداوم همان سنت قدیمی قدرت و سلطه گری را در نمونه حکومت کنونی ایران شاهدیم. نمونه ی چنین سیاستی را می توان در گذشته ی نه چندان دور مشاهده نمود. جواب ناصرالدین شاه قاجار به فرستاده ی دولت بریتانیا در ایجاد نوعی حکومت پارلمانی در ایران، با گفته ای نظیر «پادشاهی در مملکتی آنچنانی هیچ کیفیتی ندارد» حائز اهمیت است. چنین برخوردهایی را می توان به وفور از دولت مردان حاکم کنونی ایران مشاهده نمود. نمونه ی آخر این برخوردها را می توان در نوع جوابدهی برخی مسئولان دولتی به منشور ارائه شده از سوی پژاک مشاهده کرد.

آلترناتیو: هدف شما از مطرح نمودن این منشور چه بود و در آن چه خواسته ای را مطرح کردید؟

رزان جاوید: منشوری جهت حل مسئله ی کورد در چارچوب ایران از طریق راهکارهای دموکراتیک توسط پژاک ارائه گشت که می توان اهداف آن را مختصراً بدین شکل بیان داشت؛ در ایران مشکل هویت وجود داشته و به لحاظ عملی هویت اکثر خلق و اقلیت های متفاوت موجود در ایران با انکار مواجه گشته و این خلق با سیاست های شدید آسمیلاسیون روبرو هستند. این مشکلات بایستی حل شده و جهت حل مسالمت آمیز بایستی مخاطبان اساسی اش را مد نظر قرار داد. ارائه ی چنین منشوری در مرحله ای بسیار حساس و تاریخی صورت گرفت که این امر حاکی از احساس مسئولیت و جلوگیری از ابزارشدگی این حزب و یا خلق های ایران در جنگ قدرت مابین دولت ایران و جناح غربی می باشد. در این همین چارچوب موضعی مستقل نشان داده

شده و بر حل مسالمت‌آمیز مسئله در داخل مرزهای ایران را طریق شروع مذاکرات تاکید می‌گردد. نشان داده شد که علی‌رغم برخی ادعاها، آنچنان که در برنامه‌های پژاک آمده است، این جنبش به هیچ وجه طرفدار راهکارهای خشونت‌آمیز نبوده و به گونه‌ای که در مراحل قبلی نیز نشان داده شده، پیروی از راهکارهای صلح‌جویانه و مسالمت‌آمیز اهداف اصلی این جنبش را تشکیل می‌دهد و با این منشور، پژاک باردیگر حسن‌نیت خویش را آشکارا نشان داد.

آلترناتیو: آیا شما در مطرح کردن این منشور تنها مسئله خلق کورد را اساس قرار دادید، در این رابطه پاسخ ایران را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

رزان جاوید: اساسا راهکارهای ارائه شده در منشور نه تنها راهگشای حل مسئله‌ی کورد خواهد شد، بلکه زمینه‌ساز حل همه مشکلات موجود در ایران خواهد گشت. چرا که نیرومند شدن ایران و موثر واقع شدن این کشور، از طریق مدنظر قراردادن منافع خلق و مشارکت سیاسی همه خلق در عرصه سیاسی ایران میسر است. از طرفی نیز ارائه این منشور ابعاد مبارزاتی و مطالبات برحق خلق‌های ایران و به‌ویژه خلق کورد را نمایان ساخت و راه را بر تبلیغات منفی علیه جنبش آزادی‌خواهی خلق کورد مسدود نمود. درمقابل جوابدهی به این مطالبات از جانب دولت حائز اهمیت بوده و مستلزم ارزیابی‌هایی گسترده است. جواب وزارت آموزش و پرورش مبنی بر به‌کارگیری زبان فارسی برای آموزش و ممنوعیت هر نوع زبان دیگری بود، همچنین صدور بخشنامه‌ای از جانب مظفر رستمی رئیس آموزش و پرورش سقز جهت اجباری‌سازی استفاده از زبان فارسی در مدارس آن شهر ناشی از همان نگرش است؛ همچنین انجام عملیات‌های نظامی و توپ‌باران نواحی هورامان و کوه‌های شاهو و عملیات در برخی از نواحی دیگر، به‌علاوه تلاش در جهت ایجاد هرج و مرج و تفرقه در میان تنوعات آیینی در شرق کوردستان از دیگر عملکردهایی است که در مرحله‌ی پس از ارائه منشور پژاک از دولت ایران دیده شده است. بدون شک چنین رویکردهایی، اصرار دولت بر سلطه‌گری و سیاست از میان برداشتن غیرخودی‌ها و از همه مهم‌تر گام نهادن به‌سوی دیکتاتوریتی مطلق در سطح داخلی و سیاست‌های خارجی این دولت است.

متن گفتگوی رفیق رزان جاوید با مجله‌ی آلترناتیو در رابطه با برگزاری کنفرانس ملی کورد.

آلترناتیو: چرا در این مقطع برگزاری کنفرانس ملی بیش از پیش حائز اهمیت است و شما به مثابه‌ی حزب حیات آزاد کوردستان بر این امر تاکید می‌ورزید؟

رفیق رزان: هر چند برخی از جناح‌ها، احزاب کوردی و حتی برخی از شخصیت‌ها با نگرشی تنگ‌نظرانه به مسئله‌ی کنفرانس و ضرورت اتحاد می‌نگرند و بیشتر در پی کسب منافع کوتاه‌مدت سیاسی‌اند، و در لابه‌لای مفاهیم برخی از آنان برخورد‌های قدرت‌طلبانه نهان باشد، اما مسئله‌ی اتحاد و همبستگی خلق کورد موضوعی ساده و محدود به منافع کوتاه‌مدت نیست. این امر حتی فراتر از برنامه و سیاست‌های احزاب، ضرورتی است تاریخی. در سطح جهانی و خاورمیانه تغییر و تحولات عظیمی در جریان است و این دگرگونی‌ها مستقیماً بر آینده‌ی ملت‌های منطقه تاثیرگذار خواهد بود. هدف اساسی مرحله‌ی آغازشده، ایجاد نظم جدید جهانی است. نظم گذشته‌ی جهانی که پس از جنگ‌های اول و دوم جهانی ترسیم شد، بایستی تغییر می‌یافت و در این راستا مداخلاتی از جانب نیروهای غربی در خاورمیانه صورت گرفت. ملت کورد و برخی از ملت‌های کهن این منطقه از قبیل؛ آشوریان، سوریانی‌ها و ارمنی‌ها نیز در این مقطع زمانی برپایی نظم قدیم، با سیاست نسل‌کشی و انکار و امحار و پرو گشتند. دولت-ملت‌های جدید در آن مقطع برپایه‌ی انکار دیگر خلق‌ها ایجاد گشتند. خلق آشوری که یکی از خلق‌های کهن منطقه بود با نسل‌کشی مواجه گشت و جایی برای اسکان این خلق در چینش جغرافیایی این منطقه نماند. آرامنه نیز با نسل‌کشی مواجه شدند. ملت کورد نیز در بین چهار دولت - ملت تشکیل شده، تجزیه گشت و هدف شدیدترین و بی‌رحمانه‌ترین نوع انکار و امحاء و آسیملاسیون شد. چنین سرنوشتی برای بسیاری از ملت‌ها و اتنیسیته‌های موجود در این منطقه اتفاق افتاد. این موضوع با خود بحران عظیمی را در منطقه به همراه آورد و از آن مرحله تاکنون خاورمیانه شاهد جنگ‌ها، خون‌ریزی‌ها و تراژدی‌های بزرگ انسانی بوده است. ملت‌های

خاورمیانه در اشک و خون غرق شدند. ملت کورد در آن مقطع هم به دلیل سیاست‌های از قبل طراحی‌ریزی شده‌ی دولت‌ها و نیروهای مداخله‌گر و هم به دلیل نبود جنبشی پیشاهنگ و عدم وجود اتحاد و همبستگی قادر نشد که از موجودیت خود دفاع نموده و به ایفای نقش تاریخی‌اش پردازد.

آلترناتیو: در اینجا پرسشی به میان می‌آید و آن اینکه به‌رغم سیاست‌های از قبل تعیین شده‌ی نیروهای مداخله‌گر، به‌ویژه تصمیم به تجزیه‌ی کوردستان، آیا در آن مقطع اتحاد و وجود مبارزات قادر بود سرنوشت احتمالی را دگرگون نماید؟

رفیق رزان: پرسش مهمی است و اساساً جواب آن ضرورت اتحاد را آشکارتر می‌نماید. متأسفانه در جهانی زندگی می‌کنیم که منافع سیاسی بر پایه‌ی اصول دموکراسی تعیین نمی‌شوند. در سده‌ی گذشته که به هیچ‌وجه چنین وضعی حاکم نبود و در حال حاضر نیز سیاست‌عاری از اخلاق و مبادی دموکراسی و تا نهایت وابسته به منافع ایدئولوژیک و اقتصادی حاکمان است. دموکراسی به شعار و نقابی مبدل شده برای لاپوشانی چهره‌ی پلیدی و چپاول. در چنین دنیایی، نیرومندترها در صورت مشاهده‌ی ضعف و عدم نیرومندی دیگران با بی‌رحمانه‌ترین شکل و به شیوه‌های متفاوت آن را از میان برمی‌دارند. بدین گونه درصد آنند تا شاید شریکی از شرکا کم شده و سهم بیشتری از منافع کسب نمایند. به‌طور خلاصه می‌توان گفت که در دنیای امروز، عناصر فاقد نیروی سازمان‌دهی شده و ناتوان با سرنوشت بی‌رحمانه‌ی حذف و پاک‌سازی روبرو خواهد شد. چنین انتظاری که شاید نیرومندترها از روی ترحم و دوستی و مبادی دموکراسی نظری بر ضعیفان بیافکنند و آنان را از زیر ستم دیگر نیروها خارج نمایند و فرجی بر حال نابسامان‌شان ایجاد نمایند، ساده‌لوحی و خودفریبی‌ای بیش نیست. نیرومندی را می‌توان به انحای گوناگون تعریف نمود. در اینجا بحث بر سر قبول و یا عدم قبول نظم جدید جهانی نیست. احتیاج مبرمی به تشریح محتوای نظم جدید جهانی وجود دارد ولی با توجه به تجربیات تاریخی، واقعیت آن است که ملت کورد در صورتی که در این مقطع با تمام توان و نیروی خویش به دفاع از موجودیتش پردازد، شاید دیگر شانس برای این موضوع وجود نداشته باشد. در طول نظم گذشته، ملت کورد با مبارزاتی گسترده (حال با هر متد درست و یا نادرستی)، توانست تا

حدودی در مقابل سیاست انکار و امحا از مرگ رهایی یابد. مرحله‌ی کنونی تا حدی با مراحل گذشته تفاوت دارد. ملت کورد اکنون در تمامی مناطق کوردستان تا حدودی سازمان‌یافته‌تر از گذشته عمل می‌نماید و احزاب سیاسی زیادی در حال مبارزه‌اند. نقص اساسی، عدم یکپارچگی و هم‌گرایی مابین احزاب است. گردهمایی این احزاب و پیروی تمامی‌شان از سیاستی ملی در عرصه‌ی جهانی جهت براندازی سیاست آنتی کورد و دستیابی ملت کورد به حقوق برحقش گامی بجا و کارا خواهد بود. یعنی در مقطع زمانی کنونی که باردیگر تلاش برای ایجاد نظمی نوین در جریان است، جهت جلوگیری از تکرار تاریخ تلخ، وجود همبستگی و یکپارچگی ملت کورد از اهمیتی تاریخی برخوردار است.

آلترناتیو: آیا با برگزاری کنفرانس ملی این تهدیدها به تمامی رفع خواهد شد؟

رفیق رزان: هرچند برگزاری کنفرانس ملی جهت دستیابی به چنین سطحی کافی نیست اما می‌تواند به‌عنوان گام اول مثمر واقع گردد. این گامی مستحکم خواهد بود برای نیرومندی ملت کورد.

آلترناتیو: شما از نیرومند نمودن ملت کورد بحث می‌نمایید، آیا نیرومندی ملت کورد نمی‌تواند برای به‌قول شما ضعیف‌ترهای دیگر تهدید شود؟

رفیق رزان: در اینجا بایستی به‌خوبی هدف از نیرومندی ملت کورد را تعریف نمود. وجود ذهنیت سلطه‌گری، غارت و استعمارگری در هر جایی همیشه تهدیدی را برای دیگران ایجاد خواهد کرد. اما ملت کورد خواسته‌ای مبنی بر کشورگشایی و یا استعمار هیچ مملکت دیگری را نداشته و نخواهد داشت. کوردستان و ملت کورد صدها سال است که مستعمره‌ی دولت‌های گوناگونی بوده و تمامی مبارزاتش در راستای رهایی از استعمار انجام گرفته است. هدف نهایی ملت کورد آزاد زیستن و دستیابی به حقوق مشروع خود می‌باشد. نیرومند شدن ملت کورد، در راستای دفاع از موجودیت و آزادی‌هایش می‌باشد. به‌رغم همه‌ی قتل‌عام‌ها و عملکردهای غیر انسانی‌ای که علیه ملت کورد انجام گرفته اما بارها این ملت و جنبش آزادی‌خواهی‌اش، در کمال تواضع و فروتنی جهت حل مسئله‌ی کورد از طریق راهکارهای دموکراتیک دست‌آشتی را به‌سوی

استعمارگران و حتی جلادانش دراز نمود است. اما هر بار چنین تلاش‌های صلح‌طلبانه‌ای از سوی ملت کورد، از دید استعمارگران به عنوان ضعف و ناتوانی ارزیابی شده است و فرصتی برای یورش و وحشیانه‌تر. از دیگر سو ملت کورد یکی از کهن‌ترین ملت‌های خاورمیانه بوده و از تجربه‌ی فرهنگی هزاران ساله‌ی زندگی مسالمت‌آمیز با دیگر ملت‌ها و اتنیسیته‌های منطقه برخوردار است؛ لذا هیچ‌گاه آزادی این خلق تهدیدی را متوجه ملت‌های دیگر نکرده است. تنها زبانی که اتحاد ملت کورد به همراه خواهد آورد، زیان به منافع نانسانی استعمارگران و سلطه‌طلبانی است که از این راه منافع کلانی کسب کرده‌اند.

آلترناتیو: جهت اینکه کنفرانس از محتوای ملی برخوردار باشد، بایستی چه معیارهای رعایت شود؟

رفیق رزان: پیش از هر چیز، بایستی همه‌ی جناح‌ها و احزاب کوردی، حساسیت و اهمیت مقطع کنونی را به نیکی ادراک کنند. بایستی با احساس مسئولیتی تاریخی در مقابل ملت و به‌ویژه شهدای راه آزادی‌خواهی در قبال آینده‌ی ملت کورد، در این کنفرانس شرکت جویند. موضوع اتحاد ملی موضوعی فراحزبی بوده و منافع ملی را مد نظر قرار می‌دهد. از این رو محدود به منطقه‌ای خاص از کوردستان و یا بخش خاصی از این سرزمین نیست. بینش سیاسی --ایدئولوژیک و خط‌مشی مبارزاتی احزاب، به هیچ‌وجه در هم‌گرایی و توافق بین احزاب نبایستی به‌عنوان مانع تلقی گردد. آنچه مهم است وجود ذهنیتی دموکراتیک جهت تحمل یکدیگر و ایده‌های متفاوت است. با نگاهی به برنامه و شعارهای احزاب، در برنامه و گفتمان تمامی احزاب، دموکراسی و آزادی بیان به طرز بسیار آشکار مشاهده می‌شود. نبایستی دموکراتیک بودن تنها در سطح گفتمان باقی ماند. باقی ماندن آن در سطح شعار تنها عوام‌فریبی است. آنانی که در نخستین گام‌ها قادر به قبول دیگران نباشند، چگونه مدعی برپایی دموکراسی در جامعه خواهند بود. چنین جناح‌هایی به هیچ‌وجه قادر نخواهند بود در خدمت منافع ملی گام بردارند و بدون شک ملت کورد و به‌ویژه تاریخ این ملت، چنین عملکردهایی را از یاد نخواهد برد. امیدواریم که در بین احزاب، چنین برخوردهایی مشاهده نگردد. چرا که وجود چنین ذهنیتی نشان‌دهنده‌ی منافع تنگ‌نظرانه‌ی حزبی، منطقه‌ای و حتی شخصیتی

است. چنین نگرش و برخوردی به هیچ‌وجه با روح اتحاد ملی همخوانی ندارد.

آلترناتیو: در این کنفرانس صرفاً احزاب سیاسی بایستی شرکت داشته باشند یا حضور شخصیت‌های سیاسی و روشنفکر نیز ضروری است؟

رفیق رزان: حضور شخصیت‌های مجرب و مبارز، روشنفکران مسئول و حتی خانواده‌ی شهدا در روند کنفرانس مثمر خواهد بود. این موضوع تنوع و غنای خاصی به کنفرانس خواهد بخشید.

آلترناتیو: در مراحل گذشته نیز بحث در مورد برگزاری کنفرانس ملی در جریان بود. چرا گاهی این موضوع به بحث گذاشته و بعد از چندی به فراموشی سپرده می‌شد؟

رفیق رزان: متأسفانه در مراحل گذشته به علت عدم احساس مسئولیت برخی از جناح‌ها و درک ناقص از مسئله‌ی کورد، برگزاری این کنفرانس یا به تعویق می‌افتاد و یا به فراموشی سپرده می‌شد. دولت‌های منطقه و به‌ویژه دولت‌های حاکم بر کوردستان در تمامی مراحل جهت تضعیف ملت کورد از راهکارهای متفاوتی استفاده نموده‌اند. به‌ویژه پس از عقد پیمان لوزان بازی‌های سیاسی عده‌ی‌ای جهت به کارگیری احزاب کوردی در مقابل دولت‌های منطقه در جریان بود. در بسیاری از مواقع، یک دولت حاکم بر کوردستان خلق کورد را در جنگ با دولت‌های دیگر به ابزار اجرای سیاست‌های خویش مبدل کرده‌اند و طرف مقابل نیز همان بازی را در مقابل آنان انجام داده است. گاهی نیز یکی از دولت‌های حاکم بر کوردستان جهت از میان برداشتن مبارزاتی که در راستای آزادی ملت کورد در آن بخش انجام می‌گرفت با ترفندهای سیاسی، احزاب کلاسیک دیگر مناطق کوردستان و یا احزاب دیگری در همان منطقه از کوردستان را به جنگ با هم وادار می‌نمودند. این نوع سیاست‌ها جنگ‌های شدید داخلی را سبب شدند. به‌گونه‌ای که رفته‌رفته شکاف میان احزاب به سطحی می‌رسید که صورت مسئله به کلی فراموش می‌شد. البته که چشم امید بستن و انتظار دوستی از یکی از دولت‌های استعمارگر کوردستان جهت آزادی ملت کورد در منطقه‌ی دیگر از کوردستان، ساده‌لوحی‌ای سیاسی بیش نخواهد بود. در چنین حالی بروز جنگ داخلی امری اجتناب‌ناپذیر است. در چنین

وضعیتی بدون شک بحث بر سر اتحاد ملی و همبستگی احزاب به نتیجه نخواهد رسید. هر چند که در سال های اخیر تمامی احزاب به این نتیجه رسیده اند که دیگر جنگ داخلی به نفع هیچ یک از جناح ها نیست، اما نکته ای حائز اهمیت آنست که به خوبی بر سیاست هایی از این قبیل به هر شکل و سیاق آن واقف بوده و اجازه ی تکرار آن در هیچ عرصه ای را نداد. تا زمانی که مسئله ی کورد و ابعاد آن به خوبی درک نشود، منافع ملی در راس همه ی منافع قرار نمی گیرد و نمی توان از سیاست تفرقه افکنانه ی دولت های منطقه ای و فرامنطقه ای جلوگیری نماییم و به نتایج لازمه دست یابیم. یگانه را امید ملت کورد، مسیر اتحاد و همگرایی است. امیدوار بودن به دیگران و ذهنیت منجی پرور قطعاً شکست را با خود به همراه خواهد آورد. اساساً نکته ای که در آن اختلاف عملکرد وجود دارد نیز همین است. دلیل اصلی به تعویق افتادن و یا به دست فراموشی سپردن اتحاد ملی نیز از این موضوع نشات می گیرد. امیدواریم که در این مرحله بتوانیم از این نوع برخوردها و رویکردها رهایی یابیم. آلترناتیو: نمایندگی شرق کوردستان را چه جناح های به عهده خواهند گرفت و چرا برخی از احزاب خود را نماینده ی شرق جلوه داده و دیگران را رد می نمایند؟ رفیق رزان: همان گونه که در پرسش های قبلی نیز بدان اشاره شد، مسئله ی اتحاد ملی و پیروی از سیاستی ملی، محدود به منافع حزبی و یا بخشی از کوردستان نیست. تا زمانی که این موضوع به نیکی درک نشود و احزاب خود را از این مفاهیم رهایی نبخشند، کسب نتیجه مشکل خواهد بود. احساس مسئولیت همه ی احزاب در تمامی مناطق کوردستان، در مقابل کلیه ی احزاب و تمامی مناطق دیگر کوردستان، شرطی است اساسی. به نظر ما همه ی احزاب می بایست خود را نماینده و پیشاهنگ تمامی مناطق کوردستان بدانند. نباید سرنوشت تحمیلی بر این ملت را قبول نمود. وجود چنین ذهنیت و رویکردی ضروری است. با توجه به شرایط مبارزاتی کنونی و با توجه به برنامه و استراتژی احزاب، مبارزات به شکی جداگانه و در مناطق جداگانه در جریان است. به نظر ما در شرق کوردستان تمامی احزاب و جنبش هایی که مدعی خدمت به خلق کورد هستند بایستی در این کنفرانس شرکت جویند تا بتوانند نظرهای خود را بیان نموده و در تصمیمات سهیم باشند. اینکه برخی از احزاب به رد دیگر احزاب می پردازند موضوع قابل قبولی نیست. هیچ حزبی صلاحیت آن را ندارد که موجودیت حزبی دیگر را زیر سوال برد. رد دیگران نه تنها کاملاً با دموکراسی

مغایرت دارد، بلکه از محدوده‌ی اختیارات احزاب خارج است. خودبزرگ‌بینی منفوری در لابه‌لای چنین برخوردهایی نهان است. اساساً چنین برخوردهایی نشان از ضعف و ترس از واقعیت است و شکاف فاحشی با اصول دموکراتیک دارد. آلترناتیو: همان‌گونه که می‌دانید از دهه‌ی نود تا به حال موضوع همبستگی احزاب کوردی از طرف رهبر خلق کورد «رهبر آپو» به بحث گذاشته شد ولی اکنون ادعا می‌شود که این موضوع از طرف آقای مسعود بارزانی پیشنهاد شده است. نظر شما در این باره چیست؟ رفیق رزان: از قبل از دهه‌ی نود نیز گفته‌های رهبر آپو در مورد اتحاد بین تمامی مناطق کوردستان وجود دارد. در اوایل دهه‌ی نود نیز ایشان پیشنهاد دادند که کنگره‌ی ملی با شرکت همه‌ی احزاب برگزار گردد. در سال ۹۹ نیز ایشان پیشنهاد داد که کنگره‌ی ملی کوردستان برگزار شود. بر همین مبنا نیز برخی از شخصیت‌های مبارز و مسئول در جواب به این پیشنهاد ایشان، کنگره‌ی ملی کوردستان ک.ن.ک را تشکیل داده و تا به حال نیز این کنگره به فعالیت‌های خود ادامه می‌دهد. نکته‌ی مهم در این باره این است که در این مقطع کنفرانس ملی برگزار شود و امیدواریم که آقای مسعود بارزانی در این باره به وظایفش عمل نموده و به نوبه‌ی خود در این راستا گام بردارد. آلترناتیو: نظر شما در مورد اعلان دولت مستقل کوردی در جنوب کوردستان چیست؟ آیا شرایط برای چنین گامی مهیاست؟ رفیق رزان: ما مخالف اعلان دولت کوردی در جنوب کوردستان نیستیم. مشکلاتی که در این باره وجود دارد و مسائلی چون مناطق جداشده از اقلیم کوردستان وجود دارد که بایستی چاره‌یابی گردد. البته در صورت اعلان و یا عدم اعلان این دولت، برخورد مسالمت‌آمیز با دیگر ملت‌های منطقه حائز اهمیت است و بایستی مدنظر قرار داده شود. بایستی بر این نکته اصرار نمود که حفظ منافع و دستاوردهای منطقه‌ای از کوردستان به‌ویژه جنوب کوردستان، مستقیماً به گسترش مبارزات در دیگر مناطق کوردستان بستگی دارد؛ لذا هم در حالت کنونی و هم در صورت تشکیل دولت، حکومت اقلیم بایستی یاری‌رسان مبارزات در مناطق دیگر کوردستان باشد.

بهشی دووههم

نووسینی ههقالان لهسهه ژیان و خهباتی شههید

ریزان جاوید

ریزانی دیمۆکراسی و ئازادی

ئامەد شاھۆ

له بههاری ئازادیدا، ریزان سهركيشی کاروانیک دهکات که بهرهو لووتکهی ئازادی دهفریت. ئەو کاروان لهمهلبهندی کۆماری دیمۆکراتیکی کوردستانهوه وهری دهکوهی و دۆل به دۆل، شاخ به شاخ و دهشت به دهشت بهرهو باخچهی شۆرشى ئازادی ریدهپیویت و لهشارى قامیشلۆ شارى ئەویندارانى نیشتمان و ئازادی پهیوهستی کاروانی نهران دهبیت. ئەوهش به ریزانیک به ئەنجام دهگات که به خهسلهتی لیها تووی، کارزانی، شارهزایی و چاوکراوهیی کهسایهتی خهملیندرا بیت.

ریزان ئەو گوله بهرژهی ناو باخچهی کۆماری دیمۆکراتیکی کوردستانه که بهردهوام رووی لهخۆری ئازادی بوو. بۆ گههیشتن به ئازادی پیوستی به ریزانی و دۆزینهوهی ری و ریبازی حهقیقهت هیه. چون جهلادهکانی ئازادی لهبان گهردهنهکانی هیوا و باوهری، خیمهی کوشتارگهی رۆح و رهوانی جهستهی تاکی کوردیان ههلهداوه. بۆیه ئەگه تاکیک بهرهو خۆری ئازادی بروت، ریزان نهبی، به ساتۆری زولم و زۆری، هیوا و ئومیدی ژبانوه له جهستهی دادهبرد ریت. تایهت تاکیکی کورد بۆ ئەوهی ناسنامهی کورد بوونی بسهلمینیت و به کوردی ژبان بکات، دهبی ریزان و پینشهنگی شۆرشى هاوچهرخ و دیمۆکراتیکی گهل بیت. بۆیه شههید ریزان، به خهون و خهیالی مندالانهی به پهیژهکانی میژوو دادهکهویت و بۆ دۆزینهوهی کانگای ژبان به ناو رووپهلهکانی میژوودا دهگهپریت. لهناو بهلگه میژووییهکاندا رۆخساری شارهوی خۆی دهبینیتهوه. لهو لیگه رینهدا خۆی دهناسیت و گهوههری ئازدیخوازی خۆی دهبینیتهوه. بۆیه لهناو میژووی بزاقی ئازادیخوازی کورد دهبیته ریزان. چون لهناو رووباری میژوودا به هزر و رامانی ریهه ئاپۆ به دواى ریگای حهقیقهت دهگهپریت. لهو

ليگه رينه دا چاوغه ي كۆماری ديمۆكراتيكي كوردستان ده كاته گلۆپي به خته وه ري و ههستانه وه ي ژيانى . به رووناكى و هيواي دره وشاوه ي ئه و گلۆپه لاپه ره شاراوه كانى ميژوو ده خوڤينيته وه . به و پييه ريگاي ژيانه وه ، ههستانه وه و تيكشكاندن ي زنجيري كۆيله تى ده دۆزيتيه وه و به ريزانى ، ئه ستيره چاوكراوه كانى نيشتمان به ره و ئاسمانى شين ده بات . چه نديك به سهر په يژه كانى ميژوودا داده كه ويّت ، ئاسوى به ره به يانى ئازادى له زه يين و هه ستيدا خوڤچه ده كات . كاتيڪ ده كاته بناوانى ميژووى گه له كه ي ، هه ست به بووژانه وه وه به ئيراده بوونى خو ي ده كات . له بهر ئه وه ي كه سايه ت و زه ينى به ئيراده ي پۆلايين و ته وژمى تۆله رازندوه ته وه و جه سته ي به ناو و فه لسفه ي ريزانى داده پۆشيت . واتا له و تيگه هيشتنه دايه كه تا گه له كه ي به بى ريزان و بى پيشه نگ بيت ، به ئيراده ، به هيّز و ئازاد نابيت . بۆيه له سالى ۲۰۰۳ ناوه ندى توانده وه ي خوڤنده وارخانه كانى رژيم به جى ده هيلىت و روو له خوڤنده وارخانه ي ئاپوچيه كان و مه لبه ندى هه لۆبه رزه فره كانى نيشتمان ده كات كه به پيشهنگى و ريزانى ، گه لى كورد له سه ر رووبارى ژيانه وه ببووژينيته وه . واتا هه ر له سه رده مى لاوييتيه وه له په يژه كانى ده سه لات داده به زيت ، چۆن ده زانيت هه لكشان به سه ر په يژه كانى ده سه لات به ره و ديوه خانى كۆيله تى ده بات . بۆيه له بهر ريزان بوونى بژارده ي هه لكشان به سه ر په يژه ي ئازاديه كه ئه و بژارده ده يكاته خو شه ويستى گه ل و هه فالانى .

به گه هيشتنى بۆ ناو لانكه ي ئه ويندارانى ئازادى سه رله نو ي چاو به دونيا هه لدڤنيت . له مه لبه نديك چاو ده كاته وه كه جياواز له زيدي له داىكبوونيتى . چون په يوه ستى مه لبه نديك بووه كه بۆى ده بيته سه ر له نو ي له داىكبوونه وه . له بهر ئه وه ي به ناوى ريزان جاويد بربارى ژيانه وه و تيكۆشان له پيناو ئازادى گه ليك ده دات . له سالى ۲۰۰۳ به دواوه ده بيته ريزانيك كه هه ميشه له به ره كانى پيشه وه ي تيكۆشان و خه باته و به رده وام رۆلى رووناك كه ره وه ي ناو جاده ي تيكۆشان

گیراوه. ریزانی و پیشه‌نگی له‌که‌سایه‌تیدا وه‌ک تیشکی هه‌تاو هه‌میشه له‌جه‌سته‌ی دره‌وشاوه‌ته‌وه. چون شو‌رشگی‌ر تا ریزان نه‌بی‌ت نابیته پیشه‌نگ، تیکۆ‌شه‌ر و شو‌رشگی‌ری گه‌ل. ئەو ده‌بی‌ته ریزانی دیمۆ‌کراسی و ئازادی، ریزان له‌پیناو گه‌هیشتن به‌نه‌ته‌وه‌ی دیمۆ‌کراتیک، ریزان به‌ره‌و هی‌زی نه‌ته‌وه‌یی کورد، ریزان به‌ره‌و یه‌کی‌تی نه‌ته‌وه‌یی کورد و ریزان به‌ره‌و هونه‌ری به‌رپۆ‌به‌ری و فه‌رمانده‌یی. له‌به‌ر ئەو هه‌ست و برۆ‌ایه‌وه هه‌ر ئه‌رک و به‌رپرسیارییه‌ک له‌ئه‌ستۆ ده‌گری‌ت، به‌ ریزان بوونی، به‌ فه‌لسه‌فه‌ی سه‌رکه‌وتن رازاندوویه‌ته‌وه و ساتیک له‌راپه‌راندنی ئه‌رک و به‌رپرسیاری سه‌رشانی دریغی نه‌کردووه.

له‌فه‌لسه‌فه‌ی ئازادبخوازی هه‌قال ریزاندا، گه‌لی کورد به‌ ده‌رکه‌وتنی ریه‌ر ئاپۆ و په‌که‌که ئیدی پۆیستی به‌ ریزانیکی مایینده هه‌یه. واتا ریزانیکی که هه‌رگیز سه‌ر بو داگیرکه‌ران شو‌ر نه‌کات. له‌ مۆلگه‌ی خیانه‌تکار و به‌ کریگی‌راوه‌کان پشوو نه‌دات و خو‌ی له‌قه‌ره‌یان نزیکی نه‌کاته‌وه. بزاردی ریزانیکه‌ که پشوودریژ، گیانباز، بویر، به‌ ئە‌خلاق، وره‌به‌رز، دلسۆز، به‌رپرسیار، لیزان، تیگه‌هیشتوو، به‌ دیسپلین و به‌ ئیراده بی‌ت. به‌و خه‌سه‌له‌تانه‌ی ته‌نگ به‌ نه‌یارانی کورد و خیانه‌تکارانی کورد هه‌لچنیوه و هاوکات هی‌وای ژیا‌نه‌وه‌و پته‌وکردنی هه‌ستی و لا‌تپاریزی و نیشتمانپه‌روه‌ری له‌ده‌روون و ناخی تاک به‌ تاکی گه‌له‌که‌ی بووژاندوه‌ته‌وه. به‌و خه‌سه‌له‌تانه ئە‌م‌رۆ هه‌ر تاکیکی کورد خو‌ی به‌ ریزان و دریژه‌پیده‌ری ریگی ده‌بینیت.

هه‌قال ریزان پاشناوی جاوید هه‌لده‌بژیری‌ت. جاوید پاشناوی هه‌قالی هاوسه‌نگه‌ر و تیکۆ‌شه‌ری رامان جاویده که له‌ای گولانی سالی ۲۰۰۸ له‌ئه‌نجامی بۆردومانی فرۆکه‌ جه‌نگیه‌کانی ده‌وله‌تی فاشیستی تورکیا به‌ گه‌له‌کۆمه‌ی ئە‌مریکا، ئیران و به‌ کریگی‌راوه‌ کورده‌کان له‌گه‌ل ۵ هه‌قالی دیکه‌ی راگه‌یاندنی ئازاد شه‌هید ده‌بی‌ت. بۆیه رامان ئە‌م‌رۆ له‌ کوردستان هزر و فه‌لسه‌فه‌یه‌که که برۆا و ئیراده‌ی گه‌لینکی زیندوو کردووه‌ته‌وه. واتا رامان هه‌ست و بوونی کورده. رامان، ژبان و فه‌لسه‌فه‌ی ریه‌ر

ئاپۇيە. چون وتنهوهى درووشمى گهل كه به بى رامان يان بى سەرۆك ژيان نابىت، ئەو حەقىقەتە دەدرهوشىيىتەوه. واتا رامانى ئازادى و گەلى كورد ئاويتەى يەكدى بوون و رامان لەزهين و هەستى كورددا جاويدان و هەتاهەتايىه.

شەهيد ريزان جاويد به هەلبژاردنى پاشناوى جاويد فەلسەفە و رامانىك لەكوردستان هەتاهەتايى دەكات. فەلسەفە و رامانىكىش هەتاهەتايى بىت، هەرگىز بن بر و پاكتاوا ناكريت. جاويد به واتاي هەمىشەيى و هەتاهەتايىه. بۇيە ريزان بۇ گەلى كورد هەتاهەتايىه. چون ريزان؛ هيل، باوهري، ژيان و فەلسەفەيه. ئەو فەلسەفەش ئەمرو ئەيمرالى لەدژى مۇدپرنىتەى سەرمايهدارى ناو شەپكى نەبهزانەدايه. لەچيا سەرکيشەکانى كوردستان و شەقام و كۆلانەکان لەدژى فەلسەفەى خيانەت و داگيركەرى تىدەكوشيت. واتا بۇ گەهيشتن به ئازادى ريزان پيوسته. گەريلاکانى كوردستان ئەمرو ريزانى گەياندى كورد و گەلانى ئازادىخواز به نەتەوهى ديمۆكراتىكن. هەقال ريزانىش بووه رييشاندەر بۇ گەلهكەمان لەرۆژهلاتى كوردستان كه ئاسوى بەرهبەيانى ئازادىيان لەناو پارتى ژيانى ئازادى كوردستان كه بونىدانانى ئەو سيستمەيه، هەلبەن. شەهيد ريزان به هەلگرتنى خەسلەتى ريزانى و پيشەنگ بوون لەناو باخچەى ئازادى گەلان، گەهيشته پلەى نەمري.

داگيركەرانى كوردستان به هيرش و پەلامارەکانيان ريزانەکانى كوردستان شەهيد دەخەن. واتا ريزانەکان گلۆپى دۆزىنەوهى ريگاي حەقىقەت و ئازادىين. بۇيە نەيارانى كورد دەيانەويت دانە به دانە گلۆپە هەلکراوهکانى كوردستان خامۆش بکەن. بەلام فەلسەفەيهك كه يوسف رەبانى هەلیدەگريت ريزان لەكوردستان جاودانە و هەمىشەيى دەكات. واتا ئازادىخوازن و ئەستيره درهوشاوهکانى كوردستان برپارى گەشانەوهو هەلکردنى فەلسەفەى ئازادى و ديمۆكراسى يان لەكوردستان داوهو به گور و تینهوه تا سەرکەوتن، سەرکەوتن دريژه به تىکۆشان دەدەن.

۲۰ سال له تیکۆشانی پر پیت و بهره که تی شههید ریزان جیا له رۆژه لاتنی کوردستان رووباریکی ژیانه وهی له ناو میژووی قارهمانی کورد بووژانده وه. ئه و بووه پیشه وای گه لیک که تینووی ئازادی و دیمۆکراسین. بویه پیشه وای، به پیشه وانه وه تیشکی فهلسه فه، رمان و ریچکه ی تیکۆشانی هه میشه له دره وشانه وه دایه. خاوه ندریتی گه لی کورد له هه ر چوار به شی کوردستان و هه نده ران ئه و راستیه ی خسته روو که ریزان له ناو دلی گه له که ی هیلانیه ی خۆشه ویهستی هه لکۆلاوه و له ناو دل و زهینی نه ته وه که ی نه مره.

ریزانی هه تاهه تایه ی گه لی کورد، له ئه نجام گه له کۆمه یه که ی دیکه ی نه یارانی کورد له شاری ئه ویندارانی شۆرشه ی ئازادی شاری قامیشلو له ئه نجامه ی بۆردومانی فرۆکه ی بی فرۆکه وانی تورکیا په یوه سته ی کاروانی نه مران ده بیته. گه له کۆمه یه ک که هاوشیوه ی گه له کۆمه ی ۱ی گولانی سالی ۲۰۰۸ ه که ۶ کادیری پیشه نگی راگه یاندنی په ژاک به شداری کاروانی نه مران ده بن. که له ناویاندا شه هید رمان جاوید هه بووه و شه هید ریزان به هیزو وره ی نه به زانه ی شه هید رمان دریزه به تیکۆشان ده دات و دوا ی سالانیکی زۆر له خۆراگری و تیکۆشانی بی وچان به گه له کۆمه یه که ی دیکه جاویدیکی دیکه شه هید ده خه ن. به لام ئیدی گه لی کورد خاوه ن ئه و فهلسه فه یه که جاویده کان هه رگیز کۆتایان پی نایه ت و به سه دان ریزان جاویدی دیکه له بناوانی نیشتمان روو له رووباری ژیانه وه ی کورد ده که ن و به هه لگرتنی چه کی شکۆ و ئازادی تۆله له نه یارانی ئازادی و دیمۆکراسی وه رده گرته وه.

شه هید بوونی هه قال ریزان جاوید جیا له خه ساریکی مه زن بو گه لی کورد، پیویسته بیته هه وینی سه رکه وتنی ئازادی و دیمۆکراسی و مه زن بوونی هیزی گه ریلا و به دیهینانی یه کیتی نه ته وه یی کورد و گه وره کردن و به هیز کردنی ریگای ژیانه وه و بووژانه وه ی ئازادی و دیمۆکراسی. ئه وه ش تا که ریگای ده رکه وتن له خه ون و خه یال و به

دیهینانی ئامانجه کانی شههید ریژانه که هه ر تاکیکی نیشتمانپهروهه
و ولاتپاریز به ئه رکیکی ئه خلاقى و میژووویى خوئى له قهله می بدات و
خاوهنداریتی له ریچکه و فهلسه فهی ئازادی شههیدان بکات.

شهید ریزان، پیشه‌نگی خهبات و خورآگری

چیا مه‌هاباد

سه‌ره‌تا له که‌سایه‌تی شه‌هید هه‌قال «ریزان جاوید» دا، سه‌ری ریز و نه‌وازش له‌به‌رده‌م بالای به‌رزی هه‌موو شه‌هیدانی ریگای ئازادی کورد و کوردستان داده‌نه‌وینم، هه‌روه‌ها سلاو و حورمه‌تی خۆم پیشکەش به‌بنه‌ماله‌ی به‌شه‌ره‌ف و ولاتپاریزی شه‌هید ریزان ده‌که‌م، هیوادارم که به‌رده‌وام سه‌ره‌رز و سه‌لامه‌ت بن.

شه‌هید ریزان یه‌ک له‌و پیشه‌نگه‌ قاره‌مانانه‌یه‌ که به‌داخه‌وه له‌ شاری قامشلوو له‌ روژئاوای کوردستان به‌ هیرشی فرۆکه‌ی بی فرۆکه‌وانی ده‌وله‌تی داگیرکەری تورکیا و به‌ هاوکاری ئیستخباراتی ئێران، شه‌هید بوو. هه‌قال ریزان بو ناسینی قه‌واره‌ی خه‌باتی تیکۆشان و خه‌باتی روژئاوا که له‌سه‌ر بنه‌مای فکر و رامانی ریبه‌ر ئاپۆ پیکهاتوو، هه‌روه‌ها بو ئه‌وه‌ی له‌ نزیکه‌وه‌ سیسته‌می خۆبه‌ریوه‌به‌ری روژئاوا بناسه‌یت و شاره‌زای خه‌باتی و تیکۆشانی ئه‌و پارچه‌یه‌ی کوردستان بیته‌، سه‌ردانی ئه‌و پارچه‌یه‌ی کوردستانی کرد، هه‌وله‌ی شه‌هید ریزان ئه‌وه‌ بوو که له‌ ئه‌زموون و ده‌ستکه‌وته‌کانی روژئاوا بو پیشخستنی خه‌باتی روژه‌لاتی کوردستان که‌لک وه‌برگه‌یت. هه‌قال ریزان بو رووناکردنی ریگای خه‌بات و تیکۆشان و ناسینی ئه‌و ریگا پیروژه‌ به‌ میوانی چوو بو روژئاوای کوردستان، ئه‌وه‌ بوو که داگیرکەرانی ولاته‌که‌مان ئه‌و هه‌قاله‌یان کرده ئارمانج و شه‌هیدیان خسته‌، هه‌قال ریزان، هه‌قالیکی پیشه‌نگ بوو، به‌تایبه‌تی له‌ خه‌باتی روژه‌لاتی کوردستان له‌سه‌ره‌تای ده‌سته‌پیکردنی خه‌بات که له‌سه‌ر بنه‌مای فکر و فه‌لسه‌فی ریبه‌ر ئاپۆ، به‌شدارێ ئه‌و تیکۆشان بوو، یه‌کیک له‌ دامه‌زرینه‌رانی پارتی ژینانی ئازادی کورستان (په‌ژاک) و هه‌روه‌ها سیسته‌می کومه‌لگای دیموکراتیک و ئازادی روژه‌لاتی کوردستان (کۆدار). هه‌قال ریزان

یهک لهو جهوانانه بوو که له سالی ۱۹۹۹ وهک گهنجیکی مههابادی بهشیوهیهکی بهرچاو و چالاک بهشداری نهو ریپوانانه بوو که بو شهرمهزارکردنی گهلهکومهی نیونهتهوهیی لهسهر ریبهر ناپو بهریوهدهچوون، نهوه ببوو به سهرهتاییک بو ناسینی سهروک ناپو و بزوتنهوهی رزگاربخوازی گهلهکهمان به پیشهنگایهتی پارتی کریکارانی کوردستان (پ.ک.ک).

بهشداربوونی ههقال ریزان، بهراستی بهشداربوونیکی تهواو زانستی و به پیوان بوو، ههر ههنگاویکی بهرهو تیکوشان به حساب و به پیوان بوو، به تیگهیشتنی لهراستیهکان و قوول بوونهوه له حهقیقهتی ریبهر ناپو، خوئی زیاتر و زیاتر لهسهر تیکوشان و خهبات لهو ریبار و ریگایهدا قوول دهکردهوه و خوئی گهوره دهکرد و پیشدهخست، نهتهنیا خوئی، بهلکوو لهههر شوینیک بوایا، ههقالانی دیکهیی لهسهر نهوهی که فیر ببوو، نهوهی که تیکوشانی بو دهکرد و باوهری پیکردبوو، بی وچان ناشنا دهکرد و پیشیدهخستن. ههقال ریزان کهسایهتییهک بوو که ئاوپتهی ئازادی ببوو، تیکهلاوی ژیانیکی ئازاد ببوو، کهسایهتییهکی ئازادی وههای لهخویدا بهرجهسته کردبوو که دوزمنانی ولاتهکهمان، بهتایبته رژیمی داگیرکهری ئیران و تورکیا لیلی بترسین. لهههلوپست و کهسایهتی شورشگپری نهو دهترسان، کهسایهتییهک که کول نادات و سهر بو داگیرکهران دانانهوینیت. کهسایهتییهک که ههستی بهرز بوو، هزی له گهل و ولات دهکرد، ههر نهوهش بوو که داگیرکهران چلویان پی ههلههات و کردیان به نارمانج.

ههقال ریزان، لهسهرهتادا کهسایهتییهکی ریکخستنی ناپویی، کهسایهتییهکی سیاسی و سهربازی گهورهی له خویدا بهرجهسته کردبوو، لهو ریگایهدا ههمیشه خوئی و ههقالانی پیشدهخست. ئهرک و بهرپرسیاریهتی پهروهدهکردنی هاوریانی گهنج و تازه پیگهیشتوویشی له نهستو گرتبوو. له ههرشوینک که پوپست

بوایا، هه‌قال ریزان له‌وی مامۆستا بوو، وانه‌ی به هه‌قالان ده‌گوته‌وه، هه‌قالانی له‌سه‌ر فکر و رامانی ریبهر ئاپۆ په‌ره‌وه‌رده ده‌کرد، هه‌ولێ ئه‌وه بوو که ئه‌وه‌ی که خۆی ده‌یزانیت فی‌ری بین و بین به شه‌روان و تیکۆشه‌ری ریگای شه‌ره‌ف و ئازادی. ئه‌و که‌سایه‌تییه‌کی وه‌ها به‌لیمه‌ت و گه‌وره‌ بوو. یه‌ک کاتر می‌ریش له‌خه‌بات وه‌دوا نه‌که‌وت، هه‌میشه‌ خاوه‌ن پرۆگرام و به‌رنامه‌ی کار و خه‌بات بوو، چ له‌بواری سه‌ربازی و چ له‌بواری سیاسی، هه‌ر ئه‌رکیک ری‌کخستن پێی ئه‌دا، ده‌توانم به‌ قه‌ناعه‌ته‌وه‌ بلییم که به‌سه‌رکه‌وتوویی به‌جیی ده‌هینا و له‌هه‌موو شوین پێشه‌نگی هه‌قالان بوو، له‌په‌نا ئه‌مه‌ش هه‌قال ریزان که‌سایه‌تییه‌کی دل‌نزم بوو که قه‌د خۆی به‌گه‌وره نه‌ده‌زانی له‌ ئاستی هه‌قالانی دیکه. قه‌د خۆی جودا له هه‌قالانی نه‌ده‌دی، قه‌د خۆی له‌ ئاستی گه‌له‌که‌یدا جودا نه‌ده‌دی، دونه‌یاییکی جودا له‌ دونه‌یای شو‌رش و گه‌لی چه‌وساوه‌ی نه‌بوو، هه‌میشه وه‌ک شو‌رشگێرێکی ئه‌فسانه‌یی له‌ناو خه‌بات و تیکۆشانی بی و چان بو گه‌له‌که‌ی بوو. ده‌یزانی دوژمنانی ئه‌و و لاتمه‌مان هه‌میشه له تیکۆشه‌ری ئاوا گه‌وره و به‌روومه‌ت ئه‌ترسن بۆیه له هه‌رکوێییکیش بی‌ت، هه‌میشه به‌دوایدا ده‌گه‌رین و ده‌یکه‌ن به‌ ئامانج، به‌ سه‌دان هه‌قالی تیکۆشه‌ر و گه‌وره‌ی وه‌ک هه‌قال ریزان شه‌هید بوونه، هه‌ر شه‌هاده‌تیک، گه‌وره‌بوون له‌ گه‌ل خۆیدا ده‌هینینت و ریگای شو‌رش و گه‌شتر و رووناکتر ده‌کات. ریزانێک ده‌چیت، به‌ سه‌دان و هه‌زاران ریزان له‌دایک ده‌بن. ئه‌وه داگیرکه‌رانیش باش ده‌زانن، و هه‌رکه‌سیکی که ئه‌و شو‌رشه‌ی ناسیی، و اتا شو‌رشی ئاپۆچی ناسیبیت، باش ده‌زانیت که هه‌موو شه‌هاده‌ت و شه‌هیدبوونیک ده‌بی‌ت به‌ بنه‌مای گه‌وره‌ بوون و سه‌رکه‌وتن و سه‌ره‌له‌نوێ ژيانه‌وه. بۆیه ئیمه ده‌لین: «شه‌هیدی نه‌مر»، نه‌مری به‌ فکر و ری و ریبازه‌که‌یه، به‌و شتانه‌ی که له‌دوای خۆی به‌جیی هێشتوو، له‌بواری فکری و فه‌لسه‌فیدا، له‌ بواری ژبانی و ری‌کخستنی و هه‌قالیه‌تیدا، هه‌میشه له‌نیوا ئیمه‌دا

له رۆژهه‌لات و پارچه‌کانی دیکه‌ش زیندوو و ده‌مینێته‌وه. هه‌فالی ریزانیش وه‌کوو هه‌موو شه‌هیدان، پارچه‌یه‌کی ژيانی ئازادی ئیمه‌یه، هه‌بوونی ئیمه‌یه، واتای هه‌بوونی شوێشه، با داگیرکه‌ران باش بزانی که به شه‌هید کردنی هه‌فال ریزان و هه‌فالانی دیکه‌ی وه‌ک؛ هه‌فال ریناس، ژیان عه‌فرین، سۆسه‌ن و زۆرێک له هه‌فالانی دیکه، سه‌ره‌له‌دان و شوێشی ئازادی دانامرکیت و له‌ناو ناچیت. به‌پێچه‌وانه‌وه، ره‌ق و کینی ئیمه و گه‌له‌که‌مان له‌هه‌موو پارچه‌کان زیاد و زیاتر ده‌بێ. جه‌وانانی ئیمه، منالانی ئه‌و گه‌له به‌وه ناترسن، دین و به‌شداری شوێش ده‌بن، ئه‌گه‌ر وه‌ها نه‌بایا، شوێشی ئاپۆیی زیاتر له نیوسه‌ده ئاوه‌ها گه‌وره و به‌رفراوان نه‌ده‌بوو، هه‌ر له شه‌هیدی یه‌که‌مه‌وه، ئه‌و شوێشه تیکده‌چوو که هه‌شتا پارتی دانه‌مزرابوو، به‌لام ریبه‌ر ئاپۆ بو‌خواه‌نداریه‌تی له شه‌هیدان پارتی دامه‌زراند، ده‌لیت پ.ک.ک پارتی شه‌هیدانه، پزاکیش پارتی شه‌هیدانه، پارتی شه‌هید، هه‌ورام و ریناس و له‌شکه‌ر، شه‌هید زیلان و کاوه‌ندا و هه‌موو ئه‌و شه‌هیدانه‌یه که له‌و پیناوه‌دا له شاخ و شاره‌کانی کوردستاندا گیانیان فیدا کردوو. هه‌فال ریزان له رۆژئاوا خه‌باتیکی لیکۆلینه‌وه‌ی له‌سه‌ر سیسته‌می خۆسه‌ری به‌رپوه ده‌برد، داگیرکه‌ران له ترسی ئه‌وه‌ی که نه‌کا رۆژیک ئه‌و فکر و سیسته‌مه‌ش له پارچه‌کانی دیکه‌ی ئه‌و وڵاته و بگه‌ر له هه‌ریمی رۆژه‌لاتی ناوین، جیگیریت، ئه‌و هه‌فاله و هه‌موو پێشه‌نگانی دیکه‌یان کردوو به‌ ئارمانج. ئه‌وانیش باش ده‌زانن که چ بکه‌ن، چ ته‌کنیک و ته‌کنۆلۆژیا به‌کار به‌ینن که به نامردانه به‌کاری ده‌هینن، ناتوانن پێشی لێ بگرن. ئه‌و فکره ئیدی بو‌ته فکرێکی جیهانی. به تیکۆشانی هه‌فالانی شه‌هیدی وه‌ک ریزان، سۆسه‌ن و ریناس بو‌ته فکرێکی جیهانی، ئه‌مه هه‌موو دونیا ده‌یزانیت، نه ئیران و تورکیا و نه هه‌ر ده‌سه‌لاتیکی داگیرکه‌ری دیکه و سیسته‌می کاپیتالیزمی جیهانی‌ش ناتوانیت پێشی لێ بگریت. چیدی منالانی کورد له‌سه‌ر

فکری رێبەر ئاپۆ گه‌وره‌ ده‌بن. له‌ پێش چاوی منالی کورد ئه‌وه‌ کرده‌وه‌ قیزه‌نانه‌ روو ئه‌دات. ئه‌مه‌ش کین و نه‌فرتیکێ گه‌وره‌ دروست بکات و له‌ پێشه‌رۆژدا زیاتر و زیاتر، هه‌موو که‌سیک روو له‌ هه‌ره‌که‌ت و شوێشی ئازادبخواری نه‌ته‌وه‌که‌مان بکات.

شه‌هید رێزان شوێشگێڕیکێ ئه‌وه‌ کوردستانه‌ بوو که‌ به‌راستی خه‌مخوێ هه‌موو وڵات بوو، نه‌ته‌نیا رۆژه‌لاتی کوردستان، خه‌مخوێ هه‌موو پارچه‌کانی کوردستان بوو. خوێ به‌رپرسیار ده‌زانی له‌به‌رامبه‌ر هه‌موو پارچه‌کانی کوردستان. بۆیه‌ هه‌ر یه‌کیک له‌ هۆکاره‌کانی چوونی بۆ رۆژئاواش ئه‌وه‌ بوو که‌ بتوانیت شتیک بدات و شتیک بستییت، که‌ ئه‌وه‌ وڵاته‌ به‌ ئازادی به‌رپۆه‌ بچیت، بۆیه‌ ئه‌توانم به‌ راحه‌تی بلییم که‌ شوێشگێڕیکێ نه‌ته‌وه‌یی و جیهانی بوو، بۆ ئه‌وه‌ کورد، عه‌ره‌ب و تورک فه‌رقی نه‌بوو، بۆ ئه‌وه‌ مرۆف بوون گرینگ بوو، ئه‌وه‌ش هه‌لقولای فه‌لسه‌فه‌ی رێبەر ئاپۆیه‌، هه‌قال رێزان قوتابی مه‌که‌ته‌بی رێبەر ئاپۆ بوو. ئیمه‌ش وه‌ک هاوڕێیانی شه‌هید رێزان یاد و بیره‌وه‌ری، شوین پێی ئه‌وه‌، ئه‌وه‌ی که‌ له‌ دوا‌ی خوێ به‌جیه‌یه‌شتوو، وه‌ک فکر و ریکخستن، وه‌ک که‌سایه‌تی ژبانی، وه‌کی هه‌قالیه‌تی و هه‌قالی راسته‌قینه‌، ئیمه‌ش به‌رده‌وامکه‌ری رینگای ئه‌وه‌ شه‌هیده‌ و هه‌موو شه‌هیدانی کوردستان و رینگای ئازادی و دیموکراسی ده‌بین. که‌سایه‌تی هه‌قال رێزان ئه‌وه‌ی فیری ئیمه‌ کرد. گه‌وره‌ بوون و مه‌زن بوون. ریزداری و حورمه‌ت. که‌سایه‌تییه‌ک که‌ ئیمه‌ ناسیمان، که‌سایه‌تییه‌کی به‌م جوړه‌ بوو، تۆ هه‌میشه‌ی هه‌ز ده‌کرد که‌ به‌رده‌وام له‌گه‌لی موناقدشه‌ و گه‌توگۆ بکه‌ی، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌ هه‌میشه‌ به‌ باخه‌لی پر ده‌گه‌رایته‌وه‌. زۆر شتی هه‌بوو که‌ فیرت بکات. زۆر شتی پێ بوو که‌ تۆ بیکه‌ی به‌ بنه‌مایه‌ک بۆ خه‌بات و تیکۆشانی خۆت. که‌سایه‌تییه‌کی پر بوو. که‌سایه‌تییه‌کی زانا بوو، که‌سایه‌تییه‌کی خۆلیای فیربوون بوو. هه‌رکه‌ ده‌یه‌ه‌و‌یست یان کارنکی نه‌بویا

حەتمەن خۆی پەروەردە دەکرد و دەیخویند. لیکۆلینەووی دەکرد، بیکار دانەدەنیشت، هەمیشە لە فیرگەیی شۆرش لە مەکتەبی شۆرشدا بەراستی بە هەموو جوړیک بوو پیشخستنی حەرەکت و پیشەنگایەتی کردنیکی راست و دروست لە گۆر پێوانی حەرەکت کار و خەباتی دەکرد و خۆی پەروەرد دەکرد. رەنگدانەووشی لەسەر هەقالانی بەم جوړ هەبوو، ئیمە بەم جوړە دەیانسین، هەقال ریزان کەسایەتیەکی بەم جوړە بوو، دوژمن بەلکوو بلیت کە شەهیدمان خست، بەلام با بزانیت ئەووی کە ئەوڕۆ لە رۆژەلاتی کوردستان و سەراسەری ئێران لە ئارادایە، ئەو شۆرشەیی کە بە پیشەنگی ژن هاتوووە ئاراه، هەموو دونیا باش ئەزانیت کە بەرەمەیی رەنج و تیکۆشانی ئەو شەهیدانەیی، ئەو شەهیدانەیی وەک هەقال ریزان، سۆسن، هەقال ریناس و هەورام، ئارین میرکان، ئەویستا و زیلان پەپوولە و بە هەزاران شەهیدی دیکە. بۆیە جارێکی دیکە لە کەسایەتی شەهید «ریزان جاوید» دا، سەری ریز و نەوازش لەبەر بالایی بەرزی هەموو شەهیدانی ریگای ئازادی و دیمۆکراسی دادەنەوینم و یاد و بیرەوهرییان بەرز و پیروژ رادەگرم، هەروەها ریز و حورمەتی خۆم پیشکەشی هەموو ئەندامانی بنەمألەیی سەربەرز شەهید ریزان و بنەمألەیی هەموو شەهیدان کە سەرچاوەی هیز و ئیلهامن بوو ئیمە، دەکەم.

تۆله‌ی راسته‌قینه‌ی شه‌هید رېزان جاوید به ده‌ستپیکردن و
پیشخستنی قوناخیکی نوئی له تیکۆشان و خه‌بات له رۆژه‌لاتی
کوردستان ده‌که‌ینه‌وه

فوناد بریتان

به‌ر له هه‌ر شتیک له که‌سایه‌تی «دایه‌ فاتم» دا پرسه و سه‌ره‌خۆشی خۆم ئاراسته‌ی بنه‌ماله‌ی سه‌ره‌به‌رزی شه‌هید رېزان جاوید ده‌که‌م. هه‌روه‌ها پرسه و سه‌ره‌خۆشی له خه‌لکی خۆراگر و نیشتمان په‌روه‌ری مه‌هاباد و گه‌له‌که‌مان له رۆژه‌لاتی کوردستان ده‌که‌م. روون و ئاشکرایه که ئازادی به ئاسانی ده‌سته‌به‌ر نابئی، گه‌لی ئیمه به سالانه بو ئهم یه‌که تیکۆشان ده‌کات و فیداکارترین و باشترین رۆله‌کانی له پیناو ئهم ریگایه پیشکesh ده‌کات. تیگه‌یشتن له شه‌هادت و شه‌هید و هه‌روه‌ها پیکه‌ینانی به‌رپرسیاریه‌تیه‌ک که ده‌که‌وته سه‌رشانی ئیمه، ئه‌رکیگی گرینگ و هه‌ستیاره. یه‌ک له گرینگترین و بنه‌ره‌تی ترین ئه‌رکه‌کانی مرۆفیکی شۆرشگێر و ولاتپاریز، ئه‌وه‌یه که پێویسته به‌گویره‌ی ئارمانج و داخوایی شه‌هیدان ژیان بکات و شیوه‌ی ژیان و خه‌باتی ئه‌وان بو خۆی بکات به به‌رنامه و فه‌لسه‌فه‌ی ژیان و تیکۆشان. به‌رز راگرنتی یاد و بیروه‌ری شه‌هیدان بو ئیمه سه‌رچاوه‌ی وره و باوه‌ریه و پێویسته ئهم مژاره بکه‌ین به بناغه‌ی گه‌یشتن به هه‌ر چه‌شنه سه‌رکه‌وتنیک و پیکه‌ینانی ئاوات و ئامانجه‌کانیان. ئه‌م‌رۆکه تۆله‌ی راسته‌قینه‌ی هه‌موو شه‌هیدان، ده‌سپیکردن و پیشخستنی قوناخیکی نوئی له تیکۆشان و خه‌باته. به‌راستی کاتییک که له که‌سایه‌تی هه‌قال «رېزان جاوید» دا چاو له هه‌موو ئهم شه‌هیدانه‌ی که گه‌له‌که‌مان له پیناو ئازادی پیشکeshی کردوه ده‌که‌ین، ئه‌و کات به وره و بویره‌وه ده‌توانین بلین که شه‌هیدانی

بزووتنه وهی ئاپۆیی، بژاردەترین و جوانترین شەهیدانی مرۆفایەتین
کە لە پیناو گەشتن بە ژیانیکی ئازاد گیانیان بەخت کردووە.
بۆیە ئەم شەهیدانە شیاویی ئەوەیان هەیە کە ببنە هی هەموو
مرۆفایەتی. کەوابوو پێویستە هەر تاکیکی کورد بەشدارێ ئەم
تیکۆشانە پیرۆزە بێ و ئەرکیکی میژویی بگریته سەر شانی و بۆ
پیکهینان و سەرخستنی بە هەموو تین و توانایەوه هەولێ بۆ بدات.
ئەمرۆکە جاریکی تر دیتمان کە ئێمە جیا لە گەل و گەلیش جیا لە ئێمە،
کەسیکمان نیە. بۆیەش دووپاتی دەکەینەوه کە جیا لە بەرزکردنەوه ی
ئاستی خەبات و سەرکەوتن، هیچ رێگا و بژاردەیهکی دیکەمان نیە.
تەنیا بە تێپەرکردنی کەموکورتیه کانمان و زال بوون بە سەر لاوازییه کانماندا
دەتوانین بپین بە لایقی هەقالیه تی و خەباتی شەهیدان. ئەو
کەسانە نەتوانن لە نرخێ شەهیدان تیبگەن و بەرپرسیاریه تیان لە
بەرامبەر شەهیدان پیکهینن، ژیان و تیکۆشانیان هیچ واتایکی نابێ.
هەر بۆیە بۆ ماڵیندە و هەتا هەتایی کردنی یاد و رێگای
هەقال ریزان جاوید، پێویستە تیکۆشانی ئازادیمان بەرەو
لووتکە و سەرکەوتن ببەین و بەم شیوهیه شەهید نەمر بکەین.
ئەمەش یەکیکە لە گرینگترین تایبەتمەندیەکانی بزافی ئاپۆیی کە بۆ
بەرز راگرتنی یاد و بیرەوهری شەهیدان، پێداگری لە بەرزکردنەوه ی
ئاستی تیکۆشان و بەردەوام کردنی رێگای شەهیدان دەکات.
پێویستە بوێری، هیز و تاقەتی ئەوەمان هەبێ کە بۆ شەهیدان بژین
و لە رێگای ئەوان کار بکەین و سەرکەوین. سەرەکیترین هۆکار
بۆ بەردەوامی دان بە تیکۆشان و خەبات، شەهید بۆ خۆیه تی.
گەورەترین نەهامەتی و تیکچوون و بێ ریزی بەرامبەر رێگای شەهیدانیش،
خەمساری و لاوازبوونمانە لە پیکهینانی ئەو ئەرک و بەرپرسیاریه تیه ی
کە لەمەر شەهیدان و ریزه کەیان دەکەوێتە ئەستۆمان.
هەقال ریزان نمونە ی تیکۆشەریکی راستەقینە و شۆرشگێری ئاپۆیی بوو.
توانی نرخ و دەستکەوتەکانی شۆرش بە درێژایی ژیان و تیکۆشانی، پر بە واتە

و به باشی بیاریزیت و پێشهنگایهتی بۆ مهزن کردن و پێشخستنیان بکات. هه‌قال رێزان هه‌م له دامه‌زراندنی پارتی ژيانی ئازادی کوردستان (پژاک) و هه‌م له دامه‌زراندنی کۆمه‌لگای دیمۆکراتیک و ئازادی رۆژهه‌لاتی کوردستان (کۆدار) دا رۆڵێکی سه‌ره‌کی و دیارکراوی هه‌بوو. شه‌هید رێزان به به‌رجه‌سته کردنی تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی ئاپۆیی له که‌سایه‌تی خۆیدا، به‌رده‌وام له ناو تیکۆشان و خه‌بات و هه‌ولداندا بوو. هه‌قال رێزان له ژيانی شۆرشگێریدا، خاوه‌ن هه‌لوێستێکی به‌رز، به‌جێ و مه‌تین بوو. له په‌یوه‌ندی و دانوستاندن له گه‌ل هه‌قالان و گه‌لدا، دڵنزم و وه‌ره‌به‌خش بوو. ئه‌و بۆ ساتیکیش له تیکۆشان رانه‌وه‌ستا. خاوه‌ن زاناوون و هێزی پراکتیزه‌کردنی رێبازی رێبه‌ر ئاپۆ بوو، شۆرشگێرێکی تیگه‌یشتوو و پێگه‌یشتوو بوو که له گۆره‌پانی گوتار و کرداردا سه‌رکه‌وتوو و سه‌ربه‌رز بوو. که‌سایه‌تییه‌کی ئازاد، نه‌ته‌وه‌یی، بێگه‌رد و دروست بوو که خه‌مخۆری راسته‌قینه‌ی خه‌لک و خاک بوو. باوه‌ری ته‌واوی به هێزی گه‌ل هه‌بوو و بۆ به‌ریکخستن کردنی، به‌رده‌وام تیکۆشانی کرد. رێزان جاویده‌کان ئه‌و شته‌ی که پێویست بوو بیکه‌ن، کردیان. هه‌ربۆیه ئه‌وه‌ی که پێویسته گه‌ل و هاوڕێ و هاوسه‌نگه‌رانی پێکی به‌یئن و مسۆگه‌ر رێگای رزگاری یه‌کجاره‌کیه، به‌گۆرتن کردنی ئاگری خه‌بات و خۆپاڤه‌گره‌یه هه‌تا به‌ده‌ستخستنی سه‌رکه‌وتن له هه‌موو گۆره‌پانه‌کان. پێویسته هه‌ر که‌س به ئه‌رکی خۆی رابێ و چی له ده‌ست دێ له‌م قۆناخه‌دا بیکات. راسته‌ترین وه‌لام بۆ خاوه‌نده‌رکه‌وتن له شه‌هاده‌تی هه‌قال رێزان جاوید و هه‌موو شه‌هیدان، به‌شداریکردن و په‌ره‌پێدانی خه‌باتی ئازادیه. بانگه‌وازیمان بۆ گه‌نجانی رۆژهه‌لاتی کوردستان به تایبه‌ت گه‌نجانی شاری مه‌هاباد ئه‌وه‌یه که نابێ چه‌کی هه‌قال رێزان له زه‌وی به‌یئن. پێویسته به سه‌دان رێزانی تر به‌شدارێ ریزه‌کانی گه‌ریلا بن. له کۆتاییدا جارێکی تر سۆز و به‌یئن ده‌ده‌ین به بنه‌ماله‌ی

شەھید رېزان و ھەموو شەھیدانی رېگای ئازادی و گەلی
نیشتمان پەرور و ئازادىخوازمان كە لايقى رېگای شەھیدان بىن
و بە تىكۆشانمان، يادی شەھیدان بو ھەمىشە زىندوو رابگرين.

بۇ يادى ھاۋرى و ھاوسەنگەرم شەھىد رېزان جاويد

سەرھەلداڭ چيا

چوققارده سال پيشتەر له ھاوينيكي گەرم وه كوو ئيستا، كاتيک تۆم ناسى له بنارى قەندیل خۆمان بۆ گەرانەھى نىشتمان بۆ چوون بەرەو موکریان ئامادە دە کرد. بۆيى ناسینی تۆ بۆ من له وەرزه سەختەکانی نىشتمان له ھەوراز و نشیوہ کاندە دەستپيک کرد. وەرزی بى باوہرى بوو. سەردەمانیک که موکریان له نیوہ خەيالى رابردوودا بوو و ئیمەیان بە میوان دەزانی. زۆر باش له بیرمە له یەکمە چاوپیکەوتنەکانی چەند ھەوارنشینی کوپستانەکانی زیدی خۆت لییان پرسین ھەقال: کەى حیزبەکەى ئیمەش دەگەرپتەوہ؟ بۆ ھاوکاریان ناکەن با ئەوانیش وە کوو ئیوہ عازا و بویر بن؟! تۆیش بە بزەى ھەمیشەيیت وت: بەقۆربان مەگەر ئیمە کین و حیزبەکەى ئیوہ کامەيە؟ ئەوہ نیە من خەلکی موکریانم و له مەھاباد له جەرگەى خەبات و کانگای کۆمار ھاتووم و چەکی شۆرشم له شان کردوہ؟ ھاوکات لەگەل ئەو بزەيەت قەرناسەکەيشت نیشان دا و وت ھاتوین تە کوو شۆرشە نیوہ چلیکەى کۆمار بگەيینینە لووتکە. ئەو دەمە بوو تیگەيشتم چە کاریکى گەورەمان لەپيشە. من کە لە ھەورامانەوہ ھاتووم و بۆ یەکم جارە موکریانى نىشتمان دەبینم، لە کوئى بزائم لەم بەشەى نىشتمان کە لە ژیر کارىگەرى ھزرى رابردوودايە و تازە بە تازە سەرەتاييکمان بۆ شەرى فکرى دەسپيکردوہ. لە یەکمە ھەنگاوہ کاندە ئەو پەيامەت چریان بە گويماندا کە لیرە دەبى خۆمان لە بواری ئایدیۆلۆژیدا تەیار بکەين. ئەم گەلە تال و سویری رۆژگاری چيشتووہ و لە نزيکەوہ چە کدارى زۆرى بينوہ. زۆر لە ئیمە نەبەرد تر و عازاتر. لە نزيکەوہ شەرى بينوہ و بەشداريش بووہ. بەلام خۆ

بەدەستەوهدان و شكەستەكانىشى بە چاوى خۆى بىنوو. بۆيى ھىوا و ورەى رووخاوه، ئەوى ئىمە دەبى بىكەين ھەلساندنەو ھەلىكى بى ھىوايە. لىرە لە نىشتمانى قازى قسە و بەلىنى زۆر دراون ئەوى متمانە درووست دەكات، كردارە و بى ئەم يەكە ھىچ ھەنگاويك ھەلناگىرئىت. ھەقالى شەھىد! شاھت ئەمرو كە ئەم نامەھت بۆ دەنووسم باش دەزانم كە چىدى ناگەتە دەستت و بۆ خۆت ناخوئىتەو ھەلام باشىش دەزانم كە رىبوارانى ئازادى ئەوانەى دواى تۆ دىن دەخوئىتەو لە ھەلوئىسەكانت و لە زىانت وانە دەگرن. تىگەشىتن لە كەسايەتت و ئاوتتە كرنى ھزر و كردار، خالى سەرکەوتن بوون. ھەرۋەھاش بوو لىرە لەم نىشتمانە كە تا دوا رادە لە نىو بى ھىوايىدا روو چوو، لە نىشتمانىك كە دووژمن چىدى بوو ھەتە بەشىك لە جەستەى و خۆى بوو ھەتە خۆرى خۆى، دۆزىنەو رىگا و ھەرگرتنى ھەلوئىستىكى شۆرشگىرانە ئەستەمە. تەنبا ئەو كەسانە دەتوانن لەم زەلكاودا خۆيان بدۆزنەو و پىشەنگايەتى بكنە كە خاوەن باوهرى بن. تۆ يەك لەو شۆرشگىرانە بووى كە رىكخستى كرنى كۆمەلگا و شەرى ئايدئۆلۆژى و پاراستنت پىكەو ھەرىدابوون. لە بىرتە لە گووندى "نستان" چووئىنە مالىك، ھەرچەند پىاوى مالىكە دەترسا لەو ھى درگامان بۆ بكاتەو، بەلام داىكى بە پىرمانەو ھات و لە باوھشى گرتىن و وتى دەبى بىنە مالىو، ئىو شۆرشگىرى نىشتمانن. لەوئى ھەكوو ھەموو جارئ دىسان پرسى چۆنەتى پەيوەندى ژن و پىاويان لە نىو رىزەكانى پەژاكيان لىكردىنەو. ئىمە وىستمان تەنبا بە چەن ھەلامى لاوھى بابەتەكە بگۆرېن، بەلام تۆ باش لەو پرسە تىگەشىتى و دەترانى بە كام ئارمانج دەكرئىت. بۆيى لە بوارى ئايدئۆلۆژى رزگارى ژن و لە روانگەى فەلسەفەو شىكردنەو ھەت بۆ كرد و بە تىر و تەسەلى چووئىتە قوولايى بابەتەكەو. لەو رۆژو ھە فىر بووم و بىرئارم دا ھىچ پرسىكى گەل بە تايبەت پرسى ئازادى ژن بچووك سەھر نەكەم و بى شىكردنەو ھى تىر و تەسەل لە پالىان تىپەر نەبم.

شورشی نوښی رۆژه‌لات پښوېستییکی زۆری به پېشه‌نگانی وه‌کوو تۆی هه‌بوو ئه‌وانه‌ی؛ راستیه‌کان، ئیسه‌کان، ئازاره‌کان بښن. ئه‌وانه‌ی توانای برښی سنووره‌کانیان هه‌بیت و په‌یمان‌که‌ی لۆزانیان پچراندبئ. بۆی کۆچه‌که‌ت بئ واده‌بوو! چوون ئه‌مرۆ زۆریک هه‌ن له وشکانی و له سه‌ر ئاو و ئاسمان به ده‌هان و سه‌دان سنوورپان برپوه، به‌لام ئه‌وی نه‌یان توانی بی برن ئه‌و سنوورانه‌ بوون که له نیو میشکیانداچه‌قی به‌ستوه و تا دیت تیلبه‌نده‌کانی زۆرتر ده‌بن و دیواره‌ بتوونیه‌کانیان هاوته‌ریب له‌گه‌ل ئه‌و دیواره‌ی که داگیرکه‌ران درووستی ده‌که‌ن به‌رزتر و پته‌وتر ده‌بیته‌وه. بۆی که شه‌هید که‌وتی یه‌که‌م پرس که لیان کردی: ئه‌و له رۆژئاوا چی ده‌کات؟ بۆ له‌وییه؟ ئیسی چیه؟. چ بئ ویزدان بوون ته‌نانه‌ت نه‌یان هیشت خوینی رژاوت سارد بیته‌وه. لۆمه‌یان ناکه‌م چوون ئه‌وان له‌گه‌ل تۆ نه‌ژپان له هه‌ورازو نشیوه‌کان رینگایان له‌گه‌لت نه‌برپوه. ئه‌وان له‌گه‌رمه‌ی شه‌ردا تۆیان نه‌بښوه و نازانن چۆن هیزت بۆ به‌ره‌کانی شه‌ر دژی داعش ته‌یار ده‌کرد. چۆن وره‌ت ده‌دایه هه‌قالانی جه‌نگاوه‌ر. ئه‌وان چووزانن چه‌نده به‌سۆن، چه‌نده به‌ ئازارن ئه‌و فرمیسه‌کانه‌ی که دوا‌ی به‌رئ کردنی نازیزترین هه‌قالانت بۆ به‌ره‌کانی شه‌ر، دوور له چاوی هه‌موان ده‌ترشتن. زۆر بوون ئه‌وانه‌ی له دووره‌وه ده‌ستیان به‌ ئاگری شو‌رش گه‌رم ده‌کرده‌وه و تانه‌یان لیده‌دای که رۆله‌ی خه‌لکی ده‌نیریته شه‌ر و بۆ خۆی له خۆشیدا رایده‌بوپری. راستیان ده‌کرد خۆش رابواردنه‌که‌ی تۆ به‌و رهنگه‌ بوو! ئایا ئه‌وانه ئیستا له‌و قسانه‌ی خۆیان شه‌رم ناکه‌ن؟ ئه‌وانه‌ی وایان ده‌زانی هه‌موان وه‌کوو خۆپانن و ته‌نیا قسه‌ی بی کردار ده‌که‌ن. هه‌قالی شه‌هید! ده‌بی له‌یادت بیت ئه‌و شه‌وه بارانیه که بۆ به‌شدار کردنی شه‌روانیکی نوئ چیمان به‌سه‌ر هات. له ژپر لیزمه‌ی بارانی پاییزی سه‌رتاپامان شل و پل بووبوو، نه‌ ئاگریک و نه شوینیکی وشک بۆ حه‌وانه‌و، لووتکه‌ی زه‌میزان به‌رف گرتبووی. تاکه چاره بۆ ئه‌وی له سه‌رما ره‌ق هه‌لنه‌هینین رۆبشتن بوو له ریگا هه‌ورازه‌کانی

موکریان تاكوو له ئاسۆی زەردەووە خۆر هەلبکا و بتوانیین ئاگرێک بکەینەووە و بە دەم خواردنەووەی چایێک خۆمان گەرم بکەینەووە. هەرچەند شەوێکی زەحمەت بوو بەلام دلخۆش بووی لەووەی کەسێکمان پەیوەست بە ریزەکانی شۆرش کەردبوو و لە دەستی کۆماری سیدار رەزگاری بووبوو. ئەرئ، تۆ وەها هەفالیانی خۆت کۆ کردەو و وەهاش بۆ پیشخستنی تیکۆشانی کوردستان رەوانەیی سەر ئەرکەکانت دەکردن. بۆیئ مەحاله ئەوان لە هەستی تۆ تیبگەن، لە پەرۆشیت بۆ گەیشتن بە ئازادی، لەو فرمیسکانی کە دەپژان. شۆرشێ ئازادی خوازی سەردەمی نوئ بە پیشەنگایەتی ریبەر ئاپۆ خۆلقینەری نرخ و بەهای نوئیە و بوەتە هیوای ئازادی بۆ رۆژەهلاتی ناوین و گەلانی بن دەستی جیهان. بۆیئ لیکدانەوی ئەم شەر لە چوارچێوەی تەسکی پارچەگراییی و تەنانەت هەریمی ناتوانیت وەلام دەرەووە بیت. هەر چەند سیستەمی سەرمایەداری راستەو خۆ و ناراستەو خۆ لە رینگای بە کریگیراوانی ناوخوازی هەولیی بەلاری بردنی هیلی راستەقینەیی شۆرش دەدەن. بەلام لە بواری ئایدئۆلۆژیدا نەیتوانیوە سەرکەوتن دەست بخەن. ئەمەش دەگەریتەووە بۆ ئەو کەسایەتیەیی کە لە سیبەری ئەم شۆرشەدا خۆلقینراوە و نموونەیی تۆ و شەهیدانی وەکوو تۆن. بۆیئ پەنای بردووەتە بەر سەپینەووە شۆرشگێران. لە راستیدا شکەستی سیستەمی سەرمایەداری لە بە چۆکدا هیئانی دواھەمین ویستگەیی دیمۆکراسی وەهای کردووە روو لە تیرۆر بکات. ئەوان نازانن پەیوەست بوونی هزری و ئایدئۆلۆژی بە چەکی کیمیایی و ئەتۆمیش بن بر ناکریت. کەسێک کە تەنیا بۆ وەفای ھاوریکی و بۆ یادیک چەیندین کیلۆمتر بە پئی بپریت چۆن دەتوانئ لە بیروورای دەس هەلگێرت. هەفالی شەهید! با وەبیرت بینمەووە کە چوون چوون بۆ گونودی ”کوونەورچ” سەر بە ”سەردەشت” ئەو گونودەیی کە کەسێک لەوئ دەژیا، شیوەی زۆر لە شەهید ”رامان جاوید (رەحیم بۆرنا)” دەکرد. شەهید ”رامان” ئەندامی چاپەمەنی بوو و هەمان سال بەھارەکەیی

له هیرشی فرۆکه کانی تۆرکیه له گه‌ل چهند هاقالیکی دیکه‌ی شه‌هید که‌وت، تۆیش به‌ یادی ئه‌وه‌و پاشناوی جاویدت هه‌لبژارد. هه‌ر ئه‌و له‌یه‌ک کردنه‌ وای کرد تا‌کوو هانمان بده‌ی له‌ گووندی "گه‌نمان" هه‌و به‌و شه‌و سارده‌ی پاییز به‌ره‌و ئه‌وئ به‌رئ بکه‌ین. ئیمه‌ که‌ ده‌مانویست به‌ره‌و قه‌ندیل بگه‌رینه‌وه‌ وه‌ها قسه‌ت بۆ کردین و هانت داین که‌ ریگاکه‌مان بگۆرین و بچینه‌ ئه‌و گوونده‌. هه‌رچه‌ند نه‌مان بینى به‌لام پیکه‌وه‌ یادی‌کمان بۆ هه‌قالی شه‌هیدمان کرده‌وه‌. هه‌قالی شه‌هید! له‌گه‌ل تۆدا و کاتی سوورانه‌و له‌ قه‌له‌مره‌وی شۆرشدا فی‌ری بووم، دیپلۆماسی ته‌نیا دانیشتی سه‌ر میزه‌کان و لی‌کدانی دوو په‌رداخ و په‌نجه‌ مۆر کردنی چهند به‌لگه‌نامه‌ نیه‌. هه‌بوونت له‌ رۆژئاوای نیشتمان سه‌لمینه‌ری ئه‌و راستیه‌ن که‌ بۆ لکانده‌وه‌ی دله‌شکاوه‌کان ده‌بی دلیکی گه‌وره‌ت هه‌بی. ئه‌م کۆمه‌لگایه‌ی ئیمه‌ له‌ خۆی تۆراوه‌ له‌ شۆرشگێری‌کانی تۆراندوو‌یانه‌. له‌ نیشتمان‌ه‌که‌ی تۆراوه‌. شیرکۆ و ته‌نی: من چیم ئه‌ویست له‌ نیشتمان! جگه‌ له‌وه‌ی که‌ نانیک و که‌ کونجیکی دلیای و گیرفانیکی به‌ حۆرمه‌ت و □ .. پئ بدات. مه‌گه‌ر ئه‌م نیشتمان‌ه‌ی ئیمه‌ چی ده‌ویت له‌ شۆرشگێرک؟ جیای له‌ ده‌سپاکی و راستی و دلنزمی. ئه‌وه‌ نه‌بوو له‌ چۆله‌وانییک و له‌گه‌ل شوانییک هاوده‌م ده‌بووی و ئاوازیکی ماملیتان ده‌چری؟ خۆ ئه‌و مامه‌ شوانه‌ ته‌نیا ئه‌و دلنزمیه‌ی به‌س بوو، کاتیکی به‌ پارووییک نان و ماستیک رازی ده‌بوویت. یان له‌ مالیکیدا کاتیکی دایکیکی منداله‌که‌ی له‌ لامان جئ هیشت و پئ سپاردین ته‌کوو نانه‌که‌ی ته‌واو ده‌کات ئاگامان لی بیت و نه‌هیڵین بگریت. ئه‌و له‌ کوئ ده‌یزانی ئیمه‌ بۆ چه‌ ئه‌ر کیکی هاتووبین و ده‌بی زوو برۆین. به‌لام تۆ باشت ده‌زانی لی‌ره‌ قسه‌و و پرۆپاگه‌نده‌ ئاو ناخواته‌وه‌، بۆیئ ده‌بی ته‌نیا ئاگامان له‌وه‌ بیت که‌ منداله‌که‌ نه‌گریت. کاتیکی دایه‌ هات و دی منداله‌که‌ی ده‌م به‌ پیکه‌نینه‌ و تۆیش له‌ باوه‌شت گرتوه‌و گۆرانی بۆ ده‌لی وا گه‌شایه‌وه‌ که‌ تا‌کوو ماوه‌ هیچ کات شۆرشگێرانی ئاپۆبی له‌بیر ناکات. له‌وئ گه‌وره‌تین زمانی قسه‌

دلنزميه كهت بوو، هەر ئه و هه لسوو كه وتانه بوون كه گووند به گووند ده گه راي و دل هه شكاوه كانت جو ش ده دايوه و تووي باوه رپت ده چاند. رۇژئاوايش بو تو به شيكي ئه م نيشتمانه بوو كه بوه ته لانكه ي گيرسانه وه ي شو رشي سه رده م و شويني جو شدانى دلى شو رشي گيران و چاندنى تووي باوه رپى. بو يى به پويستت زانى له وي ش هه بيت و له كووچه و كۇلانه كانى محمه د شيخو هه نگا و هه لگريت و ئاوازه كانى ماملينان بو بچريت. دپيلوماسى لاي تو بو هه لوه شان وه ي سنووره كان بوو، نه ك بو گواستنه وه ي و ده ست به ده ست كردنى ئه و به لينانه ي كه هيج كات جيبه جي نه ده كران و كو بوونه وه كانيش تنيا بو ديارى كردنى واده ي كو بوونه وه ييكي ديكه يه بوون. هه قالى شه هيد! باش ده زانم دو اي رو يشنتت زور ييك له سه رت ده دوين هندى ناو و ناتوورته بو ده نينه وه، ئه وانه ي كه پينان وايه تو ويستووته به ري گاي پژا كه وه جي گيان پى ليژ بكه يت و وه ده ريان نيت. نازانن باوه شت چهنده ئاوه لا بوو ئه و ده مه ي پيشمه رگه كانى كو مه له ت ده حه وانده وه و له ده مى هه قالانى خو ت ده تگرته وه تا كوو ئه وان كه موو كوورتان نه بيت. ده توت ئه وان ميوانن و ده بى پينان رابگه ين. تو به كردار سه لماند كه ده بى له به ره ييكي هاوبه شدا دژى دووژمن شه ر بكريت، به لام ئه وانه ي راستيه كان چه واشه ده كهن و دوورن له راستينه ي گه ليكي زام چيشتوو، گه ليك كه خه ون به يه كرىزى و ته بايى مالى خو يه وه ده بينى، ئه وانه ي نيشتمانيان كردوه به سه رمايه ي ده ستى خو يان و بازرگانى پيوه ده كهن، ئه وانه ي دوورن له پرشه ي ئاگرى شو رش. تنيا ده هو لى به رزو هندی خو يان ده كووتن و ئا و به ئاشى دووژمندا ده كهن، كه ي له م راستيانه تيده گهن. كه شه ر ده ستى پيده كرد ده يان وت په ژاك پرؤوه كاسيون ده كات. كه راده وه ستاي ده يان وت ده ستردى خو يانه. كه به رخودانى قهنديل كرا و شه ر ده ستى پي كرت و تيان به دوو كلا شينكو ف شه رى چى؟! كه ئاگر به ست كرا و تيان چووه ته به ره ي مؤقومه ته وه. راستى ئه وان چيان

دهويست؟! من كه تينه گه يشتم نازانم چوَن تو تينگه يشتي و چوَن وه لامي ئه وه هموو دوو فاقيهت ده دايه وه، به راستي سه برت زور بوو. هه قالئ شه هيد، هاوسه نگره رم! زور جار ته نگت پئ هه لده چنن و ئه لئ چونه هيژه كاني په ژاك له نيو دلي روژ هه لات جهوله ده كهن و له هاتوو چوو دان، ده چنه گووندان، به هاوين و زستان لهوئ ده مينه وه و شتيكيان به سه ر نايه ييت؟ له گه ل هيژه كاني رژيم تووشي ده رگيري نابن؟ به م جوړه ده يانه هوئ گو مان بخه نه سه ر خه باتي ره واي شوړ شگيران و له روانگه ي خويانه وه ئيمه و رژيم وه ك هاو كاري په كدي له قه له م بدن. بوئي له وه لامي ئه م سي به ر خسته ي سه ر شوړ شمان بي ري ئه وه روژانه ده كه مه وه كه چوَن و به كام تاكتيكي گه ريلايي له نيو دلي روژ هه لاتدا جهوله مان ده كرد. ده بي ئه وه روژه ت له ياد بي، له به رزايه كاني گووندي ”جانداران” كه ده رژه ته سه ر گووندي ”چومهل” له كوئستان يكي رووت وه ك سه ري كه چه ل بي دار و به رد. به رز ترين شتي ئه وه ده وه ره ”ده وه ن” بوو. شه ش ها قال بووين، هه ريه كه مان له بن ده وه ني كدا جي گامان ساز كرد بوو و راكشابووين توئيش به قه ر ناسه كه ته وه نگابانيت ده دا. له دوور را دوو راو چي به تا پر وه به ره وه روومان هاتن، ده نگت نه كرد تاكوو نزيكمان بوونه وه. كه توئيان به ته نيا بيني چه ك و ره خت به سته بوو چه په سان و له جي گاي خويان وشك بوون، بانگت كردن و ئه وانيش هاتن له بال ت دانيشتن و وتيان: براله ئه وه لي ره چيده كه ي؟ توئيش وتت گه ريلام وله پيناو نيشتمان تيده كوئشم. په كيان دايه ژير پر مه ي گريان و وتي: رو لي گيان به ته نيا له م كوئستانه چي ده كه يت، چوَن شتي وه ها ده بي ناترسي دوو ژمن بيته سه رت؟ توئيش وتت به ته نيا نيم و هه قال م له گه لدان. له تو و تن و له وان پرس، چيت كرد باوه ريان نه ده كرد. ئيمه هه موومان گوئيمان لي بوو، به لام له جي گاي خو مان جووله مان نه ده كرد، وتمان با پيمان نه زانن و برؤن. ئاخري وتت هه قال هه لسن وه رن ئه مانه نارؤن.

ئىمەش ھەرىھە كە لە شوپىنى خۆمان ھەلساينەوھەو سلاومان كردن .
ديان تەواو كوتونەتە ناوراستمانە و دەورەيان دراو . ئەو ساتەبوو بزە
كەوتە سەر ليوپان و وتيان : رەحمەت لەو شيرەى خواردووتانە بەوانە
ئەلپن شۆرشگير . نيو كاتزميرە لە ناوراستيانداين و پيمان نەزانين .
دووژمن چۆن پيتان بزاني ئەگەر زۆلە كورد نەبيت ؟ ئەرى ھەقال
لە ژير فەرماندارى تۆدا و ھا ھەلدەسووراپين ! بويى بە راستى ئەگەر
زۆلە كورد نەبيت چۆن دەيانتوانى بتخەنە بەر بۆمباى درۆنەوھە ؟!
ئەوھى ويستى تۆ بناسيت دەبى بەرد بە بەرد سەنگەر بە سەنگەر
بەشوپن ھەنگاوە كانتا بگەرى . لە كاتى ريكخستن كردنى گەل و
پەرۆش بوونت بۆ پەرورەدى كادر لەگەلت بى . ئەودەمەى لاي تۆ
جياوازى نەبوو مۆكرىان و ئىلام ، ئەودەمەى لۆرستانت كردبوو بە
ئارمانجى شۆرش ، ئەوكاتەى ھۆرامان بووبوو بە كانگاي ژيانەوھى
ئەوين و خۆشەويستى . كۆسالان و شاھۆ بووبونە مەكۆى گەريلا . يان
ئەو كاتەى لە خاكوورك و ھەفتانين خەمى شۆرشى باكوورت بوو .
دەبى ئەوانەى دەيانھەوى تۆ بناسن لەگەلت بين بۆ سەر مېزى
گفتگۆ و لە نزيكەوھە شاھيدى پەرۆشى تۆ بن بۆ سازدانى مالى كورد
و يەكيزى شۆرشى كوردستان . يان دەبى لە تۆ تيبگەن كاتيك
باسى شۆرشى نوپى گەلى كوردت دەكرد . ئەوكاتەى بووبوو بە
پراكتيسيپنى ھەزرى ئاپۆيى . بويى كە چوووتە رۆژئاوا خۆت بە ميوان
نەزاني ، تۆ خاوەن مال بووى ؛ چوون پەرۆش بووى بۆ سەرخستنى
شۆرشى سەردەم . شۆرشىك كە لە ھەر چوارلاوھە داگيركەر دەورەيان
داوھ ، زلھيز دژى راوھستاوھ و خۆ فرۆشيش وەك خۆرە كەوتووھە گيانى .

رزان جاوید، شهید جاویدان دیارم!

همرزم شهید

داستانِ من و این نوشته، حکایت تو و چشمان سبز مبارزات است! داستانی نه درباب مدح تو، بلکه به نگارش درآوردنِ حقیقتِ وجودت ای رفیق همیشه جاوید! حکایت، حکایت مادری است که شعری خواند و سرش را بالا نگه می دارد که مرا فرمان دهد، همان مادری که راه رسیدن را به رزان این دیار نشان داده است که حال این واژه‌ها وصفش کنند... . داستانِ من و این نوشته، داستان همان مادری است که تو را به خاک نه، بلکه به تاریخ و خاطره و حافظه‌ی این ملت سپرد. داستان آن مادری است که گریه‌اش را گوشه‌ی چشم پنهان کرده که مبادا آبی روی آتش دلش شود. حکایت ما، همان سپهر لاجوردی ست که غرش ابر خیالت را به دوش می کشد. حکایت من و این نوشته، حکایت همان بارسنگینی ست که بر دوشمان گذاشتی و آن سوگند تا همیشه پا برپا جا... و این یعنی جای پای سرخت بر رخ این دیار تا بی نهایت می ماند... رفیقِ راه‌های دور و نزدیک اینجا کوردستان است و ثقلِ مبارزات آزادیخواهانه‌اش برروح، فکر و شیوه‌ی هر انقلابی کاملاً احساس می‌شود. مبارزه‌ای با پس زمینه‌های تاریخی، اجتماعی و فرهنگی که زنجیر می‌سازد، زنجیری که از دست تبر خیانت یک لحظه درامان نماند، اما تا به امروز آمد. زنجیری که حلقه به حلقه‌اش بوی انقلاب می‌دهند و امید! زنجیری که فرای مرزهای مکانی و زمانی تو را به دیروز و امروز و آینده متصل می‌سازد. ببین که رسالت تو در این سیر تاریخی چه سنگین است؟ ببین که پرچمداری این راه را چه زیبا به جان دل خریدی و حیران‌مان ساختی... . دست میریزاد به این زنجیره که راه را نشان‌مان داد. راهی که رهرو و پیشاهنگ می‌خواهد. مگر میشود که انتخاب نامت تصادفی باشد؟ مگر می‌شود آن را به گفتار و کردارت مرتبط ندانست؟ آخر تو به این زنجیره تکیه کردی و این زنجیره نیز به تو اعتماد نمود و مشعل راه را به دستت داد.

خودش خوب می‌دانست که بر سر راهت سنگ فراوان است و گام رسیدنت باید آنقدر قوی باشد که یکی پس از دیگری پشت سر نهی! خودت هم خوب می‌دانی بارِ اعتماد در میان من و تو و همه‌ی هم‌کیشانت، بار امانتی‌ست که جبران نمی‌شود. پس باید در مسیر سفری قرار می‌گرفتی که هرکس نتوانش! مرا بگو که چه می‌جویی؟ مرا بخوان که با تو پیدا کنم! بین که چه حکایتی که برای‌مان ساختی! حکایت، بذر نهفته‌ی دلِ خاک، که هر چه خاکش کنند، سرش را در می‌آورد و جوانه می‌زند، جوانه‌ای که دلِ خاک را به تپش وامی‌دارد. به مادرت می‌گویم که خاکِ گرم مهاباد را مشت به مشت بو کند، چرا که بوی قامشلو می‌دهد و رایحه‌ی انقلاب! به مادرت خواهم گفت با غرور به چین و چروکهای صورتش بنگرد که فرزندش در این هوارِ هوار دعوا چه آسوده به دل حادثه رفت و همه‌ی ناآرامی‌های دنیا، در او آرمیده است! به او می‌گفتم که خط به خط، خطهای رخسارت، خواندنیست. چه آسوده، خاطرات خیس دیار را به حافظه‌ی تاریخ می‌سپاری! به او می‌گفتم من هم مادری می‌خواهم بسان تو! مادری که رزان بیافریند، مادری که سر به کوه‌های قندیل و بوسه بر لبِ چشمه‌های کوهستان بزند! مادری که با گام‌های آرامش، به ذهن همه‌ی ما سفر کند! مادری که موج صدای پرطنینش، رعشه بر تنه‌ی تمام دیوارهای ساختگی بیندازد! مادری که مرا مور بخواند! تو را هور دهد! مادری که در عشقِ میهن، خودِ میهن شود. مادری که هربار تصویرم را در دست گرفت، چشمانش خیس نشود و دلش لرزان! مادری که رج به رج، دستانش را روی فرش دلم بکشد تا نقش میهن‌مان را به عرش برساند! مادری به سان تو که شعر برایم بسراید، لالایی بخواند و تا من و همه‌ی هم‌زمان دیگر در دامن میهن آرام بگیریم. آخر تو که نمی‌دانی که مادرت چگونه صدایِ سخن عشقِ این روزهای میهن شد! اما می‌دانم که میدانی تمام مادران این سرزمین، این روزها با تو خلوت کرده‌اند! خلوتی مادرانه که دلِ فرزند انقلابی‌اش را در دست گرفته تا سکوتِ بی‌معنایِ ظلم را در هم بشکند. این خلوتِ خاصِ تو مبارک شهید جاویدان دیارم!

به افکار عمومی خلق کورد خلق میهن دوست شرق کوردستان

انقلاب بزرگ و انسانی خلق کورد امروز در حساس‌ترین مرحله به سوی آزادی به پیش می‌تازد. جنبش آزادیخواهی و خلق کورد در تعیین‌کننده‌ترین مرحله مبارزاتی خویش قرار داشته، بیش از هر زمان دیگر به پیروزی نزدیک بوده و ارزشمندترین و لایق‌ترین دستاوردهای ملی دمکراتیک را کسب نموده‌اند. دشمنان جنبش و خلق مان در برهه کنونی که مبارزات فدایی و فداکارانه گریلا و خلق در اوج قرارداد، بیش از گذشته بخاطر نزدیک شدن خلقتان به آزادی دچار هراس گشته و به همین جهت به حملات بی‌رحمانه و گسترده‌تری دست می‌زنند و همه دستاوردها و موجودیت خلق کورد را مورد هدف قرار می‌دهند. در نتیجه یکی از حملات دشمنان و خائنان در روز ۶ آگوست در محله «حی‌الصناعه» شهر قامشلی روزآوای کوردستان، رفیق گرانقدردمان، رفیق ریزان جاوید (یوسف ربانی) به شهادت رسید. شهادت رفیق ریزان جاوید خسران بزرگی است برای جنبش آزادیخواهی مان، حزب حیات آزاد کوردستان (پژاک)، جامعه‌ی دموکراتیک و آزاد شرق کوردستان (کودار) و تمامی خلق کورد. ضمن محکوم کردن شدید حملات دشمنان خاصه رژیم ترکیه فاشیست و اشغالگر، شهادت رفیقمان را به رهبر آپو، خلق میهن‌دوست شهر مهاباد، خانواده محترم ربانی و تمامی خلق کورد و آزادیخواهانی که برای آزادی فداکاری و فدایی‌گری می‌کنند، تسلیت می‌گوییم. راه شهید ریزان جاوید راه رهبر آپو و مبارزه ایشان تداوم مبارزه قهرمانانه برای کسب ارزشمندترین دستاوردهای آزادیخواهانه بشری است. رفیق «ریزان جاوید» بعنوان عضو شورای رهبری جامعه دمکراتیک و آزاد شرق کوردستان (کودار) جهت پیشبرد فعالیت‌هایی در راستای تحقق اتحاد ملی دمکراتیک خلقتان در هر چهار بخش کوردستان و مشاهده‌ی نزدیک آزمون خلق مان در شمال و شرق سوریه به روزآوای کوردستان سفر کرده بود. شهادت رفیق ریزان جاوید و ده‌ها تن از فرزندان خلقتان در روزآوا و شمال سوریه اثبات می‌کند که دشمنان خلقتان دست به دست هم داده‌اند تا از پیروزی آن انقلاب

شکوهمند جلوگیری کرده و با مورد هدف قراردادن پیشاهنگان خلق در هر یک از بخش‌های کوردستان، خلق کورد و مبارزانش را از ادامه آن راه پر رهرو بازدارند. شهید ریزان جاوید سال ۲۰۰۳ به صفوف جنبش آزادیخواهی پیوست. وی در نخستین کنگره تاسیس حزب حیات آزاد کردستان (پژاک) حضور داشت و با مبارزات نستوه خویش، نهال آن را آبیاری نموده و پرورد. به اسوه فدایی‌گری برای خلق خویش مبدل گشت و حتی یک لحظه در این راه دشوار آزادی تردیدی به دل راه نداد. شهید گرانقدر از همان اوان تاسیس پژاک از عرصه روشنفکری و رسانه‌ای گرفته تا عضویت در مجلس پژاک بزرگ‌ترین مبارزات را برای ارتقای انقلاب خلقمان به انجام رساند. همچنین در سال ۲۰۱۴ در نخستین کنگره تاسیس «جامعه دموکراتیک و آزاد شرق کردستان (کودار)» حضور یافت و بخاطر صداقت، مبارزه‌گری و زحمات بی‌شائبه‌شان لیاقت انتخاب شدن بعنوان رئیس مشترک کودار برای خدمت به خلقش را یافت و تا پایان آن دوره بعنوان ریاست مشترک به کار و فعالیت مشغول گشت. شهید بزرگوار، ریزان جاوید به درازای عمر مبارزاتیش بعنوان شخصیتی پاک و بی‌آلایش، غمخوار خلق کورد و جنبش آزادیخواهی کورد و پایبند به راه مبارزاتی رهبر آپو شد و با مبارزات خود به یک شخصیت آپویی مبدل گشت که نزد خلقمان به‌ویژه در شرق کوردستان شناخته شد. شیوه فداکارانه و فدایی‌گری رفیق‌مان زیانزد عموم بوده و هست. از همان اوان برای اتحاد خلق کورد و احزاب و سازمان‌های هر چهاربخش کوردستان نستوه و بی‌امان رنج کشید. بویژه در فعالیت‌های برگزاری کنگره ملی کورد در شهر هولیر حضور یافت و رد پای شرافتمندانه در تاریخ خلقمان به جا گذاشت. در همان راستا نیز به مبارزه خویش با آرزوی تحقق اتحاد ملی دموکراتیک خلقمان در هر چهار بخش کردستان دست زد، اتحادی که آرزوی جنبش، رهبر آپو و خلق کورد و رمز کسب آزادی کامل می‌باشد. رفیق ریزان جاوید در ادامه همان رنج‌ها و تلاش‌های بی‌شائبه‌شان به روزاوای کوردستان سفر کرد تا با انجام برخی دیدارها و فعالیت‌ها، زمینه‌های اتحاد ملی دموکراتیک را بیش از پیش تقویت نماید. شهادت ایشان خسران بزرگی برای خلقمان است، اما سنت مبارزاتی ما به اهتزاز درآوردن قویتر پرچم مبارزاتی رفقای شهیدمان است. بعنوان سازمان‌مان جامعه‌ی دموکراتیک و آزاد شرق کردستان و حزب حیات آزاد کردستان عهد می‌بندیم که راه پر رهرو ایشان را پاینده سازیم و با مبارزات

نیرومندانۀ تر از گذشته بزرگترین آرزوی ایشان یعنی تحقق اتحاد ملی دمکراتیک هر چهاربخش کردستان و کسب آزادی کامل برای خلق کورد را برآورده سازیم. همچو شورای رهبری «جامعه دمکراتیک و آزاد شرق کردستان (کودار)» و «حزب حیات آزاد کردستان (پژاک)» بار دیگر حملات نسل‌کشانه دولت فاشیست و اشغالگر ترکیه را محکوم می‌کنیم و شهادت رفیق ریزان جاوید (یوسف ربانی) را به خانواده محترم ایشان، خلق میهن‌دوست‌مان در مهاباد، رفقای مبارزاتی ایشان و خلقمان در هر چهاربخش کردستان تسلیم می‌گوییم. از تمامی خلقمان، دلسوزان راه آزادی و دموکراسی، خاصه دوستداران و رهروان راه پرشکوه و انقلابی رفیق ریزان جاوید دعوت بعمل می‌آوریم که برای گرامیداشت یاد آن شهید بزرگوار و پابندگی راه مبارزاتی‌شان در مراسم‌های گرامیداشت یادشان حضور به هم برسانند و دشمن را دچار یاس و ناامیدی سازند. حضور خلقمان در کنار خانواده محترم شهید ریزان جاوید مایه صبر آن‌ها و موجب امیدواری بیشتر به راه آزادیخواهانه شهید بزرگوارمان خواهد بود. ما، شورای رهبری جامعه دمکراتیک و آزاد شرق کردستان (کودار) و مجلس حزب حیات آزاد کردستان (پژاک) سوگند یاد می‌کنیم که تا آخرین نفس خویش برای آزادی خلقمان و تداوم راه شهیدان از هیچ نوع فداکاری و فدایی‌گری احتراز نورزیده و آرزوهای یکایک شهدا و جنبش و خلقمان را با کسب آزادی کامل برآورده سازیم. مبارزه رفیق ریزان جاوید، همچون مانیفست راه عظیم جنبش‌مان و نیروی گریلا تا پیروزی کامل و قطعی، باقی خواهد ماند. ما نیرومندانۀ تر از گذشته مبارزاتمان را تقویت می‌نماییم و آزادی را حصول خواهیم ساخت که آن نیز انتقام شهادت رفقای شهیدمان خواهد بود.

شورای رهبری جامعه دمکراتیک و آزاد شرق کردستان (کودار)
مجلس حزب حیات آزاد کردستان (پژاک)

۱۰-۸-۲۰۲۲

چہند وینہیہک لہ

شہید ریژان جاوید

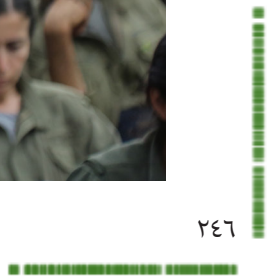

گەلی کورد لە ساڵی ۹۹ بە شیوازیکێ جیددی خواوەنداریه‌تی له رێبه‌ر ئاپۆ و شه‌هیدانی ئەو قۆناغه کرد، گەلیک شه‌هیدی به‌نرخ و قاره‌مانی پێشکه‌شی رێگای ئازادی و دیمۆکراسی کرد، ئەم گەله په‌یامیکێ وه‌های دا که پێویسته له‌به‌رامبه‌ر زۆلم و بێ ماف هێشتنه‌وه‌ی گەلی کورد، ئەبێ تیکۆشان ده‌ستپیکه‌ین. دوابه‌دوای ئەم گەله‌کۆمه‌یه، به‌سه‌دان جه‌وانی کورد روویان له‌ چیاکانی کوردستان کرد و سه‌ره‌تا له‌سه‌ر ناوی بزافی په‌کیتی دیمۆکراتیک و دواتر بوو به‌ پارتی ژبانی ئازادی کوردستان. هه‌تا ئیستا خه‌باتیکێ بێ وچان و ماندوونه‌ناسانه ده‌ستپیکردوه، گەلی کورد پێشوازییه‌کی گه‌وره‌ی له‌م خه‌باته کرد، ئەساسه‌ن خه‌باتیک بوو که هه‌لقولاوی ناخی ئەم کۆمه‌لگایه بوو، هه‌لقولاوی هه‌موو ئیش و نازاره‌کانی ئەم کۆمه‌لگایه بوو، پزاک، پارتیه‌کی به‌م شیوازییه، پارتیه‌که که سه‌رجه‌م نرخه کۆمه‌لایه‌تیه‌کان و نرخه‌کانی تیکۆشانی رابردووی له‌خۆیدا کۆکردۆته‌وه، پزاک، پارتی شه‌هیدانه، پارتی دژایه‌تی کردنی بێ مافی و نابه‌رابه‌ریه

له‌بلاوکراوه‌کانی کومپته‌ی خه‌باتی شه‌هیدانی PJAK